

ZAKON O NEPRAVDNEM POSTOPKU

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

1.1. Veljavna ureditev nepravdnega postopka

Zakon o nepravdnem postopku¹ (v nadaljevanju: ZNP) je bil sprejet 18. junija 1986, veljati pa je začel 1. oktobra 1986. ZNP ni bil nikoli noveliran, v njegove določbe pa so posegli:

- leta 2002 sprejeti Stvarnopravni zakonik² (v nadaljevanju: SPZ), ki je začel veljati 1. januarja 2003,
- leta 2008 sprejeti Zakon o duševnem zdravju³ (v nadaljevanju: ZDZdr), ki je začel veljati 12. avgusta 2008, uporabljati pa se je začel 12. avgusta 2009, ter
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku⁴ (v nadaljevanju: ZPP-E), ki je začel veljati 14. marca 2017, uporabljati pa se je začel, z izjemo nekaterih določb, ki so se začele uporabljati že z začetkom njegove veljavnosti, 14. septembra 2017.

Z uveljavitvijo SPZ so bili razveljavljeni 121. člen, 122. člen, prvi odstavek 123. člena, drugi in tretji odstavek 124. člena, 127. člen, 136. člen, 137. člen, 140. člen, 143. člen, 144. člen, prvi odstavek 148. člena in 149. člen ZNP.

Z dnem, ko se je začel uporabljati ZDZdr, so prenehale veljati določbe 70. do 81. člena ZNP, za katere je Ustavno sodišče Republike Slovenije (v nadaljevanju: Ustavno sodišče) z odločbo, št. U-I 60/03-20 z dne 4. 12. 2003⁵, ugotovilo, da so v neskladju z Ustavo Republike Slovenije⁶ (v nadaljevanju: Ustava RS). Ugotovljena neskladnost določb ZNP z Ustavo RS je bila tako odpravljena z ZDZdr.

ZPP-E je zaradi spremenjene ureditve revizije s prehodno določbo 124. člena posegel v ZNP na ta način, da je določil, da če drug zakon določa, da je revizija v nepravdnem postopku dovoljena, se ta dopusti pod pogoji iz 367.a člena Zakona o pravnem postopku⁷ (v nadaljevanju: ZPP) in po postopku po ZPP; poleg tega je določil, da se v 103. členu za besedo »revizija« črta vejica in besedilo »če vrednost izpodbijanega dela pravnomočne

¹ Uradni list SRS, št. 30/86 in 20/88 - popr. in Uradni list RS, št. 87/02 — SPZ in 77/08 — ZDZdr.

² Uradni list RS, št. 87/02 in 91/13.

³ Uradni list RS, št. 77/08 in 46/15 — odl. US.

⁴ Uradni list RS, št. 10/17.

⁵ Odločba je objavljena v Uradnem listu RS, št. 131/03

⁶ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 — UZS68, 66/00 — UZ80, 24/03 — UZ3a, 47, 68, 69/04 — UZ14, 69/04 — UZ43, 69/04 — UZ50, 68/06 — UZ121,140,143, 47/13 — UZ148, 47/13 — UZ90,97,99 in 75/16 — UZ70a.

⁷ Uradni list RS, št. 73/07 — uradno prečiščeno besedilo, 45/08 — ZArbit, 45/08, 111/08 — odl. US, 57/09 — odl. US, 12/10 — odl. US, 50/10 — odl. US, 107/10 — odl. US, 75/12 — odl. US, 40/13 — odl. US, 92/13 — odl. US, 10/14 — odl. US, 48/15 — odl. US, 6/17 — odl. US in 10/17.

odločbe presega vrednost, ki jo zakon o pravnem postopku predpisuje kot pogoj za dovoljenost revizije«.

ZNP določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku. ZNP je razdeljen na dva dela:

1. v prvem delu vsebuje **splošne določbe**, ki se uporabljajo za vse nepravdne postopke, če ZNP ali drug zakon ne določa drugače;

2. v drugem delu so urejeni **posebni postopki**, in sicer:

- postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij⁸, med katere spadajo:
 - postopek za odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti,
 - postopek za podaljšanje in prenehanje podaljšanja roditeljske pravice,
 - postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti mladoletne osebe, ki je postala roditelj,
 - postopek za odvzem in vrnitev roditeljske pravice,
 - postopek za omejitev pravic staršev glede upravljanja z otrokovim premoženjem,
- postopek o razglasitvi pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti,
- postopek za določitev odškodnine,
- postopek za cenitev in prodajo stvari,
- postopek v stanovanjskih zadevah,
- postopek za ureditev razmerij med solastniki,
- postopek za delitev stvari in skupnega premoženja,
- postopek za ureditev mej,
- postopek za dovolitev nujne poti,
- postopki z listinami in depoziti, med katere spadajo:
 - postopek za sestavo in overitev listin,
 - postopek za hrambo listin,
 - postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin),
 - sodni depozit.

Med nepravdne postopke spadajo tudi nekateri postopki, ki niso urejeni v ZNP, in sicer zemljiškoknjižni postopek⁹, registrski postopek¹⁰, nepravdni postopki po Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1)¹¹, Zakonu o arbitraži (ZArbit)¹², Zakonu o vzpostavitvi etažne

⁸ Skupne določbe (členi 38 do 43) veljajo za vse postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, tako tiste, ki jih ZNP posebej ureja, kot tudi za postopke, ki v ZNP niso posebej urejeni, če drug zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku (43. člen ZNP).

⁹ Drugi odstavek 120. člena Zakona o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUJF in 69/17) določa: V zemljiškoknjižnem postopku se glede vprašanj, ki niso urejena s tem zakonom, uporabljajo splošne določbe zakona o nepravdnem postopku.

¹⁰ 19. člen Zakona o sodnem registru (Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15 in 54/17) določa: V postopku za vpis v sodni register se za vprašanja, ki niso urejena s tem zakonom, smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek.

¹¹ Prvi odstavek 52. člena ZGD-1 (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17) določa: Za odločanje o zadevah iz 50. člena tega zakona se uporablja zakon, ki ureja nepravdni postopek, če ni v drugem odstavku tega člena drugače določeno.

¹² Glej drugi odstavek 9. člena ZArbit (Uradni list RS, št. 45/08).

lastnine na določenih stavbah in o ugotavljanju pripadajočega zemljišča (ZVEtL-1)¹³, Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)¹⁴ in ZDZdr¹⁵.

Med nepravdne postopke se uvrščajo tudi izvršilni postopek, zapuščinski postopek in insolvenčni postopki,¹⁶ čeprav zakoni, ki urejajo navedena področja, odkazujejo na uporabo določb pravnega postopka, postopek priznanja in razglasitve izvršljivosti tujih sodnih odločb, sodnih poravnav in javnih listin ter postopek pred notarjem.

1.2. Uveljavitev Družinskega zakonika in prenos pristojnosti odločanja na sodišča

Po določbah ZNP se urejajo med drugim tudi razmerja, ki so materialnopravno na novo urejena v Družinskem zakoniku¹⁷ (v nadaljevanju: DZ), pred njegovo uveljavitvijo pa so bila urejena v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih¹⁸ (v nadaljevanju: ZZZDR).

Državni zbor je sprejel DZ na svoji seji dne 21. 3. 2017. DZ je stopil v veljavo 15. 4. 2017, uporabljati pa se bo začel dve leti po uveljavitvi, to je 15. 4. 2019¹⁹. Vmesno obdobje je namenjeno pripravi ustreznih procesnih in drugih implementacijskih aktov ter hkrati omogoča, da se sodišča in centri za socialno delo lahko ustrezno organizacijsko in vsebinsko pripravijo na novo zakonodajo.

Potem, ko stališče, da bi bilo treba s specialnimi predpisi zunaj okvira zakonika urediti možnosti posegov države v medsebojne, notranje odnose subjektov družinskih razmerij (reguliranje teh notranjih odnosov je »klasična« snov družinskega prava) zato, da se v njih uveljavijo koristi oseb, ki jih je država dolžna posebej varovati, zlasti mladoletnih otrok, ni bilo sprejeto, se DZ še bolj kot ZZZDR odmika od klasičnega koncepta urejanja zgolj notranjih razmerij. Njegova pravila omogočajo znatnejše vplivanje države na te odnose, tako da pospešuje možnosti intervencije organov in organizacij v te odnose, zlasti zaradi varstva koristi otrok. O tem so v DZ številne nove materialnopravne rešitve, za uveljavitev katerih je treba ali prilagoditi ali na novo urediti procesna pravila.

DZ je praktično v celoti prenesel pristojnosti za odločanje v družinskih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča in določil nekatere nove pristojnosti sodišč. Uvodoma velja ugotoviti, da je v zakonodajnem urejanju družinskih zadev že pred sprejemom DZ obstajala težnja prenosa pristojnosti odločanja v družinskih zadevah s centrov za socialno delo na

¹³ 3. člen ZVEtL-1 (Uradni list RS, št. 34/17) določa: Za vprašanja, ki niso posebej urejena s tem zakonom, se uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek.

¹⁴ 22.a člen ZPND (Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H) določa: Za postopek odločanja sodišča o ukrepih po tem zakonu se uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek, če ni v tem zakonu drugače določeno.

¹⁵ Prvi odstavek 30. člena ZDZdr določa: O zadevah po tem zakonu odloča pristojno sodišče v nepravdnem postopku.

¹⁶ Glej Zakon o nepravdnem postopku (ZNP) – neuradno prečiščeno besedilo z uvodnimi pojasnili dr. Vesne Rijavec in dr. Andreja Ekarta ter stvarnim kazalom mag. Janeza Topliška, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2012, str. 16.

¹⁷ Uradni list RS, št. 15/17.

¹⁸ Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odl. US, 90/11 – odl. US, 84/12 – odl. US, 82/15 – odl. US in 15/17 – DZ.

¹⁹ Z izjemo nekaterih določb, za katere je 305. člen DZ določil, da se začnejo uporabljati že z njegovo uveljavitvijo, in nekaterih določb, ki so se začele uporabljati 1. januarja 2018.

sodišča. Tako sta že noveli ZZZDR iz leta 2001 in 2004 prenesli pristojnost za odločanje v nekaterih družinskih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča. Pomembne razloge za prenos pristojnosti gre iskati v dveh odločbah Ustavnega sodišča iz leta 1999²⁰ in 2003²¹. Zlasti slednja je eden glavnih razlogov za predlagani nadaljnji prenos pristojnosti s centrov za socialno delo na sodišča po DZ.

V prvi odločbi iz leta 1999 je Ustavno sodišče ugotovilo, da so bile posamezne takrat veljavne določbe ZZZDR v nasprotju z Ustavo RS, ker so določale pristojnost različnih organov (centrov za socialno delo in sodišč) za odločanje v vsebinsko enakih oziroma podobnih družinskih zadevah (varstvo in vzgoja otrok). V drugi odločbi iz leta 2003 pa je Ustavno sodišče ugotovilo, da so bile posamezne takrat veljavne določbe ZZZDR v nasprotju z Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic, ker so določale pristojnost centrov za socialno delo za odločanje o stikih otroka s starši v določenih primerih. Po mnenju Ustavnega sodišča sicer takšna ureditev, ki določa pristojnost centrov za socialno delo, sama po sebi ni v nasprotju s konvencijo, saj le-ta dopušča, da o tem odloča sodišče ali upravni organ, vendar slednji le, če ima enaka pooblastila kot sodišče.

Novela ZZZDR iz leta 2001 je tako določila pristojnost sodišča za odločanje o varstvu in vzgoji otrok v vseh primerih, ker je Ustavno sodišče odločilo, da ureditev, po kateri o varstvu in vzgoji v določenih primerih odločajo sodišča, v drugih pa centri za socialno delo, ni skladna z Ustavo RS.

Novela ZZZDR iz leta 2004 je določila pristojnost sodišča za odločanje o stikih med otrokom in starši v vseh primerih, ker je Ustavno sodišče v odločbi iz leta 2003 odločilo, da ureditev, po kateri v nekaterih primerih o stikih otroka s starši odločajo centri za socialno delo, ni v skladu z Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic, saj centri za socialno delo nimajo enakih pooblastil kot sodišča. Določila pa je tudi pristojnost sodišč za odločanje o preživljanju otrok v vseh primerih, s tem, ko je odpravila možnost sklepanja sporazumov o preživljanju otrok pred centri za socialno delo z namenom večjega varstva koristi otroka. Iz istih razlogov je navedena novela ZZZDR določila pristojnost sodišča tudi za odločanje o vprašanih izvrševanja roditeljske pravice, ki bistveno vplivajo na otrokov bodoči razvoj, če se starša o tem ne sporazumeta.

Kot že rečeno, je DZ sedaj večino pristojnosti za odločanje v družinskih zadevah prenesel na sodišče, saj je po novi ureditvi ostalo le malo zadev, o katerih odločajo centri za socialno delo. Tako lahko center za socialno delo odloči, da se za skrbnika imenuje center za socialno delo, omeji skrbnikove pravice in odloči, da bo posamezne naloge opravljal sam, razreši skrbnika, ki ga je sam imenoval, daje dovoljenje za pomembnejše odločitve skrbnika, odloča o ugovorih zoper delo skrbnika, imenuje skrbnika za posebne primere. O vseh ostalih družinsko-pravnih zadevah odloča sodišče. Zato lahko govorimo o celovitem prenosu odločanja na sodišče.

²⁰ Odločba z dne 1. 7. 1999, Uradni list RS, št. 60/99.

²¹ Odločba št. U-I-312/00-40 z dne 23. 4. 2003, Uradni list RS, št. 42/03.

DZ kot stvarno pristojna sodišča za odločanje na prvi stopnji določa okrožna sodišča²², ki že po ureditvi v ZZZDR odločajo v sporih o:

- razvezi in razveljavitvi zakonske zveze,
- ugotovitvi in izpodbijanju očetovstva in materinstva,
- varstvu, vzgoji in preživljanju otrok, in o stikih otrok s starši in drugimi osebami,
- podaljšanju in prenehanju podaljšanja roditeljske pravice,
- pridobitvi popolne poslovne sposobnosti mladoletne osebe, ki je postala roditelj,
- odvzemu in vrnitvi roditeljske pravice ter
- omejitvi pravic staršev glede upravljanja z otrokovim premoženjem.

Tudi po ureditvi v DZ bodo o navedenih zadevah še vedno odločala okrožna sodišča, pri čemer bodo namesto postopkov podaljšanja in prenehanja podaljšanja roditeljske pravice vodila postopke postavitve pod skrbništvo in postopke prenehanja skrbništva²³.

Poleg tega bodo v odločanje okrožnih sodišč prešli sedanji postopki o odvzemu in vrnitvi poslovne sposobnosti, o katerih po veljavni zakonski ureditvi odločajo okrajna sodišča. DZ je namreč na novo določil institut postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (262. člen DZ), s katerim se nadomešča sedanji institut odvzema poslovne sposobnosti, ki je bil do sedaj ne le postopkovno, temveč tudi materialnopravno urejen v ZNP. S tem, ko je DZ postavitev odrasle osebe pod skrbništvo materialnopravno uredil v svojih določbah, bo po začetku njegove uporabe, postavitve odrasle osebe pod skrbništvo postala zadeva, o kateri bodo po DZ odločala okrožna sodišča.

Okrožna sodišča pa bodo po ureditvi v DZ pristojna za odločanje še v naslednjih zadevah, ki jih vsebinsko lahko razvrstimo v pet sklopov.

1. Dovolitev sklenitve zakonske zveze v primeru obstoja sorodstvenega razmerja, skrbništva ali mladoletnosti

DZ je z ureditvijo v 24., 27. in 28. členu prenesel pristojnost za odločanje o navedenih zadevah s centrov za socialno delo na sodišča.²⁴

2. Ukrepi za varstvo koristi otrok

DZ daje centrom za socialno in sodiščem splošno pooblastilo za izvajanje vseh ukrepov v korist otroka in določa pristojnost centra za socialno delo za izvedbo nujnega odvzema otroka (167. člen DZ²⁵), sodišče pa bo pristojno za odločanje o:

²² 14. člen DZ.

²³ DZ namreč instituta podaljšanja roditeljske pravice (oziroma po novem starševske skrbi) ne pozna več.

²⁴ O primernosti določitve sodne pristojnosti v teh zadevah glej dr. Vesna Rijavec, Nepravdni postopek v družinskih zadevah, v Podjetje in delo 6-7/2005, str. 1495.

²⁵ Prvi odstavek 167. člena DZ določa: Če je z verjetnostjo izkazana tako huda ogroženost otroka, da je njegove koristi mogoče zavarovati le s takojšnjim odvzedom otroka staršem, center za socialno delo odvzame otroka in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod, še preden sodišče odloči o predlogu za izdajo začasne odredbe. Otroka se ne sme namestiti k osebi, ki ne more biti skrbnik. Glede obveznosti druge osebe, h kateri je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti.

- začasnih odredbah, ki so primeroma naštet v 162. členu DZ, po katerem bo sodišče zlasti lahko izdalo odredbo, s katero otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo ali v zavod, odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev; odredbo o prepovedi ali omejitvi stikov; odredbo o načinu izvajanja stikov; odredbo o vzgoji in varstvu otroka; odredbo o preživljanju otroka; odredbo o prepovedi prehoda državne meje z otrokom; odredbo o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja; odredbo o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo; odredbo o zavarovanju na premoženju staršev ali otroka; odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju in
- taksativno določenih ukrepih trajnejšega značaja: omejitev starševske skrbi (171. člen DZ), odločitev o zdravniškem pregledu ali zdravljenju (172. člen DZ), omejitev ali odvzem pravice do stikov (173. člen DZ), odvzem otroka staršem (174. člen DZ), namestitev otroka v zavod (175. člen DZ), odvzem starševske skrbi (176. člen DZ).²⁶

S prenosom pristojnosti odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja (odvzem otroka, omejitev pravic staršev) pa se na sodišče prenese tudi odločanje o vrsti nadomestnega varstva in vzgoje (namestitev k drugi osebi, v rejništvo ali zavod in imenovanje druge osebe, rejnika ali zavoda; postavitve pod skrbništvo in imenovanje skrbnika).²⁷

3. Skrbništvo

Kot že rečeno, bo po DZ okrožno sodišče odločalo o postavitvi odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanju skrbnika (262. člen DZ) kot institutu, ki nadomešča institut odvzema poslovne sposobnosti, in preide iz pristojnosti okrajnega v pristojnost okrožnega sodišča.

Poleg tega bo po DZ tudi o postavitvi otroka pod skrbništvo in imenovanju skrbnika odločalo okrožno sodišče in ne več center za socialno delo (257. člen DZ).

S tem se v okviru enega samega postopka zagotovi ustrezno varstvo otrok in oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, in ni potrebno, da sodnemu postopku odvzema poslovne sposobnosti ali odvzema starševske skrbi sledi še upravni postopek postavitve pod skrbništvo in imenovanja skrbnika.

Imenovanje skrbnika za poseben primer pa tudi po DZ ostaja v pristojnosti centra za socialno delo in organa, pred katerim teče postopek (267. in 268. člen DZ).

4. Rejništvo

Po DZ bo tudi o namestitvi otroka v rejništvo in o imenovanju rejnika odločalo sodišče, in sicer pri odločitvi o ukrepih, ki jih izreka sodišče po DZ, ter kadar so podani razlogi za namestitev v rejništvo, določeni v DZ (235. člen DZ).

²⁶ O veljavni ureditvi in njenih pomanjkljivostih ter več o predlagani ureditvi glej dr. Mateja Končina Peternel, Ukrepi za varstvo koristi otrok, Podjetje in delo 6-7/2005, str. 1482 in nasl.

²⁷ O ureditvi po ZZZDR in njenih pomanjkljivostih ter predlogih nove ureditve glej dr. Mateja Končina Peternel, Zaupanje otroka drugi osebi - aktualni problemi, Pravni letopis 2009, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, GV Založba, d.o.o., Ljubljana 2010

5. Podelitev starševske skrbi sorodniku in posvojitvev

Ker je posvojitev najgloblji poseg v družinska razmerja, je glede na pravne posledice posvojitve (vzajemno prenehanje pravic in dolžnosti posvojenca do njegovih staršev in drugih sorodnikov ter prehod posvojenca v novo družino in v nova družinska razmerja), z DZ tudi odločanje o posvojitvah preneseno v pristojnost sodišč.²⁸

Prav tako bo sodišče odločalo o novem institutu, ki ga je uvedel DZ, to je o podelitvi starševske skrbi sorodniku. Po ureditvi v 231. členu DZ lahko sodišče za otroka, ki nima živih staršev, sorodniku, če je to otroku v korist, podeli starševsko skrb, če je pripravljen prevzeti skrb za otroka in izpolnjuje pogoje za posvojitev otroka iz prvega odstavka 215. in 216. člena DZ.

1.3. Potrebna prilagoditev določb sodnih postopkov in vprašanje vrste postopka

Ureditev v DZ z opisanim prenosom pristojnosti odločanja v družinskih zadevah na sodišča seveda v praksi ne bo mogla uspešno zaživeti, če za njeno učinkovito izvajanje ne bodo prilagojena tudi postopkovna pravila sodnih postopkov, v katerih se rešujejo spori in razmerja, ki jih materialnopravno ureja DZ.

S tem, ko je DZ prenesel pristojnost odločanja na sodišča, pa ni določil vrste postopka, zato je predlagatelj pregledal obstoječe postopke po ZZZDR in nove postopke po DZ, ter jih primerjal z značilnostmi pravnega in nepravnega postopka. Procesna izpeljava materialnih določb po ZZZDR je potekala po treh postopkih: ko gre za odločanje v pristojnosti centra za socialno delo (ukrepi za varstvo otroka, posvojitve, spregled zadržkov za sklenitev zakonske zveze), po upravnem postopku, ko gre za odločanje v postopku pred sodiščem, pa v enih primerih po pravnem, v drugih pa po nepravdnem postopku.

Temeljno vprašanje, ki se je v zvezi s predvidenim celovitim prenosom pristojnosti odločanja na sodišča postavljalo že v času priprave (prvega) Predloga Družinskega zakonika v letih 2009/2010, je vprašanje vrste postopka, po katerem naj sodišče odloča v posameznih zadevah, predvsem v zadevah urejanja razmerij med starši in otroki²⁹.

Po ureditvi v ZZZDR, ZPP in ZNP se namreč, kot omenjeno, v nekaterih postopkih za urejanje razmerij glede otrok uporabljajo pravila pravnega postopka, v nekaterih pa pravila nepravnega postopka. Tako o ukrepih za varstvo koristi otrok ob razvezi – o tem, kateremu od staršev zaupati otroka in o preživetju otroka v primerih, ko se starša o tem ne sporazumeta – odloča sodišče v pravnem postopku; o sporih glede izvrševanja roditeljske pravice in o otrokovih stikih, če se starša ne sporazumeta o stikih in če sodišče ne odloča o

²⁸ Da bi kazalo pri vzpostavitvi novega sistema določiti sodno odločanje o posvojitvah tudi dr. Vesna Rijavec v Nepravdni postopek v družinskih zadevah, Podjetje in delo 6-7/2005, str. 1495.

²⁹ Da je temeljno vprašanje, ali bodo za vse zakonske spore in spore iz razmerij med starši in otroki tudi v bodoče pristojna sodišča, in če bodo ti spori ostali v sodni pristojnosti, ali so zanje primerna pravila pravnega ali nepravnega postopka, je že kmalu po uveljavitvi Zakona o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 26/99) izpostavila prof. dr. Dragica Wedam Lukič v Ureditev postopka v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki po novem ZPP, Pravosodni bilten 4/2000.

stikov skupaj s spori o varstvu in vzgoji otroka, ter o nekaterih ukrepih za varstvo koristi otroka pa sodišče odloča v nepravdnem postopku.

Čeprav ni bistvenih razlik glede pravovarstvenih jamstev v pravnem in nepravdnem postopku, je prevladala ocena, da ni primerno, da se *de lege ferenda* še vedno ohranja razdelitev področja urejanja razmerij glede otrok v dveh različnih postopkih. Zato je bila takrat po tehtanju prednosti in slabosti enega in drugega postopka za urejanje teh razmerij, sprejeta usmeritev, da naj sodišča razmerja glede otrok urejajo po pravilih nepravdnega postopka. Kot edina izjema je bilo v tistem obdobju predvideno, da naj o sporih o ugotavljanju in izpodbijanju očetovstva in materinstva še vedno odločajo sodišča v pravnem postopku, saj sta v teh postopkih že v veljavni ureditvi v manjši meri uveljavljeni načelo oficialnosti in preiskovalno načelo.³⁰ Prav tako je bilo predvideno, da se razveza in razveljavitev zakonske zveze ter po novi ureditvi v DZ tudi spor o obstoju zakonske zveze vodijo po pravilih pravnega postopka. Predvideno je bilo, da bo sodišče hkrati, ko bo po pravilih pravnega postopka odločalo o razvezi zakonske zveze, po pravilih nepravdnega postopka odločalo o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok ter njihovih stikov s starši.

Tako načrtano razmejitev glede vrste postopka upošteva tudi DZ, ki sicer vrste postopka izrecno ne določa³¹, jo pa nakazuje z uporabo pojmov »tožba« ali »na predlog«, na nepravdni postopek pa izrecno (vendar posredno) odkazuje pri postopkih za dovolitev sklenitve zakonske zveze v določbi 29. člena³² in glede odločanja o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikov, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku v določbi drugega odstavka 143. člena³³.

Glede na to, da je bila prva razprava o razmejitvi zadev, v katerih naj odloča sodišče v pravnem in v katerih v nepravdnem postopku, opravljena pred skoraj desetimi leti, je predlagatelj ocenil, da jo je treba ponovno opraviti.

Razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom

Pravna teorija si že ves čas prizadeva postaviti kriterije za razmejitev pravnega in nepravdnega sodstva. Juhart³⁴ razvršča teorije o razmejitvi v tri skupine: teorija namena, teorija predmeta in pozitivistične teorije. Teorije namena skušajo opredeliti namen pravnega in nepravdnega postopka, pri čemer bi naj bil namen pravnega postopka predvsem avtoritativno ugotavljanje pravic pravnih razmerij, v nepravdnem postopku pa naj bi se pravna razmerja ustanavljala, spreminjala, ukinjala. Tako bi naj bile odločbe, ki se izdajajo v nepravdnem postopku, predvsem konstitutivne narave, v pravnem postopku pa predvsem

³⁰ Stališče, da paternitetni spori spadajo v pravdni postopek, je zaslediti tudi pri V. Rijavec v Lojze Ude in drugi, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 3. knjiga, str. 615.

³¹ Ker DZ vrste postopka izrecno ne določa, velja pravilo, da se praviloma uporabljajo določbe pravnega postopka; če želimo predpisati nepravdni postopek, mora zakon to izrecno določiti.

³² Sodišče pri odločitvi v postopku po drugem odstavku 24. člena, tretjem odstavku 27. člena in 28. členu tega zakonika upošteva mnenje centra za socialno delo, *kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek*.

³³ (2) Sodišče pri odločitvi o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikov, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku glede koristi otroka upošteva mnenje centra za socialno delo, *kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek*.

³⁴ J. Juhart: Civilno nepravdno pravo, Univerza v Ljubljani, Inštitut za civilno pravo, Ljubljana, 1970, str. 15.

kondemnatorne narave. To ne drži povsem, saj izdaja sodišče tudi v pravnem postopku konstitutivne odločbe, na drugi strani pa so tudi nekatere odločbe, izdane v nepravdnem postopku, deklaratorne narave. Nekateri navajajo razliko med preventivno in represivno vlogo sodišča, ki bi naj bila v nepravdnem postopku bolj preventivna, v pravnem postopku pa bolj represivna. Po mnenju drugih pa naj bi bil namen nepravdnega postopka posebna skrb za določena pravna razmerja, kjer je v večji meri poudarjen javni interes za urejanje teh razmerij. Teorije predmeta spora vidijo razliko predvsem v različni naravi predmeta spora v obeh postopkih. V pravnem postopku naj bi se obravnavale zadeve, kjer obstoji med strankami spor o neki pravici ali pravnem razmerju, v nepravdnem postopku pa tako imenovane nesporne zadeve. Zgodovinsko gledano je ta razmejitev najstarejša, vendar tudi ne drži v celoti, saj med udeleženci v nepravdnem postopku obstoji npr. mejni spor.

Ker ni mogoče v celoti sprejeti nobenega od navedenih kriterijev, so se uveljavile tako imenovane pozitivistične oziroma legalne teorije, po katerih velja za razmejitev med pravnim in nepravdnim sodstvom pozitivnopravni kriterij: v nepravdnem postopku se obravnavajo tiste zadeve, za katere tako določa zakon. Veljavni ZNP tako v prvem odstavku 1. člena določa zadeve, ki se obravnavajo po nepravdnem postopku: »osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku«. Drugi odstavek 1. člena pa določa možnost uporabe nepravdnega postopka v primerih, ko zadeve ni mogoče obravnavati po kakšnem drugem postopku.

Podlage za razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom ne najdemo niti v mednarodnih aktih niti v ustavni pravici do sodnega varstva. Navedeno izhaja iz dejstva, da ločnice ni mogoče potegniti niti ob upoštevanju sodne prakse mednarodnih sodišč, npr. Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP), saj se v 6. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah (v nadaljevanju: EKČP), določena pravica dostopa do sodišča ne uresničuje nujno prek pravnega sodišča, pač pa se ta pravica uresničuje tudi prek specializiranih sodišč ter sodišč splošne pristojnosti, vendar v drugačnem postopku. Odločitev, v katerem od sodnih postopkov naj se odloča o določeni civilni pravici ali obveznosti, je torej prepuščena zakonodajalcu posamezne države. Niti Ustava RS niti EKČP tu ne postavljata omejitev. Kot določeno omejitev je možno upoštevati le stališče Ustavnega sodišča, da zakonodajalec ne sme ravnati arbitrarno s tem, da bi za vsebinsko istovrstne zadeve določil pristojnosti različnih organov oziroma različne vrste postopka.³⁵

Razmejitev med nepravdnim in upravnim postopkom

Teorija³⁶ se je v tej opredelitvi oprla na pozitivistično teorijo vrste postopka, torej kar določa zakon. Enako velja za razmejitev med pravnim in upravnim postopkom, čeprav do neke mere sprejema teorijo subjekcije, ki pravi, da so pravna razmerja, v katerih subjekti ne nastopajo z enako upošteveno voljo, ampak v katerih je odločilna podrejenost pod javno oblast, javnopravna razmerja v najširšem pomenu besede. Ob upoštevanju močnejše oficiozne narave nepravdnega postopka, narave udeležencev, itd., razmejitev med

³⁵ Odločba Ustavnega sodišča z dne 1. 7. 1999 v zadevi U-I-273/98.

³⁶ J. Juhart: Civilno nepravdno pravo, Univerza v Ljubljani, Inštitut za civilno pravo, Ljubljana, 1970, str. 10.

nepravdnim in upravnim postopkom ni enostavna oziroma sta si naravi postopkov, tudi zaradi upoštevanja javnega interesa v nepravdnem postopku, precej podobni.

1.4. Nepravdni postopek v skoraj vseh zadevah po DZ

Predlagatelj na podlagi analize postopkov ocenjuje, da je primerno, da v tistih zadevah, kjer se je po dosedanji ureditvi odločalo v upravnem postopku, odločajo sodišča v nepravdnem postopku. Tudi v tistih zadevah, v katerih sodišča sedaj odločajo v pravnem postopku, pa se je ob upoštevanju kriterijev varovanja koristi otrok in ranljivih skupin oseb, vprašanja javnega interesa in stopnje »spora« med subjekti, predlagatelj odločil, da naj o veliki večini zadev, ki jih ureja DZ, odloča sodišče po pravilih nepravdnega postopka.

Razlika med pravnim in nepravdnim postopkom je predvsem v tem, da sta v nepravdnem postopku v večji meri kot v pravnem postopku uveljavljeni načelo oficialnosti in preiskovalno načelo, ki omogočata pristojnim organom, da v največji možni meri zavarujeta koristi otroka. Nepravdni postopki se namreč lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti ali na predlog organov (centra za socialno delo, državnega tožilstva), katerih naloga je varovati koristi otroka³⁷. Sodišče v nepravdnem postopku ne odloča o utemeljenosti zahtevkov, ampak ureja razmerja med prizadetimi osebami, ki so udeleženci postopka, zaradi česar predlagatelj ni dolžan postaviti določenega zahtevka, ampak mora predlog vsebovati samo opis razmerja oziroma stanje, o katerem naj sodišče odloči. V nepravdnem postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, lahko sodišče nadaljuje postopek tudi, če je predlog umaknjen. V postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic mladoletnikov in oseb, ki zaradi kakšnih osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli. Sodišče v nepravdnem postopku lahko tudi odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve sklepa, če obstaja nevarnost, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala znatna škoda ali če je to potrebno zaradi varstva otrok³⁸.

Nepravdni postopek je v številnih družinskih zadevah ustrežnejši od pravnega, ker interesi udeležencev v nepravdnem postopku niso vedno diametralno nasprotni. V številnih primerih namen nepravdnega postopka ni rešitev spora med strankama, temveč oblikovanje pravnih razmerij, ki so po naravi dolgoročna in ponavadi nastopijo med ljudi, ki morajo še naprej »živeti drug z drugim«. Zato si je pri ureditvi razmerij še posebno treba prizadevati vsaj za minimalni sporazum med udeleženci, kar je v bolj prilagodljivem nepravdnem postopku lažje doseči. Bistvena prednost je tako preventivna komponenta, na podlagi katere je mogoče izpeljati nadaljnja postopkovna načela, kot so večja fleksibilnost, milejše formalne zahteve, usmerjenost k pomoči strankam, skupna odgovornost sodišča in strank za temeljit in po možnosti hiter postopek itd. Na podlagi navedenih načel se postopek lahko uvede (izključno ali tudi) po uradni dolžnosti. Posebna prednost in prilagodljivost konkretnemu razvoju spornega obravnavanega razmerja pa je odstop od strogo formalnega koncepta zahtevka v tožbi. V nepravdnem postopku namreč predlog z natančnim zahtevkom ni potreben, čeprav mora nato sklep v izreku vsebovati povsem jasno opredelitev pravice ali obveznosti. V interesu javnosti in zaradi varstva oseb z posebnimi potrebami je v ospredju preiskovalno načelo, na podlagi katerega obstaja načelna dolžnost sodišča, po uradni dolžnosti ugotoviti vse pomembne okoliščine, neodvisno od predlaganih dokazov strank, ki nosijo odgovornost

³⁷ S. Triva, M. Dika, Vanparnično procesno pravo, Zagreb 1980, str. 20.

³⁸ D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 13 in nasl.

za hitro in temeljito ugotovitev dejanskega stanja. Postopkovne formalnosti naj bi bile čim manjše, saj se sodnik šteje za pravnega skrbnika, ki naj bi bil v postopku relativno svoboden. Usmerjenost postopka k pomoči strankam in pospešitvi postopka naj bi preprečila, da bi zgolj formalne pomanjkljivosti povzročile neuspešnost postopka. Kljub temu je zagotovitev pravice biti zaslišan v postopku neizogibna. Obstajajo tudi razlike med nepravdnim in pravnim postopkom v zvezi z zastopanjem in povrnitvijo stroškov. Odločba je sklep, specifična pa so tudi pravna sredstva.³⁹

Glede na navedeno predlagatelj meni, da je uporaba pravil nepravdnega postopka v večini zadev po DZ primernejša in v primerjavi s sedanjo procesno ureditvijo omogoča večjo zaščito koristi otroka.⁴⁰

1.5. Predlog novega zakona

Glede na pomembne konceptualne premike v urejanju družinskih razmerij, na posege drugih predpisov v besedilo veljavnega ZNP in ob zavedanju, da je treba veljavni ZNP, ki je bil sprejet leta 1986, uskladiti z ustavno ureditvijo ter zakonodajo, ki danes velja v Republiki Sloveniji, je predlagatelj ocenil, da se pripravi nov zakon. Vse potrebne spremembe namreč daleč presegajo tretjino členov, kar naj bi bil po nomotehničnih smernicah maksimum za pripravo in sprejem novele posameznega zakona.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1. Cilji

Osnovni cilj predloga zakona je pravočasna prilagoditev določb sodnega postopka, po katerem se bodo urejala razmerja, ki jih materialnopravno na novo ureja DZ. To pomeni, da je nujno, da je predlog zakona sprejet in uveljavljen pred 15. 4. 2019, ko se začnejo uporabljati določbe DZ, s katerimi je določena pristojnost odločanja sodišč.

Pri tem je glavni cilj predloga zakona, tako kot pred tem predloga DZ, izboljšanje položaja otrok v družinskih razmerjih, tako med samim postopkom kot tudi po končanem postopku, oziroma zagotovitev učinkovitejšega izvajanja načela varovanja koristi otroka, ki je temeljno načelo našega družinskega prava.

Drugi cilj je hitrejše reševanje zadev na družinskem področju, kar je posebej pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otroka izrednega pomena, saj imajo predolgi postopki lahko za otroka nepopravljive negativne posledice na njegov nadaljnji razvoj.

Naslednji cilj je ustrezna umestitev centrov za socialno delo v postopke na način, da ta ustreza njihovi vlogi, kot je bila določena z DZ – ta je okrepil njihovo strokovno in svetovalno vlogo, ki je nujno potrebna za učinkovito in strokovno izvajanje njihovega osnovnega

³⁹ V. Rijavec, Nepravdni postopek v družinskih zadevah, Podjetje in delo, št. 6-7/2005/XXXI, str. 1498.

⁴⁰ Da bi bilo treba zaradi učinkovite in celovite zaščite koristi otrok v nepravdnem postopku vse postopke, v katerih sodišče odloča o ukrepih za varstvo koristi otrok, voditi v obliki nepravdnih postopkov, tudi dr. Mateja Končina Peternel, Pomoč otrokom, ko starši odpovedo, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana, 1998, str. 239.

poslanstva, zaradi česar je tudi določil prenos pristojnosti odločanja na sodišča, centrom za socialno delo pa prepustil predvsem strokovno-svetovalno in podporno vlogo. Centrom za socialno delo so po DZ zaupana zlasti naslednja dela: izvedba predhodnega svetovanja, izvajanje mediacije, prizadevanje za odpravo vzrokov, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejništvo, urejanje namestitve otroka v rejništvo, pregled skrbnikovih poročil, izdelava mnenj in podaja različnih predlogov sodišču, izvedba razgovora z otrokov, usklajevanje preživetja, sprejemanje na zapisnik izjav v zvezi s priznanjem očetovstva, pomoč staršem pri doseganju sporazumov (o vzgoji, varstvu, stiki, preživljanju otrok, izvajanju starševske skrbi), priprava ocene ogroženosti otroka, priprava načrta pomoči družini in otroku, delo s kandidati za posvojitve. Za uresničitev navedenih nalog je nujno medsebojno sodelovanje sodišč in centrov za socialno delo. Medsebojno sodelovanje je z novo delitvijo pristojnosti, po kateri centri za socialno delo nudijo sodiščem bistveno močnejšo strokovno podporo kot prej in po kateri pogosto tudi vsebinsko pripravljajo dokumentacijo za sodno odločanje, postalo še pomembnejše kot prej.⁴¹

Cilj predloga zakona v ostalih delih je opraviti nujne prilagoditve, ki so potrebne zaradi spremenjene ureditve v veljavni zakonodaji, ki vpliva na ureditev posameznih nepravdnih postopkov, pri čemer se ohrani struktura veljavnega ZNP, posebni postopki, ki jih urejajo drugi zakoni, pa ostanejo urejeni v teh področnih zakonih.

2.2. Načela

Predlog zakona temelji na enakih načelih kot veljavni ZNP in jih bistveno ne spreminja.

a) Načelo dispozitivnosti in oficialnosti

Načelo dispozitivnosti pomeni, da se postopek začne, teče in zaključi po volji strank. Načelo oficialnosti, če je uveljavljeno v čisti obliki, pa pomeni, da se postopek začne, teče in zaključi po uradni dolžnosti.

V procesnem pravu se mora vedno kazati narava materialnopravnega področja, uveljavljanju katerega procesno pravo služi. Civilno procesno pravo je namenjeno zagotavljanju sodnega varstva pravic, ki jih imajo stranke po materialnem civilnem pravu. Zato načelo dispozitivnosti prevladuje v pravnem postopku, v katerem stranke določajo tudi meje za odločanje v pravdi, saj sodišče odloča v mejah postavljenih zahtevkov. To je odraz narave razmerij, ki se v pravnem postopku obravnavajo – gre za razmerja, ki jih stranke tudi po materialnem pravu praviloma prosto urejajo.⁴²

V nepravdnem postopku se obravnavajo večinoma razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes za varstvo otrok in oseb, ki ne morejo skrbeti zase. Zato je v predlogu zakona

⁴¹ Prof. dr. Barbara Novak, Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili, Uradni list Republike Slovenije, 2017, str. 37.

⁴² Dispozitivnost pa je po ZPP močno omejena v postopkih iz družinskopravnih razmerij – kar je nujna posledica omejitve načela dispozitivnosti v materialnem družinskem pravu. V postopkih iz zakonskih in očetovskih razmerij ni dopustna pripoznava ter odpoved zahtevku in sodna poravnava. Sodna poravnava je dopustna glede vzgoje, varstva in preživljanja otrok, vendar so pooblastila sodišča pri nadzoru tega dispozitivnega ravnanja udeležencev močnejša kot sicer. Sodišče namreč poravnave ne dovoli, če ugotovi, da ni v skladu z interesi otroka (Ude, Betetto, Galič, Rijavec, Wedam Lukić, Zobec: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, Ljubljana, Uradni list, GV Založba, 2005, str. 47)

ohranjena ureditev, po kateri se postopek začne na predlog zainteresirane osebe za ureditev razmerja (t. i. predlagalni postopki), če tako določa zakon, pa tudi po uradni dolžnosti (t. i. oficiozni postopki).

Med postopke, ki se po predlogu zakona lahko začnejo tako na predlog kot po uradni dolžnosti, sodijo: postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih, postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok, postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo. Vsi ostali postopki, ki jih ureja predlog zakona, se lahko začnejo le na predlog.

V postopkih, ki se lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti, je načelo oficialnosti enako kot v veljavnem ZNP izraženo tudi pri nadaljnjem teku postopka. Če se je tak postopek začel na predlog, ki ga predlagatelj kasneje umakne, mora sodišče kljub umiku predloga nadaljevati postopek, če so za to podani razlogi.

b) Razpravno in preiskovalno načelo

Načeli se nanašata na vprašanje, kdo zbira procesno gradivo. Predlog zakona ohranja veljavno ureditev, po kateri sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvaja tudi dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali v tistih postopkih, ki se lahko začnejo tudi po uradni dolžnosti, pa tudi v vseh predlagalnih postopkih, če gre za varstvo pravic otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (preiskovalno načelo). V preostalih primerih pa velja glede navajanja dejstev in predlaganja dokazov razpravno načelo, kar pomeni, da morajo udeleženci sami navajati dejstva in predlagati dokaze, pri čemer je treba poudariti, da ob smiselni uporabi določb ZPP veljajo tudi pravila, povezana z dolžnostjo sodišča, da opravlja materialno-procesno vodstvo.

Veljavni ZNP ne vsebuje posebnih pravil o omejitvi navajanja novih dejstev in predlaganju novih dokazov, zato se v skladu s 37. členom ZNP za ta vprašanja smiselno uporabljajo določbe ZPP. Sodna praksa pri razlagi smiselne uporabe določb pravnega postopka na tem področju ni enotna, tako glede navajanja novih dejstev in predlaganja novih dokazov na prvi stopnji kot v pritožbenem postopku.⁴³

Predlagatelj glede na neenotno sodno prakso na tem področju ter opozorila teorije na problematičnost uporabe 286. člena ZPP v nepravdnih postopkih⁴⁴ po skrbnem tehtanju ocenjuje, da je posebna omilitev pravil o omejitvi navajanja novih dejstev in novih dokazov smiselna zlasti zaradi varstva otrok in drugih oseb, ki niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese. Glede na ustaljeno ureditev v pravnih postopkih, kjer je tudi po zadnji noveli dopustno odstopanje od omejitve pri navajanju novih dejstev in novih dokazov za primer, če jih stranke brez svoje krivde niso mogle navesti na prvem naroku ali če njihova dopustitev po presoji sodišča ne bi zavlekla reševanja spora (tretji odstavek 286. člena ZPP),

⁴³ O tem natančneje Vladimir Horvat, Smiselna uporaba določb Zakona o pravnem postopku (ZPP) v nepravdnih postopkih (nekatera procesna vprašanja skozi pogled novejših sodnih praks sodišč v Republiki Sloveniji), Pravosodni bilten 2/2012.

⁴⁴ Glej Zakon o nepravdnem postopku (ZNP) – neuradno prečiščeno besedilo z uvodnimi pojasnili dr. Vesne Rijavec in dr. Andreja Ekarta ter stvarnim kazalom mag. Janeza Topliška, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2012, str. 21.

predlagatelj zaključuje, da je ureditev primerna tudi za nepravdne postopke. Udeleženci bodo lahko navajali nova dejstva in predlagali nove dokaze praviloma na prvem naroku (če ga bo sodišče opravilo), v nadaljevanju pa le pod pogoji, ki jih določa navedeni člen ZPP. Ureditev dodatno omili še predlagano pravilo glede navajanja novih dejstev in dokazov v pritožbenem postopku, v skladu s katerim sme pritožnik v pritožbi navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, če so v korist otroka ali osebe, ki ni sposobna sama skrbeti za svoje pravice in interese.

c) Načelo zaslišanja udeležencev

Načelo obojestranskega zaslišanja je eno izmed najpomembnejših načel postopka, ki ima svoj temelj v Ustavi RS in je kot poglobljen postulat postopka prepoznan tudi v mednarodnih konvencijah, ter praksi mednarodnih sodišč (pravica do poštenega zaslišanja oz. »fair hearing«). Načelo v pravnem postopku pomeni, da mora dati sodišče vsaki stranki možnost, da se izjavi o zahtevkih in navedbah nasprotne stranke (da navaja dejstva, dokaze in pravna naziranja, da sodeluje v dokaznem postopku, da se izjavi o rezultatih dokazovanja ter sploh o vsem procesnem gradivu, ki lahko vpliva na odločitev sodišča), in ni torej dolžno stranke dejansko »zaslišati«, ampak ji mora omogočiti, da izrazi svoje mnenje in s tem poskuša spodbiti navedbe nasprotne stranke.

Načelo zaslišanja udeležencev mora veljati tudi v nepravdnem postopku, in bi zaradi subsidiarne smiselne uporabe določb ZPP veljalo tudi brez posebne določbe v zakonu, vendar je – tako kot že pri sprejemanju veljavnega ZNP⁴⁵ – predlagatelj ocenil, da gre za tako pomembno načelo, da ga je treba izrecno poudariti. To je še zlasti pomembno zato, ker se v nepravdnem postopku krog udeležencev ne določa samo po formalnem kriteriju, ampak tudi materialnem: udeleženci so vsi tisti, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet. Sodišče ne more odločiti o njihovih interesih, ne da bi jim prej dalo možnost varovati svoj pravni položaj.⁴⁶ Zato mora sodišče predlog za uvedbo postopka vročiti ne samo tistemu, proti kateremu je vložen, ampak vsem, katerih pravni interes bi bil lahko s sodno odločbo prizadet. Za izraz načela gre tudi v primeru, ko sodišče vodi postopek po uradni dolžnosti, in je treba dati prizadeti osebi možnost, da se brani. Njena pravica do obrambe ne sme biti prizadeta samo zato, ker je njen edini »nasprotnik« sodišče.^{47 48}

Treba pa je razlikovati med pravico stranke oziroma udeleženca, da se izjavi in procesnim dejanjem zaslišanja strank oziroma udeležencev v dokazne namene. Če sodišče zaslišuje stranke oziroma udeležence v dokazne namene, njihove izjave niso odraz njihove volje, ampak izraz vednosti – nastopajo kot priče v lastni stvari.⁴⁹ Po 257. členu ZPP lahko sodišče v pravnem postopku sporna dejstva, ki so pomembna za odločbo, ugotovi tudi z zaslišanjem strank. V nepravdnem postopku je v nekaterih primerih tudi zaslišanje udeleženca obvezno.

⁴⁵ Glej D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 15.

⁴⁶ Juhart, str. 83

⁴⁷ Wedam Lukič, Načelo zaslišanja udeležencev v nepravdnem postopku, Pravniki, št. 3-4/1988, str. 189-198)

⁴⁸ D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, Komentar ZNP, Uradni list RS, 1989, str. 15 in 16.

⁴⁹ Juhart, str. 81

Po ZPP je do odločbe Ustavnega sodišča RS, št. U-I-55/04-10, Up-90/04-15 z dne 6. 4. 2006⁵⁰ veljalo, da je pritožba zoper sklep enostransko pravno sredstvo. Ustavno sodišče RS pa je z navedeno odločbo odločilo, da se 366. člen ZPP razveljavi v delu, v katerem določa, da se v postopku s pritožbo zoper sklep ne uporabljajo določbe o odgovoru na pritožbo.⁵¹ Zato veljavni ZNP, glede na to, da se v nepravdnih postopkih odločbe izdajajo v obliki sklepov, vsebuje posebno določbo (četrti odstavek 31. člena), po kateri sodišče vroči izvod popolne in dovoljene pritožbe zoper sklep, s katerim je bil postopek končan, drugim udeležencem, ki nanjo lahko odgovorijo v osmih dneh.

Glede na navedeno in ker se po uveljavitvi ZPP-E v skladu s 366. členom ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep (v celoti) smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, predlog zakona posebne določbe, kot jo pozna četrti odstavek 31. člena ZNP, nima.

č) Načelo hitrosti postopka in varstva pravic otrok in oseb, ki ne morejo same skrbeti za svoje pravice in interese

Enako kot določa v veljavnem 5. členu ZNP sta tudi v predlogu zakona ohranjeni načelo hitrosti postopka in načelo varstva otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skbele za svoje pravice in interese.

Za razliko od veljavne določbe načela hitrosti postopka si morajo po predlagani ureditvi ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. priče, zastopnik, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čimprej ugotovijo in zavarujejo. S tako ureditvijo se sledi ureditvi, kot je bila v 11. členu ZPP uzakonjena z novelo ZPP-E.

Odgovornost za hitro in ekonomično izvedbo postopka je tako tudi v nepravdnem postopku porazdeljena in poleg sodišča k skrbnemu ravnanju zavezuje tudi udeležence in druge osebe, udeležene v postopku. V teoriji in praksi se namreč vse bolj uveljavlja zavedanje, da ni le sodišče tisto, ki je odgovorno za hiter potek postopka, temveč tudi udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. izvedenci).

d) Načelo javnosti

V pravdnem postopku velja načelo obligatornosti glavne obravnave: sodišče odloči o tožbenem zahtevku na podlagi ustnega, neposrednega in javnega obravnavanja. V nepravdnem postopku narok (praviloma) ni obvezen. Tudi po predlagani ureditvi sodišče v nepravdnem postopku opravi narok, če je to predpisano z zakonom, ali če oceni, da je to za postopek potrebno. Narok je kot obvezen predlagan v naslednjih postopkih: v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, v postopku za določitev odškodnine, v postopku za cenitev in prodajo stvari, v postopku v stanovanjskih zadevah, v postopku za ureditev razmerij med solastniki, v postopku za delitev stvari, v postopku za ureditev meje in v postopku za dovolitev nujne poti.

⁵⁰ Uradni list RS, št. 43/2006 z dne 21. 4. 2006.

⁵¹ Ustavno sodišče je izpostavilo, da je pravica do izjave v postopku eden bistvenih elementov pravice do enakega varstva pravic (22. člen Ustave RS).

Če sodišče razpiše narok, je ta javen, če zakon ne določa drugače. Javnost je po predlagani ureditvi že po samem zakonu izključena v vseh postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij.

e) Načelo prirejenosti postopka (predhodna vprašanja, napotitev na pravdo in upravni postopek, nadaljevanje postopka)

Glede načela prirejenosti postopka predlagana ureditev ne prinaša nobene spremembe in v celoti sledi ureditvi v veljavnem ZNP.

2.3. Poglavitne rešitve

2.3.1. Urejenost zakona

Predlog novega ZNP-1 glede ustroja zakona sledi ureditvi veljavnega ZNP. Tako loči prvi in drugi del zakona, in s to delitvijo poudarja delitev na splošne določbe, ki veljajo tudi za druge nepravdne postopke, ki so urejeni v drugih zakonih, če ni drugače določeno, ter na posebne postopke, ki so nadalje urejeni v štirih razdelkih. Predlog novega zakona sledi veljavnemu tudi v načinu številčenja poglavij, vse z namenom, da bi zakon po ustroju čim manj odstopal od ustaljenih vzorcev. Prehodne in končne določbe so tako v veljavnem ZNP kot v predlogu novega zakona urejene v tretjem delu.

Prvi del: Splošne določbe – te so razdeljene na 9 poglavij:

1. Temeljne določbe
2. Pristojnost in sestava sodišča
3. Udeleženci
4. Predlog
5. Narok
6. Odločba
7. Pravna sredstva
8. Plačilo sodne takse in stroški postopka
9. Uporaba zakona o pravnem postopku

Drugi del: Posebni postopki – ta je razdeljen na štiri razdelke, pod katere so vključena poglavja od desetega do devetindvajsetega:

I. razdelek: Postopki za ureditev osebnih stanj in družinski razmerij:

10. poglavje: Skupne določbe
11. poglavje: Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo
12. poglavje: Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj
13. poglavje: Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze

- 14. poglavje: Postopki v zakonskih sporih (postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, za razveljavitev zakonske zveze ter za razvezo zakonske zveze)
- 15. poglavje: Ugotavljanje in izpodbijanje očetovstva in materinstva
- 16. poglavje: Postopki za varstvo koristi otroka
 - a) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih
 - b) Postopek za odločanje o vprašanjih izvrševanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj
 - c) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok
 - d) Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo
 - e) Postopek za namestitev otroka v rejništvo
 - f) Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku
 - g) Postopek za posvojitev in razveljavitev posvojitve

II. razdelek: Postopek o razglasitvi pogrešancev za mrtve in o dokazovanju smrti:

- 17. poglavje: Razglasitev pogrešancev za mrtve
- 18. poglavje: Dokazovanje smrti

III. razdelek : Urejanje premoženjskih razmerij:

- 19. poglavje: Postopek za določitev odškodnine
- 20. poglavje: Postopek za cenitev in prodajo stvari
- 21. poglavje: Postopek v stanovanjskih zadevah
- 22. poglavje: Postopek za ureditev razmerij med solastniki
- 23. poglavje: Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja
 - a) Postopek za delitev stvari v solastniki
 - b) Postopek za delitev skupnega premoženja
- 24. poglavje: Postopek za ureditev mej
- 25. poglavje: Postopek za dovolitev nujne poti

IV. razdelek: Postopki z listinami in sodnimi depoziti:

- 26. poglavje: Postopek za sestavo in overitev listin
- 27. poglavje: Postopek za hrambo listin
- 28. poglavje: Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)
- 29. poglavje: Sodni depozit

Tretji del: Prehodne in končne določbe

2.3.2. Splošne določbe

Spremembe v delu splošnih določb narekujejo pravno politične potrebe, nova ureditev v DZ, ki je z materialnimi določbami določil obseg urejanja ZNP-1, ter nenazadnje na spremembe klasičnih procesnih določb nepravdnega prava vpliva danes veljavna ureditev v ZPP, ki je od tiste, ki je veljala ob sprejemanju veljavnega ZNP, precej drugačna. Določene spremembe so

posledice tudi splošnih ugotovitev nacionalnih in mednarodnih sodišč, nekatere pa le jasneje opredeljujejo že veljavne določbe.

Predlog zakona v primerjavi z veljavnim ZNP ne spreminja obsega uporabe zakona in veljavnosti njegovih splošnih določb. Prav tako ne posega v ureditev glede začetka postopka, da se torej nepravdni postopek začne na predlog, po uradni dolžnosti pa, če tako določa zakon.

Za razliko od veljavnega ZNP predlog zakona v 3. členu določa, kdaj začne postopek teči. Predlagano je, da nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe k sodišču ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje. Nepravdni postopek začne torej v predlagalnih nepravdnih postopkih teči že s trenutkom, ko je predlog vložen pri sodišču in ne šele, ko se vzpostavi razmerje med sodiščem in udeležencem oziroma več udeleženci (kakor je to določeno v pravnih postopkih, v katerih začne pravda teči (šele) z vročitvijo tožbe tožencu). Visečnost postopka oziroma litispendenca v postopkih, ki se začnejo na predlog, tako nastopi že s trenutkom, ko predlog prispe k sodišču.⁵² Uvedba nepravdnega postopka po uradni dolžnosti pa je s predlagano določbo vezana na trenutek prvega procesnega dejanja sodišča.

Predlagana ureditev sodne poravnave izhaja iz veljavne ureditve v 3. členu ZNP, po kateri se v nepravdnem postopku udeleženci lahko poravnajo, razen če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje. Ker je v nadaljevanju predloga zakona poravnava izrecno izključena v nekaterih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, je to že v splošni določbi izrecno predvideno (če zakon ne določa drugače). Na novo pa je – drugače kot velja po ZPP – določena pristojnost za poskus sodne poravnave pred začetkom nepravdnega postopka. Udeleženci nepravdnih postopkov bodo lahko po predlagani ureditvi pred vložitvijo predloga poskusili doseči sodno poravnavo pred istim sodiščem, ki bi bilo sicer pristojno odločati o predlogu.

Nobene spremembe ne prinaša predlog zakona glede pravice do izjave, kot jo ureja 4. člen veljavnega ZNP.

Bistvenih sprememb ni pri ureditvi načela hitrosti postopka in načela varstva otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. Za razliko od ureditve v 5. členu ZNP si morajo po predlagani ureditvi ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. priče, zastopnik, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čimprej ugotovijo in zavarujejo. S tako ureditvijo se sledi ureditvi, kot je bila v 11. členu ZPP uzakonjena z novelo ZPP-E.

V predlogu zakona se namesto pojma »mladoletnik« uporabljaja pojem »otrok«, ki je tudi opredeljen v splošnih določbah predloga zakona, in sicer je otrok (enako kot v 5. členu DZ) oseba, ki še ni dopolnila 18 let starosti, razen v primeru, če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.

⁵² Prim. A. Galič: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 2. knjiga (151. – 305. člen ZPP), GV založba, Ljubljana 2006, str. 219 in nasl.

V veljavnem ZNP je v 6. členu določeno, da v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic mladoletnikov (po novem otrok) in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli. Sodišča so v konkretnih primerih že ob veljavni določbi 6. člena ZNP izvajala tudi dokaze, ki jih stranke niso predlagale, saj dejstev ni mogoče ugotavljati brez izvedbe dokazov. Zaradi konsistentnosti pravne ureditve pa je predlagana ustrezna dopolnitev določbe, ki upošteva danes veljavno ureditev v ZPP glede izvajanja dokazov.

Med splošnimi določbami je nespremenjena ureditev, po kateri sodišče opravi narok, če je to predpisano z zakonom, ali če oceni, da je to za postopek potrebno. Naroki so javni, če zakon ne določa drugače.

Tudi predlagana ureditev glede predhodnih vprašanj in prirejenosti postopka je povsem enaka veljavni ureditvi v 8., 9. in 10. členu ZNP.

Predlog zakona prav tako ne spreminja pravila glede stvarne pristojnosti za odločanje v nepravdnih zadevah – za odločanje na prvi stopnji so zanje še vedno pristojna okrajna sodišča, izjeme pa določa zakon. Pristojnost okrožnega sodišča za odločanje v nepravdnem postopku je že določena v ZGD-1 (51. člen) in ZPND (22.a člen), pristojnost okrožnih sodišč pa je določil tudi DZ v prvem odstavku 14. člena. Po pregledu in analizi pristojnosti okrožnih sodišč v zadevah, ki se bodo – zaradi določitve pristojnosti okrožnega sodišča kot stvarno pristojnega v zadevah po DZ – po predlogu tega zakona obravnavale v nepravdnem postopku (natančneje je pregled teh pristojnosti prikazan v obrazložitvi **k 12. členu**), predlagatelj ugotavlja, da bi bilo (le) v postopku delitve skupnega premoženja zakoncev, med katerima ni (več) spora o obsegu skupnega premoženja ali velikosti deležev (75. člen DZ), primerneje ohraniti pristojnost okrajnih sodišč.

Glede na to, da je DZ kot pravilo določil pristojnost okrožnih sodišč za odločanje o zadevah iz DZ, dopustil pa je tudi možnost, da drug zakon določi drugače, je v predlogu tega zakona (drugi odstavek predlaganega **12. člena**) zato določeno, da v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij po tem zakonu in drugih postopkih o zadevah iz družinskega zakonika, razen o delitvi skupnega premoženja zakoncev, odloča na prvi stopnji okrajno sodišče.

Predlog zakona ohranja tudi ureditev veljavnega 12. člena ZNP glede krajevne pristojnosti. Po vzoru tretjega odstavka 47. člena ZPP pa je dodana ureditev za primere, ko ima udeleženec postopka poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas. V takem primeru je po predlagani ureditvi splošno pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča udeleženca.

Kot v veljavni ureditvi je tudi v predlagani ureditvi določena prepoved sporazuma o krajevni pristojnosti, na enak način je urejena pristojnost sodišč v primeru, če je bil predlog vložen pred več krajevno pristojnimi sodišči. Se pa v predlagani ureditvi skrajšuje čas, v katerem se lahko sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca postopka izreče, da ni krajevno pristojno. Po veljavni ureditvi se v vsakem primeru lahko sodišče (po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca) izreče, da ni krajevno pristojno, vse do izdaje odločbe na prvi stopnji.

Po predlagani ureditvi bo to še vedno veljalo v primeru, če sodišče ne bo razpisalo naroka. Če bo narok opravilo, se bo lahko izreklo za krajevno nepristojno do konca prvega naroka. Predlagana ureditev tako še vedno odstopa od strožje ureditve v pravnem postopku (22. člen ZPP), v katerem se sodišče lahko izreče za krajevno nepristojno na ugovor tožene stranke, ki ga je ta podala najkasneje v odgovoru na tožbo, po uradni dolžnosti pa le tedaj, kadar je kakšno drugo sodišče izključno krajevno pristojno, in sicer ob predhodnem preizkusu tožbe.

Glede ureditve sestave sodišča je nespremenjena ureditev, po kateri na prvi stopnji vodi postopek in izdaja odločbe sodnik posameznik. Če ni z zakonom določeno drugače, lahko posamezna dejanja izven naroka opravi strokovni sodelavec. Novost pa predstavlja določba o sestavi sodišča, in sicer da o pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek konča, odloča višje sodišče v senatu treh sodnikov. Na ta način je določena enaka sestava sodišča za odločanje o pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek pred sodiščem prve stopnje konča, kot je določeno v ZPP za primer sklepa o motenju posesti. Glede na to, da se v nepravdnem postopku odloča s sklepom tudi v vsebinsko zahtevnih zadevah, v katerih se glede na določbo 1. člena tega predloga zakona obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja, je končne odločitve v nepravdnih postopkih po zapletenosti pravnih ali dejanskih vprašanj mogoče primerjati s tistimi, ki se v pravnem postopku izdajo v obliki sodbe. Zato so po predlagani ureditvi tudi odločitve o pritožbah zoper tovrstne t. i. meritorne sklepe v nepravdnem postopku pridržane senatu.

Predlog zakona ne prinaša novosti glede opredelitve udeležencev v nepravdnem postopku. Je pa v primerjavi z veljavno ureditvijo na novo poudarjena skrb sodišča za osebe, katerih pravni interes bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet, če sodišče v postopku izve za take osebe. Po predlagani ureditvi bo moralo sodišče, če bo izvedelo za osebe, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet, te osebe obvestiti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo. S predlagano ureditvijo se zasleduje izenačitev položaja oseb, ki so same izvedele za postopek, ki teče na podlagi vloženega predloga in menijo, da bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet njihov pravni interes, in oseb, za katere v postopku izve sodišče.

Predlagana ureditev vsebine predloga je prepis veljavne ureditve, na novo pa je predlagano, da mora predlog vsebovati tudi identifikacijske podatke udeležencev, kot jih mora imeti tožba. Predlagani dostavek odkaže na uporabo določb 180. in 180.a člena ZPP, ki izrecno predpisujejo, da mora tožba vsebovati potrebne identifikacijske podatke strank. Za fizične osebe so to osebno ime in naslov prebivališča ter EMŠO, če je stranka vpisana v centralni register prebivalstva; davčna številka, če stranka ni vpisana v centralni register prebivalstva, vpisana pa je v davčni register; rojstni datum, če stranka ni vpisana ne v centralni register in ne v davčni register.

Predlagana ureditev ne prinaša nobenih bistvenih sprememb v ureditvi postopanja sodišča, če predlog vloži neupravičen predlagatelj, nespremenjena ostaja tudi ureditev glede umika predloga.

Tudi pri ureditvi razpisa in izvedbe naroka ni sprememb, je pa upoštevana nova ureditev v 279.c členu ZPP, kot je bila uzakonjena z novelo ZPP-E, ki je uvedla pripravljalni narok. Predlagatelj meni, da v nepravdnih postopkih ureditev, po kateri je pripravljalni narok

obvezen, ni primerna. Po predlagani ureditvi bo zato sodišču prepuščeno, da v postopkih, ki so podobni pravnim postopkom in se začnejo na predlog, po prejemu odgovora na predlog, oceni, da bi bilo to glede na okoliščine posamezne zadeve primerno.

Enako kot v veljavni ureditvi tudi po predlagani ureditvi v nepravdnem postopku ni mirovanja postopka – to je zastoja v postopku, do katerega pride po izrecni ali domnevni volji strank.

V predlogu zakona niso ohranjene določbe veljavnega 28. člena, ki določajo, da o dejanjih, ki jih sodišče opravi na naroku ali izven naroka, sodišče sestavi zapisnik; da o manj pomembnih izjavah in obvestilih napravi sodišče uradni zaznamek v spisu; da zapisnik podpišejo udeleženci, ki so bili prisotni pri dejanju, sodnik oziroma strokovni sodelavec in zapisnikar; da uradni zaznamek podpiše oseba, ki ga je sestavila.

Predlagatelj meni, da ni razloga, da se v tem delu ne bi v celoti uporabljale določbe ZPP. Po ZPP (prvi in drugi odstavek 122. člena) se zapisnik sestavi o dejanjih, ki so bila opravljena na naroku, razen o delu pripravljalnega naroka, ki je namenjen poskusu sklenitve sodne poravnave, ter o pomembnejših izjavah ali sporočilih, ki jih dajo stranke ali drugi udeleženci zunaj naroka. O manj pomembnih izjavah ali sporočilih se ne sestavi zapisnik, temveč se naredi v spisu samo uradni zaznamek. Z ZPP-E so bile dane široke možnosti različnih načinov vodenja zapisnika, tudi s pomočjo ustreznih tehničnih sredstev, ki naj bodo sodniku na voljo tudi v nepravdnem postopku, pri katerih po naravi stvari ni določena obveznost, da zapisnik podpišejo udeleženci, ki so bili prisotni pri dejanju, sodnik oziroma strokovni sodelavec in zapisnikar. ZPP v 126. členu določa, da zapisnik, izdelan v fizični obliki, lastnoročno podpiše predsednik senata. Zapisnik, izdelan v elektronski obliki, podpiše predsednik senata z elektronskim podpisom. Ker sodelovanje zapisnikarja na naroku ni več obvezno (četrti odstavek 122. člena ZPP), zapisnikar po novem lastnoročno ali elektronsko podpiše zapisnik le, če je sodeloval pri njegovi sestavi. Elektronska podpisa (sodnika oziroma zapisnikarja) nista obvezna, če se podatki o datumu zapisnika v elektronski obliki ter podatki o zapisnikarju, ki ga je sestavil, in sodniku, ki je vodil zapis, z ustreznimi tehničnimi sredstvi, samodejno evidentirajo v informacijskem sistemu.⁵³

Glede ureditve odločbe v predlagani ureditvi ni sprememb. Tako je predlagano, da sodišče izdaja odločbe v obliki sklepov; sklepi, zoper katere je dopustna posebna pritožba, sklepi, s katerimi se postopek konča, in sklepi sodišča druge stopnje, pa morajo biti obrazloženi.

Enako kot v veljavni ureditvi so določene upravičene osebe do pravnih sredstev, enako sta urejeni pravica do pritožbe in učinek pritožbe, predlagana ureditev tudi ne prinaša sprememb veljavne ureditve glede odločanja o pritožbi.

Glede na spremenjeno ureditev revizije v ZPP, ki omogoča le še dopuščeno revizijo in ne več tudi (po samem zakonu) dovoljene revizije, pa je predlagana drugačna ureditev glede tega izrednega pravnega sredstva v nepravdnem postopku. Tako je po predlagani ureditvi revizija v nepravdnih postopkih dovoljena pod pogoji iz 367.a člena ZPP in po postopku po ZPP.

⁵³ Zakon o pravnem postopku z novelo ZPP-E, Uvodna pojasnila, Andrej Ekart in ostali, GV Založba, Ljubljana 2017, str. 47 in 48.

Predlagana ureditev v splošnih določbah ne prinaša sprememb v ureditvi stroškov postopkov. Edino v določbi, ki ureja primer, ko sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem, pa predlagatelj v roku ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe tega dokaza, je izrecno predvideno, da lahko zakon določi drugače od pravila, ki po splošnih določbah velja v tem primeru, da se namreč šteje, da je predlagatelj predlog umaknil. Drugače je namreč v nadaljevanju predloga zakona predlagano za postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij. Če v teh postopkih sodišče oceni, da je treba v postopku izvesti dokaz z izvedencem, pa udeleženci ne predlagajo izvedbe tega dokaza ali ne založijo zneska, potrebnega za stroške, ki bodo nastali z izvedbo dokaza, sodišče odredi, da se stroški izvedbe dokaza založijo iz sredstev sodišča.

2.3.3. Posebni postopki

Če za splošne določbe predloga zakona velja, da niso deležne bistvenih sprememb v primerjavi z veljavno ureditvijo, pa za drugi del – »Posebni postopki« velja, da so v I. razdelku – Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij – dodana celotna nova poglavja, kar pa ne pomeni, da gre v celoti za izvirno nove določbe. V veliki večini gre za prenos in prilagoditev določb, ki so v veljavni ureditvi vključene v druge zakone (na primer v poglavju ZPP o postopkih v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki ali procesne določbe ZZZDR v zadevah, v katerih odločajo centri za socialno delo) in jih je treba ustrezno umestiti v predlog zakona zaradi odločitve, da bodo o teh zadevah po novem odločala sodišča v nepravdnem postopku.

V predlagani ureditvi je upoštevana nova ureditev, ki izhaja iz materialne ureditve v DZ. Ta je določil definicijo »otroka« in s tem izključil termin »mladoletne osebe«, nadalje je termin »roditeljska pravica« nadomestil s »starševsko skrbjo«, ukinil je instituta »odvzem poslovne sposobnosti« ter »podaljšanje roditeljske pravice« in uvedel institut »postavitev pod skrbništvo«, ki pa razlikuje med dvema vrstama upravičencev, glede na to, ali je to odrasla oseba ali otrok.

V primerjavi z veljavnim ZNP so tako predlagana naslednja nova poglavja:

- postopek za postavitev odrasle osebe pod skrbništvo, ki nadomesti tako postopek za odvzem in vrnitve poslovne sposobnosti kot tudi postopek za podaljšanje in prenehanje podaljšane roditeljske pravice;
- postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze, ki je bil urejen v 23. členu ZZZDR ter je v njem odločal center za socialno delo;
- postopki v zakonskih sporih (postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, za razveljavitev zakonske zveze in za razvezo zakonske zveze), dva od navedenih postopkov, za razveljavitev zakonske in razvezo zakonske zveze, sta urejena v ZPP, medtem ko je postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze posledica novitete DZ, ki vnaša v ureditev tudi institut »neobstoječa zakonska zveza«;
- ugotavljanje in izpodbijanje očetovstva in materinstva, postopek je prilagojeno prenesen iz 27. poglavja ZPP;

– postopki za varstvo koristi otroka (postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživetju otroka in otrokovih stikih, postopek za odločanje o vprašanih izvrševanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka, postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo, postopek za namestitvev otroka v rejništvo, postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku, postopek za posvojitev in razveljavitev posvojitve), poglavje sledi ureditvi v DZ in vsebuje vse postopke za varstvo koristi otroka, nekateri postopki so urejeni v ZPP, nekateri v ZZZDR, postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku pa je novost, ki jo je vpeljal DZ.

Predlagana ureditev posebnih postopkov je natančneje prikazana v obrazložitvah k posameznim členom predloga zakona.

3. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH

Ker je osrednja, tako po vsebini kot obsegu, novost v ZNP-1 urejanje postopkov v družinskih razmerjih in osebnih stanjih, je tudi v primerjalnopravnem pregledu poudarek na teh postopkih, pri čemer sta za to fazo usklajevanja v nadaljevanju predstavljeni ureditvi v Nemčiji in Avstriji.

3.1. Nemčija

Sedes materie nemške pravne ureditve družinskega prava je Civilni zakonik (Bürgerliches Gesetzbuch BGB (BGB), BGBl III 400-2 z dne 18.8.1896) z novelami: npr. z novelo Zakona o reformi otroškega prava (Kindschaftsrechtsreformgesetz – KindRG z dne 16.12.1997, BGBl I 2942), Zakona o pomočništvu (Beistandschaftsgesetz z dne 4.12.1997, BGBl I 2846), Zakona o (pravnem) oskrbništvu (Gesetz zur Reform des Rechts der Vormundschaft und Pflegschaft für Volljährige – Betreuungsgesetz – BtG, z dne 12.9.1990, BGBl. I 2002), Zakona o spremembah prava o oskrbništvu (Betreuungsrechtsänderungsgesetz z dne 25.6.1998, BGBl. I 1580), Zakona o spremembah zakona o pomoči nosečnicam in družinam (Schwangern – und Familienhilfsänderungsgesetz – SFHÄndG, z dne 21.8.1995). BGB dopolnjujejo npr. še Zakon o pomoči otrokom in mladini (Gesetz zur Neuordnung des Kinder – und Jugendhilfsrechts (Kinder und Jugendhilfegesetz) z dne 26.6.1990, BGBl. I 1163), Zakon o civilnopravnem varstvu pred nasiljem in zalezovanjem (Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen z dne 11.12.2001), Uredba o ravnanju s skupnim stanovanjem zakoncev in gospodinjskimi predmeti (Verordnung über die Behandlung der Ehewohnung und des Hausrats 1944, zadnja novela 1990) in Uredba o izračunavanju zakonite preživnine (Verordnung zur Berechnung des Regelunterhalts 1970). Zunajzakonske skupnosti oseb različnih spolov nemško pravo ne ureja.

Procesnopravno ureditev narekujejo navedeni materialni akti, določa pa jo Zakon o družinskih in nepravdnih zadevah (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG), z dne 17. 12. 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), zadnja sprememba Art. 7 G v. 20.7.2017 (BGBl. I S. 2780). Podobno kot poznamo v slovenski ureditvi, se za zadeve oziroma postopke, ki niso urejeni v nepravdnem

postopku ustrezno uporablja Zakon o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung (ZPO), z dne 5. 12. 2005, (BGBl. I S. 3202, ber. 2006 S. 431, 2007 S. 1781)), ki predstavlja temeljni postopek v civilnem pravu.

FamFG predvsem predstavlja reformo Zakona o nepravdnem postopku (Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit – FGG, z dne 5. maj 1898), katerega namen je bil določiti procesnopravna pravila nepravdnega postopka za izvrševanje materialnih pravil Civilnega zakonika (BGB) in Trgovinskega zakonika (Handelsgesetzbuch⁵⁴, (HGB) z dne 10. maj 1897) in tako ni bil oblikovan kot samostojen, sistematičen zakon(ik). Sicer pa je FamFG širši in dejansko predstavlja konsolidacijo, poleg FGG, različnih določil vsebovanih v številnih aktih, ki so urejali področje družinskih razmerij in nepravdnih zadev, npr. ZPO, Hausratsverordnung, Familienrechtsanderrungsgesetz. Kljub temu, da ni uspel popolnoma ločiti pravnih od nepravdnih zadev v smislu popolnega razlikovanja v postopku, je pa poenotil terminološko poimenovanje, npr. ni več govora o tožbah ampak so predlogi itd. (glej peti odstavek 113. člena FamFG). Drugi cilj sprejetja FamFG je bila vzpostavitev posebnega družinskega sodišča, z namenom omogočanja obravnave zadev »ene družine« s strani enega sodnika, pri čemer bi uporabljal pravila, ki se razlikujejo od klasičnega civilnega prava.

Splošne določbe nepravdnega postopka

FamFG v 1. knjigi »Splošni del« najprej vsebuje »Splošne določbe« (1. razdelek).

Glede udeležencev postopka v 7. členu⁵⁵ določa, da se v postopkih za vložitev predloga predlagatelj šteje kot udeleženec, ter nadaljuje, da je kot udeležence treba vključiti tudi: tiste, katerih pravico postopek neposredno zadeva; tiste, ki so udeleženi po uradni dolžnosti ali na zahtevo na podlagi tega zakona ali drugega zakona. Sodišče to lahko stori po uradni dolžnosti ali na predlog. Tiste, ki jih je treba na njihov predlog vključiti kot udeležence v postopku ali so lahko vključeni kot udeleženci v postopku, je treba obvestiti o uvedbi postopka ter jih poučiti o pravici do vložitve predloga, če je sodišče s temi osebami seznanjeno. Če sodišče ne ugodí predlogu za vključitev, o tem odloči s sklepom, katerega se lahko izpodbija s takojšnjo pritožbo ob ustrezni uporabi 567. do 572. člena Zakona o pravdnem postopku.

Procesna sposobnost⁵⁶ udeležencev se veže na standard poslovne sposobnosti po civilnem pravu, v primeru, da niso poslovno sposobni, pa se uporabljajo pravila civilnega prava o zastopanju. Če zastopanje po odvetniku ni potrebno, lahko udeleženci postopek vodijo sami.

Udeležence lahko kot pooblaščenec zastopa odvetnik. Poleg tega so kot pooblaščenči⁵⁷, če zastopanje po odvetniku ni potrebno, za zastopanje pooblaščeni samo: (1.) zaposleni udeleženca ali podjetja, ki je z udeležencem povezano (15. člen Zakona o delnicah /Aktiengesetz/); organe in pravne osebe javnega prava, vključno z združitvami, ki so jih

⁵⁴ Handelsgesetzbuch in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 11 Absatz 28 des Gesetzes vom 18. Juli 2017 (BGBl. I S. 2745) geändert worden ist

⁵⁵ 7. člen FamFG: Udeleženci

⁵⁶ 9. člen FamFG: Procesna pristojnost

⁵⁷ 10. člen FamFG: Pooblaščenči

organi in pravne osebe oblikovali za uresničitev svojih javnih nalog, lahko zastopajo tudi zaposleni drugih organov ali pravnih oseb javnega prava, vključno z združitvami, ki so jih organi ali pravne osebe javnega prava oblikovali za uresničitev svojih javnih nalog; (2.) polnoletni družinski člani (15. člen Zakona o dajatvah /Abgabenordnung/, 11. člen Zakona o partnerski skupnosti /Lebenspartnerschaftsgesetz/), osebe s kvalifikacijami za opravljanje sodniške službe in udeleženci, če udeležba ni povezana z dejavnostjo za plačilo; (3.) notarji. V tretjem odstavku 10. člena nato zakon določa, da sodišče zavrne pooblaščenca, ki niso pooblaščen za zastopanje v skladu z drugim odstavkom, s sklepom, ki ga ni mogoče izpodbijati. Postopkovna dejanja, ki jih je do zavrnitve opravljal pooblaščen oseb, nepooblaščen za zastopanje, ter vročitve ali sporočila tej pooblaščen osebi pa so veljavni.

Glede komunikacije z udeleženci zakon določa, da je udeležence treba uradno obvestiti o dokumentih, katerih vsebina vsebuje določitev naroka ali roka ali sproži potek roka. Rok začne teči z uradnim obvestilom, če ni drugače določeno.⁵⁸ Kot način vročitve določa postopek po 166. do 195. členu Zakona o pravdnem postopku, ali tako, da se listina z naslovom naslovnika odda na pošti. V zadnjem primeru, določa fikcijo vročitve, če uradno obveščanje poteka v domači državi deželi, in sicer tri dni po oddaji na pošti, če ne izkaže za verjetno, da listine ni prejel ali jo je prejel šele po tem roku. Nenazadnje pa določa tudi, da če uradno obveščanje ni možno, je lahko udeleženec z dokumenti seznanjen tudi neformalno.⁵⁹

Že pred določbami o postopku na prvi stopnji FamFG ureja umik predloga oziroma izjavo udeležencev o končanju postopka. V primeru predlagalnega postopka, glede umika predloga določa, da je mogoč dokler ni končna odločba pravnomočna. Za umik po izdaji končne odločbe pa se zahteva soglasje ostalih udeležencev. Že izdana, vendar še ne pravnomočna končna odločba postane z umikom predloga neučinkovita, ne da bi bila za to izrecno potrebna razveljavitev. O tem lahko, na predlog, odloči sodišče s sklepom, ki ga ni mogoče izpodbijati. V primeru, če vsi udeleženci izjavijo, da želijo postopek končati, se odločba o predlogu sploh ne izda.⁶⁰

Nadalje zakon vsebuje načela oficialnosti, ekonomičnosti, ter pravila o vodenju postopka. Glede obravnave dokazov vsebuje določbo o t.i. formalnem izvajanju dokazov⁶¹, ki nalaga sodišču obvezno presojo o tem, ali bo o dejstvih, ki so pomembna za odločitev, odločalo s formalnim izvajanjem dokazov v skladu z Zakonom o pravdnem postopku, v kolikor ni že s samim zakonom določeno kot obvezno. Glede naroka določa, da se sodišče lahko odloči o izvedbi naroka, ni pa obvezno.⁶² Če se sodišče odloči za izvedbo naroka, ravna v skladu z določbami 33. in 34. člena, ki urejata osebno prisotnost udeležencev in opravo osebnega neformalnega razgovora, kjer je v primeru neupravičene odsotnosti dopuščena tudi denarna kazen (po določbah ZPO). FamFG vsebuje tudi posebno določbo o prisilnih sredstvih⁶³, ki določa, da če je treba na podlagi sodne odredbe uveljaviti obveznost izvršitve ali opustitve dejanja, lahko sodišče, če v zakonu ni drugače določeno, zavezancu s sklepom določi denarno kazen. Če denarne kazni ni mogoče izterjati, pa lahko sodišče odredi uklonilni zapor. Poravnava, ki jo FamFG generalno dopušča, če lahko razpolagajo s predmetom

⁵⁸ 16. člen FamFG: Roki

⁵⁹ 15. člen FamFG: Uradno obvestilo; neformalno obvestilo

⁶⁰ 22. člen FamFG: Umik predloga, izjava udeležencev o končanju postopka

⁶¹ 30. člen FamFG

⁶² 32. člen FamFG: Narok

⁶³ 35. člen FamFG

postopka, zakon vzpodbuja, razen v zadevah v zvezi z zaščito pred nasiljem. Tako določa, da se lahko sklene na zapisnik ali pisno oziroma sodišče lahko udeležence celo napoti k poravnalnemu sodniku, ki je zato imenovan in ni pooblaščen za sprejemanje odločitev, lahko pa uporabi vse metode za rešitev spora vključno z mediacijo.

V tretjem razdelku zakon kot vrsto odločbe določa sklep⁶⁴, in to za vse zadeve, tudi npr. o razvezi ali odločitvi o preživnini, kljub prejšnji tradicionalni ureditvi, ki je predvidevala sodbo v zadevah »sporne« narave. O vsebini sklepa zakon določa, da se navede udeležence, zakonite zastopnike in pooblaščenca, podatke o sodišču in sodelujoče sodno osebje, izrek, obrazložitev in pravni pouk. Sklep se podpiše ter navede datum izročitve sklepa vpisniku sodišča ali razglasa z branjem izreka. Četrty odstavek 38. člena določa primere, ko se obrazložitev ne zahteva, in sicer ko gre za odločbo na podlagi pripoznave ali odpovedi ali kot zamudno sodno odločbo in je ustrezno navedena; ko se ugotovi predlogom udeležencev s podobno vsebino ali sklep ni v nasprotju z izraženo voljo udeleženca ali je bil sklep razglašen ustno v prisotnosti vseh udeležencev in so se vsi udeleženci odpovedali pravnim sredstvom. Obrazložitev pa se vedno zahteva v: zakonskih sporih z izjemo odločbe o izreku razveze; sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva; zadevah v zvezi z oskrbo psihično motenih oseb; če je pričakovati, da bo sklep uveljavljen v tujini. Kljub izdaji končnega sklepa se postopek nadaljuje, če udeleženec, ki ga zadeva odločba, kot verjetno izkaže, da mu je bila kršena pravica do izjave.⁶⁵ In sicer, ob kumulaciji dveh predpogojev: da nima možnosti vložitve devolutivnega pravnega sredstva ali pravnega sredstva zoper odločbo ali druge možnosti spremembe, in če je prišlo do kršitve pravice na način, ki vpliva na postopek odločanja.

Četrty razdelek zakona vsebuje določbe o začasnih odredbah. Sodišče lahko z začasno odredbo sprejme začasni ukrep, če je to po določbah, ki veljajo za to pravno razmerje, utemeljeno in če obstaja nujna potreba za takojšnje delovanje. Z ukrepom se lahko zavaruje ali začasno ureja obstoječe stanje. Udeležencu se lahko ravnanje omogoči ali prepove, zlasti pa se mu lahko prepove razpolaganje s predmetom. Sodišče lahko z začasno odredbo sprejme tudi odredbe, ki so potrebne za njeno izvršitev. Pristojno je sodišče, ki bi bilo pristojno za glavno stvar na prvi stopnji. Začasna odredba se izda samo na predlog, če se lahko ustrezní postopek v glavni stvari uvede samo na predlog. Predlagatelj mora predlog utemeljiti in pogoje za odredbo izkazati za verjetne.⁶⁶ Postopek se izvede v skladu z določbami, ki veljajo za glavno stvar, če iz posebnosti začasnega pravnega varstva ne izhaja drugače. Sodišče lahko odloča brez ustne obravnave. Zamudna sodna odločba v postopku za izdajo začasní odredbe je izključena. Postopek začasní odredbe je samostojen, tudi če teče postopek v glavni stvari. Sodišče lahko opusti posamezna postopkovna dejanja v postopkih v glavni stvari, če so bila ta dejanja izvršena že v postopku začasní odredbe in če pri ponovni izvedbi ni pričakovati nobenih dodatnih spoznanj. Če je izdana začasna odredba, mora sodišče na predlog udeleženca uvesti postopek v glavni stvari.⁶⁷ Sodišče lahko z izdajo začasní odredbe določi rok, pred potekom katerega vložitev predloga ni dopustna (ne sme biti daljši od treh mesecev). V postopkih, ki se uvedejo samo na predlog, mora sodišče na predlog odrediti, da udeleženec, ki je dosegel izdajo začasní odredbe, v roku, ki se določi,

⁶⁴ 38. člen Fam FG

⁶⁵ 44. člen FamFG

⁶⁶ Prvi odstavek 51. člena FamFG

⁶⁷ Prvi odstavek 52. člena FamFG

vloži predlog za uvedbo postopka v glavni stvari ali predlog za odobritev brezplačne pravne pomoči za postopek v glavni stvari. Če se odredbi ne ugotovi, se začasna odredba razveljavi. Tudi sicer lahko sodišče razveljavi ali spremeni začasno odredbo⁶⁸. Pristojno je sodišče, ki je izdalo odredbo, razen če je zadevo odstopilo drugemu sodišču. Začasna odredba preneha veljati ob začetku učinkovanja druge ureditve, če sodišče ne določi zgodnejšega roka. Če gre za končno odločbo v družinski zadevi, je odločilna njena pravnomočnost, če končna odločba ne začne učinkovati pozneje. Veljavnost začasne odredbe na predlog je vezana tudi na druge razloge prenehanja odločb iz postopkov uvedeni na predlog, kot so: da se predlog o glavni stvari umakne; da se predlog o glavni stvari pravnomočno zavrne; da se glavna stvar soglasno razglasi za urejeno ali je bil postopek v glavni stvari končan drugače.

Glede pravnih sredstev v postopkih za izdajo začasne odredbe FamFG v 57. členu določa, da odločb družinskih zadevah ni mogoče izpodbijati razen v primerih nastanitve mladoletnika v psihiatrični ustanovi in prav tako ne, ko sodišče prve stopnje na podlagi ustne razprave odloča o: starševski skrbi za otroka; izročitvi otroka drugemu roditelju; predlogu, da otrok ostane pri rejniku ali osebi, s katero je otrok v tesnem stiku; predlogu po 1. in 2. členu Zakona o zaščiti pred nasiljem (Gewaltschutzgesetzes) ali predlogu za dodelitev stanovanja v zadevi v zvezi s stanovanjem zakoncev ob razvezi ali ločitvi.

Peti razdelek FamFG obravnava pravna sredstva. Glede pritožbe v 58. členu odloča, da se vloži zoper končne odločbe na prvi stopnji, če zakon ne določa drugače.

Pravico do pritožbe ima tisti, čigar pravice so s sklepom ogrožene; v primeru izključno predlagalnega postopka in je bil predlog zavržen, je upravičen pritožnik le predlagatelj. Upravičenost uradnih organov določajo posebne določbe FamFG ali drugega zakona. Otrok, za katerega skrbijo starši, in ki je ob izdaji odločbe dopolnil 14. let, lahko brez sodelovanja svojega zakonitega zastopnika uveljavlja pravico do pritožbe v vseh zadevah, povezanih z njegovo osebnostjo. Enako velja v preostalih zadevah, v katerih naj bo otrok zaslišan, preden sodišče sprejme svojo odločitev. Enake pravice ima tudi varovanec pod skrbništvom, ki je opravično sposoben. FamFG v 61. členu določa dovoljeno in dopuščeno pritožbo. Tako za premoženjskopravne zadeve določa da mora vrednost predmeta pritožbe presegati 600 evrov; v primeru, da gre za manjšo vrednost, pa le če sodišče dopusti, ter določi pogoje. Pritožba se vloži v enem mesecu, če po zakonu ni določen drugačen rok. Izjemoma se vloži v dveh tednih, če se pritožuje zoper končne odločbe v postopkih izdaje začasne odredbe ali odločbe o vlogah za odobritev pravnega posla. Pritožba mora biti utemeljena, lahko tudi na novih dejstvih in dokaznih sredstvih. Pritožbeno sodišče samostojno odloča o zadevi. Ob razveljavitvi izpodbijanega sklepa in postopka lahko zadevo napoti nazaj na sodišče prve stopnje samo, če to sodišče v zadevi še ni odločalo. Enako velja, če ima postopek večjo pomanjkljivost in bi se za odločitev zahtevalo obsežno ali zahtevno izvajanje dokazov ter udeleženec prosi za vrnitev zadeve organu nižje stopnje.⁶⁹

Glede revizije FamFG določa, da se dopusti v primerih če: ima sodni primer načelen pomen ali nadaljnji razvoj prava ali zagotovitev enotne sodne prakse zahtevata odločitev sodišča, ki odloča o reviziji zoper sklep.⁷⁰ Dovoljena (brez dopustitve) pa je v zadevah v zvezi z oskrbo

⁶⁸ 54. člen FamFG

⁶⁹ 69. člen FamFG

⁷⁰ Drugi odstavek 70. člena

psihično motenih oseb za imenovanje skrbnika, razveljavitev skrbništva, odreditev ali razveljavitev soglasja centra za socialno delo; zadevah o nastanitvi v psihiatrični ustanovi in postopkih po 6. in 7. točki 151. člena ter zadevah odvzema prostosti.⁷¹

Nadalje zakon vsebuje določbe o brezplačni pravni pomoči, stroških in izvršbi. Določbe o izvršbi zajemajo splošne določbe, določbe o izvrševanju določb o izročitvi oseb in izvrševanju stikov ter določbe o izvršbi po zakonu o pravnem postopku. Prva knjiga se zaključuje z določbami o postopkih, ki se nanašajo na tujino.

Druga knjiga z naslovom »**Postopki v družinskih zadevah**« najprej poda definicijo, kaj se šteje pod družinske zadeve: zakonski spori, zadeve otrok, spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva zadeve v zvezi s posvojitvami; zadeve v zvezi s stanovanjem zakoncev in gospodinjsko opremo ob razvezi ali ločitvi; zadeve v zvezi z varstvom pred nasiljem; zadeve usklajevanja pravic iz pokojninskega zavarovanja; preživitvene zadeve; premoženjskopravna razmerja med zakoncema; preostale družinske zadeve; zadeve partnerskih skupnosti.

112. člen FamFG kot družinske spore določa preživitvene zadeve in zadeve partnerskih skupnosti (z določenimi izjemami), premoženjskopravna razmerja med zakoncema in analogne zadeve partnerskih skupnosti ter preostale družinske zadeve po 266. členu FamFG in zadeve partnerskih skupnosti po drugem odstavku 269. člena FamFG. Za navedene zadeve v 112. členu nadalje v 113. členu zakon določa katere postopkovne določbe se uporabljajo. Izhajajoč iz dejstva, da je naslov člena »Uporaba določb Zakona o pravnem postopku« in nato k določitvi pristopi na način izključevanja, gre razumeti, da prevladujejo določbe pravnega postopka, saj eksplicitno izloča iz uporabe točno določene člene ZPO. Da pa ohranja samostojno veljavo ter tako tudi izpostavlja, da teh postopkov ne gre enačiti s »čisto klasičnim« pravnim postopkom, pa v petem odstavku določa uporabo terminologije, značilne za nepravdni postopek, tako npr. se namesto »tožba« uporabi »predlog«, »tožnik« je »predlagatelj«, prav tako se ne uporabi »stranka« ampak je »udeleženec«.

Nadalje ureja zakonske spore (razveza, razveljavitev zakonske zveze, (ne)obstoječa zakonska zveza) in določa postopek o zadevah razveze in pri zadevah, ki so povezane z razvezo. O razvezi in zadevah, povezanih z razvezo (zadeve usklajevanja pravic iz pokojninskega zavarovanja; preživljanje skupnih otrok ali zakonca; zadeve v zvezi s stanovanjem zakoncev in gospodinjsko opremo ob razvezi ali ločitvi; premoženjskopravna razmerja med zakoncema) je treba razpravljati in določati skupaj (povezano), na način, da se poleg predloga za razvezo poda še predlog za druge zadeve, razen glede zadeve usklajevanja pravic iz pokojninskega zavarovanja, za katero ni potrebno podati predloga (*ex officio*). V primeru razveze odloči sodišče o vseh povezanih družinskih zadevah z enotnim sklepom.

Vrste postopkov v zadevah otrok so določene v 151. členu, in sicer: starševska skrb; pravica stikov in pravica do informacij o osebnih razmerah otroka; izročitev otroka; skrbništvo; rejništvo ali sodno imenovanje drugega zastopnika za mladoletnika ali za skrbništvo nad zarodkom; dovolitev nastanitve mladoletnika v zaprti psihiatrični ustanovi (1631. b, 1800. in 1915. člen Državlanskega zakonika); odreditev nastanitve mladoletnika v zaprti psihiatrični

⁷¹ Tretji odstavek 70. člena

ustanovi po deželnih zakonih o nastanitvi duševnih bolnikov ali naloge po zakonu o sodiščih za mladostnike. 156. člen FamFG nalaga sodišču na vseh stopnjah, da si prizadeva sklenitev soglasja; če v tem ne uspe pa naloži, da se z začasno odredbo določi ureditev o prebivališču, pravici do stikov ali izročitvi otroka, po obravnavi z udeleženci in uradom za mladostnike. Nadalje zakon, za zaščito interesa otrok, določa dodelitev kolizijskega skrbnika⁷², ki je udeleženec postopka, ni pa zakoniti zastopnik otroka. Prav tako sodišče opravi osebni neformalni razgovor z otrokom, ter tudi s starši in uradom za mladostnike, kadar gre za zadeve osebnosti otroka. Zaslišanje otroka kot pričo ali udeleženca je izključeno⁷³, ima pa pravico, da je z odločbo zoper katero ima otrok pravico do pritožbe, seznanjen, če je dopolnil 14. leto starosti in je poslovno sposoben.

Vsebino postopkov o paternitetnih sporih določa 169. člen FamFG: o določitvi obstoja ali neobstoja razmerja med starši in otrokom, zlasti učinkovanja ali neučinkovanja priznanja očetovstva; o nadomestitvi soglasja za genetsko preiskavo za določitev očetovstva ali materinstva ter odreditve dopustitve odvzema vzorca; za vpogled v izvedensko mnenje o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva ali za izročitev prepisa ali za izpodbijanje očetovstva. Postopkovne določbe se nahajajo v členih 170 do 185. Udeleženci, določeni v 172. členu so otrok, mati in oče. Zastopnik otroka je lahko tudi urad za mladostnike, kar izključuje zastopanje po starših, lahko se imenuje tudi kolizijskega skrbnika. Sodišče pred izvajanjem dokazov o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva o zadevi razpravlja na naroku. Sodišče pred odločitvijo o nadomestitvi soglasja h genetski preiskavi očetovstva ali materinstva in odreditvi dopustitve odvzema vzorca opravi osebni neformalni razgovor s starši in z otrokom, ki je dopolnil 14. leto starosti. Z mlajšim otrokom sodišče lahko opravi osebni neformalni razgovor. 178. člen nadalje določa mora vsaka oseba dovoliti preiskave, zlasti odvzem krvnih vzorcev, če je to potrebno za ugotovitev očetovstva ali materinstva, razen če od osebe preiskave ni mogoče zahtevati. Pri večkratni neupravičeni zavrnitvi preiskave se lahko uporabi tudi neposredna prisila, zlasti prisilna privedba na preiskavo. Če je predlog za izpodbijanje očetovstva uspešen, prevzamejo vsi udeleženci, z izjemo mladoletnega otroka, enak delež sodnih stroškov; udeleženci zunajsodne stroške krijejo sami.

uradni dolžnosti). Sodišče izvede prvo zaslišanje, na katerem si najprej samo ustvari mnenje o tej osebi. Osebo pa seznani z razlogom in namenom postopka ter jo glede tega zasliši. Če ta oseba ne pride na sodišče, jo lahko sodišče privede s potrebnim varovanjem. Če je udeležba zadevne osebe na sodišču nemogoča, neustrezna ali škodljiva za njeno korist, jo mora sodišče poiskati. Če si sodišče ne more ustvariti osebnega vtisa o zadevni osebi zaradi nesorazmernih težav ali stroškov, se lahko opravi prvo zaslišanje s pravno pomočjo. Če se postopek na podlagi ugotovitev prvega zaslišanja nadaljuje, mora sodišče zadevni osebi v postopku zagotoviti pravnega svetovalca. Dokler še nima svojega zastopnika, sodišče postavi t.i. skrbnika postopka⁷⁴, če pa je zaradi nujnosti postopka to potrebno pa začasnega zastopnika⁷⁵, s takojšnjo veljavnostjo. Postopek imenovanja skrbnika poteka ustno. Če je udeležba zadevne osebe na sodišču nemogoča, neustrezna ali škodljiva za njeno korist, mora sodišče izvesti ustno obravnavo v kraju, kjer biva

⁷² 157. člen FamFG

⁷³ 163. člen FamFG

⁷⁴ 119. člen ZNP

⁷⁵ 120. člen ZNP

zadevna oseba. Če tudi to ne uspe, se lahko sodišče dogovori brez zadevne osebe, če je to že ocenil izvedenec in je bilo že opravljeno prvo zaslišanje. Skrbnik se lahko imenuje samo ob vključitvi najmanj enega izvedenca. Izvedenci morajo predložiti svoje izvedensko mnenje pri ustni obravnavi; ugotovitev se lahko sprejme tudi zunaj ustne obravnave. Odločitev se sprejme s sklepom. Sklepu, s katerim je imenovan skrbnik, ni mogoče priznati predhodne veljavnosti. O sklepu se seznani notarja in vse ostale potrebne službe; imenovanje skrbnika vpiše v javne knjige in register, če področje delovanja zajema pravice, vpisane v zadevni knjigi ali registru. Poleg tega mora sodišče vsakogar, ki izkaže pravni interes, na zahtevo obvestiti o imenovanju skrbnika in njegovem področju delovanja. Do pritožbe imajo pravico zadevna oseba, njen zastopnik, skrbnik postopka, oseba, ki naj se imenuje za skrbnika, in najbližji sorodniki, katerih pooblastilo za zastopanje je uradno zabeleženo v avstrijskem osrednjem seznamu zastopnikov. Glede stroškov ZNP določa da je treba naložiti stroške zadevni osebi, če s tem ni ogroženo njeno nujno preživljanje ali preživljanje družine, za katero mora skrbeti. Sicer se plačilo stroškov naloži zveznemu proračunu.

ZNP vsebuje tudi »Druge določbe«, kjer posebej določa varstvo zasebnega in družinskega življenja. V sklopu teh določil je določeno, da ustne obravnave niso javne, da sporočila o okoliščinah zasebnega in družinskega življenja, za katere tajnost obstaja utemeljen interes stranke ali tretje osebe, ne smejo biti objavljena (prvi odstavek 301. člena Kazenskega zakonika), če je njihovo poznavanje posredovano izključno prek postopka. Določa tudi, da če korist mladoletnika to zahteva, mora sodišče o tem osebe zavezati k tajnosti (drugi primer drugega odstavka 301. člena kazenskega zakonika) določenih dejstev, o katerih so bile osebe seznanjene izključno prek postopka. Tega sklepa ni mogoče samostojno izpodbijati.

3.2. Avstrija

Temeljni pravni vir materialnega avstrijskega družinskega prava je Splošni civilni zakonik (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – ABGB, BGBl. Nr. 39) s številnimi novelami. Dopolnjujejo ga še Zakon o zakonski zvezi (Ehegesetz – EheG, GBLO 1938/224), Zakon o registriranem partnerstvu (Eingetragene-Partnerschaft-Gesetz-EPG, 2009/135), Zakon za uresničevanje koristi otroka (Jugendwohlfahrtsgesetz – JWG – zakon ureja snov s področja socialnega varstva, BGBl. Nr. 161, 1989), Zakon o predujmu preživnine (Unterhaltsvorschussgesetz – UVG, 1985/451), Zakon o zagotavljanju preživnine (Unterhaltsschutzgesetz – UschG, 1985/452), Zvezni zakon o verski vzgoji otroka (Bundesgesetz über die religiöse Kindererziehung – BGBl. 1985/155).

Procesna ureditev je določena v Zakonu o nepravdnem postopku (Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen (Außerstreitgesetz – AußStrG - BGBl I 111/2003 BGBl. I Nr. 111/2003)), v primerih, ki jih določa sam zakon, pa tudi Zakon o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung - BGBl I 52/2009 BGBl. I Nr. 52/2009). Pristojnost sodišč določa Gesetz vom 1. August 1895, über die Ausübung der Gerichtsbarkeit und die Zuständigkeit der ordentlichen Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen (Jurisdiktionsnorm).

Zakon o nepravdnem postopku uvodoma vsebuje splošne določbe glede nepravdnih postopkov (*Splošne določbe*), nato pa jim sledijo določbe (p)o posameznih postopkih

(Postopek v zadevah glede zakonske zveze, otrok in skrbništva; Postopek posvojitve; Postopki v zvezi z zakonsko zvezo; Preživljanje; Postopki za ureditev izvrševanja skrbništva in pravice do stikov; Postopek o skrbništvu za invalidne osebe, ...)

Splošne določbe tako najprej določajo področje uporabe. Tako je treba določbe ZNP uporabiti v tistih civilnih pravnih zadevah, za katere je tako določeno v zakonu ter če ni določeno drugače, je treba uporabiti splošne določbe tega zveznega zakona tudi v nepravdnih postopkih, ki so urejeni v drugih zakonskih predpisih.⁷⁶

2. člen ZNP nadalje določa »stranke« postopka oziroma udeležence, ki so predlagatelj, nasprotni udeleženec, ki ga imenuje predlagatelj, vsakdo, če na njegov pravno varovani položaj neposredno vpliva zahtevana ali od sodišča predvidena odločitev ali drug sodni postopek, vsaka oseba ali služba, ki jo je treba vključiti v postopek na podlagi zakonskih predpisov.

Glede zastopanja ZNP v 4. do 7. členu določa, da če se udeleženec ne more pisno ali ustno razumljivo izraziti, ji mora sodišče določiti ustrezní rok, da po potrebi imenuje primerne pooblaščenca ter se lahko ustrezno izvede postopek. Če udeleženec takšnega naloga ne izpolni pravočasno, mora sodišče na njegovo odgovornost in stroške imenovati ustreznega zastopnika.⁷⁷

V 5. členu nadalje določa, da je na pomanjkljivost v postopkovni sposobnosti, zakonitem zastopanju in morebitnem potrebnem posebnem pooblastilu za vodenje postopkov po uradni dolžnosti treba paziti v vseh fazah postopka. Za odpravo takih pomanjkljivosti mora sodišče odrediti vse potrebno in poskrbeti, da zaradi tega udeležencu ne nastanejo škodljive posledice. Takih sodnih odredb ni mogoče samostojno izpodbijati. V nadaljevanju člena tudi eksplicitno navaja, kaj vse je sodišče dolžno spremljati ter določa ravnanje sodišča (imenovanje kuratorja ali zakonitega zastopnika). Glede zastopanja v pritožbenih (pa tudi v reviziji) postopkih 6. člen najprej določa, da je v postopkih, v katerih so lahko soočeni predlogi dveh ali več udeležencev, za zastopanje lahko pooblaščen le odvetnik. Sicer pa je v vsakem primeru v postopku o posvojitvi, skrbništvu za invalidne osebe, vključno s premoženjskimi pravicami takih varovancev, in v postopku o dovoljenju za pravna dejanja drugih varovancev, nadalje s pridržkom 162. člena v zapuščinskem postopku, postopku za razglasitev pogrešancev za mrtve in razveljavitev odločbe in v zemljiškoknjižnih postopkih, postopkih registracije podjetij in drugih registrskih postopkih v pritožbenih postopkih za zastopanje lahko pooblaščen samo odvetnik ali notar. Enako velja v postopku za revizijo.

Glede začetka postopka 8. člen ZNP določa, da se lahko začne na predlog, lahko pa tudi po uradni dolžnosti. Predloge za uvedbo postopka je treba, če se takoj ne zavrnejo ali zavržejo, najpozneje hkrati z uvedbo poizvedovanja izročiti kot tožbo vsem osebam, katerih položaj je razviden v spisu. V postopkih, uvedenih po uradni dolžnosti, mora sodišče udeležencu najpozneje pri svojem prvem procesnem dejanju jasno označiti predmet postopka. Glede zahtevka v predlogu, pa določa da ni nujno, da vsebuje določen zahtevek, vendar mora biti dovolj prepoznavno, za katero odločbo ali drug sodni postopek si predlagatelj prizadeva in iz katerega dejanskega stanja to izpelje.

⁷⁶ 1. člen ZNP

⁷⁷ Drugi odstavek 4. člena ZNP

Glede umika predloga 11. člen ZNP določa, da se postopki na podlagi predloga končajo z umikom predloga. Predlog se lahko umakne do odločbe sodišča prve stopnje. Če je bilo vloženo dopustno pravno sredstvo, se lahko predlog umakne – če je predmet postopka s pravnimi sredstvi – samo do takrat, ko prejme odločitev sodišče, ki odloča o pravnih sredstvih, vendar le z opustitvijo zahtevka ali soglasjem nasprotnega udeleženca. V obsegu umika predloga postane izpodbijani sklep – razen stroškov, ki jih je treba povrniti drugim strankam – brez učinka. Le-to mora sodišče, ki odloča o pravnih sredstvih, ugotoviti s sklepom. Postopki, ki se lahko uvedejo tudi po uradni dolžnosti, se končajo z umikom predloga, če sodišče prve stopnje ne odloči, da se postopek nadaljuje po uradni dolžnosti. Po odločbi sodišča prve stopnje se predlog ne more več umakniti.

Glede litispendence 12. člen ZNP določa da je postopek v teku, kakor hitro se pri sodišču vloži predlog za njegovo uvedbo ali sodišče opravi procesno dejanje v postopku, ki se uvede po uradni dolžnosti. Če je v teku isti predmet postopka pri več sodiščih, je treba zadevo prenesti na tisto (samo po sebi) pristojno sodišče, pri katerem se je postopek o zadevi najprej začel.

V skladu z 18. členom ZNP ustna obravnava ni vedno predpisana, sodišče pa lahko določi narok za ustno obravnavo o celotni zadevi ali o posameznih točkah, z udeleženci, ki jih predmet obravnave zadeva, če se zdi to smotno za pospešitev postopka, ugotovitev dejanskega stanja ali razpravo o pravnih vprašanjih. Tudi če je bil opravljen narok za ustno obravnavo, sodišče ni dolžno zadeve ustno obravnavati v nadaljnjem postopku. Načeloma je ustna obravnava javna, se pa javnost po uradni dolžnosti izključi, če se zdi, da bi lahko bila ogrožena morala ali javni red; če obstaja utemeljena skrb, da bi lahko vodila k motenju obravnave ali otežila ugotavljanje dejanskega stanja; če je to potrebno v interesu varovane osebe. Na predlog udeleženca se javnost izključi, zaradi razlogov, ki jih je treba upoštevati, zlasti kjer je treba razpravljati o dejstvih iz družinskega življenja.

Glede rokov 23. člen ZNP določa, da se smiselno uporabljajo roki iz ZPP, ter da so roki za vložitev pravnega sredstva in odgovor na pravno sredstvo ter vložitev predloga za spremembo nepodaljšljivi.

O mirovanju ZNP v 28. členu določa, da če sta pri postopku udeležena vsaj dva udeleženca, nastopi mirovanje postopka, če se o tem vsi udeleženci izrecno dogovorijo in dogovor priglasijo pri sodišču; takšen dogovor začne veljati od dneva, ko so vsi udeleženci dogovor priglasili pri sodišču. V primeru postopka na predlog, kjer sta udeležena vsaj dva udeleženca, nastopi mirovanje tudi takrat, ko so bili vsi udeleženci povabljeni k ustni obravnavi s sklicevanjem na to pravno podlago, vendar se noben udeleženec ne odzove vabilu ali prisotni udeleženci izjavijo, da ne želijo razpravljati. Z mirovanjem postopka so povezani učinki prekinitve postopka; nepodaljšljivi roki tečejo naprej. Postopek, ki miruje, se ne sme nadaljevati pred potekom treh mesecev po začetku mirovanja. Postopke, ki se lahko uvedejo tudi po uradni dolžnosti, je treba nadaljevati, če bi sicer lahko bili ogroženi interesi stranke ali skupnosti, katerih varovanje je namen postopka. Postopek se nadaljuje po teh mesecih na zahtevo udeleženca. Postopke, ki se lahko uvedejo po uradni dolžnosti, lahko sodišče nadaljuje tudi po uradni dolžnosti. Sklep, s katerim je bilo zavrnjeno nadaljevanje mirujočega postopka po poteku treh mesecev, je mogoče samostojno izpodbijati.

Avstrijski ZNP omogoča tudi začasno ustavitev postopka⁷⁸, če se pričakuje sporazumna rešitev med udeleženci. Sodišče lahko začasno ustavi postopek, če s tem niso ogroženi interesi udeleženca ali skupnosti, katere varovanje je namen postopka. To lahko stori za največ šest mesecev. Med začasno ustavitvijo mora sodišče opraviti samo nujno potrebna procesna dejanja. Zoper sklep je možna samostojna pritožba.

Glede poravnave ZNP določa, da če udeleženci razpolagajo s pravicami, ki so lahko predmet sodnega postopka, lahko o tem sklenejo sodno poravnavo. O tem se sestavi zapisnik, ki se ga izroči udeležencem na njihovo zahtevo.

V skladu z 38. členom ZNP v nepravdnem postopku sodišče odloča v obliki sklepov. Ti se objavijo pisno, če je navzoč vsaj en udeleženec se lahko naznanijo tudi ustno. Sodišče lahko odloči o razlogu zahtevka z vmesnim sklepom in o delu zadeve z delnim sklepom. V postopkih, ki se lahko uvedejo samo na podlagi predloga, je treba sprejeti sklep v okviru predlogov. V postopkih, ki se lahko uvedejo tudi po uradni dolžnosti, sodišče pri svoji odločitvi ni vezano na predloge.

Glede pritožbe ZNP določa, da se sklepi sodišča prve stopnje lahko izpodbijajo s pritožbo na sodišče druge stopnje (pritožbeno sodišče). Sklepi o vodenju postopka se lahko izpodbijajo le s pritožbo zoper odločitve o zadevi, če ni odrejeno njihovo samostojno izpodbijanje. Rok za pritožbo je 14 dni. Začne se z vročitvijo pisnega izvoda sklepa, ki se lahko samostojno izpodbija. Udeleženec, ki ni bil uradno zaveden in mu ni bil vročen sklep, lahko vloži pritožbo do dneva, do katerega lahko uradno zabeleženi udeleženec vloži pritožbo ali poda odgovor na pritožbo. Pritožbeno sodišče sme odločati le v okviru pritožbene zahteve. V postopkih, ki se lahko uvedejo po uradni dolžnosti, pritožbeno sodišče ni vezano na pritožbeno zahtevo; lahko pa se izpodbijani sklep spremeni tudi v oškodovanje udeleženca, ki izpodbija. Pritožbeno sodišče odloči s sklepom.

O reviziji ZNP v petem razdelku določa, da je zoper sprejeti sklep pritožbenega sodišča revizija dopustna le, če je odločba odvisna od rešitve pravnega vprašanja materialnega prava ali procesnega prava, ki se mu pripisuje velik pomen za ohranitev pravne enotnosti, pravne gotovosti ali razvoja prava, in sicer ker pritožbeno sodišče odstopa od sodne prakse vrhovnega sodišča ali taka sodna praksa manjka ali je neenotna. Predlog za dopustitev revizije, povezan z redno revizijsko pritožbo, je treba vložiti v 14 dneh pri sodišču prve stopnje; rok začne teči z vročitvijo odločbe pritožbenega sodišča. Če je revizija dopustna, se obvesti udeležence za podajo odgovora ter se obvesti sodišče prve stopnje.

ZNP v 79. členu določa tudi prisilna sredstva v postopku. Kot primerna prisilna sredstva drugi odstavek določa denarne kazni, uklonilni zapor, prisilno privedbo, prevzem listin, informacijskih sredstev in drugih premičnih stvari, imenovanje skrbnikov, ki morajo na stroške in tveganje zamudnika (pri plačilu) opraviti nadomestna dejanja.

Prvi posebni postopek je »Postopek v zadevah glede zakonske zveze, otrok in skrbništva«. Najprej določa postopek o ugotavljanju očetovstva, o katerem sodišče sestavi zapisnik. Posebne določbe o ugotavljanju starševstva kot udeležence postopka določajo otroka,

⁷⁸ 29. člen ZNP

osebo, katere starševstvo se lahko s postopkom ugotovi, odpravi ali znova ugotovi, in drugega starša otroka, če je razumen in sposoben presoje ter živ. Poravnave ali odločitve na podlagi priznanja so nedopustne. V postopkih za ugotavljanje starševstva mladoletnih otrok se stroški ne nadomestijo. V 85. členu ZNP določa obvezno sodelovanje vseh udeležencev in vseh oseb, ki glede na ugotovitve postopka lahko prispevajo k razjasnitvi dejanskega stanja, z izvedencem pri ugotavljanju dejstev s strani izvedenca, ki ga imenuje sodišče, zlasti v primerih, ko je potrebno pridobivanje vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi. Sicer lahko sodišče od vsakogar zahteva izročitev potrebnih vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi zadevnih oseb, tudi če so te že umrle.

Nadalje sledi postopek posvojitve, kjer ZNP najprej določi način podaje izjave o soglasju. Zakon omogoča tudi posvojitev z nerazkritjem imena posvojitelja, v tem primeru je soglasno postavljen pogoj, da se vsi razen organa skrbstva odpovedo razkritju imena posvojitelja. Te osebe lahko zahtevajo opis osnovnih osebnih in ekonomskih razmer posvojitelja. Sklep o dovoljenju za posvojitev mora poleg 39. člena vsebovati: izrek o dovoljenju za posvojitev otroka; izrek o prenehanju pravnih razmerij posvojenca z roditeljem in o dnevu začetka veljavnosti tega prenehanja, če obstaja privolitev zanj; ime in priimek posvojiteljev in posvojenca, datum in kraj rojstva, državljanstvo, pripadnost zakonsko priznani cerkvi ali verski skupnosti in opozorilo na ustrezne vpise v rojstne matične knjige; datum začetka veljavnosti posvojitve; na predlog pa tudi druge podatke, potrebne za popolno evidentiranje posvojitve otroka prek tujih matičnih organov.

Glede postopkov v zvezi z zakonsko zvezo ZNP vsebuje posebne določbe, ki določajo, da se ZNP uporablja le v postopku za sporazumno razvezo zakonske zveze. Udeleženca sta lahko le zakonca. ZNP kot »zadeve v zvezi z zakonsko zvezo« določa postopek o sporazumni razvezi zakonske zveze, o vračilo prispevka enega zakonca k skupnemu preživljanju drugega ter o razdelitvi premoženja v uporabi zakoncev in prihrankov zakoncev. Določa tudi zakonca lahko zastopa le odvetnik. Obravnava je ustna. Če se predlagatelj ne udeleži naroka se predlog šteje za umaknjene. 96. Člen ZNP določa nato vsebino sklepa o sporazumni razvezi, določa pa tudi da se izvod sklepa izda brez utemeljitve.

ZNP glede preživljanja vsebuje naslednje posebne postopkovne določbe, in sicer določa v zahtevku višjem od 5000 evrov obvezno zastopanje po odvetniku. Glede zahtevka določa da je dopustno zahtevati še ne zapadlo preživnino, če je bila preživninska obveznost že kršena ali bi lahko bila kršena. Določena je tudi obveznost dajanja informacij⁷⁹, potrebnih za določitev preživnine. Če oseba, ki je dolžna pošiljati informacije, krivdno ne izpolni svoje dolžnosti, jo lahko sodišče zaveže po pravičnem preudarku k nadomestitvi dodatnih postopkovnih stroškov, ki nastanejo s tem. Na to je treba v zaprosilu za informacije opozoriti osebo, zavezano za pošiljanje informacij.

Pri postopku za ureditev izvrševanja skrbništva in pravice do stikov ZNP določa posebno procesno sposobnost mladoletnika, in sicer če je star 14 let lahko samostojno nastopi pred sodiščem. Pooblastila zakonitega zastopnika sicer še vedno veljajo in v primeru, da si predlogi mladoletnika in zakonitega zastopnika nasprotujejo, sodišče obravnava vse zahtevke. Za otroke mlajše od 14 let oziroma mlajše od 16 let soglasjem pa sodišče v postopku za ureditev izvrševanja skrbništva in pravice do stikov imenuje otrokovega

⁷⁹ 102. člen ZNP

skrbnika, če je to potrebno glede na razsežnost spora med drugimi strankami zaradi podpore mladoletni osebi in če ima sodišče na voljo primerne osebe. Sodišče lahko za otrokovega skrbnika imenuje le osebe, ki jih je predlagalo Zvezno ministrstvo za pravosodje ali Agencija za skrb za zunanje strokovne kadre v pravosodju na predlog Zveznega ministrstva za pravosodje. Predlagane so lahko le osebe, ki so primerne zlasti zaradi svojega poklica, poklicnih izkušenj pri ravnanju z otroki in mladostniki ter na podlagi izobrazbe za opravljanje te dejavnosti.⁸⁰ Razgovor z mladoletniki v postopku lahko opravi sodnik, organ skrbstva, strokovna služba za pomoč sodiščem v družinskih zadevah⁸¹, ustanove strokovne službe za pomoč mladoletnikom ali kdo drug, na primer izvedenci, če še ni dopolnil deset let, če to zahteva njegov razvoj ali njegovo zdravstveno stanje ali če drugače ni mogoče pričakovati izjave resnega in nepristranskega mnenja mladoletnika. Razgovori se ne izvedejo, če bi bile zaradi njih ali zaradi odloga odredbe, ki je s tem povezan, ogrožene koristi mladoletnika ali če očitno ni mogoče pričakovati premišljene izjave v zvezi s predmetom postopka glede na sposobnost razumevanja mladoletnika. Posebne postopke določbe določajo tudi začasno izvrševanje odredb v teh postopki, sodišče lahko odredi tudi posebne ukrepe potrebne za zagotovitev otrokove koristi, če z njimi ne ogroža interesov stranke, katere varstvu je namenjen postopek, ali nesorazmerno ne škoduje interesom drugih strank, kot npr. obvezen obisk mediacij itd... Zakon določa tudi posebne odločitve za primere pri ukrepih, ki jih postavlja nosilec skrbstva za mladoletnike, v postopku o pravici do osebnih stikov. V primeru dogovora mora sodišče pripraviti zapisnik o dogovorih glede izvrševanja skrbništva ali pravice do osebnih stikov. Če je bil s tem vsebinsko urejen predmet postopka, je postopek končan brez nadaljnjega. Glede izvajanja zakon določa, da se prisilno izvajanje ureditve o izvrševanju skrbništva in pravice do osebnih stikov lahko opravlja le, če obstaja sodna odločba; če je bil na sodišču sklenjen dogovor ali je bilo izvrševanje skrbništva določeno pred matičarjem. Za te primere je izključena uporaba določb Zakona o izvršbi in se dovoli le uporaba prisilnih sredstev navedenih v 79.členu ZNP.

Glede postopka za postavitve pod skrbništvo invalidne osebe ZNP določa, da se začne na predlog same osebe ali na podlagi sporočila o potrebi po varstvu take osebe (po uradni dolžnosti). Sodišče izvede prvo zaslišanje, na katerem si najprej samo ustvari mnenje o tej osebi. Osebo pa seznani z razlogom in namenom postopka ter jo glede tega zasliši. Če ta oseba ne pride na sodišče, jo lahko sodišče privede s potrebnim varovanjem. Če je udeležba zadevne osebe na sodišču nemogoča, neustrezna ali škodljiva za njeno korist, jo mora sodišče poiskati. Če si sodišče ne more ustvariti osebnega vtisa o zadevni osebi zaradi nesorazmernih težav ali stroškov, se lahko opravi prvo zaslišanje s pravno pomočjo. Če se postopek na podlagi ugotovitev prvega zaslišanja nadaljuje, mora sodišče zadevni osebi v postopku zagotoviti pravnega svetovalca. Dokler še nima svojega zastopnika, sodišče postavi t.i. skrbnika postopka⁸², če pa je zaradi nujnosti postopka to potrebno pa začasnega zastopnika⁸³, s takojšnjo veljavnostjo. Postopek imenovanja skrbnika poteka ustno. Če je udeležba zadevne osebe na sodišču nemogoča, neustrezna ali škodljiva za njeno korist, mora sodišče izvesti ustno obravnavo v kraju, kjer biva zadevna oseba. Če tudi to ne uspe, se lahko sodišče dogovori brez zadevne osebe, če je to že ocenil izvedenec in je bilo že opravljeno prvo zaslišanje. Skrbnik se lahko imenuje samo ob

⁸⁰ 104.a člen ZNP

⁸¹ Več o strokovni službi v členih 106.a do 106.c

⁸² 119. člen ZNP

⁸³ 120. člen ZNP

vključitvi najmanj enega izvedenca. Izvedenci morajo predložiti svoje izvedensko mnenje pri ustni obravnavi; ugotovitev se lahko sprejme tudi zunaj ustne obravnave. Odločitev se sprejme s sklepom. Sklepu, s katerim je imenovan skrbnik, ni mogoče priznati predhodne veljavnosti. O sklepu se seznani notarja in vse ostale potrebne službe; imenovanje skrbnika vpiše v javne knjige in register, če področje delovanja zajema pravice, vpisane v zadevni knjigi ali registru. Poleg tega mora sodišče vsakogar, ki izkaže pravni interes, na zahtevo obvestiti o imenovanju skrbnika in njegovem področju delovanja. Do pritožbe imajo pravico zadevna oseba, njen zastopnik, skrbnik postopka, oseba, ki naj se imenuje za skrbnika, in najbližji sorodniki, katerih pooblastilo za zastopanje je uradno zabeleženo v avstrijskem osrednjem seznamu zastopnikov. Glede stroškov ZNP določa da je treba naložiti stroške zadevni osebi, če s tem ni ogroženo njeno nujno preživljanje ali preživljanje družine, za katero mora skrbeti. Sicer se plačilo stroškov naloži zveznemu proračunu.

ZNP vsebuje tudi »Druge določbe«, kjer posebej določa varstvo zasebnega in družinskega življenja. V sklopu teh določil je določeno, da ustne obravnave niso javne, da sporočila o okoliščinah zasebnega in družinskega življenja, za katere tajnost obstaja utemeljen interes stranke ali tretje osebe, ne smejo biti objavljena (prvi odstavek 301. člena Kazenskega zakonika), če je njihovo poznavanje posredovano izključno prek postopka. Določa tudi, da če korist mladoletnika to zahteva, mora sodišče o tem osebe zavezati k tajnosti (drugi primer drugega odstavka 301. člena kazenskega zakonika) določenih dejstev, o katerih so bile osebe seznanjene izključno prek postopka. Tega sklepa ni mogoče samostojno izpodbijati.

II. BESEDILO ČLENOV

Prvi del SPLOŠNE DOLOČBE

Prvo poglavje Temeljne določbe

1. člen (vsebina in uporaba zakona)

(1) Ta zakon določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku.

(2) Določbe tega zakona se uporabljajo tudi v drugih zadevah, ki jih obravnava sodišče, za katere z zakonom ni izrecno določeno, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, če jih glede na njihovo naravo ni mogoče obravnavati v kakem drugem postopku.

(3) Splošne določbe tega zakona veljajo za vse nepravdne postopke, če s tem ali z drugim zakonom ni drugače določeno.

2. člen (začetek postopka)

(1) Nepravdni postopek se začne na predlog ali po uradni dolžnosti.

(2) Sodišče začne nepravdni postopek po uradni dolžnosti, če tako določa zakon.

3. člen (obstoj postopka)

Nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe k sodišču ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje.

4. člen (sodna poravnava)

(1) V nepravdnem postopku se udeleženke oziroma udeleženci (v nadaljnjem besedilu: udeleženci) lahko poravnajo, razen če zakon določa drugače ali če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

(2) Kdor namerava vložiti predlog za začetek nepravdnega postopka, lahko poskusi doseči sodno poravnavo pri sodišču, ki bi bilo pristojno za odločanje o predlogu.

5. člen
(pravica do izjave)

(1) Sodišče mora dati udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka.

(2) Samo če zakon tako določa, sme sodišče odločiti, ne da bi dalo udeležencu možnost, da se izjavi.

6. člen
(hitrost postopka in varstvo pravic udeležencev)

(1) Sodišče, udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku, si morajo ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čimprej ugotovijo in zavarujejo.

(2) Sodišče mora po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

(3) Po tem zakonu je otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.

7. člen
(preiskovalno načelo)

V postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvaja tudi dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali.

8. člen
(narok)

(1) Sodišče opravi narok, če je to predpisano z zakonom, ali če oceni, da je to za postopek potrebno.

(2) Naroki so javni, če zakon ne določa drugače.

9. člen
(predhodno vprašanje)

(1) Kadar je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali obstoji kakšna pravica ali pravno razmerje, pa o njem še ni odločilo sodišče ali kakšen drug pristojen organ (predhodno vprašanje), lahko sodišče samo reši to vprašanje, če ni z zakonom drugače določeno.

(2) Odločitev sodišča o predhodnem vprašanju ima pravni učinek samo v nepravdni zadevi, v

kateri je bilo vprašanje rešeno.

10. člen **(napotitev na pravdo ali upravni postopek)**

(1) Če sodišče pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja, prekine postopek in jih napoti, da v določenem roku sprožijo postopek za rešitev tega vprašanja.

(2) Sodišče napoti na pravdo oziroma upravni postopek praviloma tistega udeleženca, katerega pravico šteje za manj verjetno, lahko pa tudi drugega udeleženca glede na njegov interes za ureditev pravnega razmerja.

11. člen **(nadaljevanje postopka)**

(1) Če udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo ali upravni postopek, v določenem roku sproži pravdo oziroma upravni postopek, se nepravdni postopek nadaljuje, ko se pravnomočno konča postopek pred sodiščem ali drugim pristojnim organom.

(2) Če udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo oziroma upravni postopek, ne sproži pravde oziroma upravnega postopka v določenem roku, sodišče odloči ne glede na zahteve, glede katerih je napotilo udeleženca na pravdo oziroma upravni postopek.

(3) Če je sodišče odločilo po prejšnjem odstavku, kakor tudi če je odločilo, moralo pa bi napotiti udeleženca na pravdo oziroma upravni postopek, pravnomočnost odločbe sodišča, izdane v nepravdnem postopku, ni ovira, da se o zadevnem zahtevku ne bi mogla sprožiti pravda ali upravni postopek.

Drugo poglavje **Pristojnost in sestava sodišča**

12. člen **(stvarna pristojnost)**

(1) V nepravdnem postopku odloča na prvi stopnji okrajno sodišče, če zakon ne določa drugače.

(2) V naslednjih postopkih po tem zakonu odloča na prvi stopnji okrožno sodišče:

- v postopku za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj,
- v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze,
- v postopkih v zakonskih sporih,
- v postopkih ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva in materinstva,
- v postopkih za varstvo koristi otroka ter
- o stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma po prenehanju zunajzakonske skupnosti.

13. člen

(splošna krajevna pristojnost)

- (1) Za odločanje je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima oseba, proti kateri je vložen predlog, stalno prebivališče oziroma sedež.
- (2) Kadar se postopek začne po uradni dolžnosti, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima stalno prebivališče oseba, glede katere se postopek vodi.
- (3) Če sodeluje v postopku samo en udeleženec, je krajevno pristojno sodišče, kjer ima ta udeleženec stalno prebivališče oziroma sedež.
- (4) Če udeleženec iz prvega do tretjega odstavka tega člena nima stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, se določi krajevna pristojnost po njegovem začasnem prebivališču.
- (5) Če ima udeleženec iz prvega do tretjega odstavka tega člena poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas, je krajevno pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča udeleženca.
- (6) Če so za odločanje pristojna sodišča Republike Slovenije, pa ni mogoče ugotoviti, katero sodišče je krajevno pristojno, določi krajevno pristojno sodišče Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

14. člen

(posebna krajevna pristojnost za odločanje o pravicah na nepremičnini)

Za odločanje o pravicah na nepremičnini je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega leži nepremičnina. Če leži nepremičnina na območju več sodišč, je krajevno pristojno vsako od teh sodišč.

15. člen

(posebna krajevna pristojnost v postopkih za ureditev razmerij med starši in otroki)

- (1) V postopkih za ureditev razmerij med starši in otroki je krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima otrok stalno prebivališče. Če ima otrok poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas, je pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča otroka.
- (2) Če je v postopku za zakonito preživljanje z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker je predlagatelj otrok, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

16. člen

(posebna krajevna pristojnost v zakonskih sporih)

- (1) Za odločanje v zakonskih sporih je pristojno poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti

tudi sodišče, na območju katerega sta imela zakonca svoje zadnje skupno stalno prebivališče.

(2) Če je v zakonskih sporih pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji oziroma zato, ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče, oziroma sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

17. člen

(posebna krajevna pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva)

(1) V postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva lahko vloži otrok predlog tudi pri sodišču, na območju katerega ima stalno oziroma začasno prebivališče.

(2) Če je v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

18. člen

(prepoved sporazuma o krajevni pristojnosti)

Udeleženci ne morejo s sporazumom spreminjati krajevne pristojnosti.

19. člen

(več krajevno pristojnih sodišč)

Če je bil predlog vložen pred več krajevno pristojnimi sodišči, je pristojno tisto sodišče, pred katerim je bil predlog najprej vložen, če se je postopek začel po uradni dolžnosti, pa je pristojno tisto sodišče, ki je prvo začelo postopek.

20. člen

(ustalitev krajevne pristojnosti)

(1) Sodišče se lahko po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca izreče, da ni krajevno pristojno, najkasneje do konca prvega naroka, če naroka ni, pa do izdaje odločbe na prvi stopnji.

(2) Če se med postopkom spremenijo okoliščine, na katere se opira krajevna pristojnost, lahko sodišče, ki vodi postopek, s sklepom odstopi zadevo pristojnemu sodišču, če je očitno, da se bo pred tem sodiščem postopek lažje izvedel, ali če je to v interesu oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

21. člen

(razmerje med pravnim in nepravdnim postopkom)

(1) Kadar sodišče ugotovi, da bi bilo treba postopek opraviti po pravilih pravnega postopka, ustavi s sklepom nepravdni postopek, če še ni bila izdana odločba o glavni stvari. Po pravnomočnosti tega sklepa se postopek nadaljuje po pravilih pravnega postopka pred pristojnim sodiščem.

(2) Če je bilo v nepravdnem postopku odločeno o stvari, ki bi se morala reševati po pravilih pravnega postopka, je tako odločbo mogoče izpodbijati s pravnimi sredstvi iz tega razloga samo, če je sodišče v nepravdnem postopku zagrešilo katero od bistvenih kršitev določb pravnega postopka.

(3) V tem primeru se odločba sodišča, izdana v nepravdnem postopku, lahko izpodbija s pravnimi sredstvi po določbah zakona, ki ureja pravdni postopek (v nadaljevanju: zakon o pravnem postopku).

22. člen

(sestava sodišča)

(1) Na prvi stopnji vodi postopek in izdaja odločbe sodnik posameznik.

(2) O pritožbi zoper odločbo, s katero se postopek konča, odloča sodišče druge stopnje v senatu treh sodnikov.

Tretje poglavje

Udeleženci

23. člen

(opredelitev udeležencev)

(1) Udeleženec v nepravdnem postopku je predlagatelj postopka, oseba, proti kateri je predlog vložen (nasprotni udeleženec), oseba, glede katere se vodi postopek oziroma oseba, na katero se sodna odločba neposredno nanaša, ter oseba, katere pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet.

(2) Udeleženci so tudi osebe in organi, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka.

24. člen

(prijava udeležbe)

(1) Kdor misli, da utegne biti s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, lahko ves čas postopka na naroku ali s pisno vlogo prijavi udeležbo.

(2) Če sodišče izve za osebe, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet, jih obvesti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo.

(3) O prijavi udeležbe po prvem in drugem odstavku tega člena obvesti sodišče druge udeležence in jim določi rok, v katerem se lahko izjavijo o udeležbi.

(4) Sodišče lahko tudi brez izjave drugih udeležencev zavrne udeležbo, če ugotovi, da pravni interes osebe, ki je prijavila udeležbo, ni podan.

(5) Zoper sklep, s katerim sodišče dopusti udeležbo, ni posebne pritožbe.

(6) Do pravnomočnega sklepa o zavrnitvi udeležbe se lahko oseba udeležuje postopka in se njena procesna dejanja ne morejo izključiti.

Četrto poglavje

Predlog

25. člen

(vsebina predloga)

(1) Predlog mora vsebovati opis razmerja oziroma stanje, o katerem naj sodišče odloči, dejstva, ki so pomembna za odločitev, dokaze za te navedbe, druge podatke, ki jih mora imeti vsaka vloga, in identifikacijske podatke udeležencev, kot jih zakon o pravdnem postopku določa za tožbo.

(2) Če se postopek vodi izključno zaradi plačila v denarju, mora predlagatelj v predlogu navesti višino zahtevanega zneska. Če višina zahtevanega zneska ni navedena, sodišče pozove predlagatelja, da predlog s tem v določenem roku dopolni.

26. člen

(neupravičen predlagatelj)

(1) Če vloži predlog neupravičena oseba, sodišče predlog zavrže.

(2) Kadar so podani pogoji za začetek postopka po uradni dolžnosti, predlog za uvedbo postopka pa je vložila neupravičena oseba, sodišče začne ali nadaljuje postopek po uradni dolžnosti, predlog pa zavrže.

27. člen

(umik predloga)

(1) Predlagatelj lahko umakne predlog do izdaje odločbe sodišča prve stopnje.

(2) Če je že izdana odločba sodišča prve stopnje, sme predlagatelj umakniti predlog do njene pravnomočnosti, če s tem niso kršene pravice drugih udeležencev, ki izvirajo iz te odločbe, ali če se z umikom strinjajo vse osebe, katerim so z odločbo sodišča prve stopnje priznane določene pravice. V takem primeru sodišče svojo odločbo razveljavi.

(3) Če predlagatelj, ki je bil v redu vabljen, ne pride na prvi narok, pa ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, se šteje, da je predlog umaknil.

28. člen

(nadaljevanje postopka)

(1) Vsak udeleženec lahko v 15 dneh od dneva, ko je bil obveščen o umiku, predlaga nadaljevanje postopka.

(2) V postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, sodišče kljub umiku postopek nadaljuje, če so za to podani razlogi.

29. člen (ponovna vložitev predloga)

V primerih iz 27. člena tega zakona je mogoče predlog ponovno vložiti.

Peto poglavje Narok

30. člen (razpis in izvedba naroka)

(1) Sodišče vabi na narok udeležence in druge osebe, ki lahko dajo potrebne podatke.

(2) Sodišče lahko razpiše pripravljalni narok, če po prejemu odgovora na predlog oceni, da bi bilo to glede na okoliščine primerno.

(3) Sodišče lahko opravi narok, čeprav nanj ne pridejo udeleženci, ki so bili v redu povabljeni.

(4) V nepravdnem postopku lahko sodišče izvaja dokaze brez dokaznega sklepa.

31. člen (mirovanje postopka)

V nepravdnem postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, ni mirovanja postopka.

Šesto poglavje Odločba

32. člen (oblika odločbe)

(1) Sodišče izdaja odločbe v obliki sklepov.

(2) Sklepi, zoper katere je dopustna posebna pritožba, sklepi, s katerimi se postopek konča, in sklepi sodišča druge stopnje morajo biti obrazloženi.

Sedmo poglavje Pravna sredstva

33. člen

(upravičene osebe)

(1) Udeleženci lahko vlagajo pravna sredstva tudi, če niso sodelovali v postopku na prvi stopnji. Kdor misli, da je s sodno odločbo prizadet njegov pravni interes, lahko vloži pravno sredstvo tudi, če ni sodeloval v postopku na prvi stopnji. V tem primeru presodi sodišče prve stopnje, ali je podan njegov pravni interes za vložitev pravnega sredstva.

(2) Udeleženec iz prejšnjega odstavka mora vložiti pravno sredstvo v roku, ki velja za udeleženca, kateremu je bila odločba, ki se izpodbija, najkasneje vročena.

(3) Sodišče upošteva pravno sredstvo udeleženca iz prvega odstavka tega člena, čeprav je bilo vloženo po poteku roka iz prejšnjega odstavka, če ga je prejelo, preden je odločilo o pravočasno vloženem pravnem sredstvu drugega udeleženca.

34. člen

(pravica pritožbe)

(1) Zoper sklep, izdan na prvi stopnji, se smejo udeleženci pritožiti, če zakon ne določa drugače.

(2) Če zakon izrecno določa, da ni posebne pritožbe, se sme sklep izpodbijati samo v pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek konča.

(3) Pritožbo zoper sklep, s katerim se postopek konča, je treba vložiti v 30 dneh od vročitve prepisa sklepa, če zakon ne določa drugače.

(4) Zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sklepa in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje ni pritožbe.

35. člen

(nova dejstva in novi dokazi)

Pritožnik sme v pritožbi navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

36. člen

(učinek pritožbe)

(1) Pritožba zadrži izvršitev sklepa, če zakon ne določa drugače ali če sodišče ne odloči drugače.

(2) Sodišče odloči, da pritožba ne zadrži izvršitve sklepa, če obstoji nevarnost, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala znatna škoda, ali če je to potrebno zaradi varstva oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

(3) V primeru iz prejšnjega odstavka lahko sodišče zahteva varščino, če bi zaradi izvršitve

nastala nevarnost za varstvo pravic oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona, ali če je to potrebno za varstvo javnega interesa.

37. člen **(odločanje o pritožbi)**

(1) O pritožbi odloča sodišče druge stopnje.

(2) Sodišče prve stopnje lahko na podlagi pravočasne pritožbe spremeni prejšnji sklep ali ga razveljavi, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na ta sklep, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali z razveljavitvijo.

(3) Sodišče druge stopnje lahko iz tehtnih razlogov upošteva tudi pritožbo, vloženo po poteku roka, določenega v tretjem odstavku 34. člena tega zakona, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na sklep, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali razveljavitvijo.

38. člen **(revizija)**

Zoper sklep, s katerim se postopek konča, je dovoljena revizija pod pogoji, ki jih določa zakon, ki ureja pravdni postopek.

Osmo poglavje **Plačilo sodne takse in stroški postopka**

39. člen **(plačilo sodne takse)**

Če ob vložitvi predloga za začetek postopka, predloga za obnovu postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije ni plačana sodna taksa, sodišče izroči ali pošlje taksnemu zavezancu plačilni nalog v skladu z zakonom, ki ureja sodne takse.

40. člen **(porazdelitev bremena stroškov postopka)**

(1) Vsak udeleženec trpi svoje stroške, razen če zakon določa drugače.

(2) Če so nastali skupni stroški, odloči sodišče po prostem preudarku, upošteva je okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo.

(3) Če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, trpijo stroške ti udeleženci.

(4) Pravico do povračila stroškov postopka ima udeleženec le, kadar zakon določa, da trpi stroške eden od udeležencev ali nekateri od udeležencev.

(5) Udeleženec mora ne glede na izid postopka povrniti drugemu udeležencu stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi ali po naključju, ki se je njemu primerilo.

(6) Zakoniti zastopnik ali pooblaščenec udeleženca mora povrniti drugemu udeležencu stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi.

41. člen **(predujem za stroške izvedbe dokaza)**

(1) Kadar sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem ali kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, in predlagatelj v roku ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe tega dokaza, se šteje, da je predlog umaknil, če zakon ne določa drugače.

(2) Sodišče mora v sklepu o odreditvi predujma opozoriti predlagatelja na to posledico in mu dati ustrezen rok za izpolnitev.

Deveto poglavje **Uporaba zakona o pravdnem postopku**

42. člen **(smiselna uporaba)**

V nepravdnem postopku se smiselno uporabljajo določbe zakona o pravdnem postopku, če zakon ne določa drugače.

Drugi del **POSEBNI POSTOPKI**

I. razdelek **Postopki za ureditev osebnih stanj** **in družinskih razmerij**

Deseto poglavje **Skupne določbe**

43. člen **(temeljna načela)**

(1) V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij odloči sodišče po obravnavi na naroku.

(2) Javnost je izključena.

44. člen
(opravljanje procesnih dejanj)

Sodišče dovoli, da udeleženec, ki ni poslovno sposoben, zaradi uveljavitve svojih pravic ali interesov sam opravi posamezna procesna dejanja, če oceni, da je sposoben razumeti pomen in pravne posledice takih dejanj.

45. člen
(zastopanje centra za socialno delo)

(1) Center za socialno delo lahko opravlja procesna dejanja v postopku pred sodiščem prve stopnje tudi po strokovnem delavcu, ki ga za to pooblasti direktor.

(2) Če sodišče oceni, da je zaradi varovanja koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona ali zahtevnosti zadeve potrebno zastopanje po odvetniku ali drugi osebi, ki je opravila pravniški državni izpit, lahko sodišče predlaga Državnemu odvetništvu, da prevzame zastopanje centra za socialno delo.

46. člen
(obvezno elektronsko poslovanje)

(1) Center za socialno delo vloga predloge, mnenja in druge vloge v nepravdnem postopku v elektronski obliki.

(2) Sodišče vroča pisanja centru za socialno delo po varni elektronski poti.

47. člen
(posredovanje podatkov)

Upravitelji osebnih podatkov, organizacije in osebe, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitve, so zaradi varstva koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

48. člen
(vročanje predloga, če je nasprotnemu udeležencu izrečen ukrep prepovedi približevanja)

(1) Če je nasprotnemu udeležencu izrečen ukrep prepovedi približevanja naslovu, kjer ima stalno oziroma začasno prebivališče in predlagatelj v predlogu ne navede drugega naslova, sodišče predlog vroči na naslov, ki ga je nasprotni udeleženec posredoval policiji ali sodišču. Če naslova ni posredoval ali mu na tem naslovu predloga ni mogoče vročiti, sodišče po uradni dolžnosti odredi vročitev po izvršitelju ali detektivu ali pa nasprotnemu udeležencu postavi začasnega zastopnika.

(2) Stroški vročitve po izvršitelju ali detektivu in stroški začasnega zastopnika se založijo iz sredstev sodišča.

49. člen (roki)

(1) V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij je treba narok določiti tako, da ostane udeležencem za pripravo najmanj osem dni od prejema vabila.

(2) Rok za odgovor na predlog za začetek postopka je 15 dni.

50. člen (navajanje dejstev in predlaganje dokazov)

Udeleženci lahko do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

51. člen (sodna poravnava)

Sodna poravnava je dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih, v drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo.

52. člen (nastop pravnih posledic sklepa)

(1) Če se s sklepom spreminja osebni status ali družinsko razmerje, nastopijo pravne posledice sklepa z njegovo pravnomočnostjo.

(2) Sodišče lahko odloči, da nastopijo pravne posledice sklepa že pred pravnomočnostjo, če je to potrebno zaradi varstva oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona.

53. člen (prepis sklepa brez obrazložitve)

(1) Kadar je treba sklep, izdan po določbah tega poglavja, posredovati upravni enoti zaradi vpisa v matični register ali sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo, se posreduje prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve.

(2) Zaradi uveljavljanja pravic v drugih postopkih izda sodišče na predlog udeleženca prepis sklepa, izdanega po določbah tega poglavja, ki ne vsebuje obrazložitve.

54. člen (obnova postopka)

Proti sklepu, s katerim je postopek pravnomočno končan, obnova postopka ni dovoljena, razen če zakon določa drugače.

55. člen
(založitev stroškov izvedbe dokaza)

Če udeleženec, ki je predlagal izvedbo dokaza, ne založi zneska, potrebnega za stroške, ki bodo nastali z izvedbo dokaza, pa sodišče oceni, da je dokaz treba izvesti, se stroški izvedbe takega dokaza založijo iz posebne proračunske postavke Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. Enako velja za dokaze, ki jih izvede sodišče po uradni dolžnosti.

56. člen
(veljavnost določb tega poglavja)

Določbe tega poglavja veljajo tudi za postopke iz osebnih in družinskih razmerij, ki niso posebej urejeni v tem razdelku, če zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

Enajsto poglavje
Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo

57. člen
(začetek postopka)

(1) Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo se začne na predlog pristojnega centra za socialno delo, državnega tožilca, zakonca ali osebe, ki z osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, njenega sorodnika v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena.

(2) Predlog za uvedbo postopka lahko vloži tudi oseba, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga.

(3) Sodišče začne postopek po uradni dolžnosti, če izve za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je treba določeno osebo postaviti pod skrbništvo.

(4) Postopek za razrešitev skrbnika in imenovanje novega se začne na predlog centra za socialno delo, skrbnika in osebe, ki je postavljena pod skrbništvo, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga.

58. člen
(udeleženci)

Udeleženca v tem postopku sta poleg predlagatelja in osebe, o kateri se vodi postopek, tudi začasni skrbnik osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, če je bil postavljen, pa ni bil postavljen tudi za zastopanje po prejšnjem členu, in pristojni center za socialno delo.

59. člen
(začasni skrbnik za zastopanje)

(1) Če sodišče osebi, ki naj se postavi pod skrbništvo, po določbah družinskega zakonika

postavi začasnega skrbnika, lahko v obsegu njegovih pravic in obveznosti določi tudi zastopanje v postopku postavitve pod skrbništvo, če oseba, o kateri se vodi postopek, ni sposobna razumeti pomena in pravnih posledic procesnih dejanj.

(2) Predlagatelj in oseba, zaposlena pri predlagatelju, ne more biti začasni skrbnik po prejšnjem odstavku.

60. člen **(pravica do izjave)**

Osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, sodišče zasliši, razen če potem, ko osebo poskusi zaslišati, ugotovi, da bi zaslišanje škodilo njenemu zdravju ali da glede na njeno zdravstveno stanje zaslišanje ni mogoče.

61. člen **(izvedenec)**

(1) V postopku sodišče odredi, da osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, pregleda izvedenec medicinske stroke.

(2) Sodišče lahko opusti pregled po prejšnjem odstavku, če je oseba, ki bi jo bilo treba pregledati, v psihiatrični bolnišnici po odločbi sodišča in če iz poročila te bolnišnice o zdravljenju izhaja potreba, da se jo postavi pod skrbništvo ali če sodišče že razpolaga z ustreznim mnenjem izvedenca medicinske stroke, ki pa ne sme biti starejše kot šest mesecev.

62. člen **(zadržanje v psihiatrični bolnišnici)**

(1) Sodišče lahko odredi, da se oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, začasno, vendar najdalj za dva dni, zadrži v psihiatrični bolnišnici, če je po mnenju zdravnikov to nujno potrebno za ugotovitev njenega zdravstvenega stanja.

(2) Zoper sklep iz prejšnjega odstavka je dovoljena pritožba v treh dneh od vročitve sklepa.

(3) Sodišče druge stopnje odloči o pritožbi v roku treh dni.

63. člen **(imenovanje skrbnika)**

(1) Sodišče osebo, ki naj se imenuje za skrbnika, zasliši, ji pojasni pravice in obveznosti skrbnika in pridobi njeno privolitev.

(2) Če postavitve pod skrbništvo predlaga center za socialno delo in v predlogu ne navede, katero fizično ali pravno osebo naj sodišče imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, ga sodišče pozove, da dopolni predlog. Če center za socialno delo predloga ne dopolni do izdaje sklepa o postavitvi pod skrbništvo, sodišče za skrbnika imenuje center za

socialno delo.

(3) Če center za socialno delo ni predlagatelj postopka, ga sodišče pozove, da poda mnenje o tem, katero fizično ali pravno osebo naj sodišče imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo. Če center za socialno delo na poziv sodišča mnenja ne poda, sodišče za skrbnika imenuje center za socialno delo.

(4) Center za socialno delo, ki ga je sodišče imenovalo za skrbnika, lahko sodišču predlaga razrešitev le, če hkrati predlaga drugo fizično ali pravno osebo, ki naj jo sodišče imenuje za skrbnika.

64. člen **(obnova postopka)**

Zoper sklep o postavitvi pod skrbništvo je dovoljena obnova postopka.

65. člen **(prenehanje skrbništva)**

(1) Če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila oseba postavljena pod skrbništvo, sodišče izda sklep o prenehanju skrbništva.

(2) S sklepom o prenehanju skrbništva sodišče tudi razreši skrbnika in mu določi rok, v katerem mora centru za socialno delo predložiti končno poročilo o svojem delu in račun o upravljanju premoženja, ter osebi, nad katero preneha skrbništvo, vrniti njeno premoženje v upravljanje.

(3) V postopku za prenehanje skrbništva se smiselno uporabljajo določbe postopka o postavitvi pod skrbništvo, razen 59. in 63. člena tega zakona.

66. člen **(prepoved ponovne vložitve)**

(1) Če sodišče zavrne predlog za prenehanje skrbništva, lahko odloči, da se pred potekom določenega roka, ki ne sme biti daljši kot eno leto, ne more predlagati prenehanje skrbništva, če iz rezultata celotnega postopka izhaja, da v določenem roku ni mogoče pričakovati ozdravitve ali znatnega izboljšanja psihofizičnega stanja osebe, ki je bila postavljena pod skrbništvo.

(2) Predlog za prenehanje skrbništva, ki je vložen pred potekom roka, določenega na podlagi prejšnjega odstavka, sodišče zavrže.

67. člen **(zaznamba v zemljiški knjigi)**

Če ima oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, nepremičnine, pošlje sodišče, ki vodi postopek, obvestilo o uvedbi postopka za postavitev pod skrbništvo, obvestilo in

pravnomočni sklep o postavitvi osebe pod skrbništvo ter obvestilo in pravnomočni sklep o prenehanju skrbništva za vpis zaznambe v zemljiško knjigo.

68. člen (stroški postopka)

(1) Če je oseba v postopku postavljena pod skrbništvo, o stroških postopka odloči sodišče po prostem preudarku.

(2) Če je predlog za postavitev pod skrbništvo zavrnjen, krije stroške predlagatelj, če je bil postopek uveden po uradni dolžnosti in ustavljen, pa se stroški krijejo iz sredstev sodišča.

Dvanajsto poglavje Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj

69. člen (začetek postopka)

Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti se začne na predlog otroka, ki je postal roditelj, ali z njegovim soglasjem na predlog pristojnega centra za socialno delo.

70. člen (udeleženci)

Udeleženci v tem postopku so poleg predlagatelja in osebe, o kateri se vodi postopek, tudi starši oziroma skrbnik otroka in pristojni center za socialno delo.

71. člen (pravica do pritožbe)

(1) Zoper sklep, s katerim pridobi otrok popolno poslovno sposobnost, se lahko pritožijo starši oziroma skrbnik ter pristojni center za socialno delo.

(2) Zoper sklep, s katerim sodišče zavrne predlog za pridobitev poslovne sposobnosti, se lahko pritožita otrok in pristojni center za socialno delo.

72. člen (posredovanje sklepa)

Pravnomočen sklep, s katerim pridobi otrok popolno poslovno sposobnost, pošlje sodišče upravni enoti, pristojni za opravo vpisa v matični register.

Trinajsto poglavje Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze

73. člen (vsebina postopka)

Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze je postopek, v katerem sodišče odloča o:

- dovolitvi sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem,
- dovolitvi sklenitve zakonske zveze med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester (spregled sorodstvenega razmerja) in
- dovolitvi sklenitve zakonske zveze otroku, ki je že dopolnil 15 let (spregled mladoletnosti).

74. člen **(začetek postopka)**

(1) Postopek za spregled mladoletnosti se začne na predlog otroka, ki je že dopolnil 15 let in želi skleniti zakonsko zvezo.

(2) Drugi postopki za dovolitev sklenitve zakonske zveze se začnejo na skupen predlog oseb, ki želita skleniti zakonsko zvezo.

75. člen **(pravica do izjave)**

Preden sodišče otroku dovoli sklenitev zakonske zveze, mora zaslišati otroka, osebo, s katero namerava skleniti zakonsko zvezo, in otrokove starše oziroma skrbnika.

76. člen **(mnenje centra za socialno delo)**

Preden sodišče odloči, lahko od pristojnega centra za socialno delo zahteva mnenje.

Štirinajsto poglavje **Postopki v zakonskih sporih**

77. člen **(vrste postopkov)**

Postopki v zakonskih sporih so:

- postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze,
- postopek za razveljavitev zakonske zveze,
- postopek za razvezo zakonske zveze.

78. člen **(začetek postopka)**

(1) Postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze se začne na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca.

(2) Postopek za razveljavitev zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev. Postopek se lahko začne tudi na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca, če tako določa družinski zakonik.

- (3) Postopek za razvezo zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev.
- (4) Postopek za sporazumno razvezo zakonske zveze se začne na predlog obeh zakoncev.
- (5) Če je bil vložen predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze, pa eden od zakoncev med postopkom odstopi od tega predloga, sodišče ustavi postopek.

79. člen **(vsebina predloga)**

- (1) Poleg sestavin iz 25. člena tega zakona mora predlog v zakonskem sporu obsegati tudi določen zahtevek, o katerem naj sodišče odloči.
- (2) Predlogu za razvezo zakonske zveze mora biti priložen tudi zapisnik centra za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju, če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti predhodnega svetovanja.
- (3) Če predlog ne vsebuje zahtevka iz prvega odstavka tega člena ali predlogu ni priložen zapisnik v skladu s prejšnjim odstavkom, postopa sodišče po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami.

80. člen **(predhodno svetovanje)**

Če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti predhodnega svetovanja, pa iz zapisnika centra za socialno delo izhaja, da se predlagatelj razveze zakonske zveze oziroma predlagatelja sporazumne razveze zakonske zveze ni oziroma nista udeležila prehodnega svetovanja, se šteje, da je predlog umaknjen.

81. člen **(nadaljevanje postopka)**

- (1) Če predlagatelj po vložitvi predloga umre, lahko njegovi dediči v šestih mesecih nadaljujejo začeti postopek s predlogom, naj sodišče ugotovi, da je bil predlog za razvezo ali razveljavitev ali neobstoje zakonske zveze utemeljen.
- (2) Določba prejšnjega odstavka se smiselno uporablja tudi tedaj, kadar je umrli zakonec vložil predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze.

82. člen **(vsebina sklepa)**

- (1) V sklep, s katerim razveže zakonsko zvezo na podlagi predloga za sporazumno razvezo, vnese sodišče tudi sporazum zakoncev o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih zakoncev s skupnimi otroki.

(2) Če sodišče predlogu za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugotovi, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih zakoncev s skupnimi otroki.

(3) S sklepom iz prejšnjega odstavka odloči sodišče tudi o ureditvi stanovanjskega varstva zakonca, če je bil v postopku tak predlog podan.

83. člen **(odločanje o preživnini zakonca)**

Če je hkrati s predlogom za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze podan zahtevek za preživljanje zakonca, se o tem zahtevku odloča ločeno po pravilih pravnega postopka.

84. člen **(izpodbojnost odločbe o razvezi zakonske zveze)**

Odločba, s katero se zakonska zveza razveže na podlagi predloga zakoncev za sporazumno razvezo, se lahko izpodbija samo zaradi bistvenih kršitev določb postopka, zaradi tega, ker je zakonec pristal na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvijače, ter v primeru, ko niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za razvezo zakonske zveze na podlagi predloga za sporazumno razvezo.

85. člen **(izredna pravna sredstva)**

Pravnomočna odločba, s katero se zakonska zveza razveže ali razveljavi, se ne more razveljaviti ali spremeniti na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti ali predloga za obnovo postopka ne glede na to, ali je katera od strank sklenila novo zakonsko zvezo.

Petnajsto poglavje **Postopek za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva ter za izpodbijanje izjave o priznanju očetovstva**

86. člen **(začetek postopka)**

(1) Postopek za ugotovitev očetovstva se začne na predlog otroka, njegove matere, moškega, ki misli, da je otrokov oče, ali moškega, ki je otroka priznal za svojega, pa se mati s priznanjem očetovstva ne strinja.

(2) Postopek za izpodbijanje očetovstva se začne na predlog otroka, njegove matere, moškega, ki velja za otrokovega očeta, ali moškega, ki misli, da je otrokov oče.

(3) Postopek za izpodbijanje izjave o priznanju očetovstva se začne na predlog moškega, ki je podal izjavo o očetovstvu.

87. člen

(dolžnost sodelovanja pri dokazu z izvedencem)

(1) Udeleženci so dolžni sodelovati pri ugotavljanju dejstev s strani izvedenca, ki ga imenuje sodišče, zlasti pri potrebnem pridobivanju vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi.

(2) Udeleženec lahko odkloni sodelovanje, če bi bilo to povezano z resno ali trajno nevarnostjo za njegovo življenje ali zdravje. Sodišče osebe, ki morajo sodelovati, pouči o razlogih za možnost odklonitve sodelovanja in jih pozove, da izrazijo svoje mnenje. Sodišče v primeru obstoja take nevarnosti določi način preiskave očetovstva, ki ni povezan z navedeno nevarnostjo. O odklonitvi sodelovanja odloči s posebnim sklepom, zoper katerega lahko udeleženci postopka vložijo posebno pritožbo.

(3) Če se tisti, ki je po sklepu sodišča dolžan sodelovati, neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, ga sme sodišče denarno kaznovati v denarju do 1.300 eurov. Če oseba kljub izrečeni denarni kazni neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, določi sodišče za pridobitev vzorcev tkiva z metodami, pri katerih ni kršena telesna integriteta, prisilno privedbo na preiskavo. Prisilno privedbo izvede policija. Stroške privedbe in preiskave plača oseba, ki je kršila dolžnost sodelovanja.

88. člen

(sklep o ugotovitvi očetovstva)

V sklepu, s katerim ugotovi očetovstvo, odloči sodišče tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju otroka in stikih otroka s starši, čeprav predlagatelj tega ni zahteval, razen če ugotovi, da to glede na okoliščine ni potrebno.

89. člen

(obnova postopka)

V postopkih za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva je obnova dovoljena.

90. člen

(smiselna uporaba določb o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva)

V postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje materinstva se smiselno uporabljajo določbe o postopku za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva.

Šestnajsto poglavje

Postopki za varstvo koristi otroka

91. člen

(vrste postopkov)

(1) Postopki za varstvo koristi otroka so, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori oziroma spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, postopki, v katerih se odloča o:

– varstvu in vzgoji otroka,

- preživljanju otroka,
- otrokovih stikih,
- vprašanj izvrševanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj,
- ukrepih za varstvo koristi otroka,
- postavitvi otroka pod skrbništvo,
- namestitvi otroka v rejništvo,
- podelitvi starševske skrbi sorodniku,
- posvojitvi otroka in razveljavitvi posvojitve otroka.

(2) Postopek za varstvo koristi otroka je tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju polnoletnega otroka, dokler obstaja dolžnost preživljanja po družinskem zakoniku.

92. člen

(vsebina predloga)

(1) Če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti svetovanja pri centru za socialno delo, mora biti predlogu priložen zapisnik o opravljenem svetovanju pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka. Če zapisnik predlogu ni priložen, postopa sodišče po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami.

(2) Če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka udeležiti svetovanja, pa iz zapisnika centra za socialno delo izhaja, da se predlagatelj svetovanja ni udeležil, se šteje, da je predlog umaknjen.

93. člen

(opravljanje procesnih dejanj)

(1) Otroku, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, sodišče omogoči, da kot udeleženec v postopku samostojno opravlja procesna dejanja.

(2) Zakoniti zastopnik otroka iz prejšnjega odstavka sme opravljati dejanja v postopku le, dokler otrok ne izjavi, da bo samostojno opravljal procesna dejanja.

(3) Otroka, ki še ni star 15 let oziroma za katerega sodišče presodi, da ni sposoben razumeti pomena in pravnih posledic svojih dejanj, zastopa zakoniti zastopnik.

(4) Če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, postavi sodišče otroku kolizijskega skrbnika.

(5) Sodišče lahko zahteva mnenje centra za socialno delo o tem, katero osebo naj imenuje za kolizijskega skrbnika.

94. člen

(poizvedba o že izrečenih ukrepih)

V postopku za varstvo koristi otroka mora sodišče v sodnih vpisnikih preveriti, ali so bili za

varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

95. člen **(mnenje otroka)**

(1) V postopku za varstvo koristi otroka sodišče pozove center za socialno delo, da otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje.

(2) Kadar otrok želi izraziti svoje mnenje, lahko to stori na centru za socialno delo, ali glede na starost in druge okoliščine na neformalnem razgovoru s sodnikom, lahko tudi ob sodelovanju strokovno usposobljene osebe, vselej brez prisotnosti staršev.

(3) Ob razgovoru na centru za socialno delo in s sodnikom je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere, ali zagovornik otroka, če mu je bil ta dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic. Taka oseba oziroma zagovornik otroka lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje. Sodišče lahko prepove navzočnost osebe, če oceni, da ne gre za osebo, ki ji otrok zaupa in jo je sam izbral ali da bi bilo sodelovanje te osebe v postopku v nasprotju s koristjo otroka.

(4) O razgovoru se sestavi zapisnik, sodnik ali center za socialno delo pa lahko tudi odloči, da se razgovor zvočno ali zvočno-slikovno snema. Zaradi varstva koristi otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje ali ogled posnetka. Sodišče v takem primeru na način, ki je v skladu s koristjo otroka, udeležence seznani z odločilnimi deli izjav, povzetih iz razgovora z otrokom.

(5) Center za socialno delo mora v roku, ki ga določi sodišče in ne sme biti krajši od 30 dni, sodišču poslati oceno, da otrok ni sposoben razumeti pomena postopka in posledic odločitve, ali zapisnik o tem, da je bil otrok poučen o uvedbi postopka in pravici, da izrazi svoje mnenje, in otrokovo mnenje, če ga je izrazil.

(6) Otroku, ki je že dopolnil 15 let in je v postopku izrazil svoje mnenje, sodišče vroči odločbo, proti kateri ima pravico vložiti pritožbo.

96. člen **(zagovornik otroka)**

(1) Na obrazložen predlog varuha človekovih pravic imenuje sodišče osebo, ki jo predlaga varuh človekovih pravic, za zagovornika otroka, če oceni, da je to v postopku pred sodiščem v korist otroka.

(2) Sodišče odloči o predlogu varuha najkasneje v osmih dneh od prejema predloga.

(3) Zoper sklep, s katerim sodišče odloči o predlogu varuha človekovih pravic, ni posebne pritožbe.

(4) Stroški zagovornika otroka niso stroški postopka.

97. člen **(mnenje centra za socialno delo)**

(1) V primerih, ko center za socialno delo ni predlagatelj postopka za varstvo koristi otroka, sodišče glede koristi otroka pridobi mnenje centra za socialno delo.

(2) Sodišče ne pridobi mnenja centra za socialni delo, če je bil predlog sodne poravnave pripravljen v okviru svetovalnega razgovora pri centru za socialno delo in iz zapisnika o svetovalnem razgovoru izhaja, da je tak predlog v korist otroka.

(3) Center za socialno delo mora sodišču posredovati mnenje v 60 dneh od prejema poziva.

(4) Sodišče z mnenjem centra za socialno delo seznani udeležence postopka, če jih ni z mnenjem seznail že center za socialno delo.

98. člen **(roki)**

(1) V postopkih za varstvo koristi otroka sodišče prvi narok razpiše v roku 45 dni od prejema popolnega predloga za začetek postopka oziroma v roku osem dni po prejemu mnenja centra za socialno delo iz prejšnjega člena.

(2) V postopkih za varstvo koristi otroka mora izvedenec, če je postavljen, izdelati mnenje v roku 60 dni od prejema sklepa o postavitvi izvedenca, dopolnitev izvedenskega mnenja pa v 15 dneh od prejema sklepa o dopolnitvi izvedenskega mnenja.

99. člen **(začasne odredbe)**

Začasne odredbe za varstvo koristi otrok se pod pogoji, ki jih določa družinski zakonik, izdajo po postopku, ki ga določa zakon, ki ureja zavarovanje.

100. člen **(stroški)**

(1) Če je predlog za začetek postopka za varstvo koristi otrok zavrnjen, krije stroške postopka predlagatelj, če pa je postopek, ki se je začel po uradni dolžnosti, ustavljen, se stroški postopka krijejo iz posebne proračunske postavke pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije.

(2) V drugih primerih o stroških postopka za varstvo koristi otrok odloči sodišče po prostem preudarku.

a) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o

otrokovih stikih

101. člen (začetek postopka)

(1) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih ter za spremembo sklepa, ki ta vprašanja ureja, se začne na predlog enega ali obeh od staršev, otrokovega skrbnika, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali centra za socialno delo.

(2) Postopek za ureditev otrokovih stikov z drugimi osebami se začne tudi na predlog oseb, ki zatrjujejo, da je otrok upravičen do stikov z njimi, ker je z njimi družinsko povezan in nanje osebno navezan.

(3) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih lahko sodišče začne tudi po uradni dolžnosti.

b) Postopek za odločanje o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj

102. člen (začetek postopka)

Postopek za odločanje o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, se začne na predlog enega od staršev ali centra za socialno delo.

c) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok

103. člen (nujni postopek)

Postopki za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok so nujni.

104. člen (začetek postopka)

(1) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok se začne na predlog enega od staršev, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, skrbnika otroka, rejnika otroka, osebe, h kateri je bil otrok nameščen, zavoda, v katerega je bil otrok nameščen, centra za socialno delo ali državnega tožilca.

(2) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja lahko sodišče začne tudi po uradni dolžnosti. Med postopkom odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja lahko sodišče izda začasno odredbo tudi po uradni dolžnosti.

(3) Postopek za izdajo začasnih odredb, s katero se otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali zavod ter začasnih odredb po izvedenem nujnem

odvzemu otroka se lahko začne le na predlog centra za socialno delo.

105. člen **(predlog centra za socialno delo)**

(1) Predlogu centra za socialno delo za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja mora biti priložen načrt pomoči družini in otroku.

(2) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo, v krizni center ali v zavod, mora biti navedeno, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri krizni center ali zavod naj se otroka namesti.

(3) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče staršem omeji posamezna upravičenja iz starševske skrbi, mora biti navedeno, katera upravičenja naj se staršem omejijo in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika za zastopanje v obsegu, v katerem bodo staršem omejena upravičenja iz starševske skrbi.

(4) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče staršem odvzame starševsko skrb, mora biti navedeno, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj se otroka namesti in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika, če o tem še ni bilo odločeno.

106. člen **(mnenje centra za socialno delo)**

(1) Kadar center za socialno delo ni predlagatelj postopka, sodišče, preden odloči o odvzemu otroka staršem, namestitvi otroka v zavod ali odvzemu starševske skrbi, pridobi mnenje centra za socialno delo o tem, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj sodišče otroka namesti.

(2) Kadar center za socialno delo ni predlagatelj postopka, sodišče, preden odloči o omejitvi posameznih upravičenj iz starševske skrbi ali odvzemu starševske skrbi, pridobi mnenje centra za socialno delo o tem, katero osebo naj otroku imenuje za skrbnika otroka.

107. člen **(vloga centra za socialno delo v postopkih za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka)**

(1) Sodišče pošlje izvedensko mnenje, ki je bilo izdelano v postopku, vedno tudi centru za socialno delo.

(2) Odločbe glede začasnih odredb in ukrepov trajnejšega značaja sodišče vroči pristojnemu centru za socialno delo tudi, kadar ta ni predlagatelj postopka.

(3) Center za socialno delo lahko zoper odločbo iz prejšnjega odstavka vloži pritožbo.

108. člen **(poseben račun otroka)**

Kadar sodišče otroka namesti k drugi osebi, v rejništvo ali v zavod, pred odločitvijo pozove otrokovega skrbnika, da v skladu s 184. členom družinskega zakonika otroku odpre poseben račun in sodišču v 15 dneh od prejema poziva sporoči številko računa. Če otrok nima skrbnika, pozove sodišče center za socialno delo, da odpre otroku poseben račun in sodišču v 15 dneh od prejema poziva sporoči številko računa.

109. člen **(odločitev, da se staršev ne seznani z namestitvijo otroka)**

(1) Če sodišče odloči, da se enega ali obeh staršev ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, se izvirnik odločbe z navedbo osebe, h kateri bo otrok nameščen, in z imenovanjem rejnika ali zavoda zapečati, staršem pa se vroči prepis odločbe brez navedbe, kam je otrok nameščen.

(2) Če center za socialno delo v predlogu ali mnenju predlaga, da se enega ali obeh staršev ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, mora svoj predlog oziroma mnenje o tem, kam naj bo otrok nameščen, podati s posebno vlogo.

(3) O naroku, na katerega sodišče vabi osebo, h kateri naj bi bil otrok nameščen, rejnika, h kateremu naj bi bil otrok nameščen, ali predstavnika zavoda, v katerega naj bi bil otrok nameščen, se ne obvesti starša, ki se ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, in se tak narok izvede brez njegove prisotnosti.

(4) Tisti izmed staršev, ki se po sklepu sodišča iz prvega odstavka tega člena ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, nima pravice do vpogleda v tiste vloge, listine in dele spisa, iz katerih je razvidno, kam bo otrok nameščen.

110. člen **(posredovanje sklepa)**

(1) Pravnomočen sklep o odvzemu starševske skrbi in vrnitvi starševske skrbi pošlje sodišče upravni enoti zaradi vpisa v matični register.

(2) Če je otrok lastnik nepremičnine, pošlje sodišče, ki vodi postopek, obvestilo o začetku postopka za odvzem starševske skrbi in za omejitev upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja ter obvestilo in pravnomočni sklep o odvzemu starševske skrbi, o omejitvi upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem tega premoženja za vpis zaznambe v zemljiško knjigo. Po zavrnitvi predloga ali ustavitvi postopka, ki se je začel po uradni dolžnosti, in po prenehanju ukrepov sodišče pošlje o tem obvestilo za izbris opravljenih zaznambe v zemljiško knjigo.

d) Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo

111. člen **(začetek postopka in položaj centra za socialno delo)**

(1) Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo se začne na predlog pristojnega centra za

socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, in otrokovega sorodnika v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena.

(2) Če je bil otrok nameščen v rejništvo ali zavod, se lahko postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne tudi na predlog rejnika, h kateremu je bil otrok nameščen, oziroma zavoda, v katerega je bil otrok nameščen.

(3) Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo lahko sodišče vselej začne tudi po uradni dolžnosti.

(4) Center za socialno delo je udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

112. člen **(uporaba določb)**

V postopku o postavitvi otroka pod skrbništvo se uporabljajo tudi določbe 63. člena, prvega in drugega odstavka 65. člena ter 67. člena tega zakona.

e) Postopek za namestitev otroka v rejništvo

113. člen **(začetek postopka)**

(1) Postopek za namestitev otroka v rejništvo in postopek za prenehanje rejništva se začne na predlog pristojnega centra za socialno delo.

(2) V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo, mora biti navedeno, h kateremu rejniku naj se otroka namesti.

f) Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku

114. člen **(začetek postopka in položaj centra za socialno delo)**

(1) Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku se začne na predlog pristojnega centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, in sorodnika, ki je pripravljen prevzeti skrb za otroka.

(2) Center za socialno delo je udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

g) Postopek za posvojitev in razveljavitev posvojitve

115. člen **(začetek postopka)**

(1) Postopek za posvojitev se začne na predlog centra za socialno delo.

(2) Če želi otroka posvojiti zakonec ali zunajzakonski partner enega od otrokovih staršev, se postopek začne na njegov predlog.

(3) Postopek za razveljavitev posvojitve se začne na predlog enega od bioloških staršev, posvojenca, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, posvojitelja ali centra za socialno delo.

116. člen
(odločba o posvojitvi)

V odločbo o posvojitvi se vpišeta otrokovo ime in priimek, ki mu ju je izbral posvojitelj v skladu z določbami zakona o osebnem imenu.

II. razdelek
POSTOPEK O RAZGLASITVI POGREŠANCEV
ZA MRTVE IN O DOKAZOVANJU SMRTI

Sedemnajsto poglavje
Razglasitev pogrešancev za mrtve

117. člen
(pogoji za razglasitev)

(1) Sodišče razglasi za mrtvega:

1. pogrešanca, če o njem v zadnjih petih letih ni nobenega poročila, od njegovega rojstva pa je preteklo 70 let;
2. pogrešanca, če o njem v zadnjih petih letih ni nobenega poročila, pa je verjetno, da ni več živ;
3. pogrešanca, ki je izginil pri potopu ladje, prometni oziroma letalski nesreči, požaru, povodnji, potresu ali v kakšni drugi smrtni nevarnosti, pa o njem v šestih mesecih po prenehanju nevarnosti ni nobenega poročila;
4. pogrešanca, ki je izginil med vojno zaradi vojnih dogodkov, pa o njem ni nobenega poročila eno leto po prenehanju bojevanja.

(2) Roka iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena se štejeta od dneva, ko je bil po zadnjih poročilih pogrešanec brez dvoma še živ; če pa se ta dan ne da natančno dognati, se štejeta roka od konca tistega meseca oziroma leta, v katerem je bil pogrešanec po zadnjih poročilih še živ.

118. člen
(začetek postopka)

(1) Postopek se začne na predlog.

(2) Predlog lahko vloži vsakdo, ki ima pravni interes in državni tožilec.

119. člen
(vložitev predloga pred iztekom rokov)

Predlog za razglasitev za mrtvega se lahko vloži in se postopek začne, še preden potečejo roki iz prvega odstavka 117. člena tega zakona in sicer v primerih iz 1. in 2. točke šest mesecev pred koncem roka, v primerih iz 3. in 4. točke pa takoj po prenehanju nevarnosti oziroma bojevanja, vendar se odločba o razglasitvi za mrtvega ne more izdati, dokler ne potečejo roki, ki so predpisani v prvem odstavku 117. člena tega zakona.

120. člen
(poizvedbe sodišča, postavitve pod skrbništvo in oklic)

(1) Po prejemu predloga sodišče opravi poizvedbe s tem, da si priskrbi potrebne podatke in poročila ter zasliši priče.

(2) Če sodišče ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka, imenuje pogrešancu skrbnika za poseben primer izmed odvetnikov ali notarjev in določi obseg njegovih pooblastil ter izda oklic, v katerem navede bistvene okoliščine zadeve, pozove pogrešanca, da se oglasi in tudi vse, ki kaj vedo o njegovem življenju, da to sporočijo sodišču v treh mesecih po objavi oklica v Uradnem listu Republike Slovenije, z opozorilom, da bo sodišče po preteku roka pogrešanca razglasilo za mrtvega.

(3) Oklic objavi sodišče v Uradnem listu Republike Slovenije, ga razglasi na svoji sodni deski in tudi v kraju, kjer je imel pogrešanec svoje zadnje stalno oziroma začasno prebivališče, če je treba, pa tudi na drug primeren način.

121. člen
(narok)

Če se v roku, določenem v oklicu, pogrešanec ne javi, sodišče na naroku zasliši predlagatelja, skrbnika, izvede dokaze in odloči o predlogu.

122. člen
(vsebina sklepa)

(1) V sklepu, s katerim je pogrešani razglašen za mrtvega, sodišče določi dan, po možnosti pa tudi uro, ki veljata za čas pogrešančeve smrti.

(2) Za dan smrti velja tisti dan, ko je na podlagi poizvedb pogrešanec najverjetneje umrl oziroma tisti dan, ki ga pogrešanec najverjetneje ni preživel. Če se ta dan ne da dognati, velja, da je pogrešanec umrl prvi dan po poteku rokov iz 117. člena tega zakona.

123. člen
(posredovanje sklepa)

Sodišče pošlje pravnomočen sklep o razglasitvi za mrtvega pristojni upravni enoti zaradi

vpisa v matični register.

124. člen
(razveljavitev odločbe brez nadaljnega postopka)

Če se tisti, ki je razglašen za mrtvega, zglesi pri sodišču, sodišče preizkusi, ali je on tisti, ki je pogrešan, nato pa brez nadaljnega postopka razveljavi svojo odločbo.

125. člen
(razveljavitev ali sprememba odločbe na predlog)

(1) Če obstajajo okoliščine, ki kažejo na to, da je tisti, ki je bil razglašen za mrtvega, še živ, ali da je umrl kakšen drug dan, kot velja po sklepu sodišča za dan njegove smrti, državni tožilec predlaga, da se odločba o razglasitvi za mrtvega razveljavi oziroma spremeni.

(2) Predlog iz prejšnjega odstavka lahko vloži tudi vsak, ki ima pravni interes za spremembo oziroma razveljavitev odločbe. O uvedbi postopka za razveljavitev ali spremembo odločbe o razglasitvi za mrtvega se obvesti sodišče, ki vodi zapuščinski postopek po pogrešancu. Sodišče prekine zapuščinski postopek, če še teče, če pa je že pravnomočno končan in so izvršeni vpisi v zemljiški knjigi, pošlje obvestilo o začetku postopka za razveljavitev oziroma spremembo odločbe o razglasitvi za mrtvega za vpis zaznambe v zemljiško knjigo.

(3) Če sodišče ugotovi, da je pogrešanec še živ ali da je umrl kakšen drug dan, kot velja po sklepu za dan njegove smrti, razveljavi svoj sklep in odloči o prenehanju skrbništva oziroma spremeni svoj sklep.

(4) Če sodišče ugotovi, da ni pogojev za razveljavitev ali spremembo sklepa, zavrne predlog. Pravnomočen sklep pošlje zapuščinskemu sodišču, da nadaljuje postopek oziroma obvestilo in pravnomočen sklep za izbris zaznambe v zemljiško knjigo.

126. člen
(posredovanje sklepa o razveljavitvi ali spremembi)

Pravnomočno odločbo o razveljavitvi ali spremembi odločbe o razglasitvi za mrtvega pošlje sodišče upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zapuščinskemu sodišču, odločbo o razveljavitvi odločbe pa tudi pristojnemu centru za socialno delo.

Osemnajsto poglavje
Dokazovanje smrti

127. člen
(predmet postopka)

Če se smrt kakšne osebe ne da dokazati z listinami, ki so potrebne po zakonu o matičnem registru, sodišče izvede postopek in izda odločbo, s katero se ugotovi smrt take osebe. V tem postopku se primerno uporabljajo tudi določbe 120. do 126. člena tega zakona.

128. člen
(začetek postopka)

- (1) Postopek se začne na predlog.
- (2) Predlog lahko vloži vsak, ki ima pravni interes in državni tožilec.

129. člen
(roki)

- (1) Predlog se lahko vloži takoj po smrti tistega, čigar smrt se dokazuje.
- (2) Oklicni rok ne sme biti krajši kot petnajst dni in ne daljši od trideset dni.

130. člen
(vsebina sklepa)

V sklepu, s katerim se potrdi smrt kakšne osebe, določi sodišče dan, po možnosti pa tudi uro, za katerega je dokazano, da je dan njene smrti. Če se ta dan ne da zanesljivo ugotoviti, velja za dan smrti tisti dan, za katerega je ugotovljeno, da ga ta oseba ni preživela.

III. razdelek
UREJANJE PREMOŽENJSKIH RAZMERIJ

Devetnajsto poglavje
Postopek za določitev odškodnine

131. člen
(predmet postopka)

V tem postopku sodišče odloči o odškodnini, če je z zakonom določeno, da se odškodnina določi v nepravdnem postopku.

132. člen
(začetek postopka)

Postopek se začne na predlog upravičenca do odškodnine ali zavezanca za plačilo odškodnine, če med udeleženci ni bil dosežen sporazum o višini odškodnine.

133. člen
(temeljna načela)

- (1) Postopek za določitev odškodnine je nujen.
- (2) V postopku za določitev odškodnine opravi sodišče narok.

134. člen (stroški)

Stroške postopka trpi udeleženec, ki mu je naloženo plačilo odškodnine, če višina odškodnine presega vrednost, ki je bila v skladu z zakonom ponujena upravičencu pred začetkom sodnega postopka. V ostalih primerih krije stroške upravičenec.

Dvajseto poglavje Postopek za cenitev in prodajo stvari

135. člen (začetek postopka)

Postopek za cenitev in prodajo stvari se začne na predlog, kadar tako določa zakon.

136. člen (krajevna pristojnost)

Za cenitev in prodajo premičnih in nepremičnih stvari je pristojno sodišče, na čigar območju so stvari. Če se cenitev in prodaja predlaga za več premičnih in nepremičnih stvari, ki so na območju več sodišč, je krajevno pristojno katerokoli od teh sodišč.

137. člen (prodaja brez cenitve)

(1) Sodišče dovoli prodajo brez cenitve, če se s takšno prodajo strinjajo vsi udeleženci.

(2) Zoper sklep iz prejšnjega odstavka ni pritožbe.

(3) V predlogu za prodajo brez cenitve mora predlagatelj navesti prodajno ceno in priložiti s strani vseh udeležencev podpisane izjave, da se s prodajo in navedeno ceno strinjajo, in da so seznanjeni s tem, da nimajo pravice do pritožbe zoper tak sklep. Podpisi udeležencev morajo biti overjeni pred notarjem.

(4) Prodaja brez cenitve se lahko opravi takoj po izdaji sklepa iz prvega odstavka tega člena.

138. člen (prodajni narok)

V tem postopku sodišče opravi samo en prodajni narok.

139. člen (vpliv prodaje na pravice tretjih)

V odredbi o prodaji nepremičnine in v sklepu, s katerim sodišče domakne nepremičnino kupcu, je treba posebej navesti, da je postopek začet po predlogu in zato ostanejo v zemljiški knjigi vpisane pravice in bremena.

140. člen
(smiselna uporaba)

Če zakon ne določa drugače, se v tem postopku smiselno uporabljajo določbe zakona o izvršbi in zavarovanju o izvršbi na premičnine oziroma o izvršbi na nepremičnine, ki se nanašajo na cenitev in prodajo.

Enaindvajseto poglavje
Postopek v stanovanjskih zadevah

141. člen
(predmet postopka)

V postopku v stanovanjskih zadevah odloča sodišče o:

- stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma po prenehanju zunajzakonske skupnosti in
- drugih stanovanjskih zadevah, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

142. člen
(začetek postopka)

(1) Postopek iz prve alineje prejšnjega člena se začne na predlog enega od zakoncev oziroma zunajzakonskih partnerjev.

(2) Postopek iz druge alineje prejšnjega odstavka se začne na predlog upravičenega predlagatelja, ki ga določa zakon.

143. člen
(narok)

V postopku opravi sodišče narok.

Dvaindvajseto poglavje
Postopek za ureditev razmerij med solastniki

144. člen
(predmet postopka)

(1) V postopku za ureditev razmerij med solastniki odloča sodišče, če ni bilo med solastniki doseženo soglasje o poslu v zvezi z rednim upravljanjem, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari v solastnini, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini.

(2) V tem postopku odloča sodišče tudi, če med etažnimi lastniki ni bilo doseženo soglasje glede posla, ki presega redno upravljanje.

145. člen
(začetek postopka)

(1) Postopek iz prvega odstavka prejšnjega člena se začne na predlog solastnika.

(2) Postopek iz drugega odstavka prejšnjega člena se začne na predlog etažnih lastnikov, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih.

146. člen
(narok)

V postopku opravi sodišče narok.

147. člen
(začasna odredba)

(1) Do izdaje odločbe lahko sodišče na predlog udeleženca izda začasno odredbo o ureditvi razmerij, če to zahtevajo okoliščine primera, zlasti zato, da bi se preprečila znatna premoženjska škoda, samovolja ali očitna krivica za posamezne solastnike oziroma uporabnike.

(2) V sklepu, s katerim sodišče izda začasno odredbo, določi, koliko časa naj odredba traja, vendar najdalj do pravnomočnosti sklepa o ureditvi razmerij.

148. člen
(vsebina sklepa)

V sklepu, s katerim sodišče odloči o poslu, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini, odloči tudi, v kakšnem sorazmerju nosijo solastniki stroške vzdrževanja, upravljanja in uporabe.

149. člen
(skupni stroški)

Skupne stroške postopka trpijo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih deležev na stvari.

150. člen
(smiselna uporaba določb)

Določbe tega poglavja se smiselno uporabljajo tudi v postopku za ureditev razmerij o rednem vzdrževanju stvari oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v skupni lastnini ter razmerij med oziroma z etažnimi lastniki.

Triindvajseto poglavje
Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja

151. člen

(predmet postopka)

(1) V postopku za delitev stvari ali skupnega premoženja sodišče odloči, če med solastniki ali skupnimi lastniki ni sporazuma o delitvi.

(2) Sodišče odloči o delitvi, če med udeleženci ni spora o predmetu delitve in o velikosti njihovih deležev.

(3) Če obstoji med udeleženci spor o predmetu delitve oziroma o velikosti njihovih deležev, jih sodišče napoti na pravdo po določbah 10. in 11. člena tega zakona.

a) Postopek za delitev stvari v solastnini

152. člen (vsebina predloga)

(1) Predlog za delitev mora vsebovati opis stvari, ki naj se deli, podatke o solastnikih in velikosti njihovih deležev ter imetnikih stvarnih pravic na stvari.

(2) Če je predmet delitve nepremičnina, je potrebno v predlogu za delitev navesti zemljiškoknjižne podatke ali predložiti listine, s katerimi se dokazuje lastninska pravica na nepremičnini, če nepremičnina ni vpisana v zemljiški knjigi.

(3) Postopek za delitev nepremičnine se zaznamuje v zemljiški knjigi. Za zaznambo postopka za delitev nepremičnine se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja zemljiško knjigo, o zaznambi spora.

(4) Sodišče nemudoma po prejemu predloga po uradni dolžnosti obvesti zemljiškoknjižno sodišče o začetem postopku, zemljiškoknjižno sodišče pa po uradni dolžnosti odloči o vpisu zaznambe v zemljiško knjigo.

153. člen (narok)

V postopku za delitev stvari opravi sodišče narok.

154. člen (predhodni preizkus ustreznosti evidentiranja)

Sodišče lahko strokovno podlago za evidentiranje sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb predhodno pošlje v preveritev pristojnemu upravnemu organu. Če ta ugotovi, da strokovna podlaga ne omogoča evidentiranja sprememb v zemljiškem katastru in katastru stavb ali da obstajajo druge ovire za njeno izvedbo, o tem nemudoma obvesti sodišče, ki zagotovi dopolnitev strokovne podlage oziroma odpravo drugih ovir.

155. člen (prodaja stvari)

(1) Če sodišče odloči, naj se stvar proda in razdeli kupnina (civilna delitev), opravi prodajo stvari v postopku za delitev stvari, in sicer po določbah 20. poglavja tega zakona, če to predlagajo vsi solastniki, najkasneje v 30 dneh od pravnomočnosti sklepa o civilni delitvi. Po preteku tega roka sodišče na predlog udeleženca opravi prodajo stvari. Prodaja se opravi ob smiselni uporabi pravil, ki jih za cenitev in prodajo stvari določa zakon, ki ureja izvršbo in zavarovanje.

(2) Če so pred vpisom zaznambe postopka delitve solastnine pri nepremičnini bile vpisane druge izvedene stvarne pravice ali je bila že pred vpisom te zaznambe stvar dana v najem ali zakup, takšna izvedena stvarna pravica oziroma najem ali zakup preneha samo, če s tem soglaša imetnik te pravice.

156. člen **(izročitev stvari)**

V sklepu o delitvi stvari sodišče odloči, da morajo udeleženci, ki imajo stvar oziroma dele stvari v svoji posesti, te izročiti udeležencem, ki jim pripadajo po delitvi stvari.

157. člen **(ustanovitev stvarne služnosti)**

(1) V postopku za delitev stvari odloči sodišče po uradni dolžnosti tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari.

(2) Večjo oziroma manjšo vrednost zemljišča zaradi ustanovljene služnosti upošteva sodišče pri delitvi stvari.

158. člen **(skupni stroški)**

Skupne stroške postopka trpijo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih solastninskih deležev.

b) Postopek za delitev skupnega premoženja

159. člen **(predmet postopka)**

(1) V postopku za delitev skupnega premoženja sodišče odloči, kateremu izmed udeležencev se dodelijo posamezne stvari, ki spadajo v skupno premoženje.

(2) O tem odloči sodišče glede na potrebe udeležencev in glede na njihove upravičene interese na posameznih stvareh, kot izhajajo iz zakona ali iz namena posameznih stvari.

160. člen

(krajevna pristojnost)

(1) Če spadajo v skupno premoženje nepremičnine, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ležijo nepremičnine. Če ležijo nepremičnine na območju več sodišč, je krajevno pristojno vsako od teh sodišč.

(2) Kadar se zahteva delitev skupnega premoženja zakoncev, ki ne obsega samo nepremičnin, je krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega imata zakonca skupno prebivališče oziroma kjer sta imela zadnje skupno prebivališče.

161. člen (smiselna uporaba)

V postopku za delitev skupnega premoženja se smiselno uporabljajo določbe postopka za delitev stvari v solastnini.

Štiriindvajseto poglavje Postopek za ureditev mej

162. člen (predmet postopka)

(1) V postopku za ureditev meje sodišče uredi mejo med nepremičninami, če je ta sporna, razen če zakon izključuje sodno ureditev meje.

(2) Če obstoji med udeleženci spor o določeni površini nepremičnine (lastninski spor), medtem ko meja ni sporna, ne gre za ureditev meje.

163. člen (predlagatelj in nasprotni udeleženec)

(1) Postopek za ureditev mej se začne na predlog zemljiškoknjižnega lastnika.

(2) Nasprotni udeleženec je zemljiškoknjižni lastnik sosednje nepremičnine, glede katere je meja sporna.

164. člen (vsebina predloga)

(1) Predlog mora vsebovati zemljiškoknjižne podatke o nepremičninah, med katerimi se predlaga ureditev meje, in razloge, zaradi katerih se predlaga ureditev meje v sodnem postopku.

165. člen (narok)

(1) V postopku za ureditev meje sodišče opravi narok na kraju samem, na katerega povabi

poleg udeležencev izvedenca geodetske stroke in po potrebi tudi priče.

(2) Izvedenec na naroku sodišču posreduje potrebne podatke za zapisnik in kot del zapisnika izdela skico, ki jo sodišče obravnava z udeleženci.

(3) Na naroku sodišče uredi mejo na podlagi močnejše pravice v skladu stvarnopравnim zakonikom in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji.

(4) Izvedenec izdela elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem oziroma o kateri je bila sklenjena poravnava, tako da je razviden tudi sporni mejni prostor. Za sestavo elaborata se smiselno uporabljata drugi in tretji odstavek 29. člena zakona o evidentiranju nepremičnin.

166. člen (vsebina sklepa)

(1) V sklepu sodišče natančno opiše določeno mejo in navede ugotovljeno vrednost spornega mejnega prostora. Elaborat je sestavni del sklepa.

(2) Sodna poravnava mora prav tako vsebovati sestavine iz prejšnjega odstavka.

167. člen (posredovanje sklepa)

(1) Pravnomočen sklep oziroma poravnavo z elaboratom o meji sodišče pošlje pristojni geodetski upravi.

(2) Pristojni geodetski upravi sodišče pošlje tudi pravnomočen sklep o zavrnitvi predloga ali sklep o ustavitvi postopka.

168. člen (stroški)

Skupne stroške postopka trpijo udeleženci praviloma v sorazmerju z dolžino svojih meja. Sodišče pa lahko odloči o stroških postopka tudi drugače, če to narekujejo nesorazmerni stroški pri določanju posameznih delov meje, krivda posameznega udeleženca za nastanek spora o meji ali drugi tehtni razlogi.

169. člen (smiselna uporaba)

Določbe tega poglavja se smiselno uporabljajo tudi, ko je zaradi gradnje na tujem zemljišču treba določiti novo mejo med nepremičninama.

Petindvajseto poglavje Postopek za dovolitev nujne poti

170. člen
(predlagatelj in nasprotni udeleženec)

(1) Postopek za dovolitev nujne poti se začne na predlog zemljiškoknjižnega lastnika ali na predlog v zemljiško knjigo vpisanega imetnika stavbne pravice.

(2) Nasprotni udeleženec je zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, prek katere se predlaga nujna pot.

(3) Postopek za spremembo ali odpravo nujne poti lahko poleg predlagatelja iz prvega odstavka tega člena predlaga tudi zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, prek katere poteka nujna pot.

171. člen
(vsebina predloga)

(1) Predlog mora vsebovati tudi zemljiškoknjižne podatke o nepremičnini, ki pot potrebuje, in o nepremičnini ali nepremičninah, po katerih bi lahko potekala pot, opis dejanske rabe zemljišč ter predlog poteka in načina uporabe nujne poti.

(2) Če se predlaga sprememba ali odprava že obstoječe nujne poti, je treba v predlogu navesti tudi potek obstoječe nujne poti.

172. člen
(narok)

(1) V postopku za dovolitev, spremembo ali odpravo nujne poti sodišče opravi narok na kraju samem.

(2) Na narok lahko sodišče povabi tudi izvedenca. Izvedenec na naroku napravi skico, iz katere mora biti razviden potek nujne poti na podlagi ustreznih merskih podatkov.

173. člen
(vsebina sklepa)

(1) Sklep o določitvi ali spremembi nujne poti mora obsegati natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti ter višino denarnega nadomestila. Skica o poteku nujne poti je sestavni del sklepa.

(2) Ob določitvi plačila denarnega nadomestila sodišče določi tudi rok za plačilo. Rok za plačilo ne sme biti daljši kot 30 dni, razen če se udeleženci drugače dogovorijo. Hkrati odloči tudi o plačilu obresti po obrestni meri, ki jo določa obligacijski zakonik za zamudne obresti.

174. člen
(stroški)

Stroške postopka trpi predlagatelj.

IV. razdelek
Postopki z listinami in sodnimi depoziti

Šestindvajseto poglavje
Postopek za sestavo in overitev listin

175. člen
(predmet postopka)

Sodišče sestavi ali overi listino, kadar zakon določa, da se lista sestavi ali overi pred sodnikom.

176. člen
(krajevna pristojnost)

Za sestavo ali overitev listine je krajevno pristojno vsako stvarno pristojno sodišče.

177. člen
(pravna poučitev)

Sodišče mora udeležence poučiti o pomenu in o pravnih posledicah sestavljene ali overjene listine.

178. člen
(prepovedana razpolaganja)

(1) Sodišče mora po uradni dolžnosti paziti, da lista, ki jo sestavi ali overi, ni v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralnimi pravili.

(2) Če sodišče ugotovi nasprotje iz prejšnjega odstavka ali pomanjkanje poslovne sposobnosti, ki se zahteva za sklenitev pravnega posla, na to opozori predlagatelja. V primeru, da predlagatelj vztraja pri sestavi oziroma pri določeni vsebini listine, sodišče predlog zavrne. Pisni sklep o zavrnitvi predloga izda sodišče na zahtevo predlagatelja.

179. člen
(zapisnik)

O sestavi ali o overitvi listine sodišče sestavi zapisnik, ki mora vsebovati priimek in ime predlagatelja, način ugotovitve njegove istovetnosti, vrsto sestavljene oziroma overjene listine in ugotovitve o pogojih iz prejšnjega člena. Zapisniku se priloži en izvod listine.

Sedemindvajseto poglavje
Postopek za hrambo listin

180. člen

(predmet postopka in predlagatelj)

(1) Sodišče sprejme v hrambo listine zaradi zavarovanja premoženjskih in drugih pravic imetnika listine ali če je to z zakonom določeno.

(2) Postopek se začne na predlog imetnika listine.

181. člen (krajevna pristojnost)

Za hrambo listin je krajevno pristojno vsako stvarno pristojno sodišče.

182. člen (postopek z listino)

(1) O hrambi listine sodišče sestavi zapisnik, v katerem navede, kako je ugotovljena istovetnost predlagatelja in katera listina je dana v hrambo.

(2) Listina se da v poseben ovitek in zapečati.

183. člen (potrdilo)

Predlagatelju izda sodišče potrdilo o prejemu listine.

184. člen (vrnitev listine)

(1) Na zahtevo predlagatelja sodišče vrne listino, ki je bila dana v hrambo, potem ko ugotovi identiteto predlagatelja.

(2) Listina se vrne tudi pooblaščenцу predlagatelja, če ima za to overjeno pooblastilo.

(3) O vrnitvi listine sodišče sestavi zapisnik.

(4) Če se listina vrne pooblaščenцу, se pooblastilo priloži zapisniku in obdrži pri sodišču.

Osemindvajseto poglavje Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)

185. člen (predmet postopka)

(1) V tem postopku se razveljavijo listine, s katerimi se neposredno ustanavljajo, spreminjajo ali ukinjajo premoženjske pravice, kadar tako določa zakon.

(2) Določbe tega postopka se uporabljajo, če v posebnem predpisu postopek ni drugače

urejen.

186. člen (začetek postopka)

Postopek se začne na predlog osebe, ki je upravičena, da na podlagi listine uveljavi pravico ali ima drugače izkazan pravni interes za razveljavitev listine.

187. člen (predlog)

(1) Predlagatelj mora v predlogu navesti podatke o vsebini listine, kdo je izdajatelj, dejstva, iz katerih je razvidno, da je upravičen predlagati razveljavitev, in da je listina verjetno izgubljena ali kakorkoli uničena.

(2) Predlogu se priloži prepis listine, če obstoji, in se navedejo drugi podatki, na podlagi katerih se lahko listina razpozna.

188. člen (krajevna pristojnosti)

(1) Za postopek za razveljavitev listine je pristojno sodišče, na območju katerega ima izdajatelj sedež.

(2) Za postopek za razveljavitev listine, v kateri je naveden kraj izpolnitve, je pristojno sodišče, na območju katerega se nahaja kraj izpolnitve.

(3) Za postopek za razveljavitev listine, za katerega pristojnosti ni mogoče določiti po prvem in drugem odstavku tega člena, je pristojno sodišče, na območju katerega ima predlagatelj prebivališče oziroma sedež.

189. člen (poziv izdajatelju)

Če sodišče ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka, zahteva od izdajatelja listine, da v določenem roku izjavi, ali je bila izdana listina, ki naj se razveljavi, in ali obstoje ovire za uvedbo postopka.

190. člen (oklic)

(1) Po prejemu izjave sodišče izda oklic, v katerem navede:

- ime predlagatelja in njegovega zastopnika,
- označbo vrste in opis listine, ki naj se razveljavi,
- rok, v katerem morajo sodišču priglasiti svoje pravice upravičenci iz listine (priglasitveni rok) in v katerem se lahko ugovarja zoper predlog za razveljavitev,
- poziv, naj se listina v določenem roku predloži sodišču,

– opozorilo, da se bo listina razveljavila, če v določenem roku ne bo predložena sodišču.

(2) Oklic se vroči udeležencem in objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, če je treba, pa tudi na drug primeren način. Priglasitveni rok teče od dneva objave oklica v Uradnem listu Republike Slovenije in znaša 60 dni.

191. člen **(ustavitev postopka)**

(1) Sodišče ustavi postopek za razveljavitev, če predlagatelj v danem roku ne založi potrebnega zneska za objavo oglasa ali če tretja oseba predloži listino ali dokaže, da jo ima.

(2) Sodišče preizkusi prijave tretjih oseb tudi, če prispejo na sodišče po izteku priglasitvenega roka, vendar pred izdajo sodne odločbe. Sodišče mora v vsaki prijavi tretje osebe obvestiti predlagatelja.

192. člen **(sklep)**

O razveljavitvi listine sodišče odloči s sklepom, v katerem mora biti naveden tudi dan, od katerega se šteje, da je listina razveljavljena.

193. člen **(veljavnost razveljavitve)**

Razveljavitev listine velja od dneva objave oglasa v Uradnem listu Republike Slovenije.

Devetindvajseto poglavje **Sodni depozit**

194. člen **(predmet postopka in predlog)**

(1) V sodni depozit sodišče sprejme denar, dragocene kovine in izdelke iz teh kovin in vrednostne papirje, ki se lahko vnovčijo, če je tako določeno s posebnim predpisom.

(2) Sodišče mora sprejeti v depozit tudi druge predmete, če je z zakonom določeno, da lahko dolžnik položi predmet svoje obveznosti pri sodišču.

(3) Postopek se začne na predlog.

195. člen **(krajevna pristojnost)**

(1) Predmeti in denar iz prvega odstavka prejšnjega člena se sprejmejo v depozit pri vsakem stvarno pristojnem sodišču.

(2) Predmeti iz drugega odstavka prejšnjega člena se sprejmejo v depozit pri vsakem stvarno pristojnem sodišču v kraju izpolnitve, razen če ekonomičnost ali narava posla zahtevata, da se stvar položi v kraju, kjer stvar je.

196. člen **(predlog)**

Predlagatelj mora v predlogu opisati predmet depozita, navesti, v čigavo korist se depozit polaga in razloge, zaradi katerih se polaga.

197. člen **(predujem za stroške)**

Pred izdajo sklepa o depozitu sodišče naloži predlagatelju, da v določenem roku položi predujem za kritje stroškov, ki nastanejo v zvezi z depozitom.

198. člen **(zavrnitev predloga)**

Sodišče zavrne predlog za depozit, če ugotovi, da niso izpolnjeni pogoji za sprejem predmetov v depozit ali če predlagatelj v določenem roku ne položi predujma za kritje stroškov depozita.

199. člen **(vsebina sklepa)**

V sklepu, s katerim sodišče ugotovi predlogu, določi način hrambe stvari, ki jo sprejme v depozit, rok hrambe in opozori udeležence glede zastaranja pravice do dviga depozita.

200. člen **(izjava osebe, v katere korist je depozit položen)**

(1) Kadar je depozit položen v korist določene osebe, sodišče povabi to osebo, da se izjavi o depozitu.

(2) Če pozvana oseba izjavi, da sprejme deponirani predmet, sodišče s sklepom odloči, da se ji predmet izroči.

201. člen **(sklep o izročitvi)**

(1) Predmet iz depozita se izroči upravičencu na podlagi sklepa sodišča, pri katerem je predmet deponiran.

(2) V sklepu morajo biti navedeni podatki o osebi, ki se ji deponirani predmet izroči, o predmetu depozita, načinu izročitve, rok, v katerem je potrebno predmet prevzeti, in opozorilo glede zastaranja pravice do dviga depozita.

(3) V sklepu se navedejo tudi stroški, ki so nastali v zvezi z depozitom in kdo jih je dolžan trpeti.

202. člen
(zahteva za vrnitev depozita)

Če odpadejo razlogi za položitev depozita, lahko predlagatelj zahteva vrnitev v roku iz 203. člena tega zakona. O predlogu odloči sodišče s sklepom.

203. člen
(zastaranje)

Če upravičenec depozita v roku petih let od pravnomočnosti sklepa o depozitu, deponiranega predmeta ne prevzame, sodišče izda sklep, v katerem ugotovi, da je pravica do dviga deponiranega predmeta zastarala in da postane predmet, ki je bil dan v depozit, lastnina Republike Slovenije.

Tretji del
PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

204. člen

(1) Postopki, ki so bili začeti pred uveljavitvijo tega zakona pred pristojnimi sodišči, se dokončajo po določbah do sedaj veljavnih predpisov.

(2) Če se po uveljavitvi tega zakona v postopkih iz prejšnjega odstavka odločba sodišča prve stopnje razveljavi in zadeva vrne sodišču prve stopnje v ponovno odločanje, se postopek nadaljuje po tem zakonu.

(3) Postopki v zadevah, ki bodo po uveljavitvi tega zakona sodišču odstopljene po tretjem odstavku 291. člena Družinskega zakonika (Uradni list RS, št. 15/17), se nadaljujejo po določbah tega zakona.

205. člen

Do vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda po 94. členu tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, sodišče opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih, če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

206. člen

V Zakonu o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo,

45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17) se črtajo:

- 1., 2., 4. in 5. točka drugega odstavka 32. člena,
- drugi odstavek 50. člena,
- naslov za 53. členom »Pristojnost v zakonskih sporih«, 54. in 55. člen, naslov »Pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva« ter 56. člen,
- v prvem odstavku 105.a člena besedilo »predloga za sporazumno razvezo,«,
- sedemindvajseto poglavje (406. do 423. člen).

207. člen

V Zakonu o zemljiški knjigi (Uradni list RS, št. 58/03, 37/08 – ZST-1, 45/08, 28/09, 25/11, 14/15 – ZUUJFO, 69/17 in 11/18 – ZIZ-L) se prvi in drugi odstavek 66. člena spremenita tako, da se glasita:

»(1) Zaznambo začetka postopka za postavitve pod skrbništvo imetnika pravice dovoli zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti na podlagi obvestila sodišča, ki vodi ta postopek, o začetku tega postopka.

(2) Zaznambo postavitve pod skrbništvo imetnika pravice na nepremičnini dovoli zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo ta postopek. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložena pravnomočna odločba o postavitvi pod skrbništvo.«.

Drugi in tretji odstavek 67. člena se spremenita tako, da se glasita:

»(2) Zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti dovoli izbris zaznambe iz prvega odstavka 66. člena tega zakona tudi na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo ta postopek, da je postopek pravnomočno končan, ne da bi bila oseba postavljena pod skrbništvo. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložena pravnomočna odločba o zaključku postopka.

(3) Izbris zaznambe iz drugega odstavka 66. člena tega zakona dovoli zemljiškoknjižno sodišče po uradni dolžnosti na podlagi obvestila sodišča, ki je vodilo postopek, da je skrbništvo nad imetnikom prenehalo. Obvestilu iz prejšnjega stavka mora biti priložena pravnomočna odločba o prenehanju skrbništva.«

208. člen

V Zakonu o sodnem registru (Uradni list RS, št. 54/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 49/09, 82/13 – ZGD-1H, 17/15 in 54/17) se v 16. členu črta besedilo »revizija in«.

209. člen

V Zakonu o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09,

86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15 in 23/17 – ZSSve) se v drugem odstavku 83. člena v 3. točki črta besedilo »nepravdne in«.

210. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, preneha veljati Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list SRS, št. 30/86, 20/88 – popr., Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ, 131/03 – odl. US, 77/08 – ZDZdr in 10/17 – ZPP-E).

211. člen

Ta zakon začne veljati 15. aprila 2019.

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

Prvi del: Splošne določbe

Prvo poglavje: Temeljne določbe

K 1. členu:

V 1. členu je določen obseg uporabe zakona in veljavnosti njegovih splošnih določb. Člen je po vsebini enak 1. členu veljavnega ZNP. Ker predlog tega zakona predstavlja prvo »noveliranje« ZNP, sprejetega leta 1986, so v 1. členu predlagane zgolj spremembe, ki so potrebne zaradi upoštevanja zakonodaje, ki danes velja v Republiki Sloveniji na področju organizacije sodstva.

Kot predstavljeno v uvodni obrazložitvi predloga zakona, so se za razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom uveljavile pozitivistične ali legalne teorije. Po njih za razmejitev med navedenima postopkoma velja pozitivnopravni (legalni) kriterij (po katerem se v nepravdnem postopku obravnavajo tiste zadeve, za katere tako določa zakon), ki ga ZNP določa v prvem odstavku 1. člena in ga predlog zakona ohranja.

Predlog zakona tako določa pravila postopka, po katerih sodišče obravnava osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali z drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku.

V praksi se zgodi, da zakon za neko zadevo določi, da spada v sodno pristojnost, ne pove pa izrecno, naj se obravnava v nepravdnem postopku, čeprav je podobna tistim, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku. Da ne bi po pravilu iz prvega odstavka v takih primerih zadeve obravnavali po pravilih pravnega postopka, predlog zakona ohranja možnost, da se po njegovih določbah obravnavajo tudi druge zadeve, ki jih obravnava sodišče, za katere z zakonom ni izrecno določeno, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, če jih glede na njihovo naravo ni mogoče obravnavati v kakem drugem postopku.

V predlaganem tretjem odstavku je ohranjen veljavni obseg uporabe splošnih določb – te veljajo za vse nepravdne postopke, če s tem ali z drugim zakonom ni drugače določeno.

K 2. členu:

Predlagani člen, ki določa, kako se začne nepravdni postopek, je enak 2. členu veljavnega ZNP.

V skladu s prvim odstavkom se postopek začne na predlog ali po uradni dolžnosti. Po drugem odstavku sodišče začne nepravdni postopek po uradni dolžnosti, če tako določa zakon.

Taka ureditev je posledica dejstva, da se v nepravdnem postopku obravnavajo večinoma razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes. Tako se za razliko od pravnega postopka nepravdni postopek začne tudi po uradni dolžnosti, če tako določa zakon. Glede na to se nepravdni postopki delijo na predlagalne postopke, ki se začnejo samo na predlog, in uradne postopke, ki se začnejo (tudi) po uradni dolžnosti.⁸⁴

K 3. členu:

Za razliko od veljavnega ZNP predlog zakona v 3. členu določa, kdaj začne postopek teči. Predlagano je, da nepravdni postopek začne teči, ko predlog prispe k sodišču ali ko sodišče v postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, opravi prvo procesno dejanje.

Predlagatelj meni, da je treba zaradi posebne narave nepravdnega postopka, v katerem ima sodišče možnost ukrepanja po uradni dolžnosti, drugače kot v pravnem postopku urediti začetek teka postopka. Pravda začne teči z vročitvijo tožbe toženi stranki, medtem ko bo po predlagani ureditvi nepravni postopek začel teči že s trenutkom, ko sodišče prejme predlog za začetek postopka. Za primere, ko lahko sodišče v skladu z zakonskim pooblastilom začne postopek po uradni dolžnosti, pa bo postopek začel teči, ko bo sodišče opravilo prvo procesno dejanje, npr. izdalo sklep, in ne šele s trenutkom vročitve sklepa udeležencem postopka.

Nepravdni postopek začne torej v predlagalnih nepravdnih postopkih teči že s trenutkom, ko je predlog vložen pri sodišču in ne šele ko se vzpostavi razmerje med sodiščem in udeležencem oziroma več udeleženci (kakor je to določeno v pravnih postopkih, v katerih začne pravda teči (šele) z vročitvijo tožbe tožencu). Visečnost postopka oziroma litispendenca v postopkih, ki se začnejo na predlog, tako nastopi že s trenutkom, ko predlog prispe k sodišču.⁸⁵

Predlagano besedilo zakona ne predvideva, da bi sodišče o uvedbi postopka, kadar se ta začne na predlog, odločalo (s posebnim sklepom). Predlog je torej tisto procesno dejanje, s katerim se uvede postopek.⁸⁶

Uvedba oziroma začetek teka nepravdnega postopka po uradni dolžnosti pa je s predlagano določbo vezana na trenutek prvega procesnega dejanja sodišča. Tudi navedeno je posledica

⁸⁴ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 2. členu.

⁸⁵ Prim. A. Galič: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 2. knjiga (151. – 305. člen ZPP), GV založba, Ljubljana 2006, str. 219 in nasl.

⁸⁶ Tako tudi sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. I Cp 1065/2011 z dne 16. 8. 2011.

dejstva, da se v nepravdnem postopku obravnavajo večinoma razmerja, pri katerih je bolj poudarjen javni interes. V zvezi z vprašanjem, katera so tista procesna dejanja, ki pomenijo uvedbo postopka, pa predlagatelj (tudi po vzoru ureditve v Avstriji) meni, da to ni nujno sklep o uvedbi postopka. Praviloma se bodo postopki začeli na podlagi predloga upravičenega predlagatelja. Če bo sodišče dobilo informacijo, iz katere bo moglo razbrati razloge za začetek postopka, bo s poizvedbami lahko zbralo dodatne informacije z namenom, da ugotovi, ali so izpolnjeni pogoji za začetek postopka po uradni dolžnosti. Ko bo na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, bo glede na vsebino postopka na primeren način obvestilo udeležence o uvedbi postopka po uradni dolžnosti. Navedeno bo npr. lahko storilo v pojasnilnem dopisu, ki ga bo vročilo udeležencem skupaj z vabilom na narok. Naj ob tem dodamo, da po avstrijskem pravu sodišče le na primeren način označi predmet postopka. Predlagatelj ne vidi razloga, da bi se o uvedbi postopka po uradni dolžnosti, pri katerih bo praviloma šlo za zaščito oseb iz drugega odstavka 6. člena predloga zakona, moralo udeležence obveščati s posebnim sklepom.

K 4. členu:

Predlagana določba izhaja iz določbe 3. člena veljavnega ZNP, po kateri se v nepravdnem postopku udeleženci lahko poravnajo, razen če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

Zaradi bolj poudarjenega javnega interesa, zlasti v primeru varovanja pravic in pravnih interesov otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbale za svoje pravice, je v nepravdnem postopku večji poudarek na načelu oficialnosti kot v pravdnem postopku. V pravdnem postopku lahko stranke prosto razpolagajo s svojimi zahtevki, lahko se odpovedo zahtevku, ga pripoznajo ali o njem sklenejo sodno poravnavo (prvi in drugi odstavek 3. člena ZPP). Vendar tudi v pravdnem postopku, kjer stranke prosto razpolagajo s svojimi zahtevki, sodišče ne sme priznati razpolaganja strank, ki je v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralnimi pravili (tretji odstavek 3. člena ZPP).

Ker v nepravdnem postopku sodišče ne odloča o zahtevku, ki ga je ena stranka postavila proti drugi stranki, ampak ureja razmerja med udeleženci, katerih interesi niso nujno medsebojno nasprotni, ne pridejo v poštev razpolaganja, dana v obliki odpovedi zahtevku in pripoznavne zahtevka. Sodna poravnava pa je primeren način za urejanje vsaj nekaterih razmerij, o katerih se odloča v nepravdnem postopku. Tudi v nepravdnem postopku se torej udeleženci lahko poravnajo, razen če gre za pravice, s katerimi ne morejo razpolagati. Zato je poravnava izključena v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, ki jih ureja že veljavni ZNP. Vendar pa se s predlogom zakona v I. razdelku med postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij urejajo tudi postopki za ureditev družinskih razmerij po DZ, za katere pa DZ izrecno predvideva sodno poravnavo. Zato je v skupnih določbah I. razdelka izrecno predlagano, da je sodna poravnava dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživetju otroka in o otrokovih stikih, v drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo (prim. obrazložitev k **51. členu** predloga zakona).

Tako tudi predlog zakona dovoljuje poravnavo po vzoru veljavnega drugega odstavka 412. člena ZPP, skladno s katerim lahko stranke sklenejo sodno poravnavo glede varstva, vzgoje

in preživljanja otrok ter glede stikov otrok s starši in drugimi osebami, vendar sodišče ne dovoli poravnave, če ugotovi, da ni v skladu z interesi otroka (več v obrazložitvi **k 51. členu** predloga zakona).

Poravnava pa tudi v naprej ne bo mogoča v tistih nepravdnih postopkih, v katerih jo izključuje narava obravnavanega razmerja (postopki z listinami in sodnimi depoziti). V ostalih postopkih pa mora sodišče paziti na to, ali poravnava, ki jo nameravajo udeleženci skleniti, ne nasprotuje prisilnim predpisom ali moralnim pravilom.⁸⁷

Po predlagani ureditvi se udeleženci v nepravdnem postopku lahko poravnajo, razen če zakon (izrecno) določa drugače ali če ne morejo razpolagati s svojimi pravicami oziroma če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje.

Pri sklepanju poravnave se bodo v nepravdnem postopku smiselno uporabljale tudi določbe 306. do 309.a člena ZPP. Tako bo skladno s 306. členom ZPP v nepravdnem postopku sodišče moralo ves čas postopka paziti na možnost za sklenitev sodne poravnave in na to možnost udeleženca tudi opozoriti ter jim pomagati, da se poravnajo. V primeru, da poravnave ne bo dovolilo, bo s postopkom počakalo do pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi. Sodišče bo sporazum udeležencev vpisalo v zapisnik, sodna poravnava pa bo sklenjena, ko bodo udeleženci po tem, ko bodo prebrali zapisnik o poravnavi, tega podpisali. Zaradi vzpostavljanja polja zaupnosti, ki je ključno za pripravljenost udeležencev za mirno rešitev spornih vprašanj, pa bo tudi v nepravdnem postopku veljalo, da listin, ki vključujejo konkretne ponudbe nasprotne stranke za poravnavo, ki so bile predložene v pogajanjih ali postopkih za sporazumno rešitev spora, ni dopustno predložiti kot dokaz v postopku.

Je pa za udeležence nepravdnih postopkov v predlaganem drugem odstavku glede pristojnosti v primerjavi z ureditvijo v 309. členu ZPP spremenjena ureditev glede poskusa sodne poravnave pred začetkom nepravdnega postopka. Tudi udeleženci nepravdnih postopkov bodo namreč lahko pred vložitvijo predloga poskusili pred sodiščem doseči sodno poravnavo, le da bodo to lahko storili pred tistim sodiščem, ki bi bilo sicer po ZNP pristojno odločati o predlogu. Za razliko od ureditve v 309. členu ZPP to ne bo vedno okrajno sodišče, na območju katerega ima nasprotni udeleženec prebivališče.

K 5. členu:

Predlagani člen je enak veljavnemu 4. členu ZNP in predstavlja izpeljavo pravice do enakega varstva pravic v postopku, ki jo zagotavlja Ustava RS v 22. členu.

V skladu z določbo prvega odstavka mora sodišče dati udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka.

Postavlja se vprašanje, ali mora sodišče dati udeležencem možnost izjave le o tistih dejstvih in dokaznih predlogih, na katere se razteza njihov pravni interes (vprašanje se postavi npr. pri osebah, katerih interes utegne biti s sodno odločbo prizadet) ali jim mora sodišče dati možnost izjave glede prav vseh dejstev in dokaznih predlogov v postopku. V nadaljevanju

⁸⁷ Glej Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 3. členu.

se to vprašanje postavlja tudi v zvezi s pravico opravljanja procesnih dejanj (npr. sodelovanja na narokih, na katerih se obravnavajo vprašanja in izvajajo dokazi, ki niso povezani z izkazanim interesom posameznega udeleženca). Predlagatelj meni, da sta tako pravica do opravljanja posameznih procesnih dejanj kot pravica do izjave nujno povezani s pravnim interesom, ki ga udeleženec izkaže za sodelovanje v postopku (prim. 24. člen in njegovo obrazložitev).

Kljub temu pa predlagatelj opozarja na temeljno pravilo iz drugega odstavka predlaganega člena, po katerem sme sodišče samo, če zakon tako določa, odločiti, ne da bi dalo udeležencu možnost, da se izjavi.

K 6. členu:

Predlagani prvi in drugi odstavek enako kot prvi in drugi odstavek 5. člena veljavnega ZNP določata načelo hitrosti postopka in načelo varstva otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese.

Z udejanjenjem načela hitrosti postopanja je povezano določanje prednostnih in nujnih postopkov. Kot prednostne zadeve skladno z določbami 13.a člena Zakona o sodiščih⁸⁸ (v nadaljevanju: ZS) sodnik obravnava tiste, ki so kot take določene z zakonom (prvi odstavek navedenega člena), pri določitvi vrstnega reda obravnavanja zadev, ki sicer z zakonom niso določene kot prednostne, pa lahko sodnik poleg časa pripada zadeve na sodišče, upošteva tudi vrsto, naravo in pomen posamezne zadeve. Prednostne zadeve v družinskih zadevah so izrecno določene z DZ. Ta v drugem odstavku 14. člena določa, da se sodne zadeve iz navedenega zakonika, ki se vodijo v zvezi z razmerji med starši in otroki, posvojitvijo, podelitvijo starševske skrbi sorodnikom, rejništvom in skrbništvom rešujejo prednostno.

V nujnih zadevah pa sodišča opravljajo naroke in odločajo tudi v času sodnih počitnic (15. junij do 15. avgust). Kot nujne v smislu določbe prvega odstavka 83. člena ZS pa so v drugem odstavku navedenega člena ZS med drugimi opredeljeni tudi postopki zavarovanja, nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitvinskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona, nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah ter druge zadeve, za katere tako določa zakon. Razen v izrecno opredeljenih zadevah v času sodnih počitnic procesni roki ne tečejo, prav tako se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje vročeno, začnejo teči procesni roki prvi naslednji dan, ko se iztečejo sodne počitnice (tretji odstavek 83. člena ZS). Glede na razširitev nabora postopkov, ki jih bodo sodišča po določbah predloga zakona obravnavala v nepravdnih postopkih in so v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitvinskimi obveznostmi, je s predlogom tega zakona omejena uporaba navedene določbe ZS na tiste nepravdne postopke, v katerih je za varstvo oseb iz drugega odstavka 6. člena nujno neprekinjeno obravnavanje tudi v času sodnih počitnic (glej obrazložitev **k 43. členu** in predlagani **103. člen**).

Za razliko od veljavne določbe načela hitrosti postopka si morajo po predlagani določbi ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr.

⁸⁸ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDLS-A, 63/13, 17/15 in 23/17 – ZSSve.

priče, zastopnik, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čimprej ugotovijo in zavarujejo. S tako ureditvijo se sledi ureditvi, kot je bila v 11. členu ZPP uzakonjena z novelo ZPP-E.

Odgovornost za hitro in ekonomično izvedbo postopka je tako tudi v nepravdnem postopku porazdeljena in poleg sodišča k skrbnemu ravnanju zavezuje tudi udeležence in druge osebe, udeležene v postopku. V teoriji in praksi se namreč vse bolj uveljavlja zavedanje, da ni le sodišče tisto, ki je odgovorno za hiter potek postopka, temveč tudi udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. izvedenci). Odgovornost udeležencev se nanaša predvsem na pravočasno dostavo procesnega gradiva, da ne prihaja do zastojev in nepotrebnih zavlačevanj postopka, odgovornost prič je, da se odzovejo vabilu na pričanje, odgovornost izvedencev pa se nanaša na pravočasno izdelavo izvida in mnenja. Vsak udeleženec in druge osebe, ki sodelujejo v postopku, morajo ravnati z ustrežno skrbnostjo. Izvedenci in odvetniki pa so dolžni ravnati s povečano skrbnostjo, to je s skrbnostjo dobrega strokovnjaka.⁸⁹ Navedena skrbnost bo posebej pomembna v postopkih, v katerih je sodišče zavezano, da po uradni dolžnosti ukrene vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (predlagani drugi odstavek 6. člena).

Ob predpisani smiselni uporabi določb ZPP bodo za udeležence, njihove zakonite zastopnike in pooblaščenca veljale tudi določbe o prepovedi zlorabe procesnih pravic iz drugega, tretjega in četrtega odstavka 11. člena ZPP. Zlorabo procesnih pravic ZPP v navedenem členu definira z generalno klavzulo, in sicer kot uporabo pravice z namenom škodovati drugemu ali s ciljem, ki je v nasprotju z dobrimi običaji, vestnostjo in poštenjem. Pomembna posredna sankcija je kazen, ki se jo lahko ob zlorabi pravic izreče po uradni dolžnosti. Določbe o kaznovanju predstavljajo disciplinska pooblastila sodišča, ki temeljijo na izvirni pristojnosti sodišč, da zagotovijo ustrezno in urejeno obnašanje v sodnih postopkih, in so skrajno sredstvo za vzpostavitev nujne procesne discipline.⁹⁰

V primeru nepravdnega postopka navedeno velja predvsem za postopke, vodene na predlog predlagatelja, saj ima sodišče v postopkih, vodenih po uradni dolžnosti, večji nadzor nad potekom postopka, čeprav je tudi v teh primerih mogoče npr. zavlačevati postopek na način, da se na primer ne predloži zahtevana dokumentacija.

V predlaganem drugem odstavku je v primerjavi z veljavno določbo drugega odstavka 5. člena ZNP namesto pojma »mladoletnik« uporabljen pojem »otrok«, ki je nato v predlaganem novem tretjem odstavku opredeljen enako kot v 5. členu DZ, in sicer je otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let starosti, razen v primeru, če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.

ZZZDR pojma »otrok« ni definiral, prav tako ga ne opredeljuje veljavni ZPP. ZZZDR je uporabljal izraze »otrok«, »mladoletnik« in včasih »mladoletna oseba« ali »mladoletni otrok«, enake izraze uporabljata tudi veljavni ZNP in ZPP. Namen predlagatelja je v celoti poenotiti

⁸⁹ Zakon o pravdnem postopku z novelo ZPP-E, uvodna pojasnila Andrej Ekart in drugi, GV Založba, Ljubljana 2017, str. 21, 22

⁹⁰ Tako J. Zobec: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga (1-150. člen), Založba Uradni list in GV Založba, Ljubljana 2005, str. 102-106

pojme, zato je v predlaganem novem tretjem odstavku 6. člena opredeljen pojem otroka, takoj za tem, ko se v skladu s predlagano spremembo drugega odstavka 6. člena prvič pojavi pojem otroka. V nadaljevanju predlog tega zakona – tako kot DZ – dosledno uporablja pojem »otrok«.

Opredelitev otroka je povzeta po Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (v nadaljevanju: KOP), ki v 1. členu določa, da je otrok človeško bitje, mlajše od 18 let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej. Po našem pravu ne moremo šteti za otroka v smislu te konvencijske opredelitve mladoletne osebe, ki je pridobila popolno poslovno sposobnost, bodisi s sklenitvijo zakonske zveze, bodisi po odločbi sodišča, če je postala roditelj. Mladoletna oseba namreč lahko dobi popolno poslovno sposobnost samo ob pogoju, da je v taki meri telesno in duševno zrela in sposobna za samostojno življenje, da ne potrebuje (vsaj formalnopravno ne) posebnega varstva, ki ji ga zagotavlja ustava (zlasti s skrbjo staršev v okviru starševske skrbi). Pridobitev popolne poslovne sposobnosti je torej mejnik, ki pravno loči otroka od odraslega.

Nekakšno izjemo od zapisanega pravila pa zaradi enotnega obravnavanja vsebinsko podobnih zadev predstavlja določba drugega odstavka **91. člena** predloga zakona, v kateri je določeno, da je postopek za varstvo koristi otroka tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju »polnoletnega otroka«, dokler obstaja dolžnost preživljanja po družinskem zakoniku. V navedenem postopku namreč kot »otrok« nastopa oseba, ki je že dopolnila 18 let, a so izpolnjeni pogoji zaradi katerih še obstaja obveznost preživljanja (glej drugi in tretji odstavek 183. člena DZ ter obrazložitve k **91. členu** predloga zakona).

K 7. členu:

V veljavnem ZNP je v 6. členu določeno, da v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic mladoletnikov in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli.

V času, ko je bil sprejet veljavni ZNP, je veljala v takrat veljavnem Zakonu o pravdnem postopku (ZPP-77), ki se v nepravdnih zadevah uporablja subsidiarno in smiselno, kombinacija razpravnega in preiskovalnega načela, tako da so bile stranke sicer dolžne navajati dejstva in predlagati dokaze za svoje navedbe, vendar je smelo sodišče izvesti tudi dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če so pomembni za odločitev. V sedaj veljavnem ZPP velja razpravno načelo, tako da sodišče ne ugotavlja več dejstev niti ne izvaja dokazov po uradni dolžnosti, razen če gre za nedovoljena razpolaganja strank (drugi odstavek 7. člena ZPP). Glede na dejstvo, da se v nepravdnem postopku uporabljajo pravila ZPP subsidiarno in smiselno, je predlagana ustrezna dopolnitev določbe 6. člena ZNP, ki izrecno in jasno določa, da zaradi varstva javnega interesa v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti in ko gre za varstvo koristi otrok in oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese, velja preiskovalno načelo.

Sodišča so v konkretnih primerih že ob veljavni določbi 6. člena ZNP izvajala tudi dokaze, ki jih stranke niso predlagale, saj dejstev ni mogoče ugotavljati brez izvedbe dokazov. Zaradi

konsistentnosti pravne ureditve pa je predlagana ustrezna dopolnitev določbe, ki upošteva danes veljavno ureditev v ZPP glede izvajanja dokazov.

K 8. členu:

Enako kot veljavni 7. člen ZNP je v predlaganem členu določeno, da sodišče opravi narok, če je to predpisano z zakonom, ali če oceni, da je to za postopek potrebno. Naroki so javni, če zakon ne določa drugače.

K 9., 10. in 11. členu:

Predlagana ureditev glede načela prirejenosti postopkov, ki se kaže v sistemu reševanja predhodnih vprašanj in vezanosti na akte drugih organov, je povsem enaka veljavni ureditvi v 8., 9. in 10. členu ZNP.

Tako bo sodišče lahko še vedno, kadar je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali obstoji kakšna pravica ali pravno razmerje, pa o njem še ni odločilo sodišče ali kakšen drug pristojen organ (predhodno vprašanje), samo rešilo to vprašanje, če ni z zakonom drugače določeno. Odločitev sodišča o predhodnem vprašanju pa ima pravni učinek samo v nepravdni zadevi, v kateri je bilo vprašanje rešeno.

Če sodišče pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja, prekine postopek in jih napoti, da v določenem roku sprožijo postopek za rešitev tega vprašanja. Na pravdo oziroma upravni postopek napoti praviloma tistega udeleženca, katerega pravico šteje za manj verjetno, lahko pa tudi drugega udeleženca glede na njegov interes za ureditev pravnega razmerja.

V zvezi z ureditvijo v 10. členu velja v zvezi s prenovljenim oziroma skladno z DZ razširjenim I. razdelkom, v okviru katerega so urejeni postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, poudariti, da bodo v okviru teh postopkov seveda obravnavana sporna dejstva, vendar pa so ta dejstva pomembna za odločitev o glavnem in ne morda predhodnem vprašanju. Zato uporaba določb o napotitvi na pravdo v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki, v katerih so dejstva velikokrat sporna, ne bo prišla v poštev.

Že po veljavni ureditvi nepravdno sodišče ne more samo reševati predhodnega vprašanja, kadar je to že bilo rešeno pred pristojnim sodiščem oziroma drugim organom. Prav tako predhodnega vprašanja ni mogoče reševati v nepravdnem postopku tedaj, kadar zakon to možnost izključuje. Prav tako se po veljavni ureditvi pravnega postopka kot predhodna niso mogla reševati vprašanja zakonske zveze in očetovstva. Gre namreč za vprašanja osebnega statusa, ki so absolutne narave in se zato lahko rešujejo samo v za to predvidenem postopku. V predlogu zakona je za reševanje vprašanj osebnega statusa predviden nepravdni postopek, v njem se bo torej navedeno vprašanje reševalo kot glavno in ne kot predhodno vprašanje⁹¹.

⁹¹ Prim. Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 8. členu.

Če udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo ali upravni postopek, v določenem roku sproži pravdo oziroma upravni postopek, se nepravdni postopek nadaljuje, ko se pravnomočno konča postopek pred sodiščem ali drugim pristojnim organom. Če pa udeleženec, ki ga je sodišče napotilo na pravdo oziroma upravni postopek, ne sproži pravde oziroma upravnega postopka v določenem roku, sodišče odloči ne glede na zahteve, glede katerih je napotilo udeleženca na pravdo oziroma upravni postopek. V takem primeru, kakor tudi če je sodišče odločilo, moralo pa bi napotiti udeleženca na pravdo oziroma upravni postopek, pravnomočnost odločbe sodišča, izdane v nepravdnem postopku, ni ovira, da se o zadevnem zahtevku ne bi mogla sprožiti pravda ali upravni postopek.

Drugo poglavje – Pristojnost in sestava sodišča

K 12. členu:

Kot je pojasnjeno že pri obrazložitvi k 1. členu, predstavlja predlog tega zakona prvo »noveliranje« ZNP, sprejetega leta 1986, zato se z njim v primerjavi z veljavnim ZNP predlagajo spremembe, ki so potrebne zaradi nove ustavne ureditve in uskladitve z veljavno zakonodajo, ki v Republiki Sloveniji velja na področju organizacije sodstva. Tako se s predlaganim členom glede na določbo 99. člena ZS določa, da so za odločanje v nepravdnih zadevah praviloma pristojna okrajna sodišča, izjeme od tega pravila pa določa zakon. Pristojnost okrožnega sodišča za odločanje v nepravdnem postopku je (že) določena v ZGD-1 (51. člen) in ZPND (22.a člen), pristojnost okrožnih sodišč pa je določil tudi DZ. Ta v prvem odstavku 14. člena določa:

»Za odločanje o zadevah iz tega zakonika, za katere so po tem zakoniku pristojna sodišča, so na prvi stopnji stvarno pristojna okrožna sodišča, razen če drug zakon določa drugače.«

Nove zadeve, za katere so po tej določbi DZ pristojna okrožna sodišča, so prikazane v naslednjem pregledu novih pristojnosti.

a) Pregled novih pristojnosti, ki jih bodo pridobila okrožna sodišča od centrov za socialno delo:

- dovolitev sklenitve zakonske zveze otroku – člen 124/2,
- dovolitev sklenitve zakonske zveze med bratranci in sestričnimi – člen 27/3,
- dovolitev sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in varovancem – člen 28,
- odločanje o upravičenosti odreka soglasja za odtujitev, obremenitev ali oddajo v najem, ustanovitev pravice služnosti ali kakšne druge pravice na stanovanju v skupnem premoženju, ki bi ovirala njegovo uporabo – člen 59/4,
- odločitev o zdravniškem pregledu ali zdravljenju otroka – člen 172,
- odvzem otroka staršem z določitvijo preživnine – člen 174,
- namestitev otroka v zavod z določitvijo preživnine – člen 175,
- omejitev vpogleda v odločbe o namestitvi – člen 178,
- razrešitev rejnika ali skrbnika – člen 179,
- posvojitev – člena 226 in 229,
- odločitev, da otrok pred posvojitvijo določen čas preživi pri družini bodočih posvojiteljev – člen 227,

- izpodbijanje posvojitve – člen 230,
- rejništvo z določitvijo preživnine – člen 235,
- prenehanje rejništva – člen 237/2,
- skrbništvo – člen 240,
- odreditev popisa premoženja varovanca – člen 246,
- razrešitev skrbnika in imenovanje novega skrbnika – člen 254,
- postavitev otroka pod skrbništvo – člen 257,
- prenehanje skrbništva – člen 261,
- postavitev odrasle osebe pod skrbništvom – člen 262,
- postavitev začasnega skrbnika v postopku postavitve skrbnika – člen 265,
- prenehanje skrbništva – člen 266,
- postavitev kolizijskega skrbnika otroku – člen 269,
- ukrepi za zaščito tujega državljana – člen 270,
- odločanje o podaljšanju vseh ukrepov trajnejšega značaja, ki so bili s strani centra za socialno delo izrečeni pred začetkom uporabe DZ – 294. člen.

b) Pregled pristojnosti, ki jih bodo dobila okrožna sodišča od okrajnih sodišč:

Čeprav je že sedaj 10.a člen ZZZDR določal, da so za odločanje o vseh zadevah po ZZZDR na prvi stopnji pristojna okrožna sodišča, so o naslednjih pravnih zadevah (na podlagi sporne vrednosti), še vedno velikokrat odločala okrajna sodišča:

- uveljavljanje in določitev višine deležev na skupnem premoženju – člen 73 in 74,
- določitev deležev dolžnika na skupnem premoženju – člen 83,
- povrnitev stroškov preživljanja – verzija – člen 199.

V naslednjih pravnih zadevah pa je bila do sedaj za določitev stvarne pristojnosti sodišča odločilna vrednost spora:

- vlaganje dela in sredstev v nepremičnine drugega zakonca – člen 79,
- odločitev o obstoju terjatve in zavarovanje po SPZ in ZIZ – člen 79,
- določitev deleža zakonca v primeru stečaja – četrti odstavek 83. člena.

Od okrajnih sodišč se prenese stvarna pristojnost na okrožna sodišča v naslednjih nepravdnih zadevah:

- delitev premoženja po določitvi deležev – člen 75,
- priznanje popolne poslovne sposobnosti – člen 152/3,
- postavitev odrasle osebe pod skrbništvo – člen 262.

Glede na prvi odstavek 14. člena DZ bodo za vse navedene zadeve pristojna okrožna sodišča ne glede na sporno vrednost, če ne bo »drug zakon« za katero od zadev določil drugače.

Po pregledu in analizi pristojnosti okrožnih sodišč v zadevah iz DZ, ki se bodo po predlogu tega zakona obravnavale v nepravdnem postopku, predlagatelj ugotavlja, da bi bilo (le) v postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (262. člen DZ) in v postopku delitve skupnega premoženja zakoncev po določitvi deležev (75. člen DZ) primerneje ohraniti pristojnost okrajnih sodišč.

Kot izhaja iz zgoraj citiranega prvega odstavka 14. člena DZ, je ta kot pravilo določil pristojnost okrožnih sodišč za odločanje o zadevah iz DZ, dopustil pa je tudi možnost, da drug zakon določi drugače. V predlaganem prvem odstavku **12. člena** je za vse nepravdne postopke (torej tudi za vse zadeve iz DZ, o katerih bo odločalo sodišče v nepravdnem postopku) določeno, da na prvi stopnji odloča okrajno sodišče.

Zato je v predlaganem drugem odstavku **12. člena** (izrecno) določeno, v katerih postopkih bo odločalo okrožno sodišče. Po predlagani ureditvi bo na prvi stopnji odločalo okrožno sodišče v vseh zadevah iz DZ, o katerih se bo po predlagani ureditvi odločalo v nepravdnem postopku, razen v postopkih postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in o delitvi skupnega premoženja zakoncev (ta dva postopka med taksativno določenimi postopki, o katerih naj odloča okrožno sodišče, nista navedena).

S tem se za odločanje o delitvi premoženja zakoncev ohrani pristojnost okrajnih sodišč, ki tradicionalno odločajo v teh zadevah. Predlagatelj ne vidi utemeljenega razloga, da bi o delitvi premoženja zakoncev odločalo okrožno sodišča, o delitvi premoženja, ki ni premoženje zakoncev, pa okrajno sodišče.

Tudi v postopkih odvzema poslovne sposobnosti (po novem o postavitvi odrasle osebe pod skrbništvo) tradicionalno odločajo okrajna sodišča in glede na to, da so (in še vedno bodo) okrajna sodišča pristojna tudi za odločanje na prvi stopnji o sprejemu na zdravljenje brez privolitve po Zakonu o duševnem zdravju (ZDZdr), predlagatelj meni, da je primerneje tudi za te postopke ohraniti pristojnost okrajnih sodišč. Na okrajnih sodiščih je glede na sedanje pristojnosti v navedenih postopkih ustrezna tudi kadrovska zasedba sodnikov, ki imajo ustrezno strokovno znanje in izkušnje pri odločanju tako v zadevah po ZDZdr kot v zadevah glede odvzema in vrnitve poslovne sposobnosti. V prid taki odločitvi govori tudi dejstvo, da bodo po začetku uporabe DZ okrožna sodišča že zaradi prenosa pristojnosti s CSD občutno dodatno obremenjena z novimi (tipičnimi) družinskimi zadevami. Poleg tega bi morali okrožni sodniki znanja s tega področja odločanja šele pridobiti in se na novo spoznati s tovrstnimi zadevami. Tudi zato in v izogib morebitnemu nepotrebnemu podaljševanju postopkov, ki morajo teči hitro in brez odlašanja, je predlagano, da se postopki postavitve odrasle osebe pod skrbništvo ohranijo v pristojnosti okrajnih sodišč.

O vseh drugih zadevah po DZ, za katere se določa odločanje v nepravdnem postopku (to je v postopku za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj, v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze, v postopkih v zakonskih sporih, v postopkih ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva in materinstva, v postopkih za varstvo koristi otroka ter o stanovanjskem varstvu med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma po prenehanju zunajzakonske skupnosti), pa bo, kot je že zapisano, odločalo okrožno sodišče, in sicer znotraj za to specializiranih družinskih oddelkov, kar je bil tudi namen predlagatelja in zakonodajalca pri sprejemu DZ.

K 13. členu:

S predlaganim členom, ki določa splošno krajevno pristojnost, se v primerjavi z ureditvijo v 12. členu ZNP, upoštevajoč samostojnost in neodvisnost Republike Slovenije, besedilo »SFRJ« in »SR Slovenija« nadomešča z besedama »Republika Slovenija« v ustreznem sklonu, sicer pa ureditev ostaja nespremenjena.

Po vzoru tretjega odstavka 47. člena ZPP je dodana ureditev za primere, ko ima udeleženec postopka poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas. V takem primeru je po predlagani ureditvi v petem odstavku splošno krajevno pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča udeleženca.

Z navedeno dopolnitvijo se tudi v ZNP uvaja pojem običajnega prebivališča, za katerega zadošča dejansko bivanje, če je trajnejše narave. Za tak primer gre, če nekdo dalj časa prebiva v drugem kraju zaradi dela ali študija. V tem primeru lahko predlagatelj izbira, ali bo predlog vložil v kraju stalnega ali običajnega prebivališča nasprotnega udeleženca.⁹²

K 14. členu:

S predlagano določbo se v celoti ohranja določba o izključni krajevni pristojnosti, kot jo določa 13. člen veljavnega ZNP. Ta sledi klasičnemu pravilu pristojnosti po kraju, kjer nepremičnina leži, *forum rei sitae*.

K 15. členu:

Za postopke I. razdelka je določena posebna krajevna pristojnost, in sicer je skladno s predlagano določbo v postopku za ureditev razmerij med starši in otroci krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima otrok stalno prebivališče. Če ima otrok poleg stalnega prebivališča tudi začasno prebivališče v kakem drugem kraju in se da po okoliščinah domnevati, da bo tam prebival daljši čas, je pristojno tudi sodišče začasnega prebivališča otroka.

V predlaganem drugem odstavku pa je tedaj, če je v postopku za zakonito preživljanje z mednarodnim elementom pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker je predlagatelj otrok, ki ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima stalno prebivališče predlagatelj, torej otrok. Navedena določba je povzeta po ureditvi drugega odstavka 50. člena ZPP. Pravila o mednarodni pristojnosti⁹³ namreč dajejo odgovor na vprašanje, ali je za vodenje postopka pristojno domače ali tuje sodišče. Vprašanje, katero sodišče bo *in concreto* pristojno v posamezni zadevi, pa se rešuje po predpisih odkazane države o stvarni in krajevni pristojnosti. Za spore iz naslova preživljanja ZMZPP posebej upošteva primer, ko je domače sodišče pristojno zgolj na podlagi stalnega prebivališča predlagatelja, kadar je ta otrok. Ne zahteva se tudi otrokovo slovensko državljanstvo. V takem primeru se tudi skladno s predlogom ZNP-1 krajevna pristojnost določa samo po predlagateljevem stalnem prebivališču. V sporu z mednarodnim elementom v zvezi z zakonitim preživljanjem tako ni možna uporaba dodatne navezne okoliščine, ki jo sicer pomeni začasno prebivališče predlagatelja ali katere druge navezne okoliščine⁹⁴.

⁹² Tako D. Wedam Lukić: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga (1-150. člen), GV Založba, Ljubljana 2005, str. 243, 244.

⁹³ Glej 1. točko prvega odstavka 74. člena Zakona o mednarodnem zasebnem pravu (Uradni list RS, št. 56/99 in 45/08 – ZArbit).

⁹⁴ Prim. V. Rijavec: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga (1.-150. člen), str. 250.

K 16. členu:

Ker bo po predlogu tega zakona o zakonskih sporih odločalo sodišče v nepravdnem postopku, se med splošne določbe predloga zakona, ki urejajo pristojnost sodišč v nepravdnem postopku, prenašata določbi 54. člena ZPP o posebni krajevni pristojnosti v zakonskih sporih.

Tako bo po predlaganem prvem odstavku še vedno veljalo, da je za odločanje v zakonskih sporih poleg sodišča splošne krajevnosti pristojno tudi sodišče, na območju katerega sta imela zakonca svoje zadnje skupno stalno prebivališče.

V predlaganem drugem odstavku pa je urejena pristojnost v primeru spora z mednarodnim elementom. Če je v zakonskih sporih pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji oziroma zato, ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega sta imela zakonca zadnje skupno stalno prebivališče, oziroma sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

K 17. členu:

Ker bo po predlogu tega zakona v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva odločalo sodišče v nepravdnem postopku, sta tudi določbi 56. člena ZPP, ki določata posebno krajevno pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva, ustrezno preneseni med splošne določbe predloga zakona, ki urejajo pristojnost sodišč v nepravdnem postopku.

Po predlaganem prvem odstavku lahko v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva vloži otrok predlog tudi pri sodišču, na območju katerega ima stalno oziroma začasno prebivališče.

Če je v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker ima predlagatelj stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je po predlagani ureditvi v drugem odstavku krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima predlagatelj stalno prebivališče.

K 18. členu:

Določba je prepis 14. člena veljavnega ZNP in tako še naprej odraža temeljno nalogo nepravdnega postopka, to je zasledovanje javnega interesa. Ta zahteva, da odloča v nepravdnem postopku tisto sodišče, pred katerim bo postopek najlažje izpeljati, in ne sodišče, dogovorjeno s sporazumom.

K 19. členu:

Določba je enaka določbi 15. člena veljavnega ZNP in zasleduje načela pravne varnosti in ekonomičnosti postopka. V izogib obstoju več postopkov o isti stvari, sodišče o pristojnosti

presoja po kriteriju trenutka vložitve predloga v predlagalnih postopkih oziroma ko sodišče opravi prvo procesno dejanje v postopkih po uradni dolžnosti. Kadar sodišče ugotovi, da je postopek o isti stvari že v teku, predlog zavrže oziroma če je sodišče začelo postopek po uradni dolžnosti, postopek s sklepom ustavi.

K 20. členu:

Predlagana ureditev v prvem odstavku v primerjavi z veljavno ureditvijo (nekoliko) skrajšuje čas, v katerem se lahko sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca postopka izreče, da ni krajevno pristojno. Predlagano je, da se sodišče lahko po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca izreče, da ni krajevno pristojno, najkasneje do konca prvega naroka, če naroka ni, pa do izdaje odločbe na prvi stopnji.

Iz razloga varovanja javnega interesa in upoštevanja naravo zadev, ki se obravnavajo v nepravdnih postopkih, ter dejstvo, da bo sodišče pogosto šele na naroku, na katerega bo vabilo udeležence in pridobilo njihove izjave, ugotovilo, da za odločanje ni krajevno pristojno, predlagana ureditev še vedno odstopa od strožje ureditve v pravnem postopku (22. člen ZPP), v katerem se sodišče lahko izreče za krajevno nepristojno na ugovor tožene stranke, ki ga je ta podala najkasneje v odgovoru na tožbo, po uradni dolžnosti pa le tedaj, kadar je kakšno drugo sodišče izključno krajevno pristojno, in sicer ob predhodnem preizkusu tožbe.

Glede na to, da sodišče v nepravdnem postopku opravi narok, če je to predpisano z zakonom, ali če oceni, da je to za postopek potrebno, obstaja možnost, da v postopku naroka ne bo in v teh primerih ostaja trenutek, do katerega se lahko sodišče (po uradni dolžnosti ali na predlog udeleženca) izreče, da ni krajevno pristojno, izdaja odločbe na prvi stopnji.

Drugi odstavek predlaganega člena je vsebinsko enak veljavnemu drugemu odstavku 16. člena ZNP in ureja ravnanje sodišča v primeru spremenjenih okoliščin, na katere se opira krajevna pristojnost, pri čemer ostaja tudi pogoj, da sodišče lahko s sklepom odstopi zadevo pristojnemu sodišču (le), če je očitno, da se bo pred tem sodiščem postopek lažje izvedel, ali če je to v interesu oseb iz drugega odstavka predlaganega **6. člena**. Na sklep sodišča, s katerim je odstopilo zadevo drugemu sodišču, se imajo udeleženci pravico pritožiti, iz česar sledi, da se bo postopek pred sodiščem, ki mu je bila zadeva odstopljena, lahko nadaljeval šele po pravnomočnosti tega sklepa.

K 21. členu:

Določbe predlaganega člena so vsebinsko enake določbam 17. člena veljavnega ZNP.

Člen v prvem odstavku določa ravnanje sodišča, kadar med postopkom ugotovi, da bi bilo treba postopek opraviti po pravilih pravnega postopka. Sodišče v takem primeru ustavi s sklepom nepravdni postopek, če še ni bila izdana odločba o glavni stvari, po pravnomočnosti tega sklepa pa se postopek nadaljuje po pravilih pravnega postopka pred pristojnim sodiščem.

Predlagani drugi odstavek določa izpodbojnost odločbe v primeru že zaključenega

nepravdnega postopka v zadevi, ki bi morala biti obravnavana po pravilih pravnega postopka, iz razloga, če je nepravdno sodišče zagrešilo katero od bistvenih kršitev določb pravnega postopka. V tem primeru se odločba nepravdnega sodišča lahko izpodbija s pravnimi sredstvi po določbah zakona o pravdnem postopku.

K 22. členu:

Predlagana ureditev v prvem in drugem odstavku je prepis veljavnega prvega in drugega odstavka 18. člena ZNP. Na prvi stopnji vodi postopek in izdaja odločbe sodnik posameznik.

Na novo pa je določeno, da o pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek konča, odloča sodišče druge stopnje v senatu treh sodnikov. Na ta način je določena enaka sestava sodišča za odločanje o pritožbi zoper sklep, s katerim se postopek pred sodiščem prve stopnje konča, kot je določeno v ZPP za primer sklepa o motenju posesti.

V nepravdnem postopku se smiselno uporabljajo določbe ZPP, če z ZNP ali z drugim zakonom ni drugače določeno. Po ZPP o pritožbi zoper sklep praviloma odloči sodnik posameznik (366.a člen ZPP), taksativno pa so naštet primeri, ko o pritožbi zoper sklep odloča senat. Tako je v 366.a členu ZPP izrecno določeno, da o pritožbi zoper sklep, s katerim je sodišče odločilo o tožbenem zahtevku v sporu o motenju posesti, torej o meritornem sklepu, odloča senat. Iz te določbe je razviden namen zakonodajalca, da naj bi o pritožbah zoper meritorne sklepe odločalo sodišče druge stopnje v senatu.

Glede na to, da se v nepravdnem postopku odloča s sklepom tudi v vsebinsko zahtevnih zadevah, v katerih se glede na določbo 1. člena tega predloga zakona obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja, je končne odločitve v nepravdnih postopkih, po zapletenosti pravnih ali dejanskih vprašanj, mogoče primerjati s tistimi, ki se v pravdnem postopku izdajo v obliki sodbe. Zato so po predlagani ureditvi tudi odločitve o pritožbah zoper tovrstne, t. i. meritorne sklepe, v nepravdnem postopku pridržane senatu.

Na tem mestu predlagatelj še pripominja, da bodo skladno z določbo drugega v zvezi s prvim odstavkom 270. člena ZPP tudi v nepravdnem postopku lahko strokovni sodelavci opravili nekatera v prvem odstavku navedenega člena naštet opravila.

Tretje poglavje – Udeleženci

K 23. člen:

Predlagana ureditev v prvem in drugem odstavku je prepis veljavnega prvega in drugega odstavka 19. člena ZNP. Določa, da je v nepravdnem postopku udeleženec postopka: predlagatelj postopka, oseba, proti kateri je predlog vložen (nasprotni udeleženec), oseba, glede katere se vodi postopek, oziroma oseba, na katero se sodna odločba neposredno nanaša, ter oseba, katere pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet; ter da so udeleženci tudi osebe in organi, ki jim zakon daje pravico, da se udeležujejo postopka.

V pravdnem postopku je uveljavljen čisti formalni procesni pojem stranke. Stranka postopka je tisti, ki zahteva pravno varstvo (tožnik), in tisti, proti kateremu tožnik zahteva pravno

varstvo (toženec). Pri tem ni pomembno, ali sta ti dve osebi tudi stranki v materialnem smislu, to je subjekta materialnopravnega razmerja, za katero gre. Na drugi strani pa ni stranka v postopku tisti, ki je subjekt materialnopravnega razmerja, če v postopku ne nastopa v formalnem smislu – v vlogi tožnika ali toženca.

Ta čista procesna koncepcija strank ne ustreza namenu nepravdnega postopka, kjer sodišče ureja razmerja med osebami, katerih interesi niso vedno nasprotni. Narava razmerij, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku pogosto zahteva, da odločba učinkuje proti širšemu krogu oseb, celo ne glede na njihovo voljo. Tako kot že po določbah veljavnega ZNP, torej tudi po predlagani ureditvi, velja, da se s tem, ko zakon v posameznih primerih določa krog udeležencev, nalaga sodišču dolžnost, da vse te osebe in organe obvesti o uvedbi postopka, jih vabi na naroke ter jim vroča odločbe in vloge drugih udeležencev ter jim s tem omogoči, da sodelujejo v postopku.⁹⁵ Ta dolžnost sodišča pa je s predlagano ureditvijo v naslednjem členu izrecno poudarjena v predlaganem novem drugem odstavku, po katerem mora sodišče, če izve za osebe, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo neposredno prizadet, te osebe obvestiti o postopku, da lahko prijavijo svojo udeležbo.

Z vprašanjem udeležencev postopka je seveda tesno povezano vprašanje njihove sposobnosti biti stranka in procesne sposobnosti. V zvezi s tem se bodo smiselno uporabljale določbe ZPP o sposobnosti biti stranka in procesni sposobnosti (76. – 85. člen ZPP).

K 24. členu:

Prvi odstavek je prepis veljavnega prvega odstavka 20. člena ZNP. V nepravdnem postopku se priznava status udeležencev tudi tistim, ki niso udeleženci v formalnem smislu, vendar so udeleženci v materialnem smislu, ker se nanje nanaša odločba sodišča, oziroma utegne biti s to odločbo prizadet njihov pravni interes. Zato institut stranske intervencije v nepravdnem postopku ni potreben. Pač pa vsebuje zakon v navedenem členu pravila, ki naj omogočijo, da se bodo te osebe vključile v postopek in v njem sodelovale.⁹⁶

V predlaganem tretjem, četrtem in petem odstavku so ohranjena tudi pravila drugega, tretjega in četrtega odstavka 20. člena veljavnega ZNP, s katerimi se urejajo pravila o seznanitvi ostalih udeležencev in njihovo možnostjo, da se o prijavi udeležbe izjavijo, ter o tem, da lahko sodišče tudi brez izjave drugih udeležencev zavrne udeležbo, če ugotovi, da pravni interes osebe, ki je prijavila udeležbo, ni podan. Zoper sklep, s katerim je sodišče dopustilo udeležbo, pa ni posebne pritožbe.

V predlaganem drugem odstavku pa je (v primerjavi z veljavno ureditvijo na novo) poudarjena skrb sodišča za osebe, katerih pravni interes bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet, če sodišče v postopku izve za take osebe. S predlagano ureditvijo se zasleduje izenačitev položaja oseb, ki so same izvedele za postopek, ki teče na podlagi vloženega predloga in menijo, da bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet njihov pravni interes, in oseb, za katere v postopku izve sodišče. Teh oseb sodišče v postopek ne povabi, temveč jih o obstoju postopka obvesti, v obvestilu pa navede, da lahko prijavijo svojo udeležbo. Tudi o

⁹⁵ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 19. členu.

⁹⁶ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 20. členu.

prijavah teh oseb bo sodišče moralo obvestiti druge udeležence in jim določiti rok, v katerem se bodo lahko izjavili o udeležbi. O dovolitvi vstopa v postopek pa sodišče odloči s sklepom.

Zaradi celovite ureditve postopka ob podani prijavi udeležbe je po določbah ZPP (drugi odstavek 200. člena) povzet predlagani šesti odstavek. Do pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi udeležbe se bo lahko oseba, ki je udeležbo prijavila, udeleževala postopka in se njena procesna dejanja ne bodo mogla izključiti.

Četrto poglavje – Predlog

K 25. členu:

Predlagana določba je prepis določbe 21. člena veljavnega ZNP, v katerem je določena vsebina predloga, pri čemer zahtevki ni njegova bistvena sestavina. Navedena ureditev je odraz narave razmerij, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku, v katerem sodišče ureja razmerja med udeleženci, ki se sami sicer niso uspeli sporazumeti, vendar imajo praviloma vsi interes za ureditev nekega razmerja.

Na novo je predlagano, da mora predlog vsebovati tudi identifikacijske podatke udeležencev, kot jih mora po ZPP imeti tožba. Predlagani dostavek ob smiselni uporabi določb ZPP odkazuje na uporabo določb 180. in 180.a člena ZPP, ki izrecno predpisujejo, da mora tožba vsebovati potrebne identifikacijske podatke strank. Za fizične osebe so to osebno ime in naslov prebivališča ter EMŠO, če je stranka vpisana v centralni register prebivalstva; davčna številka, če stranka ni vpisana v centralni register prebivalstva, vpisana pa je v davčni register; rojstni datum, če stranka ni vpisana ne v centralni register in ne v davčni register⁹⁷.

Tako bo tudi predlog v nepravdnem postopku moral vsebovati navedene identifikacijske podatke strank, pri čemer (ob smiselni uporabi določb 180. člena ZPP) za nasprotnega udeleženca (fizično osebo) ni treba, da predlog vsebuje enolični identifikacijski podatek (torej EMŠO, če je stranka vpisana v centralni register prebivalstva; davčna številka, če je stranka, ki ni vpisana v centralni register prebivalstva, vpisana v davčni register; rojstni datum, če stranka ni vpisana ne v centralni register prebivalstva ne v davčni register). Ta podatek pridobi sodišče po uradni dolžnosti iz centralnega registra prebivalstva oziroma davčnega registra, če lahko nasprotnega udeleženca nedvoumno identificira na podlagi drugih identifikacijskih podatkov, navedenih v predlogu. Če to ni mogoče, stranko pozove, da enolični identifikacijski podatek pridobi od upravljalca teh podatkov, če je to mogoče. Upravljalec zbirke podatkov pa je dolžan predlagatelju, ki izkaže pravni interes (s pozivom sodišča), posredovati navedene identifikacijske podatke.

Po vzoru avstrijske ureditve (9. člen A/ZNP) je na novo predlagano, da mora predlagatelj, če se postopek vodi izključno zaradi plačila v denarju, v predlogu navesti tudi višino zahtevanega zneska. Če višina zahtevanega zneska ni navedena, sodišče pozove predlagatelja, da predlog s tem v določenem roku dopolni.

K 26. členu:

⁹⁷ Zakon o pravdnem postopku z novelo ZPP-E, Uvodna pojasnila, Andrej Ekart in ostali, GV Založba, Ljubljana 2017, str. 76.

Predlagana določba je vsebinsko enaka določbi 22. člena veljavnega ZNP o postopanju s predlogom, ki ga je vložila neupravičena oseba in o nadaljnjem postopanju sodišča, če so izpolnjeni pogoji za začetek postopka po uradni dolžnosti.

V primerih predlagalnega postopka, ko sodišče začne postopek le po predlogu upravičenca, predlog predstavlja procesno predpostavko za začetek postopka. Če predlagatelj nima pravice vložiti predloga, ga sodišče zavrže kot nedopustnega. V primeru, da je predlagatelj upravičen za vložitev predloga, postane udeleženec postopka. Upravičenih predlagateljev je lahko več, npr. otroci, dediči, kar lahko povzroči več vzporednih postopkov. Zadevno situacijo se rešuje z združevanjem postopkov, če so predlogi podani na istem sodišču oziroma s prevencijo, če se postopek odvija na drugem sodišču, tj. postopek se nadaljuje pri sodišču, ki je prvo začelo s postopkom.

V postopku, ki ga je mogoče začeti tudi po uradni dolžnosti, pa mora sodišče najprej presoditi, ali niso morda podani pogoji za uvedbo postopka po uradni dolžnosti. Če so, sodišče predlog zavrže in začne oziroma, če se je postopek že začel, nadaljuje postopek po uradni dolžnosti.⁹⁸

K 27. členu:

Predlagana ureditev glede umika predloga je vsebinsko enaka ureditvi v 23. členu veljavnega ZNP o tem, do katere faze v postopku lahko predlagatelj umakne predlog.

Ohranjeno je tudi pravilo, da se, če predlagatelj, ki je bil v redu vabljen, ne pride na prvi narok, pa ne pošlje svojega pooblaščenca ali izostanka ne opraviči, šteje, da je predlog umaknil. Novela ZPP-E je v postopek uvedla fazo pripravljalnega naroka (279c. člen ZPP). Predlagatelj ne vidi razloga, da ne bi tudi v nepravdnih postopkih, v katerih bi sodišče ocenilo, da je pripravljalni narok v konkretni zadevi primeren, tak narok izpeljalo (glej obrazložitev k **30. členu**). V primeru, da bo tako odločitev sprejelo in predlagatelja na pripravljalni narok pravilno povabilo, na narok pa ne bo pristopil niti predlagatelj, niti njegov pooblaščenec, in izostanka predlagatelj tudi ne bo opravičil, se bo štelo, da je predlog umaknil.

K 28. členu:

Predlagana ureditev je vsebinsko enaka ureditvi v 24. členu veljavnega ZNP in določa rok, v katerem ima vsak udeleženec možnosti predlagati nadaljevanje postopka ter zapoveduje sodišču, da v postopku, ki se lahko začne tudi po uradni dolžnosti, kljub umiku postopek nadaljuje, če so za to podani razlogi.

K 29. členu:

Tudi predlagana določba, ki za primere, ko predlagatelj predlog umakne, omogoča ponovno vložitev predloga, je vsebinsko enaka veljavni določbi 25. člena ZNP. Umik predloga je namreč umik zahteve za sodno varstvo, ne pomeni pa odpovedi pravici, o kateri se odloča.

⁹⁸ Glej Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 22. členu ZNP, str. 32.

Predlog zakona ne pozna umika predloga z odpovedjo zahtevku. V številnih nepravdnih postopkih pa odpoved zahtevku ne bi bila mogoča že zato, ker se v njih odloča o pravicah, s katerimi udeleženci ne morejo prosto razpolagati (predvsem postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij).⁹⁹

Peto poglavje – Narok

K 30. členu:

Določbe predlaganih prvega in tretjega odstavka so vsebinsko enake določbam veljavnih prvega in drugega odstavka 26. člena ZNP ter določajo krog oseb, ki jih sodišče vabi na narok, saj lahko dajo potrebne podatke, in dovoljujejo sodišču, da opravi narok, čeprav nanj ne pridejo udeleženci, ki so bili v redu povabljeni.

Na novo pa je v predlaganem drugem odstavku določeno, da lahko sodišče razpiše pripravljalni narok, če po prejemu odgovora na predlog oceni, da bi bilo to glede na okoliščine primerno. Predlagatelj s tem upošteva novo ureditev v 279.c členu ZPP, kot je bila uzakonjena z novelo ZPP-E, vendar meni, da v nepravdnih postopkih ureditev, po kateri je pripravljalni narok obvezen, ni primerna. Sodišču bo prepuščeno, da v postopkih, ki so podobni pravnim postopkom in se začnejo na predlog, po prejemu odgovora na predlog, oceni, da bi bilo to glede na okoliščine posamezne zadeve primerno. Pri tem bo seveda upoštevalo temeljni namen pripravjalnega naroka, ki je v skrbni pripravi na obravnavo zadeve.

V primerjavi z veljavnim tretjim odstavkom 26. člena ZNP (po katerem sodišče izvaja dokaze brez dokaznega sklepa) je v predlaganem četrtem odstavku določeno, da sodišče lahko izvaja dokaze brez dokaznega sklepa. Če bo sodišče v zahtevnejši zadevi razpisalo pripravljalni narok in naredilo načrt postopka v skladu z ureditvijo, uveljavljeno z ZPP-E, bo dokaze izvajalo z dokaznim sklepom, sicer pa je glede na večjo neformalnost nepravdnega postopka od pravnega ohranjena ureditev, po kateri lahko sodišče v nepravdnem postopku izvaja dokaze brez dokaznega sklepa.

K 31. členu:

Po določbi veljavnega 27. člena ZNP v nepravdnem postopku ni mirovanja. Mirovanje postopka je zastoj v postopku, do katerega pride po izrecni ali domnevni volji strank. Ker je v nepravdnem postopku bolj poudarjen javni interes, ni mogoče dopustiti, da bi imeli udeleženci tolikšen vpliv na tek postopka. To, da v nepravdnem postopku ni mirovanja postopka, pa bi naj prispevalo tudi k hitrejšemu reševanju teh zadev.¹⁰⁰

V praksi pa se pogosto tudi v nepravdnih postopkih pokaže potreba in predvsem želja strank, da bi se postopek začasno prekinil (zlasti npr. v primeru poskusa prodaje nepremičnine na trgu, preden bi sodišče odločilo o civilni delitvi). Poleg tega je po veljavni ureditvi mirovanje dovoljeno v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki, o katerih se bo po

⁹⁹ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 25. členu.

¹⁰⁰ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 27. členu.

predlagani ureditvi odločalo v nepravdnem postopku. Zato tudi družinski sodniki opozarjajo na potrebo po spremembi ureditve, ki velja po ZNP glede mirovanja.

Predlagatelj ne vidi razloga, da ne bi bilo tudi v nepravdnih postopkih, ki se začnejo na predlog, mirovanje dovoljeno. Glede na predlagano ureditev v tem členu ob smiselni uporabi ZPP¹⁰¹ mirovanje postopka nastane, če se udeleženci o tem sporazumejo. Mirovanje postopka se začne z dnem, ko udeleženci to naznanijo sodišču. Postopek miruje, dokler kateri od udeležencev ne predlaga, naj se nadaljuje. Preden ne pretečejo trije meseci od dneva, ko je nastalo mirovanje, se postopek ne more nadaljevati. Če nobeden od udeležencev v štirih mesecih od dneva, ko je nastalo mirovanje postopka, ne predlaga nadaljevanja, pa se šteje, da je predlog umaknjen.

Šesto poglavje – Odločba

K 32. členu

Nespremenjena ostaja tudi določba veljavnega 29. člena ZNP, skladno s katero sodišče izdaja odločbe v obliki sklepov, pri čemer (le) za sklepe, zoper katere je dopustna posebna pritožba, sklepe, s katerimi se postopek konča, in sklepe sodišča druge stopnje velja, da morajo biti obrazloženi.

V pravnem postopku se meritorne odločbe izdajajo praviloma v obliki sodbe, medtem ko sodišče s sklepom odloča predvsem o procesnih vprašanjih. V nepravdnem postopku se odločbe izdajajo samo v obliki sklepov. Ločimo končne sklepe, s katerimi se postopek konča, ter vmesne sklepe, s katerimi sodišče odloča o posameznih vmesnih vprašanjih (npr. o izdaji začasne odredbe ali o kakšnem procesnem vprašanju). S končnim sklepom sodišče praviloma odloči o pravici, razmerju oziroma stanju, o katerem je tekel postopek (meritorni sklep), včasih pa se postopek konča tudi iz procesnih razlogov (če npr. sodišče zavrže predlog). Tudi skladno s predlagano določbo morajo biti obrazloženi vsi sklepi, s katerimi se postopek konča. Razen tega morajo biti obrazloženi vmesni sklepi, proti katerim je dopustna pritožba, ter vsi sklepi sodišča druge stopnje.¹⁰² Ob smiselni uporabi ZPP pa bo v primeru ustne razglasitve sklepa možna tudi izdaja sklepa s skrajšano obrazložitvijo¹⁰³.

¹⁰¹ 209. člen ZPP določa:

»Mirovanje postopka nastane, če se obe stranki pred koncem glavne obravnave o tem sporazumeta. Mirovanje postopka se začne z dnem, ko stranki to naznanita sodišču.«

210. člen ZPP določa:

»Če postopek miruje, nastanejo iste pravne posledice, kakor če se postopek prekine, le da ne prenehajo teči z zakonom določeni roki.

Postopek miruje, dokler kakšna stranka ne predlaga, naj se nadaljuje. Preden ne pretečejo trije meseci od dneva, ko je nastalo mirovanje, se postopek ne more nadaljevati.

Če nobena stranka v štirih mesecih od dneva, ko je nastalo mirovanje postopka, ne predlaga nadaljevanja, se šteje, da je tožba umaknjena.

V sklepu, s katerim se ugotavlja mirovanje postopka, je treba navesti, od katerega dneva postopek miruje, in stranke opozoriti na pravne posledice iz prvega do tretjega odstavka tega člena.«

¹⁰² Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 29. členu.

¹⁰³ 323. člen ZPP, ki po 332. členu ZPP velja smiselno tudi za sklepe, namreč določa:

»Sodba mora biti pisno izdelana najpozneje v 30 dneh od dneva, ko je bila glavna obravnava končana.

Izvirnik sodbe, ki se izda v fizični obliki, lastnoročno podpiše predsednik senata.

V **53. členu** predloga zakona pa je predvidena še izdaja prepisa sklepa, ki ga izda (s polno ali skrajšano obrazložitvijo) sodišče v postopku po I. razdelku (osebna stanja in družinska razmerja) brez obrazložitve. Predlagano je, da se tedaj, kadar je treba sklep, izdan po določbah tega poglavja, posredovati upravni enoti zaradi vpisa v matični register ali sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo, posreduje prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve. Poleg tega imajo po predlagani ureditvi udeleženci možnost, da predlagajo sodišču, da jim zaradi uveljavljanja pravic v drugih postopkih izda prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve.

Sedmo poglavje – Pravna sredstva

K 33. in 34. členu:

Vsebina predlaganih določb je enaka veljavnim določbam 30. in 31. člena ZNP, ki določajo krog oseb, ki so upravičene vložiti pravno sredstvo.

Spremenjena pa je določba veljavnega tretjega odstavka 31. člena ZNP. Skladno s predlogom se pritožba zoper sklep, s katerim se postopek konča, vloži v 30 dneh od vročitve prepisa sklepa, če zakon ne določa drugače (ZPND na primer določa krajši osemdnevni rok za pritožbo).

Splošni rok za pritožbo zoper sklep, s katerim se postopek konča, tako po predlagani ureditvi znaša (namesto sedaj veljavnih 15 dni) 30 dni, kar je enak rok, kot ga za pritožbo zoper sodbo po uveljavitvi ZPP-E določa ZPP. Upošteva se razloge, navedene v obrazložitvi k **22. členu** predloga zakona¹⁰⁴, je po mnenju predlagatelja tudi glede roka za pritožbo zoper končne sklepe v nepravdnem postopku potrebna uskladitev z določbami ZPP, ki v prvem

Sodbo, ki se izda v elektronski obliki, podpiše predsednik senata s svojim elektronskim podpisom.

Sodba se strankam vroči v overjenem prepisu ali elektronski obliki.

Če je sodišče izdalo in razglasilo sodbo skladno z drugim odstavkom 321. člena tega zakona, lahko v osmih dneh od razglasitve izdela pisno sodbo s skrajšano obrazložitvijo.

Sodba s skrajšano obrazložitvijo vsebuje samo navedbo zahtevkov in dejstev, na katere stranke opirajo zahtevke, ter pravni pouk o pritožbi. V pravnem pouku o pritožbi sodišče pouči stranko o dolžnosti predhodne napovedi pritožbe, roku za napoved pritožbe, pri katerem sodišču se napoved pritožbe vloži in jo opozori na posledice neplačila sodne takse za napoved pritožbe. Prav tako jo pouči, da bo sodba z obrazložitvijo po četrtem odstavku 324. člena tega zakona izdelana, če bo napovedala pritožbo, in da bo lahko vložila pritožbo zoper to sodbo.

Stranka mora napovedati pritožbo v osmih dneh od prejema sodbe iz prejšnjega odstavka.

Če stranka napove pritožbo v roku iz prejšnjega odstavka, lahko vloži pritožbo zoper sodbo, ki vsebuje obrazložitev po četrtem odstavku 324. člena tega zakona. Rok za vložitev pritožbe začne teči od vročitve prepisa te sodbe.

Sodba iz prejšnjega odstavka mora biti pisno izdelana v 15 dneh od plačila sodne takse za napoved pritožbe.

Stranka, ki je napovedala pritožbo, lahko umakne napoved pritožbe, dokler ji ni vročen prepis sodbe z obrazložitvijo iz četrtega odstavka 324. člena tega zakona. Umika napovedi pritožbe ni mogoče preklicati.

Zoper sodbo se lahko pritoži samo stranka, ki je napovedala pritožbo.

V zadevi, v kateri je ena stranka napovedala pritožbo, se prepis sodbe z obrazložitvijo po četrtem odstavku 324. člena tega zakona vroči tudi nasprotni stranki.«

¹⁰⁴ V nepravdnem postopku odloča sodišče s sklepom tudi v vsebinsko zahtevnih zadevah, v katerih se glede na določbo 1. člena predloga zakona obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja, zato je končne odločitve v nepravdnih postopkih, po zapletenosti pravnih ali dejanskih vprašanj, mogoče primerjati s tistimi, ki se v pravdnem postopku izdajo v obliki sodbe.

odstavku 333. člena določa 30 dnevni rok za pritožbo zoper sodbo, saj primeren pritožbeni rok pomeni udejanjanje pravice do pritožbe.

Za pritožbo zoper ostale sklepe sodišča, ki niso končni sklepi, pa bo ob smiselni uporabi ZPP veljal 15-dnevni rok za pritožbo, ki ga ZPP za pritožbo zoper sklep določa v drugem odstavku 363. člena.

Določba četrtega odstavka veljavnega 31. člena ZNP glede na spremenjeno določbo 366. člena ZPP ni potrebna, saj je zdaj po ZPP tudi pritožbo zoper sklep treba vročiti nasprotni stranki, ki lahko nanjo odgovori v enakem roku, kot je določen za pritožbo (344. člen ZPP), kar je primerna ureditev tudi za nepravdni postopek.

ZPP-E je na novo v 357.a členu določil, da je zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sodbe in vrnitvi zadeve sodišču prve stopnje dovoljena pritožba, o kateri odloča vrhovno sodišče. Ker se po 366. členu ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, mora po ureditvi v ZPP v vseh nepravdnih postopkih (v njih se odloča s sklepom) pritožbeno sodišče dosledno strankam dati možnost pravnega varstva skladno z določbo 357.a člena ZPP. Ker gre za novo ureditev, v zvezi s katero sodne prakse še ni, predlagatelj ocenjuje, da je primerno to novo ureditev v nepravdnih postopkih izključiti.

K 35. členu:

Predlagana (glede na veljavni ZNP nova) določba je potrebna glede na izrecno določbo prvega odstavka 337. člena ZPP, skladno s katero sme pritožnik v pritožbi navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze le, če izkaže, da jih brez svoje krivde ni mogel navesti oziroma predložiti do prvega naroka za glavno obravnavo oziroma do konca glavne obravnave, če so izpolnjeni pogoji iz četrtega odstavka 286. člena ZPP.

Zaradi varstva koristi oseb iz drugega odstavka **6. člena** predloga zakona (torej otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbale za svoje pravice in interese) je po predlagani ureditvi pritožniku dopuščeno – ne glede na siceršnje pogoje, ki jih določa ZPP – v pritožbi navajati nova dejstva in dokaze, ki so navedenim osebam v korist.

Sicer pa bodo po predlagani ureditvi tudi v nepravdnih postopkih veljala pravila ZPP glede navajanja novih dejstev in predlaganja novih dokazov, razen v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, za katere je v **50. členu** predloga zakona predviden odstop od ureditve v ZPP tudi v postopku na prvi stopnji.

K 36. členu:

Vsebina predlagane ureditve v tem členu se ujema z vsebino veljavnega 32. člena ZNP, po kateri pritožba zadrži izvršitev sklepa, če zakon ne določa drugače ali če sodišče ne odloči drugače. Drugače odloči sodišče tedaj, kadar obstoji nevarnost, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala škoda ali če je to potrebno zaradi varstva oseb iz drugega odstavka **6. člena** predloga zakona. V slednjih primerih lahko sodišče zahteva varščino zaradi nevarnosti za

varstvo pravic oseb iz drugega odstavka **6. člena** ali za varstvo javnega interesa.

K 37. členu:

Predlagana ureditev po vsebini ne odstopa od ureditve v veljavnem 33. členu ZNP. Določeno je, da o pritožbi odloča sodišče druge stopnje (predlagani prvi odstavek), sodišče prve stopnje pa lahko na podlagi pravočasne pritožbe spremeni prejšnji sklep ali ga razveljavi, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali razveljavitvijo (predlagani drugi odstavek).

V zvezi s tem se lahko morda zastavi vprašanje, kako je z uporabo 343.a člena ZPP, ki določa:

»Če predsednik senata sodišča prve stopnje ugotovi, da je pritožba pravočasna, popolna in dovoljena ter oceni, da je podana bistvena kršitev postopka iz 14. ali 15. točke drugega odstavka 339. člena tega zakona, ki jo stranka uveljavlja v pritožbi, lahko sodišče prve stopnje izda novo sodbo, ki nadomesti sodbo, ki se s pritožbo izpodbija in s katero odpravi to kršitev.

Zoper novo sodbo ima stranka pravico do pritožbe. Ko sodišče prejme to pritožbo, se določba prejšnjega odstavka ne uporablja.«

Ker se po 366. členu ZPP v postopku s pritožbo zoper sklep smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za pritožbo zoper sodbo, se uporablja tudi določba 343.a člena ZPP. Po mnenju predlagatelja ta določba velja tudi v nepravdnih postopkih, sodišče pa ima po posebni ureditvi v drugem odstavku predlaganega člena še dodatno pooblastilo, da lahko spremeni svoj prejšnji sklep ali ga razveljavi tudi v primeru, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na ta sklep, ali če se te osebe strinjajo s spremembo ali z razveljavitvijo.

Sodišče druge stopnje lahko v skladu s predlaganim tretjim odstavkom iz tehtnih razlogov upošteva tudi pritožbo udeleženca, ki ni sodeloval v postopku na prvi stopnji, vloženo po izteku roka za pritožbo (tretji odstavek **34. člena** predloga zakona), če s tem niso prizadete pravice drugih oseb ali če se te s spremembo ali razveljavitvijo strinjajo.

K 38. členu:

Veljavni ZNP v 34. členu določa, da revizija ni dovoljena, razen če zakon določa drugače. ZNP¹⁰⁵ določa drugače:

- v 52. členu – zoper sklep o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti sta dovoljeni revizija in obnova postopka;
- v postopku za določitev odškodnine v 103. členu – zoper odločbo sodišča druge stopnje je dovoljena revizija;
- v postopku v stanovanjskih zadevah v drugem odstavku 111. člena – zoper odločbo sodišča druge stopnje, s katero je bilo odločeno o stanovanjski pravici ali o pravici uporabe stanovanja, je dovoljena revizija.

¹⁰⁵ Da je revizija dovoljena, lahko določa tudi drug zakon, ki ureja posamezen nepravdni postopek. Tako npr. drugače od temeljnega pravila ZNP, da revizija ni dovoljena, določa Zakon o duševnem zdravju – revizija je dovoljena zoper odločitev sodišča druge stopnje po 50. in 67. členu Zakona o duševnem zdravju.

ZPP-E je ukinil dovoljeno revizijo, po začetku njegove uporabe (to je od 14. 9. 2017 dalje) je mogoča (samo še) dopuščena revizija. ZPP-E je ob tako spremenjeni ureditvi revizije v prehodnih določbah glede revizije v nepravdnih postopkih določil: »Če drug zakon določa, da je revizija v nepravdnem postopku dovoljena, se ta dopusti pod pogoji iz 367.a člena zakona in po postopku po zakonu.«.

Od začetka uporabe ZPP-E je torej po ZNP v zgoraj navedenih (treh) postopkih možna dopuščena revizija, v vseh ostalih postopkih, ki jih ureja ZNP, pa revizija (niti dopuščena) ni dovoljena.

Glede na spremenjeno ureditev revizije v ZPP, ki omogoča le še dopuščeno revizijo in ne več tudi (po samem zakonu) dovoljene revizije, je v tem členu predlagano, da je zoper sklep, s katerim se postopek konča, revizija dovoljena pod pogoji, ki jih določa ZPP.

Predlagatelj meni, da ni utemeljenega razloga, da bi v nepravdnih postopkih veljalo drugače kot v civilnih, gospodarskih, delovnih in upravnih sporih, zato je s predlagano določbo odpravljen razlog, da vrhovno sodišče revizije pod pogoji iz 367.a člena ZPP ne bi moglo dopustiti v vseh nepravdnih postopkih, saj tudi v teh lahko pride do primerov, ko je od odločitve vrhovnega sodišča mogoče pričakovati odločitev o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava prek sodne prakse. Vrhovno sodišče skladno z določbami ZPP namreč dopusti revizijo zlasti v primerih: če gre za pravno vprašanje, glede katerega odločitev sodišča druge stopnje odstopa od sodne prakse vrhovnega sodišča, ali če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodne prakse vrhovnega sodišča ni, še zlasti, če sodna praksa višjih sodišč ni enotna, ali če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodna praksa vrhovnega sodišča ni enotna. Če se katero od zapisanih vprašanj postavi v nepravdnem postopku, predlagatelj ne vidi razloga, da ne bi bila mogoča presoja pogojev za dopustitev revizije tudi v teh postopkih.

Osmo poglavje – Plačilo sodne takse in stroški postopka

K 39. členu:

V tem členu je na novo predlagano, da če ob vložitvi predloga za začetek postopka, predloga za obnovo postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije ni plačana sodna taksa, sodišče izroči ali pošlje taksnemu zavezancu plačilni nalog v skladu z zakonom, ki ureja sodne takse.

S tem se v nepravdnih postopkih izključi smiselna uporaba 105.a člena ZPP, ki določa plačilo sodne takse (ob vložitvi tožbe, nasprotne tožbe, predloga za sporazumno razvezo, tožbe, ki vsebuje predlog za izdajo plačilnega naloga, predloga za obnovo postopka, predloga za zavarovanje dokazov pred začetkom pravnega postopka, predloga za poskus poravnave, vloge, ki vsebuje napoved pritožbe, pritožbe, predloga za dopustitev revizije in revizije) kot procesno predpostavko.

K 40. členu:

Vsebinsko so predlagane določbe enake vsem šestim odstavkom 35. člena veljavnega ZNP, ki ureja porazdelitev bremena stroškov postopka med udeležence postopka. Dopolnjena je le določba drugega odstavka, po kateri odloči sodišče o skupnih stroških po prostem preudarku, upoštevaje okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo.

K 41. členu:

Predlagana ureditev vsebinsko ustreza ureditvi v veljavnem 36. členu ZNP, ki določa, da sodišče šteje, da je predlagatelj umaknil predlog, če ne založi predujma za dokaz z izvedencem, sodišče pa brez tega dokaza ne more odločiti. Na navedeno posledico mora sodišče predlagatelja opozoriti in mu dati ustrezen rok za založitev odrejenega predujma. Na novo pa je predvideno, da enako velja tudi v primeru, kadar sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, ter da lahko zakon določi drugače. Drugače je v nadaljevanju tega predloga zakona določeno v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij (glej **55. člen** in obrazložitev k temu členu).

Deveto poglavje – Uporaba zakona o pravnem postopku

K 42. členu:

Določba je po vsebini enaka določbi veljavnega 37. člena ZNP in določa, da se v nepravdnem postopku smiselno uporabljajo določbe zakona o pravnem postopku, če zakon (ta ali kateri drug) ne določa drugače.

Drugi del – POSEBNI POSTOPKI

I. razdelek – Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij

Razdelek je razdeljen na naslednja poglavja:

- 10. poglavje: Skupne določbe
- 11. poglavje: Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo
- 12. poglavje: Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj
- 13. poglavje: Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze
- 14. poglavje: Postopki v zakonskih sporih:
 - postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze
 - postopek za razveljavitev zakonske zveze
 - postopek za razvezo zakonske zveze
- 15. poglavje: Ugotavljanje in izpodbijanje očetovstva in materinstva
- 16. poglavje: Postopki za varstvo koristi otroka
 - a) postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in otrokovih stikih
 - b) postopek za odločanje o vprašanih izvrševanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj
 - c) postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka
 - d) postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo
 - e) postopek za namestitev otroka v rejništvo
 - f) postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku
 - g) postopek za posvojitev in razveljavitev posvojitve.

Skupne določbe tega razdelka bodo po predlagani ureditvi veljale za vse postopke, ki so v nadaljevanju posebej urejeni v tem razdelku, po predlagani določbi **55. člena** (ta je enaka določbi veljavnega 56. člena ZNP) pa tudi za postopke iz osebnih in družinskih razmerij, ki niso posebej urejeni v tem razdelku, če zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

Deseto poglavje – Skupne določbe

K 43. členu:

Enako kot v veljavnem ZNP je predlagano, da v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij odloči sodišče po obravnavi na naroku ter da je javnost v teh postopkih zaradi varstva osebnosti prizadetih oseb izključena že po samem zakonu.

Ni pa več ohranjena določba, da so postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij *nujni*. Glede na celovit prenos pristojnosti odločanja v zadevah po DZ na okrožna sodišča je bilo nujno opraviti ponovno tehtanje, katere od zadev naj ostanejo oziroma naj bodo določene kot nujne, saj je nemogoče, da bi bile praktično vse zadeve, o katerih bodo odločali

posebni družinski oddelki okrožnih sodišč, obravnavane kot nujne.

ZS v prvem odstavku 83. člena določa, da sodišča opravljajo naroke in odločajo v času od 15. julija do 15. avgusta (sodne počitnice) samo v nujnih zadevah. Kot nujne zadeve so v drugem odstavku 83. člena določene:

1. preiskave in sojenje v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, ter v kazenskih zadevah tujcev, ki ne prebivajo v Republiki Sloveniji,
2. *postopek v zadevah zavarovanja,*
3. *nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,*
4. *nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah,*
5. menični in čekovni protesti ter menične tožbe,
6. spori za objavo popravka objavljene informacije,
7. popis zapustnikovega premoženja,
8. zadeve prisilne poravnave in stečaja,
9. *druge zadeve, za katere tako določa zakon*¹⁰⁶.

Razen v navedenih zadevah, v času sodnih počitnic procesni roki ne tečejo, prav tako se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje vročeno, začnejo teči procesni roki prvi naslednji dan, ko se iztečejo sodne počitnice.

Po obstoječi ureditvi v ZS bi bili kot nujne zadeve obravnavani:

- postopki za izdajo začasnih odredb (zadeve zavarovanja),
- nepravdne in izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,
- nepravdne zadeve po ZDZdr,
- nepravdne zadeve po ZPND.

Po veljavni ureditvi o zadevah v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona (če ni ob doseženem sporazumu med starši v nepravdnem postopku predlagana izdaja sklepa o tem) odloča sodišče v pravnem postopku in se tako ne obravnavajo kot nujne. Predlagatelj meni, da zgolj sprememba vrste postopka ne more biti razlog za drugačno (nujno) obravnavo. Zato je v prehodni določbi predlagano, da se v ZS v drugem odstavku 83. člena v 3. točki črta besedilo »nepravdne in«.

Tako bodo po predlagani ureditvi (le) naslednje zadeve določene kot nujne:

- postopki za izdajo začasnih odredb (zadeve zavarovanja),
- izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitninskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,
- nepravdne zadeve po ZDZdr,
- nepravdne zadeve po ZPND.

Katere izmed zadev bo sodišče reševalo *prednostno*, pa določa DZ v drugem odstavku 14. člena. Ta določa, da se sodne zadeve iz tega zakonika, ki se vodijo v zvezi z razmerji med starši in otroki, posvojitvijo, podelitvijo starševske skrbi sorodnikom, rejništvom in

¹⁰⁶ Veljavni ZNP določa, da so vsi postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, nujni. Prav tako ZPND določa, da so postopki po tem zakonu nujni.

skrbništvom, rešujejo prednostno.

K 44. členu:

Po predlagani določbi (enako kot po določbi veljavnega 39. člena ZNP) sodišče dovoli, da udeleženec, ki ni poslovno sposoben, zaradi uveljavitve svojih pravic ali interesov sam opravi posamezna procesna dejanja, če oceni, da je sposoben razumeti pomen in pravne posledice takih dejanj.

K 45. členu:

Po 87. členu ZPP je lahko v postopku pred okrajnim sodiščem pooblaščenec vsak, kdor je popolnoma poslovno sposoben (prvi odstavek), v postopku pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem pa je pooblaščenec lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit (tretji odstavek). Glede na to, da ZNP posebnih določb glede oseb, upravičenih za zastopanje, nima, se v nepravdnem postopku glede tega vprašanja uporabljajo določbe ZPP (37. člen veljavnega ZNP in **42. člen** tega predloga zakona).

Tako, kot je določal že ZZZDR v 10.a členu, tudi DZ v prvem odstavku 14. člena določa, da so za odločanje v zadevah iz navedenega zakonika, za katere so pristojna sodišča, stvarno pristojna okrožna sodišča.

Tako z DZ kot tudi s tem predlogom zakona se zaradi varstva koristi otrok v nepravdnem postopku krepi predlagalna in sodelovalna funkcija centrov za socialno delo. V skladu z določbami, ki urejajo posamezne posebne postopke (npr. **101. člen** – postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih; **104. člen** – postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka; **115. člen** – postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve idr.) je center za socialno delo določen kot predlagatelj postopka, v nekaterih postopkih pa je predlagano, da je center za socialno delo udeleženec postopka tudi tedaj, kadar ne bo predlagatelj postopka (npr. **58. člen** – postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, **70. člen** – postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj; **107. člen** – postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok idr.).

Predlagano je, da lahko center za socialno delo v postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pred sodiščem prve stopnje opravlja procesna dejanja ne le po direktorju, kot sicer izhaja iz določbe prvega odstavka 56. člena Zakona o socialnem varstvu¹⁰⁷ (v nadaljevanju: ZSV), temveč tudi po strokovnem delavcu, ki ga za to pooblasti direktor. Ni namreč mogoče pričakovati, da bi se vseh narokov v postopkih udeleževal direktor centra za socialno delo, kot neprimerno pa predlagatelj ocenjuje tudi ureditev, po kateri bi moral direktor za to v vsakem primeru pooblastiti odvetnika ali osebo, ki ima opravljen pravniški državni izpit.

Glede na obravnavano vsebino in zlasti glede na število vseh navedenih postopkov predlagatelj ocenjuje kot primerno, da procesna dejanja lahko opravi tudi strokovni delavec,

¹⁰⁷ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17 in 54/17.

ki ga za to pooblasti direktor, čeprav ta oseba nima opravljenega pravniškega državnega izpita. S predlagano določbo se zato prav zaradi strokovnega poznavanja področja dovoljuje, da v postopkih, ki predvidevajo procesna ravnanja centra za socialno delo, ta dejanja lahko opravijo tudi strokovni delavci centra za socialno delo. Povedano drugače, ta določba omogoča, da se sodnega postopka lahko udeležuje strokovni delavec centra za socialno delo, ki se tudi v okviru svojega siceršnjega dela ukvarja s konkretnim primerom in ga zato tudi v vseh podrobnostih pozna.

Kljub temu, da je s predlaganim členom določena drugačna ureditev glede pravice opravljati procesna dejanja centrov za socialno delo, kot bi sicer veljala po ZPP, pa se predlagatelj zaveda pomena pravnega znanja, zlasti v dejansko in pravno bolj zapletenih postopkih, zato je v drugem odstavku predvidena ureditev, v skladu s katero bo lahko sodišče, če bo ocenilo, da je zaradi varovanja koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona ali zahtevnosti zadeve potrebno zastopanje po odvetniku ali drugi osebi, ki je opravila pravniški državni izpit, predlagalo Državnemu odvetništvu, da prevzame zastopanje centra za socialno delo.

Določba se smiselno zgleduje po določbi 283. člena ZPP, skladno s katero predsednik senata stranko ali njenega zakonitega zastopnika tedaj, kadar se ne more jasno in določno izjaviti o zadevi, ki se obravnava, pa nima pooblaščenca, opozori, naj si vzame pooblaščenca. Prava neuka stranka ima interes, da jo v postopku zastopa kvalificiran pooblaščenec, ki ima pravno znanje in ustrezne izkušnje.¹⁰⁸ Prav tako ima v konkretnem primeru stranka, ki zastopa koristi oseb iz drugega odstavka 6. člena tega zakona interes, da ima v določenih primerih pomoč odvetnika ali druge osebe, ki je opravila pravniški državni izpit. Vendar pa predlagatelj meni, da v teh postopkih ne bi bilo ustrezno center za socialno delo opozarjati oziroma pozivati, naj si vzame pooblaščenca. Po mnenju predlagatelja je primerneje, da sodišče v takem primeru predlaga, da zastopanje centra prevzame Državno odvetništvo.

Ob tem je potrebno opozoriti, da bo opisana izjema od ureditve v ZPP veljala (le) v postopku pred sodiščem prve stopnje, v postopku s pravnimi sredstvi pa bo veljala ureditev glede zastopanja, kot jo določa ZPP.

K 46. členu:

Predlagano je, da sodišče in center za socialno delo v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij med seboj obvezno elektronsko poslujeta. To pomeni, da sodišče centru za socialno delo vroča vsa sodna pisanja po varni elektronski poti, prav tako pa center posreduje vse predloge, mnenja in ostale vloge sodišču po e-poti.

To je še posebej pomembno v postopku za izdajo začasne odredbe, ki bo sledil izvedbi nujnega ukrepa odvzema otroka. V tem postopku so namreč v 168. členu DZ določeni izjemno kratki roki. Center za socialno delo mora v 12 urah po odvzemu otroka predlagati sodišču izdajo začasne odredbe o odvzemu otroka. O predlogu za izdajo začasne odredbe mora sodišče odločiti takoj, najkasneje pa v 24 urah. Če center za socialno delo v zakonsko določenem roku ne predlaga izdaje začasne odredbe ali če sodišče ne odloči o predlogu

¹⁰⁸ Prim. N. Betetto: Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 2. knjiga (151.-305. člen), str. 576-577.

centra za socialno delo v roku iz prejšnjega odstavka ali zavrne izdajo začasne odredbe, se otrok takoj vrne staršem.

K 47. členu:

V predlagani člen je v celoti preneseno besedilo veljavnega tretjega odstavka 408. člena ZPP. Res je, da ZPP, ki se subsidiarno uporablja tudi v nepravdnih postopkih, že v 10. členu določa, da morajo državni organi, organi lokalnih skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter druge osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, ne glede na določbe o varstvu osebnih in drugih podatkov, na zahtevo sodišča brezplačno posredovati zahtevane podatke. Vendar lahko oseba, na katero se ti podatki nanašajo, nasprotuje pridobitvi teh podatkov. Zato je zakonodajalec že v 408. člen¹⁰⁹ veljavnega ZPP vnesel določbo, v skladu s katero so v postopkih v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki zaradi varstva otrok in drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese, osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

Po veljavni ureditvi velja taka določba tako za spore iz razmerij med starši in otroki kot tudi za zakonske spore. Predlagatelj ocenjuje, da mora taka določba veljati za vse postopke, urejene v okviru I. razdelka (torej za: postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj, postopek za spregled zadržkov za sklenitev zakonske zveze, postopek v zakonskih sporih ter postopke za varstvo koristi otroka), zato jo je umestil med skupne določbe tega razdelka.

K 48. členu:

Predlagana določba ureja primer, ko je nasprotnemu udeležencu (po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek ali po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini) izrečena prepoved približevanja naslovu, kjer ima stalno oziroma začasno prebivališče in predlagatelj v predlogu ne navede drugega naslova. V opisanih primerih od predlagatelja ni upravičeno pričakovati iskanja naslova, na katerega bo mogoče predlog vročiti nasprotnemu udeležencu. Sodišče bo nasprotnemu udeležencu pisanje vročalo na naslov, ki ga je slednji posredoval policiji ali sodišču. Če naslova ni posredoval ali mu na tem naslovu predloga ni mogoče vročiti, bo sodišče po uradni dolžnosti odredilo vročitev po izvršitelju ali detektivu ali pa bo nasprotnemu udeležencu postavilo začasnega zastopnika po 82. členu ZPP. Glede na okoliščine primera je jasno, da je v navedenih primerih treba postopati hitro.

¹⁰⁹ 408. člen ZPP določa:

»V zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, kar je potrebno, da se zavarujejo pravice in interesi otrok in drugih oseb, ki niso sposobne skrbeti za svoje pravice in interese.

V sporih o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ter v sporih o stikih otrok s starši in z drugimi osebami sodišče ni vezano na postavljene zahtevke, kadar tako določa zakon, pa lahko o tem odloči tudi brez postavljenega zahtevka.

Zaradi varstva oseb iz prvega odstavka tega člena lahko sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih stranke niso navajale, ter zbere podatke, potrebne za odločitev. Osebe in organizacije, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev, so sodišču dolžne dati zahtevane podatke tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo.

Ker je predlagatelj v navedenih primerih oseba, ki jo varuje izrečeni ukrep prepovedi približevanja, je temu prilagojena tudi ureditev glede založitve stroškov vročitve po izvršitelju ali detektivu in stroški oziroma stroškov začasnega zastopnika. Ti se začasno krijejo iz sredstev sodišča (drugi odstavek predlaganega člena).

Ko bo sodišče odločalo o stroških postopka, bo seveda odločilo tudi o povrnitvi teh stroškov ter nato postopalo določbah Sodnega reda¹¹⁰, ki urejajo izterjavo stroškov, ki so bili začasno izplačani iz sredstev za delo sodišč.¹¹¹

K 49. členu:

S predlaganim členom je z namenom dodatne pospešitve postopkov določen rok za odgovor na predlog za začetek postopka in za pripravo na narok. V predlogu predvideni roki so krajši od tistih, ki jih za podobna procesna opravila predvideva ZPP, ki se sicer v nepravdnih postopkih smiselno uporablja na podlagi **42. člena** predloga zakona.

Tako bo v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij rok za odgovor na predlog za začetek postopka 15 dni namesto 30 dni, kolikor je predvideno za pripravo odgovora na tožbo. Krajšanje rokov je po oceni predlagatelja dopustno zlasti glede na naravo razmerij, ki se urejajo v tem razdelku. Krajše roke opravičujejo tudi določbe o varstvu koristi oseb iz drugega odstavka **6. člena** predloga zakona in nenazadnje tudi določba **50. člena** predloga zakona, ki udeležencem omogoča, da navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze vse do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, če so v korist oseb iz drugega odstavka **6. člena** tega predloga zakona. Še več, udeleženci smejo navajati nova dejstva in predlagati nove dokaze celo v pritožbenem postopku, če so v korist oseb iz drugega odstavka **6. člena** tega predloga zakona.

Skladno z navedenim in namenom dodatne pospešitve postopkov bodo sodišča vabila na narok vročala tako, da bo udeležencem ostalo za pripravo nanj najmanj osem dni od prejema vabila.

K 50. členu:

S predlagano določbo je določen odstop od ureditve, ki velja glede navajanja novih dejstev in predlaganja novih dokazov po ZPP v postopku na prvi stopnji. Po njej lahko udeleženci vse do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji, navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze, če so v korist oseb iz drugega odstavka **6. člena** tega predloga

¹¹⁰ Uradni list RS, št. 87/16.

¹¹¹ Prvi odstavek 127. člena določa: Ko sodnik oziroma strokovni sodelavec odredi izterjavo stroškov, ki so bili začasno izplačani iz sredstev za delo sodišča (v odredbi določi tudi rok plačila, če ta še ni bil določen) in izterjavo sodne takse, po razporedu dela določena sodna oseba sestavi poziv za plačilo (obr. SR št. 8) z navedbo številke računa, na katerega ga je potrebno nakazati, imena sodišča in označbo, na katero zadevo se plačilo nanaša. Poziv se pošlje finančno-računovodski službi, da evidentira obveznost, in dolžniku. Ko sodna oseba prejme informacijo o vročitvi poziva dolžniku, o tem obvesti finančno-računovodsko službo.

Prvi odstavek 130. člena določa: Če dolжник stroškov ne plača v odrejenem roku, finančno-računovodska služba najkasneje v petinštiridesetih dneh po izteku tega roka pozove pristojno izvršilno sodišče, da po uradni dolžnosti izterja stroške po določbah zakona, ki ureja izvršbo (obr. SR št. 13) oziroma vloži elektronski predlog za izvršbo na Finančno upravo Republike Slovenije.

zakona, torej otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbale za svoje pravice in interese.

K 51. členu:

Predlagatelj meni, da v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerjih načeloma ni mogoče dovoliti uporabe določb o sodni poravnavi. Določba je smiselno podobna določbi prvega odstavka 412. člena ZPP, skladno s katero se v zakonskih sporih ter v sporih iz razmerij med starši in otroki ne uporabljajo določbe o sodbi na podlagi pripoznave, sodbi na podlagi odpovedi, vmesni sodbi ali na podlagi sporazuma strank in zamudni sodbi ter določbe o sodni poravnavi. V postopkih za ureditev osebnih stanj pa je poravnavanje že po naravi stvari izključeno.

V ZZZDR je bilo v 105., 106. in 130. členu določeno, da če se starša sporazumeta o vprašanjih, povezanih z varstvom, vzgojo in preživljanjem otroka ter otrokovih stikih, predlagata, naj sodišče o tem izda sklep. Obenem je v veljavnem drugem odstavku 412. člena ZPP določeno, da o teh vprašanjih lahko stranke sklenejo sodno poravnavo. Tako je bilo v praksi spomo, ali je dogovor glede otrok mogoče zapisati v obliki sodne poravnave, ali pa je vselej treba izdati sklep, saj je od te odločitve sodnika odvisno tudi, kakšna pravna sredstva imajo stranke na voljo – pritožbo ali tožbo za razveljavitev sodne poravnave¹¹².

DZ in predlog tega zakona to vprašanje jasno rešujeta.

Po predlagani ureditvi v 50. členu je sodna poravnava izrecno dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih. V drugih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij pa se določbe o sodni poravnavi ne uporabljajo..

Da je sodna poravnava dovoljena v postopkih za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih izrecno določa že DZ, ki dovoljuje sklenitev sodne poravnave:

- v primeru, ko se starši sporazumejo o varstvu in vzgoji otrok (drugi odstavek 138. člena DZ),
- v primeru, ko se starši, ki ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, sporazumejo o stikih (četrti odstavek 141. člena DZ),
- v primerih, ko se otrokovi starši, otrok in druge osebe, s katerimi je družinsko povezan in nanje navezan, sporazumejo o stikih (tretji odstavek 142. člena DZ),
- v primerih, če se starši sporazumejo o otrokovi preživnini (191. člen DZ) in
- v primerih, ko se starši sporazumejo o zvišanju ali znižanju z izvršilnim naslovom določene otrokove preživnine (drugi odstavek 197. člena DZ).

V vseh navedenih primerih pa DZ določa tudi, da sodišče, če ugotovi, da sporazum ni v skladu z otrokovo koristjo, predlog za sklenitev sodne poravnave zavrne. Če bo torej sodišče ugotovilo, da dogovor, ki ga udeleženci predlagajo, ni v skladu s koristmi otroka, bo tak predlog zavrnilo. Zoper tak sklep se bodo lahko udeleženci pritožili v skladu s splošno

¹¹² N. Betetto, Analiza novele zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – postopkovni problemi, Pravosodni bilten, št. 1/2005, str. 64

ureditvijo po prvem odstavku **34. člena**, ki določa, da se smejo udeleženci pritožiti zoper sklep, izdan na prvi stopnji, če z zakonom ni drugače določeno.

K 52. členu:

Ureditev pravnih posledic odločbe, izdane v postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, predstavlja prepis določbe 41. člena veljavnega ZNP. Pravne posledice odločb v navedenih postopkih nastopijo praviloma s pravnomočnostjo. V drugem odstavku pa je ostala predvidena možnost, da nastopijo pravne posledice že prej, in sicer v primerih, kadar je to potrebno zaradi varstva pravic in pravnih interesov otrok in oseb, ki zaradi svoje duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese (drugi odstavek **6. člena** predloga zakona)¹¹³.

K 53. členu:

Po predlagani ureditvi bo sodišče, kadar je treba sklep, izdan po določbah tega poglavja, posredovati upravni enoti zaradi vpisa v matični register ali sodišču za vpis zaznambe v zemljiško knjigo, posredovalo prepis sklepa, ki ne vsebuje obrazložitve. Zaradi vpisa določenih dejstev v javne evidence oziroma registre je namreč relevanten le izrek sklepa, ne pa tudi sama obrazložitev oziroma razlogi, ki so narekovali odločitev sodišča.

V skladu s predlaganim drugim odstavkom pa sodišče izdalo prepis sklepa, izdanega po določbah tega poglavja, ki ne vsebuje obrazložitve tudi na predlog udeleženca, ki tak sklep potrebuje zaradi uveljavljanja pravic v drugih postopkih.

V veljavni ureditvi pozna tako možnost 419. člen ZPP, vendar le za prepis odločbe o razvezi zakonske zveze. Predlagatelj pa ne vidi utemeljenega razloga, da do takega prepisa ne bi bili udeleženci postopkov iz I. razdelka upravičeni tudi v drugih postopkih po tem razdelku. Gre za ukrep varovanja občutljivih osebnih podatkov, v primerih ko stranka odločbo potrebuje za uveljavljanje svojih pravic v drugih postopkih, v katerih razlogi za sklep, s katerim je bilo urejeno osebno stanje ali družinsko razmerje, niso potrebni.¹¹⁴

K 54. členu:

Predlog zakona ohranja tudi vsebino določbe 42. člena veljavnega ZNP. Skladno z navedenim členom proti sklepu, s katerim je postopek pravnomočno končan, obnova postopka ni dovoljena, razen če zakon določa drugače. Predlagani zakon ne izključuje obnove postopka in je ta zato v nepravdnem postopku, ob smiselni uporabi določb ZPP (**42. člen** predloga zakona), načeloma dopustna. Tudi po predlagani ureditvi pa izjemo predstavljajo postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij. V teh postopkih gre za dinamična razmerja, zato je odločbo mogoče spremeniti v novem postopku, če se spremenijo okoliščine, na podlagi katerih je bila izdana. Zato je obnova dopustna le proti sklepu o postavitvi pod skrbništvo (**6. člen** predloga zakona), v postopkih za ugotovitev neobstoja zakonske zveze (**77. člen** v zvezi s **85. členom** predloga zakona) ter v postopkih

¹¹³ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 41. členu.

¹¹⁴ Prim.: A. Ekart in ostali: Zakon o pravdnem postopku z novelo ZPP-E, GV Založba, Ljubljana 2017, Uvodna pojasnila str. 163 in 164.

ugotavljanja in izpodbijanja očetovstva in materinstva (**89. člen** predloga zakona). Odločbe, izdane v obnovi navedenih postopkov, namreč učinkujejo tudi za nazaj, kar je v navedenih postopkih nujno zaradi vzpostavitve ustreznega stanja in urejanja nastalih razmerij (npr. presoja veljavnosti pravnih poslov, urejanja razmerij po ugotovljenem neobstoju zakonske zveze ipd.).¹¹⁵

K 55. členu:

V splošnih določbah predloga zakona (predlagani **41. člen**) je (enako kot v veljavnem 36. členu ZNP) določeno, da se, kadar sodišče ne more odločiti, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem ali kak drug dokaz, za katerega je treba plačati predujem, in predlagatelj v roku ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe tega dokaza, šteje, da je predlagatelj predlog umaknil.

V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij mora sodišče zaradi varstva koristi otrok in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, ugotavljati tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvajati dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali, ter nadaljevati postopek tudi v primeru, ko upravičeni predlagatelji predlog umaknejo, če ocenjuje, da je to potrebno zaradi varstva koristi navedenih oseb. Zato splošna ureditev po predlaganem **41. členu** za te postopke ne more veljati. ZPP, ki se v nepravdnih postopkih uporablja subsidiarno, v četrtem odstavku 153. člena ureja le izvajanje dokazov po uradni dolžnosti v zvezi z uporabo 3. člena ZPP, zato neposredna uporaba te določbe ne pride v poštev. Zato se s predlaganim **55. členom** določa, kako sodišče postopa v primeru, ko mora zaradi varstva koristi oseb, ki same niso sposobne varovati svojih pravic in pravnih interesov, izvesti dokaz z izvedencem po uradni dolžnosti. Pri predlagani ureditvi se je predlagatelj zgledoval po četrtem odstavku 153. člena ZPP in določil, da se stroški, ki nastanejo z izvedbo dokaza z izvedencem, založijo iz sredstev sodišč, pri čemer je predvidel posebno proračunsko postavko pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije, ki bo namenjena tovrstnim plačilom za potrebe vseh sodišč. Določba ureja stroškovni vidik določbe drugega odstavka **6. člena** predloga zakona, po kateri mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi oseb. Navedena določba predstavlja potrebno pravno podlago, da se bodo stroški ukrepanja sodišča po uradni dolžnosti lahko izplačali iz proračuna.

Ko bo sodišče odločalo o stroških postopka, bo seveda odločilo tudi o povrnitvi teh stroškov ter nato postopalo določbah Sodnega reda, ki urejajo izterjavo stroškov, ki so bili začasno izplačani iz sredstev za delo sodišč, kot že navedeno tudi pri obrazložitvi k **48. členu**.

K 56. členu:

Navedena določba predstavlja prepis določbe 43. člena veljavnega ZNP, po kateri določbe **desetega poglavja** veljajo tudi za postopke iz osebnih stanj in družinskih razmerij, ki niso posebej urejeni v I. razdelku predloga zakona, če zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

Enajsto poglavje – Postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo

¹¹⁵ Glej tudi Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 42. členu.

K 57. členu:

DZ je institut odvzema poslovne sposobnosti, kot je – tudi materialnopravno – urejen v ZNP, nadomestil z institutom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo. V skladu s prvim odstavkom 262. člena DZ sodišče osebo, ki zaradi motnje v razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, sama brez škode zase ni sposobna poskrbeti za svoje pravice in koristi, postavi pod skrbništvo in ji imenuje skrbnika.

S predlaganim členom je določen krog upravičenih predlagateljev za začetek postopka postavitve pod skrbništvo. Krog upravičenih predlagateljev je enak krogu predlagateljev, ki so upravičeni začeti postopek za odvzem poslovne sposobnosti po veljavnem 45. členu ZNP, pri čemer je upoštevana danes veljavna zakonska ureditev posameznih področij (namesto izraza »pristojni organ občinske skupnosti socialnega skrbstva«, ki se je uporabljal v starejših predpisih, je tako uporabljen izraz »pristojni center za socialno delo«; glede na veljavni Zakon o državnem tožilstvu¹¹⁶ (v nadaljevanju: ZDT-1) je izraz »javni tožilec« nadomeščen z izrazom »državni tožilec«).

Predlagatelj zakona je ohranil tudi možnost, da predlog vloži oseba, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga (predlagani drugi odstavek), ter možnost, da sodišče postopek začne po uradni dolžnosti, če izve za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je treba določeno osebo postaviti pod skrbništvo (predlagani tretji odstavek).

V predlaganem četrtem odstavku pa je glede na to, da bo po ureditvi v DZ sodišče tisto, ki bo odločalo tudi o razrešitve skrbnika in imenovanju novega, določeno še, kdo bo lahko predlagatelj postopka za razrešitev skrbnika in imenovanje novega. To je lahko center za socialno delo, skrbnik in oseba, ki je postavljena pod skrbništvo, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga.

K 58. členu:

S predlaganim členom se ohranja ureditev, ki jo glede udeležencev določa 46. člen veljavnega ZNP, se pa v primerjavi z veljavno določbo, upošteva ureditev v 265. členu DZ, izraz »skrbnik osebe, kateri naj se odvzame poslovna sposobnost« nadomesti z izrazom »začasni skrbnik osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, če je bil postavljen, pa ni bil postavljen tudi za zastopanje po prejšnjem členu«, izraz »pristojni organ občinske skupnosti socialnega skrbstva«, ki se je uporabljal v starejših predpisih, pa se nadomešča z izrazom »pristojni center za socialno delo«. Zakon s tem navedenima omogoča položaj udeleženca v postopku, kar pomeni, da v postopku nastopata samostojno in ne v imenu osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost¹¹⁷, po novem torej ne v imenu osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo.

K 59. členu:

¹¹⁶ Uradni list RS, št. 58/11, 21/12 – ZDU-1F, 47/12, 15/13 – ZODPol, 47/13 – ZDU-1G, 48/13 – ZSKZDČEU-1, 19/15 in 23/17 – ZSSve

¹¹⁷ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 46. členu.

S tem, ko se na sodišče prenese pristojnost za postavitve osebe pod skrbništvo in za imenovanje skrbnika, je v prvem odstavku 265. člena DZ določeno tudi, da lahko sodišče po potrebi imenuje začasnega skrbnika. Glede na navedeno se v predlaganem členu (prvi odstavek) določa, da sodišče osebi, ki naj se postavi pod skrbništvo, po navedenih določbah DZ po potrebi imenuje začasnega skrbnika in določi obseg njegovih pooblastil. Prav je, da sodišče začasnega skrbnika imenuje le po potrebi. Glede na to, da je lahko predlog za postavitve pod skrbništvo neutemeljen, bi avtomatična (samodejna) postavitve začasnega skrbnika vsaki osebi, glede katere je vložen predlog za postavitve pod skrbništvo, lahko predstavljal nesorazmeren poseg v zasebnost posameznika, saj bi mu s tem dejansko omejili pravico samostojnega uveljavljanja svojih interesov v postopku (prim. **44. člen** tega predloga zakona).

Če bo sodišče začasnega zastopnika postavilo, bo skladno z določbo prvega odstavka 265. člena DZ določilo tudi obseg njegovih obveznosti in pravic in v tem pogledu tudi pravico oziroma dolžnost zastopanja v postopku postavitve pod skrbništvo, če bo ugotovilo, da oseba, o kateri se vodi postopek, ni sposobna razumeti pomena in pravnih posledic procesnih dejanj (prim. **44. člen** tega predloga zakona).

Zaradi varstva interesov osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, je predlagano še, da predlagatelj in oseba, ki je pri predlagatelju zaposlena, ne more biti začasni skrbnik (drugi odstavek predlaganega člena).

K 60. členu:

Predlagana določba je smiselno enaka določbi 47. člena veljavnega ZNP, skladno s katero sodišče zasliši osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, razen če – potem, ko osebo poskusi zaslišati oziroma pridobiti njeno izjavo – ugotovi, da bi to zaslišanje škodilo njenemu zdravju ali da glede na njeno zdravstveno stanje zaslišanje ni mogoče. Gre za izraz pravice do izjave. Sodišče mora dati osebi, o kateri se vodi postopek, možnost, da se izjavi o predlogu za uvedbo postopka ter o navedbah drugih udeležencev in o zbranem procesnem gradivu¹¹⁸.

K 61. členu:

Določba prvega odstavka je povzeta po veljavni določbi prvega odstavka 48. člena ZNP. Sodišče odredi, da osebo, ki naj se postavi pod skrbništvo, pregleda izvedenec medicinske stroke (prvi odstavek predlaganega člena).

Pregled iz prvega odstavka lahko sodišče opusti le, če je oseba, ki bi jo bilo treba pregledati, v psihiatrični bolnišnici (glej 2. člen Zakona o duševnem zdravju; ZDZdr)¹¹⁹ po odločbi sodišča in če iz poročila te bolnišnice o zdravljenju izhaja potreba, da se jo postavi pod skrbništvo ali če sodišče že razpolaga z ustreznim mnenjem izvedenca medicinske stroke, ki pa ne sme biti starejše kot šest mesecev (drugi odstavek predlaganega člena). Tudi navedena določba je smiselno enaka določbi veljavnega drugega odstavka 48. člena ZNP.

¹¹⁸ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 47. členu.

¹¹⁹ Uradni list RS, št. 77/08 in 46/15 – odl. US

K 62. členu:

Predlagana ureditev je povzeta po veljavni določbi 49. člena ZNP. Sodišče bo na podlagi predlagane določbe prvega odstavka lahko odredilo, da se oseba, ki naj se postavi pod skrbništvo, začasno, vendar najdalj za dva dni, zadrži v psihiatrični bolnišnici, če je po mnenju zdravnikov to nujno potrebno za ugotovitev njenega zdravstvenega stanja. Zaradi pospešitve postopkov v teh zadevah predlagatelj ohranja tridnevni pritožbeni rok in določbo, da mora sodišče druge stopnje v istem roku o pritožbi tudi odločiti. Ob tem je še dodati, da bo sodišče skladno z drugim odstavkom **36. člena** predloga zakona, če bo to potrebno zaradi varstva oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbale za svoje pravice in interese, lahko odločilo, da pritožba v navedenem primeru ne zadrži izvršitve sklepa. Prej določen sedemdnevni rok zadržanja (zaradi pregleda) je predlagatelj po vzoru prvega odstavka 44. člena ZDZdr skrajšal na dva dni. Tak rok namreč navedeni zakon določa za primer, če se oseba noče prostovoljno podvreči pregledu in ni mogoče drugače ugotoviti pogojev za sprejem osebe na zdravljenje brez privolitve. Predlagatelj namreč ne najde prepričljivih razlogov, da bi v primerih, ko gre za postopek postavitve osebe pod skrbništvo, lahko pridržanje osebe v psihiatrični bolnišnici, zaradi ugotovitve njenega zdravstvenega stanja, lahko trajalo kar sedem dni.

K 63. členu:

Sodišče, ki bo v postopku za postavitvev pod skrbništvo ugotovilo, da so izpolnjeni pogoji za postavitvev odrasle osebe pod skrbništvo, bo hkrati s postavitvijo osebe pod skrbništvo imenovalo tudi skrbnika (prvi odstavek 262. člena DZ) in določilo obseg skrbnikovih obveznosti in pravic (drugi odstavek 262. člena DZ).

Skladno z določbo 240. člena DZ, ki določa, da se za skrbnika imenuje oseba, ki ima lastnosti in sposobnosti, potrebne za opravljanje obveznosti skrbnika, in ki privoli, da bo skrbnik, vsebuje predlagani prvi odstavek obveznost sodišča, da osebo, ki naj bo imenovana za skrbnika, zasliši, ji pojasni pravice in obveznosti skrbnika ter pridobi njeno privolitev. Glede na to, da je obveznost skrbnika prostovoljna in častna, predlagatelj meni, da mora sodišče pred njenim imenovanjem ne le presoјati o primernosti osebe, ki je predlagana za skrbnika, temveč jo tudi seznaniti z pravicami in obveznostmi, ki jih bo pridobila kot skrbnik. Privolitev za opravljanje skrbništva namreč lahko poda oseba, ki naj bo imenovana za skrbnika, le, če je pred tem o pravicah in obveznostih skrbnika ustrezno poučena.

Skrb za izbiro pravne ali fizične osebe, ki naj opravlja naloge skrbnika, še vedno ostaja na centru za socialno delo (tretji odstavek 272. člena DZ). Skladno z navedeno določbo je v primerih, ko postavitvev pod skrbništvo predlaga center za socialno delo, dolžnost centra za socialno delo tudi, da v predlogu navede, katero fizično ali pravno osebo naj sodišče imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo. V predlaganem drugem odstavku je z namenom pospešitve postopka in s tem bolj učinkovite zaščite osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo, določeno, da sodišče tedaj, ko postavitvev pod skrbništvo predlaga center za socialno delo in v predlogu ne imenuje osebe, ki naj se imenuje za skrbnika, predlagatelja pozove, naj to stori. V primeru če predloga ne poda, sodišče za skrbnika imenuje predlagatelja, torej center za socialno delo (prim. prvi odstavek 244. člena DZ).

Za primer, ko predlagatelj postopka ni center za socialno delo, pa je predlagana ureditev, po kateri sodišče od centra za socialno delo pridobi mnenje o tem, katero osebo naj imenuje za skrbnika osebe, ki naj se postavi pod skrbništvo. Tako bo moral center za socialno delo preveriti in se opredeliti do tega, ali je morebitni predlog sorodnikov za postavitve določene osebe za skrbnika tej osebi v korist, če takšnega predloga ne bo, pa poiskati primernega skrbnika. Tudi v teh primerih pa bo sodišče postopalo enako, če se center za socialno delo na poziv sodišča, da imenuje osebo, ki naj se postavi za skrbnika, ne bo odzval. Tudi v navedenih primerih bo sodišče za skrbnika imenovalo center za socialno delo (tretji odstavek predlaganega člena).

V primerih, ko bo sodišče za zaščito pravic oseb, ki naj se postavijo pod skrbništvo, zaradi neodzivnosti »primorano« za skrbnika imenovati center za socialno delo, pa predlagatelj v četrtem odstavku predlaganega člena dopušča možnost, da center za socialno delo predlaga svojo razrešitev, če hkrati predlaga drugo, primernejšo fizično ali pravo osebo, ki naj jo sodišče imenuje za skrbnika. V odločbi o razrešitvi bo tako sodišče v teh primerih hkrati postavilo (imenovalo) tudi novega skrbnika.

K 64. členu:

Kot že zapisano, je DZ odpravil institut odvzema poslovne sposobnosti. Skladno z določbo **54. člena** predloga zakona v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij obnova ni dovoljena. Vendar je v postopkih za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo nujno zagotoviti ne le možnosti za spreminjanje odločitve, temveč tudi učinek spremenjene odločitve »za nazaj«. Slednjega pa zagotavlja le sprememba odločitve v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi¹²⁰. Zato tudi predlagani člen določa, da je zoper »sklep o postavitvi pod skrbništvo« obnova postopka dovoljena. Ob predlagani ureditvi v **38. členu** bo zoper tak sklep dovoljena tudi revizija, saj skupne določbe I. razdelka ureditve glede dovoljene revizije ne spreminjajo (glej tudi obrazložitev k **38. členu** predloga zakona).

K 65. členu:

Besedilo predlaganega člena upošteva ureditev 266. člena DZ, po kateri skrbništvo nad osebo, ki je bila postavljena pod skrbništvo, preneha z odločbo sodišča, če so prenehali razlogi za skrbništvo. Predlagana določba ureja postopanje sodišča, ki izda sklep o prenehanju skrbništva (prvi odstavek predlaganega člena). V navedenem sklepu sodišče razreši skrbnika in mu določi rok, v katerem mora centru za socialno delo predložiti končno poročilo o svojem delu in račun o upravljanju premoženja, ter osebi, nad katero preneha skrbništvo, vrniti njeno premoženje v upravljanje (drugi odstavek predlaganega člena). Določitev roka za predložitev končnega poročila in računa o upravljanju ter izročitev premoženja sicer izhaja iz določb DZ, ki urejajo razrešitev skrbnika (254. in 255. člen DZ). Vendar predlagatelj ocenjuje, da ni razloga, da navedena ureditev ne bi veljala za vse primere prenehanja skrbništva.

Smiselno je povzeta tudi določba drugega odstavka veljavnega 54. člena ZNP, tako da predlagani četrti odstavek določa, da se v postopku za prenehanje skrbništva smiselno uporabljajo določbe postopka o postavitvi pod skrbništvo, razen določbe **63. člena**, ki ureja

¹²⁰ Prim. Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 52. členu.

imenovanje skrbnika, in **59. člena** predloga zakona, ki ureja postavitve začasnega skrbnika za zastopanje v postopku postavitve pod skrbništvo.

K 66. členu:

Predlagana ureditev vsebinsko ni spremenjena glede na veljavno določbo 55. člena ZNP, upošteva pa veljavno ureditev v DZ, po kateri je institut odvzema poslovne sposobnosti nadomeščen z institutom postavitve pod skrbništvo. Določba ureja postopanje v primeru, če je sodišče zavrnilo predlog za prenehanje skrbništva, nov predlog pa je vložen pred potekom roka, ki ga je določilo, pri čemer tudi po predlagani določbi rok ne sme biti daljši kot eno leto.

K 67. členu:

Podobno kot v veljavnem 56. členu ZNP je v predlaganem členu za primer, če ima oseba, ki naj se jo postavi pod skrbništvo, nepremičnine, upošteva danes veljavno ureditev v ZZK-1, določena obveznost sodišča, ki vodi postopek, da pošlje obvestilo o uvedbi postopka za postavitve pod skrbništvo, obvestilo in pravnomočni sklep o postavitvi osebe pod skrbništvo ter obvestilo in pravnomočni sklep o prenehanju skrbništva za vpis zaznambe v zemljiško knjigo.

K 68. členu:

Predlagana določba ureja porazdelitev bremena stroškov postopka drugače od splošnega pravila v **40. členu** predloga zakona, ki določa, da praviloma vsak udeleženec trpi svoje stroške, razen če zakon določa drugače. Če so nastali skupni stroški, odloči sodišče po prostem preudarku, upošteva je okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo. Če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, trpijo stroške ti udeleženci.

Postopek za postavitve pod skrbništvo je voden zaradi varstva koristi določene osebe, in zato po veljavni ureditvi kot po predlagani ureditvi v **40. členu** velja, da jih krije oseba, ki je postavljena pod skrbništvo. Namesto take ureditve je predlagano, da v primeru, ko je oseba postavljena pod skrbništvo, o stroških odloči sodišče po prostem preudarku, pri čemer bo sodišče lahko upoštevalo vse okoliščine konkretnega primera, Če bo sodišče predlog zavrnilo, mora stroške kriti predlagatelj. V primeru, če je postopek tekel po uradni dolžnosti in je bil ustavljen, pa se stroški krijejo iz sredstev sodišča.

Dvanajsto poglavje – Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti otroka, ki je postal roditelj

V primerjavi z veljavno ureditvijo v četrtem poglavju ZNP (Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti mladoletne osebe, ki je postala roditelj) je glede na predlagano določbo tretjega **odstavka 6. člena** predloga zakona, po kateri je otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost, v tem poglavju ustrezno spremenjen naslov poglavja (namesto besedne zveze »mladoletne osebe, ki je postala roditelj« je uporabljena besedna zveza »otroka, ki je postal roditelj«), navedeno pa je upoštevano tudi v posameznih določbah tega poglavja.

K 69. členu:

Predlagana določba je vsebinsko enaka določbi veljavnega 61. člena ZNP, usklajeno je le poimenovanje upravičenih predlagateljev. Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti se začne na predlog otroka, ki je postal roditelj, ali z njegovim soglasjem na predlog pristojnega centra za socialno delo.

K 70. členu:

V predlaganem členu je določen krog udeležencev postopka. Poleg predlagatelja in osebe, o kateri se vodi postopek, so to tudi starši oziroma skrbnik otroka in pristojni center za socialno delo. Vsebinsko torej ni sprememb glede na veljavni 62. člena ZNP.

K 71. členu:

Določbe tega člena urejajo pravico do pritožbe. V primeru, ko je sodišče izdalo sklep, s katerim otrok pridobi popolno poslovno sposobnost, se zoper navedeni sklep lahko pritožijo starši oziroma skrbnik ter pristojni center za socialno delo. V primerih, ko je sodišče s sklepom zavrnilo predlog za pridobitev popolne poslovne sposobnosti, pa se lahko pritožita otrok in pristojni center za socialno delo. Ureditev vsebinsko povzema prvi odstavek 63. člena veljavnega ZNP.

K 72. členu:

Določba predlaganega člena ureja posredovanje sklepa upravni enoti, pristojni za opravo vpisa v matični register, in je vsebinsko enaka drugemu odstavku 63. člena veljavnega ZNP.

Trinajsto poglavje – Postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze

S 24., 27. in 28. členom DZ je pristojnost za dovolitev sklenitve zakonske zveze v celoti prenesena na sodišča. Predlagatelj ocenjuje za primerno, da sodišče o tem odloča v nepravdnem postopku, in navedene postopke uvršča v razdelek, ki ureja postopke za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij.

K 73. členu:

V predlaganem členu je določena vsebina postopka za dovolitev sklenitve zakonske zveze, ki je postopek, v katerem sodišče odloča o dovolitvi sklenitve zakonske zveze med skrbnikom in njegovim varovancem, o dovolitvi sklenitve zakonske zveze med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester (spregled sorodstvenega razmerja) in o dovolitvi sklenitve zakonske zveze otroku, ki je že dopolnil 15 let (spregled mladostnosti).

K 74. členu:

V predlogu člena je določeno, kdo lahko začne postopek. V postopku za spregled zadržka mladostnosti mora biti to vselej oseba, pri kateri ta zadržek obstaja, torej otrok, ki pa je že

dopolnil 15 let (prvi odstavek predlaganega člena). Sicer pa se postopek za dovolitev sklenitve zakonske zveze začne na skupen predlog obeh oseb, ki želita skleniti zakonsko zvezo, saj pri obeh obstaja zadržek za sklenitev zakonske zveze.

K 75. členu:

Sodišče bo pred odločitvijo v postopku za spregled zadržka mladoletnosti moralo zaslišati otroka, osebo, s katero namerava skleniti zakonsko zvezo, in otrokove starše oziroma skrbnika. Določba je vsebinsko povzeta po določbi 23. člena ZZZDR, upošteva spremembo pristojnosti za odločanje, ki je po določbi 24. člena DZ s centrov za socialno delo prešla na sodišča.

K 76. členu:

V predlaganem členu je določena možnost (in ne obveznost) sodišča, da pred odločitvijo o dovolitvi sklenitve zakonske zveze od pristojnega centra za socialno delo zahteva mnenje.

Glede na določbo 29. člena DZ sodišče pri odločitvi v postopku za spregled mladoletnosti po drugem odstavku 24. člena DZ, v postopku za spregled sorodstva med otroki bratov in sester ter med otroki polbratov in polsester iz tretjega odstavka 27. člena DZ in v postopku za dovolitev sklenitve zakonske zveze v primeru obstoja skrbništva iz 28. člena DZ upošteva mnenje centra za socialno delo, kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek. Da pridobitev mnenja ni obvezna v vseh primerih, torej izhaja že iz zapisa 29. člena DZ. Kadar pa bo sodišče v skladu s to določbo mnenje centra za socialno delo pridobilo, ga bo skladno z določbo 29. člena DZ pri odločitvi tudi upoštevalo.

Štirinajsto poglavje – Postopki v zakonskih sporih

K 77. členu:

Predlagani člen predstavlja prenos vsebine določbe prvega odstavka 406. člena ZPP (ki določa, da so zakonski spori spori o razvezi ali razveljavitvi zakonske zveze), pri čemer upošteva, da so skladno z določbami DZ postopki v zakonskih sporih: postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, postopek za razveljavev zakonske zveze in postopek za razvezo zakonske zveze.

Skladno z določbo 45. člena DZ je neveljavna tista zakonska zveza, ki je sklenjena v nasprotju z določbami 23. člena DZ (svobodna izjava volje), prvega odstavka 24. člena DZ (obstoj mladoletnosti), 25. (razsodnost), 26. (že sklenjena zakonska zveza) ter prvega in tretjega odstavka 27. člena (obstoj sorodstvenega razmerja). Če je zakonska zveza iz katerega koli vzroka nevzdržna, sme skladno s prvim odstavkom 98. člena DZ vsak zakonec zahtevati razvezo. Če so navedene določbe podobne določbam pred uveljavitvijo DZ, pa novost med postopki v zakonskih sporih predstavlja postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze. Glede na določbo 42. člena DZ se v primeru, če niso izpolnjeni pogoji iz 22. člena DZ, kar pomeni, da osebi, ki sklepata zakonsko zvezo nista različnega spola, da ne izjavita svojega soglasja, da sklepata zakonsko zvezo ali da svojega soglasja ne izjavita pred pristojnim državnim organom, šteje, da zakonska zveza ne obstaja. Neobstoječa zakonska

zveza tudi nima pravnih posledic.

Vsi navedeni postopki bodo, kot že sedaj, tudi po ureditvi v DZ, potekali pred okrožnim sodiščem. S predlogom tega zakona pa se bodo tudi ti postopki vodili po pravilih nepravdnega postopka.

Če bi ohranili sedanjo ureditev, po kateri se zakonska zveza razveže v pravnem postopku, bi glede na odločitev, da se bo v vseh postopkih, v katerih se urejajo razmerja glede otrok, odločalo v nepravdnem postopku, morale sodišče v primeru, ko je treba hkrati z razvezo zakonske zveze odločati tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju in stikih otrok, hkrati voditi postopek in odločati po pravilih dveh vrst postopkov. Ureditev v DZ namreč ne dopušča, da bi bila odločitev o razvezi zakonske zveze ločena od odločitev glede skupnih otrok (glej 96. in 98. člen DZ). Glede na to, da so že v veljavni ureditvi pravila pravnega postopka v sedemindvajsetem poglavju ZPP približana pravilom, ki veljajo v nepravdnem postopku, glede na to, da sodišče razveže zakonsko zvezo, če je ta za zakonca iz kateregakoli vzroka nevzdržna in torej za razvezo zadošča navedba enega od zakoncev, da je zakonska zveza zanj nevzdržna, da je DZ določil razvezo zakonske zveze pred notarjem, če zakonca nimata skupnih otrok, nad katerimi izvajata starševsko skrb, predlagatelj ne vidi razlogov, zakaj ne bi o razvezi zakonske zveze odločalo sodišče v nepravdnem postopku.

Prilagojene določbe sedemindvajsetega poglavja ZPP veljajo tudi za razveljavitev zakonske zveze, in glede na 99. člen DZ (po katerem se ob razveljavitvi zakonske zveze za razmerja zakoncev do skupnih otrok smiselno uporabljajo določbe za razmerja do skupnih otrok ob razvezi zakonske zveze) se tudi v teh postopkih hkrati odloča tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju in stikih otrok, zaradi česar predlagatelj tudi za te postopke predlaga odločanje v nepravdnem postopku. Poleg tega je že po DZ v teh postopkih izražen tudi javni interes, kar je značilno tudi za nepravdne postopke. Po 48. členu DZ lahko namreč »tožbo« za razveljavitev zakonske zveze, sklenjene v nasprotju z določbami prvega odstavka 24. člena, 25. in 26. člena, prvega in drugega odstavka 27. člena ali 47. člena DZ, poleg zakoncev vložijo vsi, ki imajo pravni interes za to razveljavitev; če je bila zakonska zveza sklenjena v nasprotju z določbami prvega odstavka 24. člena, 25. in 26. člena, prvega in drugega odstavka 27. člena ali drugega odstavka 47. člena DZ, pa lahko vloži tožbo za razveljavitev zakonske zveze tudi državni tožilec. Pobudo za vložitev tožbe za razveljavitev zakonske zveze državnemu tožilcu lahko posredujejo upravni in drugi državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in organi lokalnih skupnosti.

Javni interes je izražen tudi pri novem institutu, ki ga je uvedel DZ – to je pri neobstoječi zakonski zvezi. Po 43. členu DZ lahko »tožbo« za ugotovitev neobstoja zakonske zveze vložijo osebe, ki imajo pravni interes, in državni tožilec. Pobudo za vložitev tožbe za ugotovitev neobstoja zakonske zveze državnemu tožilcu pa lahko posredujejo upravni in drugi državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb in organi lokalnih skupnosti.

Glede na navedeno je predlagano, da se v vseh teh sporih odloča v nepravdnem postopku, ki je po mnenju predlagatelja za te postopke tudi primernejši. Gre namreč za urejanje družinskih razmerij in ne klasičnih pogodbenih razmerij. Zato je tudi v teh postopkih, ki so jim pogosto pridruženi tudi postopki, povezani z odločanjem o vzgoji in preživljanju otrok,

postopki o urejanju stikov s starši in drugimi osebami, preživljanjem idr., pomembno ohranjanje občutka o urejanju razmerij na predlog enega ali obeh zakoncev. Nepotrebno je po mnenju predlagatelja obravnavanje teh postopkov v luči spora, v katerem mora eden izmed zakoncev zoper drugega vložiti tožbo. Za urejanje družinskih razmerij, ob poudarjeni skrbi sodišča za pravice in interese oseb iz drugega odstavka **6. člena** predloga zakona, je brez dvoma škodljivo vsakršno nepotrebno zaostrovanje občutljivih družinskih odnosov. Tudi zato predlagatelj podpira urejanje razmerij z vložitvijo predloga in ne z vložitvijo tožbe. Ob tem se seveda zaveda, da bo v tem pogledu nujna redakcija DZ, ki v nekaterih primerih izrecno napotuje na vložitev tožbe.¹²¹

K 78. členu:

V predlaganem členu so določeni upravičeni predlagatelji postopka.

Upošteva je ureditev v DZ je tako predlagano, da se postopek za ugotovitev neobstoja zakonske zveze začne na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca (predlagani prvi odstavek)¹²². Postopek za razveljavitev zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev, lahko pa tudi na predlog osebe, ki ima pravni interes, ali državnega tožilca, če tako določa družinski zakonik (predlagani drugi odstavek)¹²³.

Postopek za razvezo zakonske zveze se začne na predlog enega od zakoncev (predlagani tretji odstavek)¹²⁴, postopek za sporazumno razvezo zakonske zveze pa na predlog obeh zakoncev (predlagani četrti odstavek)¹²⁵.

V predlaganem petem odstavku pa je urejen primer, če eden od zakoncev med postopkom odstopi od predloga za sporazumno razvezo. Po veljavni ureditvi tretjega odstavka 415. člena ZPP sodišče v opisanem primeru postopek ustavi in enaka ureditev je ohranjena tudi v predlagani določbi.

K 79. členu:

Predlagana določba ureja vsebino predloga, ki se v teh postopkih razlikuje zlasti v pogledu oblikovanja določenega zahtevka, o katerem naj sodišče odloči (prvi odstavek predlaganega člena). Navedena določba v okviru posebnih pravil v pravnem postopku ni bila potrebna, saj sodišče v pravnem postopku vedno odloča v okviru postavljenih zahtevkov, razen če zakon izrecno določa drugače.

Glede na določbo **25. člena** predloga zakona oblikovanje zahtevka ni obvezna sestavina predloga. Predlog mora vsebovati (le) opis razmerja oziroma stanje, o katerem naj sodišče odloči, dejstva, ki so pomembna za odločitev, dokaze za te navedbe, druge podatke, ki jih

¹²¹ V skladu z navedenim bo zato glede na naravo nepravdnega postopka treba v DZ poimenovanje začetnega procesnega akta »tožba« spremeniti v »predlog«. Ali bomo to storili s prehodnimi določbami tega zakona ali bo pripravljena novela DZ, bo dogovorjeno med pristojnimi ministrstvi ob sodelovanju Službe Vlade RS za zakonodajo.

¹²² Glej 43. člen DZ.

¹²³ Glej 48. člen DZ.

¹²⁴ Glej 98. člen DZ.

¹²⁵ Glej 96. člen DZ.

mora imeti vsaka vloga, ter identifikacijske podatke udeležencev. Tudi če predlagatelj zahtevke oblikuje, pa sodišče nanj ni vezano (glej še obrazložitev k **25. členu** predloga zakona). V postopkih v zakonskih sporih, posebej glede na možnost uveljavljanja neobstoja zakonske zveze po 42. členu DZ, pa predlagatelj tega zakona meni, da je treba in je za ustreznost sodne odločitve nujno, da predlagatelj postopka oblikuje oziroma postavi tudi zahtevke, o katerem naj sodišče odloči (določen zahtevke). Sodišče iz opisa zadeve morda samo niti ne bo moglo izluščiti, ali predlagatelj želi razvezo zakonske zveze ali morda njeno razveljavitev ali celo ugotovitev, da ta ne obstoji. Glede na pravne posledice odločitve v posameznih vrstah navedenih postopkov pa je zelo pomembno, da odločitev sodišča ustreza vsebini predloga. V posledici predlagane ureditve zato sodišče v navedenih postopkih odloča v okviru zahtevka, kot ga v predlogu oblikuje predlagatelj (prim. prvi odstavek 2. člena ZPP). Če predlagatelj zahtevka ne oblikuje, postopa sodišče po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami (tretji odstavek predlaganega člena).

Predlagani drugi odstavek pa ureja obvezno predložitev zapisnika centra za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju, če DZ določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti takega svetovanja. Obvezno udeležbo predlagatelja razveze ali sporazumne razveze določa 200. člen DZ. Zakonca se, preden vložita predlog, nista dolžna udeležiti predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo le: če nimata skupnih otrok, nad katerimi imata starševsko skrb, če je eden od zakoncev nerazsoden ali če ima neznano prebivališče ali je pogrešan, ali če en ali oba zakonca živita v tujini. O opravljenem predhodnem svetovanju center za socialno delo naredi zapisnik, iz katerega je razvidno, da sta se razgovora udeležila zakonca, ki nameravata vložiti predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za razvezo (drugi odstavek 204. člena DZ). Glede na to, da je udeležba na predhodnem svetovalnem razgovoru obvezna v vseh primerih, razen kadar obstajajo prej opisane okoliščine iz prvega odstavka 200. člena DZ, je s predlaganim drugim odstavkom določeno, da je zapisnik iz drugega odstavka 204. člena DZ obvezna priloga predloga za razvezo zakonske zveze. Če zapisnik predlogu ni priložen, pa niso hkrati podane okoliščine iz prvega odstavka 200. člena DZ, sodišče postopa po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami (tretji odstavek predlaganega člena).

K 80. členu:

S to določbo predlagatelj ureja posledice, če se predlagatelj oziroma predlagatelja sporazumne razveze ne udeležita predhodnega svetovanja. Če DZ določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti predhodnega svetovanja, pa iz zapisnika centra za socialno delo izhaja, da se predlagatelj razveze zakonske zveze ni (oziroma da se predlagatelja sporazumne razveze zakonske zveze nista) udeležila predhodnega svetovanja, se šteje, da je predlog umaknjen. S to določbo predlagatelj sledi prizadevanjem, ki jih izražajo določbe DZ o namenu predhodnega svetovanja (drugi odstavek 200. člena DZ), ki pa ga je mogoče udejanjiti le, če se stranke teh svetovanj tudi dejansko udeležijo.

Predvidena posledica s presumpcijo umika predloga pa seveda ne vpliva na pravico predlagatelja oziroma predlagateljev, da predloga ne bi mogla ponovno vložiti (prim. 26. člen predloga zakona) in mu priložiti zapisnik, iz katerega bo razvidno, da se je predlagatelj razveze (oziroma da sta se predlagatelja sporazumne razveze) predhodnega svetovanja udeležil(a).

K 81. členu:

DZ določa v:

- 44. členu – nadaljevanje postopka za ugotovitev neobstoja zakonske zveze – tožbe za ugotovitev neobstoja zakonske zveze ne morejo vložiti dediči, lahko pa nadaljujejo postopek, ki ga je začel zapustnik;
- 53. členu – nadaljevanje postopka za razveljavitev zakonske zveze – tožbe za razveljavitev zakonske zveze ne morejo vložiti dediči, lahko pa nadaljujejo postopek, ki ga je začel zapustnik;
- 111. členu – nadaljevanje razveznega postopka po pravnih naslednikih – pravica do tožbe za razvezo zakonske zveze ne preide na dediče, tožnikovi dediči pa smejo nadaljevati že začeti postopek, da bi dokazali utemeljenost tožbenega zahtevka.

Skladno z navedenimi določbami DZ je v predlaganem prvem odstavku vsebinsko povzeta določba veljavnega prvega odstavka 418. člena ZPP in urejena možnost dedičev, da v zakonsko predpisanem roku šestih mesecev nadaljujejo že začeti postopek s predlogom, naj sodišče ugotovi, da je bil predlog za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze, po novem pa tudi za ugotovitev neobstoja zakonske zveze, utemeljen.

Drugi odstavek je vsebinsko enak drugemu odstavku 418. člena ZPP in predvideva smiselno uporabo določb prvega odstavka tudi tedaj, kadar je umrli zakonec vložil predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze.

K 82. členu:

Predlagani člen povzema vsebino določb prvega, drugega in tretjega odstavka veljavnega 421. člena ZPP. V prvem odstavku je glede na odločanje po pravilih nepravdnega postopka spremenjeno le poimenovanje odločbe, saj bo sodišče tudi v postopkih za razvezo ali sporazumno razvezo zakonske zveze odločalo s sklepom (prim. prvi odstavek 31. člena predloga zakona).

V drugem odstavku je za razliko od določbe drugega odstavka 421. člena ZPP opuščen dostavek, da sodišče, v primeru če zahtevku za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze ugotovi, odloči o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o stikih med zakoncema in skupnimi otroki tudi, če ni bil postavljen ustrezen zahtev, če je bil postavljen, pa nanj sodišče ni vezano. Glede na določbo drugega odstavka 98. člena DZ, ki ureja vsebino sodnega odločanja v primeru razveze zakonske zveze in določbo 99. člena DZ, po kateri se za razmerja zakoncev iz neveljavne zakonske zveze do skupnih otrok smiselno uporabljajo določbe za razmerja do skupnih otrok ob razvezi zakonske zveze, predlagatelj ocenjuje, da dostavek ni potreben. Nenazadnje je nepotreben tudi zato, ker pri odločanju o varstvu, vzgoji, preživljanju in stikih ne gre za odločanje v zakonskem sporu in se zato ne uporablja določba predlaganega prvega odstavka **79. člena**, po kateri mora predlog v zakonskem sporu obsegati tudi določen zahtev, o katerem naj sodišče odloči.

V tretjem odstavku predlaganega člena je povzeta določba tretjega odstavka 421. člena ZPP, pri čemer odloča sodišče o stanovanjskem varstvu po določbah 109. člena DZ le na

predlog zakonca.

K 83. členu:

100. člen DZ določa:

»(1) Nepreskrbljeni zakonec, ki nima sredstev za preživljanje in brez svoje krivde ni zaposlen, *lahko od drugega zakonca zahteva preživnino v postopku za razvezo zakonske zveze, lahko pa tudi s posebno tožbo, ki jo mora vložiti v enem letu od pravnomočno razvezane zakonske zveze.*

(2) S tožbo iz prejšnjega odstavka sme razvezani zakonec po koncu postopka za razvezo zakonske zveze zahtevati preživnino le, če so pogoji za preživljanje obstajali že v času razveze in obstajajo tudi, ko zakonec zahteva preživnino.

(3) Sodišče zahtevkov za preživnino zavrne, če bi bilo plačilo preživnine zakoncu, ki zahteva preživnino, glede na vzroke, ki so pripeljali do nevzdržnosti zakonske zveze, krivično do drugega zakonca, ali če je zakonec, ki zahteva preživnino, pred ali med postopkom za razvezo zakonske zveze ali po razvezi storil kaznivo dejanje zoper drugega zakonca, otroka ali starše drugega zakonca.«

Predlagatelj ocenjuje, da je primerno, da sodišče o preživnini za zakonca tudi v bodoče še vedno odloča po pravilih pravnega postopka. Gre za premoženjskopравни spor med zakoncema, ki po veljavni ureditvi ne sodi med zakonske spore, ki so posebej urejeni v sedemindvajsetem poglavju ZPP.

Zato je v tem členu predlagano, da če je zahtevkov za preživljanje zakonca podan hkrati s predlogom za razvezo ali razveljavitev zakonske zveze, se o njem odloča ločeno (od postopka razveze ali razveljavitve zakonske zveze in morebitnih pridruženih postopkov odločanja o varstvu in vzgoji preživljanju in stikih z otroki) po pravilih pravnega postopka.

K 84. členu:

Predlagana določba je prepis določbe prvega odstavka 419. člena ZPP. Tudi predlagana določba omejuje razloge za izpodbijanje odločbe, s katero se zakonska zveza razveže na podlagi predloga zakoncev za sporazumno razvezo, na bistvene kršitve določb postopka, na primere, če je stranka pristala na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile ali zvijače, ter primere, če niso bili izpolnjeni zakonski pogoji za razvezo zakonske zveze na podlagi predloga za sporazumno razvezo. Bistvene kršitve določb postopka, ki jih bo sodišče v pritožbenem postopku upoštevalo, so navedene v določbi 339. člena ZPP, ki ga bo sodišče uporabilo na podlagi **42. člena** predloga zakona. Izpolnjevanje zakonskih pogojev za sporazumno razvezo pa bo sodišče presojalo po določbi 96. člena DZ, skladno s katero sodišče razveže zakonsko zvezo na podlagi sporazuma zakoncev, če sta se sporazumela o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s starši v skladu z določbami DZ in če sta predložila v obliki izvršljivega notarskega zapisa sklenjen sporazum o delitvi skupnega premoženja, o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, in o preživljanju zakonca, ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen.

K 85. členu:

Predlagana določba predstavlja prepis določbe drugega odstavka 420. člena ZPP in določa prepoved razveljavitve ali spremembe pravnomočne odločbe, s katero se zakonska zveza razveže ali razveljavi, na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti ali predloga za obnovo postopka, ne glede na to, ali je kateri od udeležencev (zakoncev) sklenil novo zakonsko zvezo.

V zvezi z izrednim pravnim sredstvom revizije (ki se s predlogom tega zakona pod pogoji, ki jih določa ZPP, dovoli za vse nepravdne postopke) predlagatelj pojasnjuje, da v predlogu zakona ni ohranjena ureditev prvega odstavka 420. člena ZPP, po kateri v zakonskih sporih revizija (niti dopuščena) ni dovoljena.

Petnajsto poglavje – Postopek za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva ter za izpodbijanje izjave o priznanju očetovstva

S predlagano ureditvijo postopkov za ugotovitev in izpodbijanje očetovstva in materinstva ter za izpodbijanje izjave o priznanju očetovstva v okviru I. razdelka predloga tega zakona se torej tudi glede teh sporov predlaga sprememba vrste postopka. Postopki so po veljavni ureditvi urejeni v sedemindvajsetem poglavju ZPP, po predlogu tega zakona pa se bodo ti postopki vodili po pravilih nepravdnega postopka.

K 86. členu:

Predlagana določba ureja krog upravičenih predlagateljev za začetek postopka za ugotavljanje očetovstva. Krog predlagateljev je sicer določen že v določbah posebnega poglavja DZ: Ugotavljanje očetovstva in materinstva (določbe členov od 112 do 127 DZ).

V postopkih za ugotavljanje očetovstva so tako (po prvem odstavku predlaganega člena) upravičeni predlagatelji otrok (122. člen DZ), otrokova mati (121. člen DZ), moški, ki misli, da je otrokov oče (125. člen DZ) ter moški, ki je otroka priznal za svojega, pa se mati s priznanjem očetovstva ne strinja (124. člen DZ).

V drugem odstavku predlaganega člena pa je določen krog upravičenih predlagateljev v postopku za izpodbijanje očetovstva. Njihovo upravičenje izhaja iz določb DZ v poglavju: Izpodbijanje očetovstva in materinstva (členi od 128 do 134 DZ). To so otrok (130. člen DZ), otrokova mati (129. člen DZ), moški, ki veja za otrokovega očeta (128. člen DZ) in moški, ki misli, da je otrokov oče (131. člen DZ).

Po predlaganem tretjem odstavku se postopek za izpodbijanje izjave o priznanju očetovstva začne na predlog moškega, ki je podal izjavo o očetovstvu.

K 87. členu:

Na področju izvedenstva je ZPP-E prinesel nekatere spremembe, ki stremijo k preprečevanju nastajanja zastojev. Tako mora izvedenec takoj sporočiti razloge, ko ne more sprejeti naloge

(246. člen ZPP), sicer je lahko kaznovan (248. člen ZPP). Izvedenca je treba opozoriti tudi na možnost znižanja nagrade v primeru kršitev obveznosti (253. člen v povezavi z 90. členom Zakona o sodiščih). Poleg tega je izrecno določeno, da v primeru, če stranka ovira izvedenca pri njegovem delu, sodišče prosto oceni, kakšen pomen ima to (252. člen ZPP). Praviloma bo sodišče iz takega ravnanja sklepalo, da ugotovitve izvedenca za stranko ne bi bile ugodne.¹²⁶ Določba bo splošno uporabna tudi v nepravdnem postopku, le v družinskopravnih zadevah jo bo zaradi varstva otrokove koristi treba uporabljati posebej previdno in iz teh razlogov, če se bo tako izkazalo, njeno uporabo celo zavrniti.¹²⁷ Tudi prof. dr. Aleš Galič opozarja, da ta določba ne more avtomatično veljati v primeru preprečevanja izvedenskega dokaza v pravi za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva. Tam je, že zaradi koristi otroka, še bolj pa zaradi *erga omnes* učinka sodbe, treba ugotoviti zanesljivo resnico, ne pa odločiti na temelju v bistvu posrednih voljnih ravnanj stranke. Poleg tega je v nasprotju z zahtevami ESČP (Mikulić proti Hrvaški, št. 53176/99 z dne 7. februarja 2002), da v našem zakonu ni določbe o možnosti prisilne izvedbe dokaza (odvzem vzorca DNK) v teh primerih.¹²⁸

ESČP je v navedeni sodbi (Mikulić proti Hrvaški, št. 53176/99 z dne 7. februarja 2002)¹²⁹ ugotovilo kršitev prvega odstavka 6. člena (Pravica do poštenega sojenja), 8. člena (Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) in 13. člena (Pravica do učinkovitega pravnega sredstva) EKČP. V sodbi je sodišče ponovilo, da je v zadevah, povezanih z osebnim stanjem in sposobnostjo, potrebna posebna skrbnost. V zadevnem primeru se glede na pomen, ki ga ima zadeva za tožečo stranko, ter njeno pravico do potrditve ali ovržbe očetovstva ter izločitve negotovosti glede identitete biološkega očeta v skladu s 6. členom EKČP od pristojnih nacionalnih organov zahteva posebej skrbno ravnanje. ESČP je navedlo, da hrvaška ureditev ne pozna učinkovitega sredstva, s katerim bi se osebo prisililo k spoštovanju odredbe sodišča, da se podvrže DNK testu. Postopkovna določba o prosti presoji dokazov ne predstavlja zadostnega in učinkovitega sredstva za ugotovitev očetovstva v primerih, ko se domnevni oče izogiba testiranju DNK. Države članice imajo v svojih pravnih sistemih različne rešitve za primer, ko se domnevni oče izogiba sodni odredbi, da se s testom ugotovijo dejstva. V nekaterih državah lahko sodišče taki osebi izreče denarno kazen, v nekaterih zaporno kazen. V nekaterih državah ima lahko izogibanje izvršitvi sodne odredbe za posledico domnevo očetovstva, lahko pa tudi kazenski pregon. ESČP meni, da je treba v primeru, ko se očetovstvo ne more ugotoviti z DNK testiranjem, zavarovati pravice posameznika, ki zahteva ugotovitev očetovstva. Neobstoj kakršnegakoli postopkovnega sredstva, ki bi domnevnega očeta prisililo, da ravna v skladu z odredbo sodišča, je v skladu z načelom sorazmernosti le v primeru, če je na voljo alternativno sredstvo, s pomočjo katerega lahko neodvisen organ hitro ugotovi očetovstvo.

¹²⁶ Aleš Galič, Zakon o pravdnem postopku (ZPP) z uvodnimi pojasnili k spremembam zakona, 6., dopolnjena izdaja, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2017, str. 37.

¹²⁷ Matej Čujovič, Uporaba Zakona o pravdnem postopku v nepravdnih postopkih, Podjetje in delo 6-7/201/XLIII, str. 1322.

¹²⁸ Glej Aleš Galič, Zakon o pravdnem postopku (ZPP) z uvodnimi pojasnili k spremembam zakona, 6., dopolnjena izdaja, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2017, str. 37.

¹²⁹ V zadevi Mikulić proti Hrvaški sta tožeča stranka in njena mati vložili tožbo zoper H.P. z namenom ugotavljanja očetovstva. Določenih je bilo 15 obravnav, od teh jih je bilo šest preloženih, ker se jih H.P. ni udeležil. Poleg tega se je vztrajno izogibal testiranju DNK. Ko je bila zadeva predložena ESČP, so od začetka postopka minila štiri leta, postopek pa še ni bil končan.

Po drugi strani je tudi pravica (domnevnih) očetov, da izvedo (ugotovijo), ali njihovo pravno priznano (formalno) očetovstvo ustreza dejanskemu stanju, torej ali so res biološki očetje določenega otroka, ustavno varovana človekova pravica.¹³⁰ Spada med posameznikove osebne pravice, urejene v 35. členu Ustave Republike Slovenije (URS). Poznavanje dejstev o dejanskem obstoju ali neobstoju lastnega biološkega starševstva je namreč odločilnega pomena za razvoj posameznikove osebnosti, medtem ko lahko dvom o tem, ali so formalno otroci res njegovi (ali so torej z njim genetsko povezani), za moškega, ki o svojem očetovstvu ni prepričan, pomeni veliko psihološko breme in negotovost.^{131 132}

Za moškega, ki meni, da bi lahko bil biološki oče določenega mladoletnega otroka, je najbolj optimalna možnost, da z otrokom in njegovo materjo sporazumno opravijo test z analizo DNK. Problem nastane, če mati (kot zakonita zastopnica otroka in imetnica pravice do vzgoje in varstva) v takšnem postopku ne želi sodelovati in odvzema otrokovega vzorca ali tkiva, potrebnega za analizo (največkrat gre za vzorec sline), ne dovoli.

V takšnem primeru bi moral center za socialno delo (CSD) otroku postaviti skrbnika za poseben primer, ki bi v zvezi s tem vprašanjem nadomestil soglasje matere in prevzel zastopanje otroka, njegovih koristi in interesov. Po določitvi skrbnika naj bi torej on odločil, ali je postopek za ugotovitev očetovstva z analizo DNK otroku v korist ali naj se izvede ali ne.¹³³ Takšen skrbnik pa nima možnosti, da mater, ki izvedbo analize preprečuje, k temu prisili (ne more ji na primer na silo odvzeti otroka in ga odpeljati na analizo DNK, niti mu ne sme skrivaj ali na silo odvzeti vzorca tkiv, ki bi ga bilo mogoče uporabiti za analizo). Ali bo analiza izvedena, je tako dejansko tudi po postavitvi skrbnika za poseben primer odvisno predvsem od otrokove matere.

Če mati testiranje še vedno onemogoča, domnevni oče pa kljub temu želi ugotoviti očetovstvo, mora otroka po veljavni ureditvi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) najprej priznati. Šele če se mati z danim priznanjem ne strinja, lahko vloži tožbo na ugotovitev očetovstva (drugi odstavek 90. člena ZZZDR).¹³⁴

Namen vložitve takšne tožbe je čim bolj zanesljivo ugotoviti genetsko povezanost z otrokom. V današnjem času je z izvedbo analize vzorcev DNK tožnika in otroka ta cilju mogoče doseči dokaz preprosto. S tem se dvomi o očetovstvu razjasnijo zanesljivo (99,9-odstotno), hitro in brez prevelikih stroškov.¹³⁵ Domnevni oče tako ob vložitvi tožbe na ugotovitev lastnega

¹³⁰ Po argumentu *a simili ad simile* gre enaka pravica tudi moškemu, ki misli, da bi bil lahko otrokov oče, a očetovstva (še) ni priznal oziroma ga je priznal, a mati priznanja ni sprejela.

¹³¹ Da URS v 35. členu (med drugim) daje pravico izvesti resnična dejstva o (ne)obstoju razmerja biološkega starševstva in pravico do ukinitev pravno priznanega starševskega razmerja, ki nima biološke podlage, je zapisalo tudi Ustavno sodišče RS v odločbah v zadevi U-I-251/14 z dne 21. oktobra 2015 in v zadevi U-I-5/16 z dne 19. januarja 2017.

¹³² Ana Harb, Marko Samardžić, Pravica do analize DNK v postopku ugotavljanja očetovstva, Pravna praksa, 24. 5. 2018.

¹³³ Več o tem: Hojnik J.: Vloga kolizijskega zastopnika pri ugotavljanju očetovstva, PP, št. 31-32/2014, str. 12-13.

¹³⁴ Smiselnost takšne ureditve je vprašljiva. To je očitno zaznal tudi zakonodajalec, saj je v novem Družinskem zakoniku (DZ), Ur. L. RS, št. 15/2017, dolžnost predhodnega priznanja očetovstva opustil. Možnost vložitve tožbe na ugotovitev očetovstva bo po uveljavitvi DZ imel vsak moški, ki misli, da je otrokov oče (125. člen). Omejena bo le s prekluzivnim rokom enega leta od dneva, ko je moški izvedel za okoliščine, zaradi katerih domneva, da je otrokov oče.

¹³⁵ Odločba Vrhovnega sodišča v zadevi II lps 429/2006 z dne 13. julija 2006.

očetovstva pričakuje, da se bo takšen dokaz izvedel, njegovo (biološko) očetovstvo pa bo ugotovljeno (ali zavrnjeno) z najvišjo možno stopnjo zanesljivosti. Praviloma se to tudi zgodi. Problem se pojavi, če mati mladoletnega otroka tudi med sodnim postopkom izogiba izvedbi analize DNK (otroka ne pripelje k izvedencu, ne dovoli odvzema vzorca slin). S takšnim ravnanjem izvedbo analize dejansko prepreči. Sodišče namreč v našem pravnem sistemu pravnih strank ne more prisiliti k sodelovanju v postopku – torej k prisotnosti pri izvedencu ali k oddaji vzorca tkiva.¹³⁶

Glede na zgoraj navedeno je v predlaganem členu v naši zakonodaji na novo urejena dolžnost sodelovanja pri dokazu z izvedencem v postopkih po tem poglavju. Določeno je, da so udeleženci dolžni sodelovati pri ugotavljanju dejstev s strani izvedenca, ki ga imenuje sodišče, zlasti pri potrebnem pridobivanju vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi.

Udeleženec lahko odkloni sodelovanje, če bi bilo to povezano z resno ali trajno nevarnostjo za njegovo življenje ali zdravje. Sodišče osebe, ki morajo sodelovati, pouči o razlogih za možnost odklonitve sodelovanja in jih pozove, da izrazijo svoje mnenje. Sodišče v primeru obstoja take nevarnosti določi način preiskave očetovstva, ki ni povezan z navedeno nevarnostjo. O odklonitvi sodelovanja odloči s posebnim sklepom, zoper katerega lahko udeleženci postopka vložijo posebno pritožbo.

Če se tisti, ki je po sklepu sodišča dolžan sodelovati, neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, ga sme sodišče denarno kaznovati v denarju do 1.300 eurov.¹³⁷ Če oseba kljub izrečni denarni kazni neupravičeno ne ravna po sklepu sodišča, določi sodišče za pridobitev vzorcev tkiva z metodami, pri katerih ni kršena telesna integriteta, prisilno privedbo na preiskavo. Prisilno privedbo izvede policija. Stroške privedbe in preiskave plača oseba, ki je kršila dolžnost sodelovanja.

Predlagatelj je pri predlagani ureditvi za vzor vzel ureditev v avstrijskem Zakonu o nepravdnem postopku¹³⁸, posebno ureditev za tak primer pa pozna tudi nemška ureditev v FamFG¹³⁹.

¹³⁶ Ana Harb, Marko Samardžić, Pravica do analize DNK v postopku ugotavljanja očetovstva, Pravna praksa, 24. 5. 2018, str. 10, 11.

¹³⁷ Tako denarno kazen določa ZPP zaradi nesodelovanja priče.

¹³⁸ Ta v 85. členu določa obveznost sodelovanja: (1) Če je to potrebno za ugotavljanje starševstva, morajo stranke in vse osebe, ki glede na ugotovitve postopka lahko prispevajo k razjasnitvi dejanskega stanja, sodelovati pri izvedenčevem ugotavljanju dejstev s strani izvedenca, ki ga imenuje sodišče, zlasti pri potrebnem pridobivanju vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi.

(2) Sodelovanje ni obvezno, če bi bilo to povezano z resno ali trajno nevarnostjo za življenje ali zdravje. Pred ugotavljanjem dejstev mora sodišče osebe, ki morajo sodelovati, poučiti o razlogih za zavrnitev in zahtevati, da izrazijo svoje mnenje. O zavrnitvi se je treba odločiti s posebnim sklepom, ki ga je mogoče samostojno izpodbijati. Ob zakoniti zavrnitvi mora sodišče določiti način preiskave starševstva, ki ni povezan z navedeno nevarnostjo.

(3) Za pridobitev vzorcev tkiva z metodami, pri katerih ni kršena telesna integriteta, mora sodišče, kadar je to potrebno, določiti obvezno privedbo in ustrezno neposredno prisilo. Pri tem morajo sodelovati organi javne varnosti. Stroške privedbe in prisile plača oseba, ki mora sodelovati.

(4) Če se potrebni dokazi ne morejo zagotoviti po zgornjih odstavkih in niso v nasprotju s posebnimi zakonskimi določbami, lahko sodišče od vsakogar zahteva izročitev potrebnih vzorcev tkiva, telesnih tekočin in vzorcev krvi oseb, navedenih v prvem odstavku, tudi če so te že umrle.

¹³⁹ Ta v 178. členu glede preiskave za ugotovitev očetovstva in materinstva določa:

K 88. členu:

Po predlagani določbi sodišče v sklepu, s katerim ugotovi očetovstvo, odloči tudi o varstvu in vzgoji, preživljanju otroka in stikih otroka s starši, čeprav predlagatelj tega ni zahteval, razen če ugotovi, da to glede na okoliščine ni potrebno.

Za razliko od veljavnega 422. člena ZPP bo po predlagani določbi sodišče odločilo tudi o varstvu in vzgoji otroka ter otrokovih stikih s starši, ne le o preživnini.

V primerjavi s 422. členom ZPP je v nadaljevanju dostavek nekoliko spremenjen, kar je povezano z že pojasnjeno razliko med pravnimi in nepravdnimi postopki v pogledu oblikovanja zahtevkov. Po veljavni določbi ZPP sodišče, če ugotovi, da je to glede na okoliščine potrebno, lahko o tem (o preživljanju otroka) odloči tudi brez ustreznega zahtevka, če je ta postavljen, pa sodišče nanj ni vezano. V nepravdnem postopku pa sodišče skladno z določbo **25. člena** predloga zakona praviloma odloča brez postavljenih predlogov oziroma zahtevkov in zato lahko odločitev o preživnini opusti (le), če meni, da to glede na okoliščine ni potrebno (npr. ko se ugotovi očetovstvo hkrati s tem, ko je izpodbito očetovstvo očeta na podlagi zakonske domneve, in mati, oče in otrok že živijo skupaj).

K 89. členu:

V teh postopkih je obnova postopka po veljavni ureditvi v ZPP dovoljena in ni razloga, da bi se ureditev v tem delu spreminjala.

K 90. členu:

Predlagana določba je prepis določbe veljavnega 423. člena ZPP in določa smiselno uporabo določb o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva v postopkih o ugotovitvi ali izpodbijanju materinstva.

Šestnajsto poglavje – Postopki za varstvo koristi otroka

Glede na predlagan celovit »prenos« pristojnosti odločanja v vseh postopkih, v katerih se urejajo razmerja glede otrok, v nepravdni postopek, je predlagano novo posebno poglavje v okviru I. razdelka, in sicer poglavje z naslovom Postopki za varstvo koristi otroka.

Po veljavni ureditvi se del teh postopkov vodi po pravilih pravnega postopka, del teh postopkov pa po pravilih nepravnega postopka.

Po ZPP se po pravilih Sedemindvajsetega poglavja (Postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki) rešujejo naslednji spori iz razmerij med starši in otroki: spori o

(1) Vsaka oseba mora dovoliti preiskave, zlasti odvzem krvnih vzorcev, če je to potrebno za ugotovitev očetovstva ali materinstva, razen če od osebe preiskave ni mogoče zahtevati.

(2) Smiselno se uporabljajo 386. do 390. člen Zakona o pravnem postopku. Pri večkratni neupravičeni zavrnitvi preiskave se lahko uporabi tudi neposredna prisila, zlasti prisilna privedba na preiskavo.

ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva ter spori o varstvu, vzgoji in preživljanju mladoletnih otrok in polnoletnih oseb, nad katerimi je podaljšana roditeljska pravica in spori o stikih otrok s starši in z drugimi osebami, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori oziroma spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva.

Reševanje vseh navedenih sporov se s predlagano ureditvijo prenaša v nepravdni postopek. Ker z naslovom »Postopki v sporih iz razmerij med starši in otroki« ne bi bili zajeti vsi postopki, ki jih v nepravdnem postopku urejamo (pri nekaterih postopkih ne gre za urejanje razmerja med starši in otroki, ampak gre za urejanje razmerja med otrokom in tretjimi osebami – npr. pri urejanju otrokovih stikov s tretjimi osebami in pri odločanju o ukrepih za varstvo koristi otrok, kadar se otrok nahaja pri drugi osebi), je predlagan naslov »Postopki za varstvo koristi otrok«.

K 91. členu:

V tem členu je določeno, kateri postopki spadajo med postopke za varstvo koristi otroka. To so postopki, v katerih se odloča o:

- varstvu in vzgoji otroka,
- preživljanju otroka,
- otrokovih stikih,
- vprašanih izvrševanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj,
- ukrepih za varstvo koristi otroka,
- postavitvi otroka pod skrbništvo,
- namestitvi otroka v rejništvo,
- podelitvi starševske skrbi sorodniku,
- posvojitvi otroka in razveljavitvi posvojitve otroka.

Navedeni postopki so po predlaganem prvem odstavku postopki za varstvo koristi otroka, o katerih se odloča po določbah predlaganega **šestnajstega poglavja**, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori ali spori o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva.

Postopek za varstvo koristi otroka pa je po predlaganem drugem odstavku tudi postopek, v katerem se odloča o preživljanju polnoletnega otroka, dokler obstaja dolžnost preživljanja po družinskem zakoniku.

V vseh navedenih postopkih bodo tako veljala posebna pravila, kot so v nadaljevanju predlagana v okviru tega poglavja.

K 92. členu:

Predlagani člen določa sestavine predloga, če zakon določa obvezno udeležbo na predhodnem svetovanju pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka.

V zvezi s predlaganim členom predlagatelj pojasnjuje, da je ZZZDR v četrtem odstavku 105. člena, četrtem odstavku 106. člena in četrtem odstavku 106.a člena določal, da se morajo stranke pred začetkom sodnega postopka najprej udeležiti predhodnega svetovanja na

centru za socialno delo, z namenom, da dosežejo sporazum o spornih vprašanjih. Enako ureditev ohranja tudi DZ.

Ob ureditvi v ZZZDR je bilo najprej v praksi sporno, ali predložitev potrdila predstavlja posebno procesno predpostavko (274. člen ZPP), zaradi pomanjkanja katere bi bilo sojenje nedopustno, vendar je bilo v sodni praksi zavzeto stališče, da je vloga, ki ji manjka dokazilo centra za socialno delo, formalno pomanjkljiva¹⁴⁰. To stališče je prevzeto tudi v določbo predlaganega člena.

DZ glede svetovanja pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka v 203. členu določa:

»(1) Starša se, preden sodišču predlagata, naj odloči o varstvu in vzgoji otroka, o njegovem preživljanju in o njegovih stikih z njimi ali z drugimi osebami ali o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, udeležita predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo, razen če:

- je eden od staršev nerazsoden;
- eden od staršev živi v tujini, je pogrešan ali neznanega prebivališča.

(2) Če gre za stike z drugo osebo, se mora svetovanja pred vložitvijo predloga udeležiti tudi ta druga oseba in otrok, kadar je predlagatelj.

(3) Namen predhodnega svetovanja je starša oziroma drugo osebo opozoriti na varstvo koristi otroka pri urejanju razmerij z otrokom, na dober vpliv sporazumnega urejanja teh razmerij in jih v tej zvezi seznaniti tudi z namenom postopka mediacije.

(4) Svetovanje je treba opraviti tudi pred vložitvijo predloga za izdajo nove odločbe o kateri izmed zadev, navedenih v prvem odstavku tega člena.

(5) Predhodnega svetovanja se udeležita starša oziroma v drugem odstavku tega člena navedene osebe osebno brez pooblaščenec.

(6) Ob soglasju staršev oziroma v drugem odstavku tega člena navedenih oseb lahko center za socialno delo predhodno svetovanje nadaljuje s postopkom mediacije ali pa se ti udeležijo mediacije pri drugih izvajalcih.«

Glede postopka predhodnega svetovanja 204. člen DZ v prvem do tretjem odstavku določa:

»(1) Center za socialno delo v 14 dneh po prejemu predloga za predhodno svetovanje stranke povabi na predhodno svetovanje.

(2) Center za socialno delo o opravljenem predhodnem svetovanju naredi zapisnik, iz katerega je razvidno, da sta se razgovora udeležila zakonca, ki nameravata vložiti predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali tožbo za razvezo zakonske zveze oziroma oseba, ki namerava vložiti predlog za začetek postopka za varstvo koristi otroka.

(3) Če se osebe iz prejšnjega odstavka ne udeležijo razgovora, center za socialno delo v

¹⁴⁰ N. Betetto, op. cit., str. 63

zapisniku navede, katera oseba se ni udeležila razgovora ter razloge njene neudeležbe, če so mu znani.«

Izhajajoč iz citirane ureditve, ki le za nekatere od postopkov za varstvo koristi otroka, ki jih ureja predlog ZNP-1, določa obvezno predhodno svetovanje, je v prvem odstavku predlaganega člena določeno, da mora biti v primeru, če družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti svetovanja pri centru za socialno delo, predlogu priložen zapisnik o opravljenem svetovanju pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka. Če zapisnik takemu predlogu ne bo priložen, bo postopalo sodišče po pravilih pravnega postopka o ravnanju z nepopolnimi vlogami.

Če pa bo v primeru, ko družinski zakonik določa, da se mora predlagatelj pred začetkom postopka udeležiti svetovanja pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka, iz (predlogu priloženega) zapisnika centra za socialno delo izhajalo, da se predlagatelj svetovanja ni udeležil, se bo po predlagani ureditvi v drugem odstavku štelo, da je predlog umaknjen.

K 93. členu:

V predlagani člen je v celoti preneseno besedilo veljavnega 409. člena ZPP, ki je bilo oblikovano na podlagi Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic¹⁴¹ (MEKUOP). Konvencija pravzaprav temelji na 12. členu KOP, ki otroku, ki je sposoben izoblikovati lastno mnenje, zagotavlja pravico prostega izražanja le-teh v vseh zadevah, ki se nanašajo nanj in pravico do zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

MEKUOP naj bi pripomogla k temu, da bi pristojni organi držav podpisnic te konvencije v postopkih, ki zadevajo otroka, res upoštevali načelo največje koristi otroka. To naj bi dosegli predvsem z uveljavitvijo otrokove pravice, da v vseh zadevah, ki se nanašajo nanj, pove svoje mnenje. Pri tem so oblikovalci konvencije želeli zavarovati tudi pravice staršev in njihovo vlogo pri vzgoji in varstvu svojih otrok. Zlasti pa naj bi s konvencijo spodbudili države, da bi povečale prizadevanja za sporazumno rešitev sporov v družinsko-pravnih zadevah. Sodni postopki namreč v večini primerov škodljivo vplivajo na razvoj otrok. Po tej konvenciji je treba otroku, ki je po notranjem pravu države dovolj razumen, v postopkih, ki ga zadevajo, zagotoviti in mu omogočiti, da zahteva uveljavitev naslednjih pravic:

- pridobiti vse potrebne informacije,
- se posvetovati in izraziti svoje mnenje,
- biti informiran o možnih posledicah upoštevanja tega mnenja in posledicah kakršnekoli odločitve.

Po 4. členu MEKUOP ima otrok pravico osebno ali prek pristojnih organov zaprositi za posebnega zastopnika, kadar notranje pravo države nosilec starševskih odgovornosti prepoveduje zastopanje otroka zaradi kolizije interesov. Država podpisnica pa lahko določi, da gre ta pravica le otrokom, ki so dosegli določeno stopnjo razumevanja.

¹⁴¹ Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/99.

Države podpisnice konvencije naj bi po 5. členu skušale otroku zagotoviti tudi dodatne procesne pravice, zlasti:

- pravico zahtevati pomoč primerne osebe po lastni izbiri za pomoč pri izražanju mnenja;
- pravico, da osebno ali prek ustreznih organov zahteva postavitve posebnega zastopnika, v ustreznih primerih odvetnika;
- pravico do imenovanja zastopnika po lastni izbiri;
- pravico opravljati procesna dejanja v postopku.

Določbe MEKUOP so bile v ZPP vnesene leta 1999¹⁴². V zadnjem odstavku 409. člena ZPP je določeno, da sodišče v primeru, če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, postavi otroku posebnega zastopnika. To je v sodni praksi povzročalo nejasnosti, saj je že ZZZDR v 213. členu za ta primer predvidel postavitve kolizijskega skrbnika, je pa res, da je po ZZZDR lahko postavil kolizijskega skrbnika le center za socialno delo, zaradi česar je moralo sodišče prekiniti postopek do postavitve kolizijskega skrbnika.

Določbe DZ so v primerjavi z ZZZDR spremenjene tako, da lahko kolizijskega skrbnika poleg centra za socialno delo postavi tudi sodišče (269. člen DZ). Glede na navedeno bo v skladu s predlagano ureditvijo v četrtem odstavku sodišče v tem primeru postavilo kolizijskega skrbnika, pri čemer bo (predlagani peti odstavek) lahko zahtevalo mnenje centra za socialno delo o tem, katero osebo naj imenuje za kolizijskega skrbnika.

K 94. členu

V predlaganem členu je določeno, da mora sodišče v postopku za varstvo koristi otroka v sodnih vpisnikih preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek, in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

Po predlagani določbi bo ta obveznost veljala v vsakem postopku za varstvo koristi otroka.

Ob obstoječem stanju informatizacije sodnih vpisnikov je le v sodnih vpisnikih »matičnega« sodišča (ne pa vseh sodišč) mogoče preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini. Vpogled v sodne vpisnike na drugih sodiščih namreč danes še ni mogoč. Ker se poizvedbe o tem, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni omenjeni ukrepi, tako običajno opravlja po pošti, kar je zamudno, sodišče sedaj takšne poizvedbe opravlja le v primeru, če je iz spisa razvidno, da se postopki glede teh ukrepov na drugem sodišču že vodijo oziroma je drugo sodišče tak postopek pravnomočno končalo. Zato je glede te določbe predlagana prehodna določba **205. člena**, po kateri do vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda po 93. členu tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, sodišče opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih (le v primeru), če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

¹⁴² Zakon o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 26/99)

K 95. členu

Tudi predlagane določbe tega člena temeljijo na MEKUOP. Podobne določbe so bile vnesene v 410. člen ZPP v letu 1999, vendar so v praksi povzročale kar nekaj težav, zato je v predlogu tega zakona veljavna ureditev delno spremenjena tako, da sledi sprejetim rešitvam v sodni praksi.

Veljavni ZPP v prvem odstavku 410. člena določa: »Kadar sodišče odloča o vzgoji in varstvu otrok ter o stikih otrok s starši in drugimi osebami, mora otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje. Glede na starost otroka in druge okoliščine sodnik otroka povabi na neformalen razgovor na sodišču ali zunaj sodišča s posredovanjem centra za socialno delo ali šolskega svetovalnega delavca. Ob razgovoru je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere. Ta oseba lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje.«

Iz besedila določbe jasno izhaja, da je sodišče dolžno le tiste otroke, ki so sposobni razumeti pomen postopka in posledice odločitve obvestiti o uvedbi postopka in njihovi pravici, da izrazijo svoje mnenje. Obenem pa je določba oblikovana tako, da bi sodnik vselej moral opraviti razgovor z otrokom osebno. Sodniki nimajo strokovnega znanja, da bi lahko predvsem pri mlajših otrocih ocenili, ali so sposobni razumeti pomen postopka in posledice odločitve. Zato je bil na posvetovanju sodnikov in strokovnih delavcev centrov za socialno delo na Bledu leta 2001 sprejet dogovor, da bodo sodniki za to prvo oceno zaprosili strokovnjake centrov za socialno delo, ki imajo ustrezno strokovno znanje¹⁴³.

Kljub temu, da že iz določbe 410. člena ZPP jasno izhaja, da je izražanje mnenja otrokova pravica in ne dolžnost, so starši v praksi velikokrat vztrajali pri stališču, da mora otrok povedati svoje mnenje in to na obravnavi pred obema staršema zaradi načela kontradiktornosti. To seveda ne drži, pravica povedati mnenje, je pravica otroka in otroku ni treba izraziti svojega mnenja, če tega ne želi. Če pa mnenje želi izraziti, to vselej stori v neformalnem razgovoru, kar je že sedaj določeno v 410. členu ZPP.

S predlaganim besedilom **95. člena** pa je vse navedeno še bolj jasno določeno. V smeri večje hitrosti postopka je v predlagani določbi drugega odstavka dana tudi možnost, da otrok svoje mnenje izrazi bodisi na centru za socialno delo, bodisi na sodišču – na neformalnem razgovoru s sodnikom, lahko tudi ob sodelovanju strokovno usposobljene osebe, vselej pa brez prisotnosti staršev.

V predlagani ureditvi (**tretji odstavek 95. člena**) ostaja tudi določba, da lahko otrok svoje mnenje izrazi prek zaupne osebe. Zaupnik je oseba, h kateri se otrok zateče, ko starši odpovedo. To torej ni eden od staršev, saj se to pojmovno izključuje, to tudi ni oseba, ki jo otroku kot zaupnika izbere eden od staršev. Položaj zaupnika ima lahko le oseba, ki jo otrok sam spontano izbere, to je lahko brat ali sestra, drug sorodnik, učitelj, zdravnik. Položaj zaupnika lahko pridobi tudi oseba, s katero otrok sicer pride v stik v uradnih postopkih, pa se med otrokom in to osebo spontano vzpostavi zaupanje – izvedenec v postopku, socialna

¹⁴³ D. Ogrizek, Nov položaj mladostnika in otroka v sporih o vzgoji, varstvu in preživljanju otrok, Pravosodni bilten, št. 4/2000, str. 35

delavka na centru za socialno delo ali poseben zastopnik. V sodni praksi je bilo več primerov, ko je eden od staršev vztrajal pri stališču, da je on otrokov zaupnik ali pa je sam otroku izbral »zaupno osebo« in nato od sodišča zahteval, da je ta oseba prisotna pri podajanju mnenja otroka. S predlagano določbo je jasno določeno, da otrok mnenje izrazi v neformalnem postopku – torej ne na obravnavi ter brez prisotnosti staršev. Zaradi varstva koristi otroka je sodišču dana tudi možnost, da prepove navzočnost »zaupne osebe«, če oceni, da ne gre za osebo, ki ji otrok zaupa in jo je sam izbral ali bi bilo sodelovanje te osebe v postopku v nasprotju s koristjo otroka.

Na novo pa je določeno, da je lahko ob razgovoru na centru za socialno delo in s sodnikom navzoč zagovornik otroka, če mu je bil ta dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic. Enako kot zaupnik lahko tudi zagovornik otroka pomaga otroku izraziti njegovo mnenje. Predlagatelj je s tem upošteval veljavno ureditev v Zakonu o varuhu človekovih pravic¹⁴⁴ (ZVarCP), kot je bila določena z zadnjo novelo ZVarCP-B¹⁴⁵. 25.a člen ZVarCP določa, da , varuh na področju varstva otrokovih pravic poleg drugih nalog, določenih s tem zakonom, organizira in skrbi za zagovorništvo otrok v okviru notranje organizacijske enote. Zagovorništvo otrok izvajajo zagovorniki otrok (v nadaljnjem besedilu: zagovorniki) v okviru mreži prostovoljcev, ki zagotavlja vsem otrokom enako dostopnost do zagovornika. Namen zagovorništva je, da zagovornik nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter mnenje otroka posreduje pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih. Zagovornik ni njegov zakoniti zastopnik. Strokovna pomoč pa vključuje psihosocialno podporo otroku, pogovore o njegovih željah, počutju in mnenju, seznanjanje otroka s postopki in dejavnostmi na njemu primeren način, iskanje najbolj primerne rešitve skupaj z otrokom ter spremljanje otroka pred organi in institucijami, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Glede položaja, pravic in obveznosti zagovornika otroka ZVarCP v 25.c členu določa:

- »(1) Otrok ima pravico do zagovornika, ki ima pri opravljanju svojega dela pravico do stikov z otrokom. Starši in druge osebe imajo dolžnost, da otroku omogočijo stike z zagovornikom.
- (2) Varuh omogoča staršem ali zakonitim zastopnikom otroka, ki mu je postavljen zagovornik, da se podrobneje seznani z namenom in cilji zagovorništva otrok.
- (3) Zagovornik mora varovati kot tajnost, kar mu je zaupal otrok. Pri posredovanju otrokovega mnenja zagovornik upošteva otrokovo voljo. Zagovornik posreduje centru za socialno delo ali sodišču izjavo otroka in svoje poročilo, razen če otrok temu nasprotuje.
- (4) Zagovornik sme kot priča odreči pričanje o dejstvih, za katera je izvedel od otroka pri opravljanju dejavnosti zagovornika in glede katerih otrok nasprotuje njihovemu posredovanju.«

V 25.č členu pa je določeno še:

- »(1) Izjava otroka, pridobljena s pomočjo zagovornika, se lahko uporabi v vsakem postopku, v katerem se odloča o otrokovih pravicah in koristih.
- (2) Organ, ki odloča o otrokovih pravicah ali koristih, mora v svoji odločitvi posebej utemeljiti, kako je upošteval otrokovo izjavo in deloval v njegovo največjo korist.«

¹⁴⁴ Uradni list RS, št. 69/17 – uradno prečiščeno besedilo.

¹⁴⁵ Zakon o dopolnitvah Zakona o varuhu človekovih pravic (Uradni list RS, št. 54/17).

O določbi drugega odstavka 410. člena ZPP¹⁴⁶, ki jo povzema predlagana ureditev v **četrtem odstavku 95. člena**, je dr. Aleš Galič¹⁴⁷ zapisal: »Najbolj sporno novost v zvezi s pravico do informacije novi ZPP, menim, vsebuje v 410. členu v zvezi s spori iz družinskopravnih razmerij. Skladno s to določbo mora sodišče ob odločanju o vzgoji in varstvu otrok otroku omogočiti sodelovanje v postopku, ga povabiti na pogovor (na sodišču ali zunaj njega s posredovanjem centra za socialno delo), o tem razgovoru sestaviti zapisnik ali določiti zvočno snemanje, zaradi varstva koristi otroka pa lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka. Določba očitno izhaja iz legitimne želje, da se otroku zagotovi sodelovanje v postopku, ki se nanaša tudi na njegov položaj, ter prav tako legitimne želje po varstvu koristi otroka. Pa vendar menim, da gre v škodo ustavnih procesnih jamstev staršev predaleč. Iz prakse ESČP ne izhaja dopustnost tako daljnosežnega omejevanja pravice pravnih strank, da se seznani s procesnim gradivom, ki vpliva na odločitev sodišča. Po stališču Evropske komisije za človekove pravice v zadevi X proti Avstriji sicer lahko obstajajo legitimni razlogi, da se staršem ne onemogoči, da so prisotni ob zaslišanju otroka in da mu tudi ne morejo neposredno postavljati vprašanj. Vendar pa je takšna ureditev (katere namen je po eni strani preprečiti pretiran stres otroka ob zaslišanju, po drugi strani pa povečati pripravljenost otroka, da izrazi svoje mnenje) seveda bistveno manjši poseg v procesni položaj staršev kot omenjena določba 410. člena ZPP. Če pravnim strankam ne bo zagotovljeno, da se, če sodišče odločitev o dodelitvi otroka opira tudi na mnenje otroka, ne seznanijo z vsebino tega mnenja in da se o tem tudi ne morejo izreči, od pravice do izjave v postopku ne ostane nič (pa tudi od pravice do pritožbe po 25. členu Ustave ne). Legitimen je namen, da se otroku v teh postopkih zagotovi položaj subjekta, pa vendar to ne bi smelo povzročiti, da se zato položaj subjekta odvzema staršem. V zvezi z obravnavano problematiko se zato zdi bolj relevantno stališče, ki ga je ESČP izreklo v zadevi McMichael, namreč, da posebej občutljiva narava razmerij in ukrepov v zvezi z varstvom otroka upravičuje posebno ureditev postopka, vendar pa tudi v teh primerih postopek ne sme negirati temeljne pravice strank vsakega sodnega postopka, da se seznanijo z navedbami, vlogami in dokazi.«

Po mnenju predlagatelja so to sicer tehtni pomisleki glede veljavne in s predlogom tega zakona predlagane ureditve, vendar meni, da razmerja med starši in otroki niso klasična civilna razmerja, temveč razmerja *sui generis*, ki se bistveno razlikujejo od klasičnih civilnih razmerij v tem, da je njihov temelj varovanje koristi otroka, ki je po materialnem družinskem pravu opredeljen kot osnovno vodilo pri pravni ureditvi teh razmerij. Pravna ureditev teh razmerij izhaja iz dejstva, da so njihove pravice in dolžnosti do otroka izpeljane iz ustavnopravnega varstva otrok (56. člen Ustave RS) zaradi varovanja procesnega položaja otroka, in ne zaradi varovanja njihovega lastnega položaja. Ustava jim namreč ta »privilegirani« položaj priznava zaradi otrok in ne zaradi varstva njih samih, saj tega varstva kot popolnoma poslovno sposobni posamezniki, ki so sposobni skrbeti za svoje pravice in koristi, ne potrebujejo. Za otroke pa velja, da tako posebno varstvo potrebujejo, ker sami še niso sposobni skrbeti za svoje interese in to za njih počnejo starši, ki poznajo in se zavedajo otrokovih potreb in so tudi sposobni varovati korist otroka. Ko pa starši zaradi prevelike vpetosti v lastna razmerja oziroma nesporazume tega ne zmorejo, pa je to dolžna storiti

¹⁴⁶ Drugi odstavek 410. člena ZPP določa: »O razgovoru sestavi sodnik zapisnik, lahko pa tudi odloči, da se razgovor zvočno snema. Zaradi varstva koristi otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka.«

¹⁴⁷ A. Galič, Pravica do kontradiktornega postopka-ustavni vidik, Podjetje in delo, št. 6-7/XXV, str. 1168

država z vsemi pravnimi in drugimi sredstvi, ki jih ima na voljo. To je osnovni razlog tudi za predlagano možnost po tej določbi, pri čemer je treba poudariti, da sodnik lahko odloči, da starši nimajo pravice do vpogleda v zapisnik oziroma ne morejo biti seznanjeni z njegovo vsebino, le v primerih, ko bo glede na okoliščine primera ocenil, da starši niso več sposobni zaznati otrokovih interesov in da je to nujno potrebno, da otroka zaščiti pred dodatnim izpostavljanjem staršev. Je pa v primerjavi s sedaj veljavno ureditvijo predlagano, da sodišče v primeru, ko odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje ali ogled posnetka, na način, ki je v skladu s koristjo otroka, udeležence seznanjeni z odločilnimi deli izjav, povzetih iz razgovora z otrokom, torej predvsem s tistimi deli izjav v razgovoru, ki jih sodišče šteje za odločilne, na katere je ali bo oprlo svojo odločitev v postopku. S tem se udeležencu v postopku omogoči njegova pravica do izjave in učinkovitega pravnega sredstva.

K 96. členu:

Kot že obrazloženo v obrazložitvi k prejšnjemu členu, ZVarCP določa, da varuh (prvi odstavek 25.a člena ZVarCP) na področju varstva otrokovih pravic organizira in skrbi za zagovorništvo otrok. Namen zagovorništva je, da zagovornik nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter mnenje otroka posreduje pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

Pobudo za imenovanje zagovornika (tretji odstavek 25.a člena ZVarCP) lahko poda vsakdo, ki meni, da otrok ne more uresničiti pravice, da izrazi svoje mnenje. Če varuh oceni, da je pobuda utemeljena, pridobi soglasje obeh staršev ali zakonitih zastopnikov in določi zagovornika s seznama zagovornikov. Ni potrebna privolitev tistega od staršev, ki mu je bila odvzeta starševska skrb ali ki trajno ni sposoben izraziti svoje volje. Soglasje staršev ali zakonitih zastopnikov ni potrebno, če z imenovanjem zagovornika soglaša otrok, ki je že dopolnil 15 let.

Če pa soglasja staršev ali zakonitih zastopnikov glede imenovanja zagovornika ni ali če je naknadno umaknjeno, je v tretjem odstavku 25.a člena ZVarCP določeno, da varuh pošlje predlog za imenovanje zagovornika pristojnemu centru za socialno delo ali sodišču, ki ga imenuje s seznama zagovornikov, če oceni, da je to v postopku pred centrom za socialno delo ali sodiščem v korist otroka.

V skladu s tem je v predlaganem **96. členu** določeno, da sodišče imenuje osebo, ki jo predlaga varuh človekovih pravic, za zagovornika otroka, na obrazložen predlog varuha človekovih pravic, če oceni, da je to v postopku pred sodiščem v korist otroka. Predlagan je instrukcijski rok, v katerem naj sodišče odloči o predlogu, in sicer osem dni od prejema predloga. Predlagano je še, da zoper sklep, s katerim sodišče odloči o predlogu varuha človekovih pravic, ni posebne pritožbe.

Po petem odstavku 25.b člena ZVarCP je delo zagovornika prostovoljno in častno, pripada pa mu nagrada, ki jo s splošnim aktom določi varuh, ter povrnitev potnih stroškov v višini, kot velja za javne uslužbenke. Glede na to, da so sredstva za delo zagovornikov zagotovljena v proračunu varuha, je predlagano, da stroški zagovornika otroka niso stroški postopka.

K 97. členu:

Kadar bo center za socialno delo predlagatelj postopka, bo moral že v predlogu utemeljiti, zakaj predlaga, naj sodišče glede otroka sprejme določeno odločitev. Kdaj bo lahko center

za socialno delo predlagatelj postopka, je določeno v nadaljevanju v okviru določb posameznega postopka za varstvo koristi otroka.

Kadar pa center za socialno delo ne bo predlagatelj postopka, bo moralo sodišče glede koristi otroka v skladu s predlaganim **97. členom** pridobiti strokovno mnenje centra za socialno delo, kar je bilo določeno tudi v ZZZDR. DZ glede mnenja centra za socialno delo v drugem odstavku 143. člena določa:

»(2) Sodišče pri odločitvi o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikih, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku glede koristi otroka *upoštevava mnenje centra za socialno delo, kadar ga pridobi v skladu z določbami zakona, ki ureja nepravdni postopek.*«

DZ torej za razliko od ZZZDR (po katerem je sodišče dolžno v vsakem primeru pridobiti mnenje centra za socialno delo – glej drugi odstavek 64. člen, drugi odstavek 78. člena, tretji odstavek 105. člena, sedmi odstavek 106. člena, peti odstavek 106.a člena, četrti odstavek 113. člena) dopušča, da ZNP-1 določi, kdaj mora sodišče pridobiti mnenje centra za socialno delo in da določi primere, ko to ni potrebno.

Predlog zakona tako v prvem odstavku **97. člena** kot pravilo v postopkih za varstvo koristi otroka določa, da mora sodišče v primerih, ko center za socialno delo ni predlagatelj postopka, glede koristi otroka pridobiti mnenje centra za socialno delo. Izjema od tega pravila je določena v naslednjem (drugem) odstavku, po katerem sodišče ne pridobi mnenja centra za socialno delo, če je bil predlog sodne poravnave pripravljen v okviru svetovalnega razgovora pri centru za socialno delo in iz zapisnika o svetovalnem razgovoru izhaja, da je tak predlog v korist otroka. Taka rešitev je predlagana, ker bo predlog za sklenitev sodne poravnave glede na ureditev v DZ praviloma sledil predhodnemu svetovanju na centru za socialno delo in/ali mediaciji pred sodnim postopkom. Tako strokovnjak centra za socialno delo kot mediator pa imata dolžnost, da pri oblikovanju predloga za sklenitev dogovora skrbita za uveljavitev koristi otrok.

Določba prvega odstavka je odprta in sodišča ne zamejuje, kdaj naj center za socialno delo pozove na pripravo mnenja. V večini primerov bo najprimerneje, da sodišče pozove center za socialno delo, da pripravi mnenje, po prejemu odgovora nasprotnega udeleženca na predlog, lahko pa bo sodišče ocenilo, da je čimprejšnja pridobitev mnenja centra za socialno delo nujna in bo zato nanj pozvalo takoj po začetku postopka.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom bo moral center za socialno delo sodišču posredovati mnenje v 60 dneh od prejema poziva. Izdelava kvalitetnega mnenja za sodišče od centra za socialno delo praviloma terja, da opravi najmanj dva razgovora s starši in po potrebi še razgovor z drugimi osebami, obenem pa bo center za socialno delo moral opraviti tudi razgovor z otrokom, zato je za izdelavo mnenja centra za socialno delo predlagan rok 60 dni.

Predlagano je še, da sodišče z mnenjem centra za socialno delo seznani udeležence postopka, če jih ni z mnenjem seznanil že center za socialno delo.

K 98. členu:

V predlogu tega člena so iz razloga pospešitve postopka določeni instrukcijski rok za izdelavo izvedenskega mnenja in dopolnitve izvedenskega mnenja ter rok, v katerem mora sodišče razpisati prvi narok v postopku.

K 99. členu:

ZPP v 411. členu določa:

»Med postopkom v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki lahko izda sodišče na predlog stranke ali po uradni dolžnosti začasne odredbe o varstvu in preživljanju skupnih otrok kot tudi začasne odredbe o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov oziroma o načinu izvrševanja stikov.

V zakonskem sporu izda sodišče na predlog zakonca tudi začasno odredbo o njegovem preživljanju in o izselitvi drugega zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno, da se prepreči nasilje.

Začasne odredbe iz prejšnjih odstavkov se izdajo po določbah zakona, ki ureja zavarovanje.«

DZ je na novo uredil ukrepe za varstvo koristi otroka. Ukrepi za varstvo koristi otroka so začasne odredbe in ukrepi trajnejšega značaja, izreka pa jih sodišče. Začasne odredbe ureja DZ v tretjem delu (Razmerja med starši in otroki) v podpoglavju 7.2. v okviru poglavja 7 (Ukrepi za varstvo koristi otroka). V skladu s 161. členom izda sodišče začasno odredbo, če je verjetno izkazano, da je otrok ogrožen. Vrste začasnih odredb primeroma določa 162. člen DZ:

»(1) Sodišče sme za varstvo koristi otroka izdati začasno odredbo, s katero je mogoče doseči začasno varstvo koristi otroka, zlasti pa:

- odredbo, s katero otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod;
- odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev;
- odredbo o prepovedi ali omejitvi stikov;
- odredbo o načinu izvajanja stikov;
- odredbo o vzgoji in varstvu otroka;
- odredbo o preživljanju otroka;
- odredbo o prepovedi prehoda državne meje z otrokom;
- odredbo o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja;
- odredbo o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo;
- odredbo o zavarovanju na premoženju staršev ali otroka;
- odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju.

(2) Kadar sodišče izda odredbo iz prve alineje prejšnjega odstavka, drugo osebo, krizni center, rejnika ali zavod tudi imenuje. Otroka se ne sme namestiti k osebi, ki ne more biti skrbnik. Glede obveznosti druge osebe, h kateri je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti.«

DZ v 163. členu natančneje uredi začasno odredbo o stikih pod nadzorom¹⁴⁸, v 164. členu vlogo strokovne osebe pri stikih pod nadzorom¹⁴⁹, v 165. členu pa začasno odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju¹⁵⁰.

DZ v 166. členu ureja še pravila postopanja v primeru, če je bila začasna odredba izdana pred uvedbo postopka za izdajo sodne odločbe o vzgoji, varstvu in preživljanju otroka, o stikih, o izvajanju starševske skrbi ali o ukrepu za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja. V tem primeru mora biti ta postopek uveden v sedmih dneh od izdaje začasne odredbe. Če postopek ni uveden v sedmih dneh, sodišče ustavi postopek in če je treba, razveljavi opravljena dejanja.

Glede na opisano ureditev v DZ je v predlagani določbi 97. člena glede začnih odredb določeno le, da se začasne odredbe za varstvo koristi otrok pod pogoji, ki jih določa družinski zakonik, izdajo po postopku, ki ga določa zakon, ki ureja zavarovanje.

K 100. členu:

Predlagani člen ureja posebnosti glede stroškov v postopku za varstvo koristi otrok.

Predlog zakona v okviru splošnih določbe v **40. členu** (enako kot veljavni ZNP v splošni določbi 35. člena) določa, da praviloma vsak udeleženec trpi svoje stroške, razen če zakon določa drugače. Če so nastali skupni stroški, odloči sodišče po prostem preudarku, upošteva okoliščine primera, v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo. Če je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, trpijo stroške ti udeleženci.

V predlaganem **100. členu** je zato posebej urejeno, kako sodišče odloča o stroških postopka za varstvo koristi otroka. Čeprav je v praksi uporaba prostega preudarka zahtevna, glede na zelo različne okoliščine primerov ni mogoče vnaprej predpisati enotnega pravila za odločanje. Zato je predlagana ureditev, po kateri v primeru, ko je predlog za začetek postopka za varstvo koristi otrok zavrnjen, krije stroške predlagatelj, če je bil postopek

¹⁴⁸ (1) Sodišče lahko z začasno odredbo odloči, da se stiki izvajajo ob navzočnosti strokovne osebe centra za socialno delo ali zavoda, v katerega je bil otrok nameščen. Sodišče določi kraj in čas stikov po predhodnem dogovoru s centrom za socialno delo ali z zavodom, v katerega je bil otrok nameščen. Stiki se izvajajo največ dve uri na teden.

(2) Začasna odredba o stikih pod nadzorom lahko traja največ devet mesecev in je ne glede na določbo prvega in tretjega odstavka 160. člena tega zakonika ni mogoče ponovno izdati ali podaljšati.

(3) Strokovna oseba spremlja potek stikov in enkrat mesečno pripravi poročilo o poteku stikov, ki ga pošlje sodišču.

(4) Ministrstvo, pristojno za družino, zagotovi prostorske in kadrovske pogoje za zagotavljanje stikov pod nadzorom.

¹⁴⁹ (1) Strokovna oseba centra za socialno delo ali zavoda, v katerega je bil otrok nameščen, udeležence stika pripravi na stik.

(2) Strokovna oseba spremlja, ali stik za otroka predstavlja tako psihično obremenitev, da je ogrožen njegov telesni ali duševni razvoj. V tem primeru sodišču v poročilu predlaga ustrezno spremembo izrečenega ukrepa.

(3) Če je začasna odredba izdana zaradi dolgotrajne prekinitve stikov, mora strokovna oseba s svetovalnim delom udeležencem stika pomagati pri ponovni vzpostavitvi stikov.

¹⁵⁰ Ko je otrok v skladu z zakonom, ki ureja pacientove pravice, sposoben privoliti v medicinski poseg ali v zdravstveno oskrbo, se začasna odredba o zdravniškem pregledu ali zdravljenju lahko izda le z njegovim soglasjem.

uveden po uradni dolžnosti in ustavljen, pa se stroški krijejo iz posebne proračunske postavke pri Vrhovnem sodišču Republike Slovenije, s čimer se želi zagotoviti, da bodo predlagatelji vlagali kakovostne predloge. V vseh drugih primerih pa bo sodišče v skladu s predlagano ureditvijo odločilo po prostem preudarku.

a) Postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih

Po ZZZDR je sodišče o varstvu in vzgoji ter preživljanju otroka vselej odločalo v pravnem postopku. S predlaganim zakonom pa se odločanje o vseh vprašanih, povezanih z otroki, iz razlogov, ki so pojasnjeni v uvodni obrazložitvi tega zakona, prenaša v bolj primeren, nepravdni postopek. Zato se v skladu s predlagano novo ureditvijo iz sedemindvajsetega poglavja ZPP v celoti črtajo določbe, ki se nanašajo na odločanje o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok in o otrokovih stikih, hkrati pa se s predlogom tega zakona v predlog ZNP-1 pod poglavje o postopkih za varstvo koristi otroka umešča posebno podpoglavje o postopku za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka in o otrokovih stikih.

Za primer, ko starši ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, določa DZ pravila glede varstva in vzgoje v 138. členu¹⁵¹ ter glede skupnega varstva in vzgoje v 139. členu¹⁵² posebej ureja, kaj mora vsebovati sodna poravnava ali odločitev sodišča o skupnem varstvu in vzgoji otroka. Preživljanje otrok v primeru, ko starši ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, ureja DZ v 140. členu¹⁵³, v sklopu poglavja, ki ureja obveznost preživljanja med starši in otroki (183. do 199. člen) pa v 191. členu¹⁵⁴ ureja sporazum o otrokovi preživitini ter določa pravila glede spremembe višine in odprave preživitine v 197. členu¹⁵⁵.

¹⁵¹ (1) Če starši ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, se morajo sporazumeti o varstvu in vzgoji skupnih otrok v skladu z njihovimi koristmi. Sporazumejo se lahko za skupno varstvo in vzgojo otrok, da so vsi otroci v varstvu in vzgoji pri enem od njiju ali da so eni otroci pri enem, drugi pri drugem od njiju. Če se sami o tem ne sporazumejo, jim pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njihovo željo pa tudi mediatorji.

(2) Če se starši sporazumejo o varstvu in vzgoji otrok, lahko predlagajo sklenitev sodne poravnave. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otrok, predlog zavrne.

(3) Če se starši ne sporazumejo o varstvu in vzgoji otrok, o tem odloči sodišče. Sodišče lahko po uradni dolžnosti v skladu z določbami tega zakonika odloči tudi o vseh ukrepih za varstvo koristi otrok. V postopku odločanja o varstvu in vzgoji sodišče vselej odloči tudi o preživljanju skupnih otrok in o stikih s starši v skladu s tem zakonikom.

(4) Sodišče izda novo odločbo o varstvu in vzgoji otroka, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka.«

¹⁵² Sodna poravnava ali odločitev sodišča o skupnem varstvu in vzgoji otroka mora vsebovati odločitev o stalnem prebivališču otroka, o tem, kateremu od staršev se vročajo pošiljke za otroka in o preživljanju otroka.

¹⁵³ (1) Starši, ki ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, pa tudi starši, ki živijo skupaj, se sporazumejo o preživljanju skupnih otrok. Če se sami o tem ne sporazumejo, jim pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njihovo željo pa tudi mediatorji.

(2) Če se starši ne sporazumejo o preživljanju skupnih otrok, odloči o tem sodišče.

¹⁵⁴ Če se starši sporazumejo o otrokovi preživitini, lahko predlagajo sklenitev sodne poravnave. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otroka, predlog zavrne.

¹⁵⁵ (1) Sodišče na zahtevo ali predlog upravičenca ali zavezanca zviša, zniža ali odpravi z izvršilnim naslovom določeno preživitino, če se spremenijo potrebe upravičenca ali zmožnosti zavezanca, na podlagi katerih je bila preživitina določena.

(2) Če se starši sporazumejo o zvišanju ali znižanju z izvršilnim naslovom določene otrokove preživitine, lahko predlagajo sklenitev sodne poravnave. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otroka, predlog zavrne.

Stiki s starši so urejeni v 141. členu¹⁵⁶ DZ, stiki z drugimi osebami pa v 142. členu¹⁵⁷ DZ.

Iz pregleda citiranih določb DZ izhaja, da je že DZ uredil tudi določena (bolj) postopkovna vprašanja, ki jih tako ni treba urejati v predlogu tega zakona. Tako npr. ni potrebna posebna določba, primerljiva določbi drugega odstavka 412. člena ZPP, saj zavrnitev predloga za sklenitev sodne poravnave, če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu koristjo otroka, določa že DZ.

K 101. členu:

Prvo izmed procesnih vprašanj, ki jih je treba v teh postopkih posebej urediti, je začetek postopka.

V prvem odstavku je tako predlagano, da se postopek za odločanje o varstvu in vzgoji otroka, preživljanju otroka in o otrokovih stikih¹⁵⁸ ter za spremembo sklepa, ki ta vprašanja ureja¹⁵⁹, začne:

(3) O zvišanju, znižanju ali odpravi preživnine, ki jo morajo starši plačevati polnoletnemu otroku in o zvišanju, znižanju ali odpravi preživnine, ki jo mora polnoletni otrok plačevati staršem, lahko upravičenec in zavezanec skleneta sporazum v obliki izvršljivega notarskega zapisa.

¹⁵⁶ (1) Otrok ima pravico do stikov z obema od staršev in oba od staršev imata pravico do stikov z otrokom. S stiki se zagotavljajo koristi otroka.

(2) Tisti od staršev, kateremu je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo, ali druga oseba, h kateri je bil otrok nameščen, mora opustiti vse, kar otežuje ali onemogoča stike. Prizadevati si mora za ustrezen otrokov odnos do stikov z drugim od staršev oziroma s starši. Tisti od staršev, ki izvajajo stike, mora opustiti vse, kar otežuje izvajanje stikov ter varstvo in vzgojo otroka.

(3) Starši, ki ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, se sporazumejo o stikih. Če se sami o tem ne sporazumejo, jim pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njihovo željo pa tudi mediatorji.

(4) Če se starši sporazumejo o stikih, lahko predlagajo sklenitev sodne poravnave. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otroka, predlog zavrne.

(5) Če se starši ne sporazumejo o stikih, odloči o tem sodišče.

(6) Sodišče lahko pravico do stikov odvzame ali omeji v skladu s 173. členom tega zakonika.

(7) Če tisti od staršev, pri katerem otrok živi, onemogoča stike med otrokom in drugim od staršev ter stikov ni mogoče izvajati niti ob strokovni pomoči centra za socialno delo, lahko sodišče na predlog drugega od staršev odloči, da se tistemu, ki onemogoča stike, odvzame varstvo in vzgoja ter se otroka zaupa drugemu od staršev, če sodišče ugotovi, da bo ta omogočal stike, in če je le tako mogoče varovati korist otroka.

(8) Sodišče izda novo odločbo o stikih s starši, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka.

¹⁵⁷ (1) Otrok ima pravico do stikov z drugimi osebami, s katerimi je družinsko povezan in nanje osebno navezan, razen če je to v nasprotju s koristjo otroka. Šteje se, da so take osebe predvsem njegovi stari starši, bratje in sestre, polbratje in polsestre, nekdanja rejnica ali rejnik (v nadaljnjem besedilu: rejnik), prejšnji ali sedanji zakonec, zunajzakonska partnerica ali zunajzakonski partner (v nadaljnjem besedilu: zunajzakonski partner) enega ali drugega od njegovih staršev.

(2) O stikih se sporazumejo otrokovi starši, otrok, če je sposoben razumeti pomen sporazuma, in osebe iz prejšnjega odstavka. Če se sami o tem ne sporazumejo, jim pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njihovo željo pa tudi mediatorji. Obseg in način izvajanja stikov morata biti v korist otroka.

(3) Če se **otrokovi starši, otrok in osebe iz prvega odstavka tega člena sporazumejo o stikih, lahko predlagajo sklenitev sodne poravnave. Če sodišče ugotovi, da sporazum ni v skladu s koristjo otroka, predlog zavrne.**

(4) Če se otrokovi starši, otrok in osebe iz prvega odstavka tega člena ne sporazumejo, odloči o stikih sodišče.

¹⁵⁸ Tako stikov otroka s starši (141. člen DZ) kot stikov otroka z drugimi osebami (142. člen DZ).

¹⁵⁹ V zvezi s tem predlagatelj poudarja, da že DZ vsebuje nekatere določbe glede izdaje nove odločbe sodišča. Tako v četrtem odstavku 138. člena določa: »Sodišče izda novo odločbo o varstvu in vzgoji otroka, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka.«, v osmem odstavku 141. člena pa določa: »(8) Sodišče izda

- na predlog enega ali obeh od staršev,
- otrokovega skrbnika,
- otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, ali
- centra za socialno delo.

Po tej določbi sta lahko predlagatelja postopka tudi otrok in center za socialno delo. V praksi se je namreč velikokrat izkazalo, da je zaradi varstva koristi otrok slaba ureditev ZZZDR in ZPP, po kateri center za socialno delo ni mogel biti stranka postopka pri prvi odločitvi o varstvu in vzgoji otrok ob razvezi zakonske zveze ali razpadu zunajzakonske skupnosti. Predlagana ureditev centru za socialno delo omogoča aktivnejšo vlogo, obenem pa jasno določa, da je tudi otrok lahko predlagatelj postopka.

Po predlagani ureditvi v drugem odstavku se postopek za ureditev otrokovih stikov z drugimi osebami začne (ne le na predlog oseb iz prvega odstavka, temveč) tudi na predlog oseb, ki zatrjujejo, da je otrok upravičen do stikov z njimi, ker je z njimi družinsko povezan in nanje osebno navezan.

Glede na to, da mora sodišče ob razvezi zakonske zveze vselej odločiti (tudi) o varstvu in vzgoji ter o preživljanju otroka (glej drugi odstavek 98. člena DZ¹⁶⁰), torej tudi, če ni predloga, in glede na tretji odstavek 138. člena DZ¹⁶¹, ki daje sodišču uradna pooblastila v postopku odločanja o varstvu in vzgoji otrok, je v predlaganem tretjem odstavku določena tudi možnost, da sodišče začne postopek po uradni dolžnosti.

Predlagatelj na tem mestu dodaja, da ob spremenjenem konceptu skupnega varstva in vzgoje, ki ga je prinesel DZ (o tem se starši lahko ne le sporazumejo, temveč lahko skupno varstvo in vzgojo določi tudi sodišče)¹⁶², ni treba posebej urejati začetka postopka v primeru predloga za skupno varstvo in vzgojo.

b) Postopek za odločanje o vprašanjih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj

ново odločbo o stikih s starši, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka.«. Podobne določbe 142. člen DZ, ki ureja stike otroka z drugimi osebami, ne vsebuje.

Glede spremembe in odprave preživnine pa vsebuje DZ specialno ureditev v 197. členu, kjer prvi odstavek določa tudi predlagatelje tega postopka: »Sodišče na zahtevo ali predlog upravičenca ali zavezanca zviša, zniža ali odpravi z izvršilnim naslovom določeno preživnino, če se spremenijo potrebe upravičenca ali zmožnosti zavezanca, na podlagi katerih je bila preživnina določena.

Če bo torej podan predlog za spremembo ali odpravo preživnine, bo predlog za zvišanje preživnine že po citirani določbi DZ lahko podal le otrok (do 15 leta starosti po zakonitem zastopniku, po 15. letu starosti pa lahko, upošteva predlagani prvi odstavek **92. člena**, tudi sam), predlog za znižanje ali odpravo preživnine pa le zavezanec za plačilo preživnine.

¹⁶⁰ Ta določa: (2) Kadar sodišče razveže zakonsko zvezo na podlagi prejšnjega odstavka, odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s starši v skladu s tem zakonom.

¹⁶¹ Ta določa: (3) Če se starši ne sporazumejo o varstvu in vzgoji otrok, o tem odloči sodišče. Sodišče lahko po uradni dolžnosti v skladu z določbami tega zakonika odloči tudi o vseh ukrepih za varstvo koristi otrok. V postopku odločanja o varstvu in vzgoji sodišče vselej odloči tudi o preživljanju skupnih otrok in o stikih s starši v skladu s tem zakonikom.

¹⁶² Podrobneje o tem prof. dr. Barbara Novak v Družinski zakonik z uvodnimi pojasnili, Ljubljana, Uradni list Republike Slovenije, 2017, str. 129 in nasl.

Že v tretjem odstavku 113. člena ZZZDR je določeno, da o sporih glede vprašanj, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, odloča sodišče v nepravdnem postopku. Tudi po predlagani ureditvi se o teh vprašanjih odloča v nepravdnem postopku.

DZ glede izvajanja starševske skrbi v 151. členu določa:

»(1) Starševsko skrb izvajata oba od staršev sporazumno v skladu s koristjo otroka. Če se sama o tem ne sporazumeta, jima pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njuno željo pa tudi mediatorji.

(2) Kadar starši ne živijo skupaj in otrok ni zaupan v varstvo in vzgojo obema od staršev, odločata o vprašanjih, ki bistveno vplivajo na njegov razvoj, sporazumno in v skladu s koristjo otroka. Če se sama o tem ne sporazumeta, jima pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njuno željo pa tudi mediatorji.

(3) Tisti od staršev, ki mu je otrok zaupan v varstvo in vzgojo, odloča o vprašanjih otrokovega dnevnega življenja in o otrokovem stalnem prebivališču, če s tem ne posega na vprašanja, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj.

(4) Če se starši v primerih iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena ne sporazumejo o vprašanjih, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, odloči o tem sodišče.

(5) Kadar je eden od staršev zadržan izvajati starševsko skrb, jo izvaja drugi od staršev sam.

(6) Če eden od staršev ni več živ ali ni znan ali če mu je odvzeta starševska skrb, pripada starševska skrb drugemu od staršev.«

K 102. členu:

Ker gre za spor med staršema glede vprašanj, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, je v predlaganem členu določeno, da je predlagatelj tega postopka lahko eden od staršev ali center za socialno delo.

c) Postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok

Po DZ je odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok preneseno v pristojnost sodišča¹⁶³, iz razlogov, navedenih v uvodnih pojasnilih, pa je za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok predlagano odločanje v nepravdnem postopku. S predlogom tega zakona se tako v novem podpoglavju posebej uredi postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok.

DZ v 159. členu določa, da so ukrepi za varstvo koristi otroka:

- začasne odredbe (te so urejene v 161. do 166. členu DZ),
- nujni odvzem otroka (tega pod pogoji, določenimi v 167. členu DZ izvede center za socialno delo, še preden sodišče odloči o predlogu za izdajo začasne odredbe, izdajo začasne odredbe po nujnem odvzemu otroka pa določa 168. člen DZ) in
- ukrepi trajnejšega značaja (ti so urejeni v 169. do 176. členu DZ).

¹⁶³ 155. člen DZ določa: Ukrepe za varstvo koristi otroka izreka sodišče.

K 103. členu:

Glede na to, da med skupnimi določbami I. razdelka ni ohranjena določba, da smo vsi postopki po tem razdelku nujni (glej obrazložitev **k 43. členu** predloga zakona), je za postopke za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok v tem členu predlagano, da so nujni.

K 104. členu:

V prvem odstavku je predlagano, kdo je lahko predlagatelj postopka za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka (torej tako predlagatelj izdaje začasne odredbe kot ukrepa trajnejšega značaja). Vsekakor je to lahko otrok sam po petnajstem letu, kar je v skladu s pravno ureditvijo nepravdnega in pravnega postopka, po kateri otrok s petnajstim letom pridobi položaj stranke v postopku in možnost, da sam opravlja procesna dejanja. Takšna ureditev je tudi v skladu z Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic. Predlagatelji so lahko tudi starši otroka, otrokov skrbnik, rejnik, oseba, h kateri je bil otrok nameščen, zavod, v katerega je bil otrok nameščen, ter pristojni center za socialno delo. Državni tožilec prav tako lahko začne postopek pred sodiščem zlasti zato, da bo lahko v primerih, ko ne bo dovolj dokazov za kazenski pregon osebe, ki je otroka zanemarjala ali trpinčila, predlagal ustrezne družinsko-pravne ukrepe. Vsi navedeni lahko vselej predlagajo, naj se ukrep preneha izvajati ali pa nadomesti z drugim ukrepom, če se med izvajanjem ukrepa izkaže, da ne vpliva dobro na zdravje in razvoj ali premoženje otroka.

Po predlaganem drugem odstavku lahko postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok (tako postopek za izdajo začasne odredbe kot postopek za izrek ukrepa trajnejšega značaja) sodišče začne tudi po uradni dolžnosti¹⁶⁴, pri čemer lahko sodišče izda začasno odredbo po uradni dolžnosti le med postopkom odločanja o ukrepih za varstvo koristi otrok trajnejšega značaja.

Tudi po ZPP lahko sodišče izda začasno odredbo po uradni dolžnosti le med postopkom v zakonskih sporih ali sporih iz razmerij med starši in otroki, ne pa tudi pred takim postopkom. Taka ureditev se zdi predlagatelju smiselna tudi upoštevanje 166. člena DZ, ki določa:

»(1) Če je bila začasna odredba izdana pred uvedbo postopka za izdajo sodne odločbe o vzgoji, varstvu in preživljanju otroka, o stikih, o izvajanju starševske skrbi ali o ukrepu za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja, mora biti ta postopek uveden v sedmih dneh od izdaje začasne odredbe.

(2) Če postopek iz prejšnjega odstavka ni uveden v sedmih dneh, sodišče ustavi postopek in če je treba, razveljavi opravljena dejanja.«

¹⁶⁴ Da sodišče izreče ukrep na predlog ali po uradni dolžnosti izhaja že iz prvega odstavka 160. člena DZ, ki določa: »(1) Sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog izreče ukrepe za varstvo koristi otroka, odloči o prenehanju ukrepa, če so prenehali razlogi zanj, izreče drug ukrep za varstvo koristi otroka, če se med izvajanjem ukrepa izkaže, da slabo vpliva na otrokovo zdravje, razvoj ali premoženje, odloči o podaljšanju izrečenega ukrepa ali ukrep ponovno izreče.«.

Če pride do situacije, ko bo potrebno ukrepanje sodišča po uradni dolžnosti, bo lahko po uradni dolžnosti začelo postopek za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka trajnejšega značaja in hkrati izdalo začasno odredbo.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom pa se postopek za izdajo začasne odredbe, s katero se otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali zavod ter začasne odredbe po izvedenem nujnem odvzemu otroka, lahko začne le na predlog centra za socialno delo.

K 105. členu:

Zaradi učinkovitega varstva otroka je v DZ določeno, da v primeru, ko sodišče odloči o odvzemu otroka staršem (174. člen DZ), o omejitvi posameznih upravičenj iz starševske skrbi (171. člen DZ) ali odvzemu starševske skrbi (176. člen DZ), ne izreče le samega ukrepa, s katerim posega v starševsko skrb, ampak v celoti uredi tudi nadomestno varstvo in vzgojo otroka. To pomeni, da odloči tudi o obliki nadomestnega varstva – namestitev k sorodnikom, v rejništvo ali v zavod – in hkrati imenuje tudi osebo, h kateri bo otrok nameščen, rejnika oziroma zavod, v katerega bo otrok nameščen. Sodišče mora prav tako – ne le odločiti o tem, da bo otrok postavljen pod skrbništvo, ampak imenovati tudi skrbnika.

Zaradi pospešitve postopka in večje učinkovitosti ostaja naloga poiskati ustrezno fizično ali pravno osebo na centrih za socialno delo, zato je v predlaganem **105. členu** izrecno določena obveznost centra za socialno delo, da kadar vloži predlog za izrek ukrepa, obenem v predlogu že navede vse te podatke.

Tako bo v skladu s predlaganim drugim odstavkom moral center za socialno delo v predlogu, naj sodišče otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v rejništvo, v krizni center ali v zavod, navesti tudi, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri krizni center ali zavod naj otroka namesti. Glede na določbe DZ bo center za socialno delo namestitev v krizni center lahko predlagal le v predlogu za izdajo začasne odredbe, v predlogu za izrek ukrepa trajnejšega značaja pa ne. Tudi v predlogu, naj sodišče staršem odvzame starševsko skrb, bo moral center za socialno delo v skladu s predlaganim četrtem odstavkom navesti, h kateri drugi osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj otroka namesti in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika, če o tem še ni bilo odločeno.

Po predlaganem tretjem odstavku bo moralo biti v predlogu centra za socialno delo, naj sodišče staršem omeji posamezna upravičenja iz starševske skrbi, navedeno, katera upravičenja naj se staršem omejijo in katero osebo naj sodišče otroku imenuje za skrbnika za zastopanje v obsegu, v katerem bodo staršem omejena upravičenja iz starševske skrbi.

Predlogu bo moral biti v skladu s predlaganim prvim odstavkom priložen tudi načrt pomoči družini, ki ga center za socialno delo izdelava v skladu s 170. členom DZ. S takšno pravno ureditvijo se uresničuje dolžnost države, da zagotovi otroku kvalitetno odraščanje s starši v družini, zaradi česar je država prek centra za socialno delo dolžna zagotoviti ustrezne programe pomoči posameznikom in družini, ki bodo otroku zagotovili, da se bo lahko vrnil nazaj k staršem, kadar pa to ne bi bilo mogoče, pa čimprejšnje kakovostno nadomestno

varstvo in vzgojo¹⁶⁵. Kadar bodo izgledi, da bodo starši lahko še vedno skrbeli za vzgojo in varstvo otroka, bo moral center za socialno delo v načrt pomoči družini vključiti tudi udeležbo staršev v različnih programih svetovanja in zdravljenja. Kadar pa teh izgledov ne bo, bo moral pristojni center za socialno delo pripraviti načrt pomoči otroku; zlasti bo pomembno, da bo otroku zagotovil kakovostno nadomestno vzgojo in varstvo, predvsem posvojitev, kadar bo to mogoče. V programu pomoči otroku bo lahko center za socialno delo tudi otroku svetoval udeležbo v programih svetovanja ali zdravljenja.

Če predlog ne bo vseboval načrta iz prvega odstavka in navedb iz drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena, bo sodišče tekom postopka poskrbelo, da bo center svoj predlog ustrezno dopolnil.

K 106. členu:

V skladu s predlaganim **106. členom** bo moral center za socialno delo, tudi kadar ne bo predlagatelj postopka, poiskati najustreznejše nadomestno varstvo in vzgojo in sodišču v okviru svojega mnenja podati ustrezen predlog o tem, h kateri osebi, h kateremu rejniku ali v kateri zavod naj sodišče otroka namesti (predlagani prvi odstavek), oziroma katero osebo naj otroku imenuje za skrbnika otroka (predlagani drugi odstavek).

K 107. členu:

S predlaganim členom se določa vloga centra za socialno delo v postopkih za izrek ukrepa za varstvo koristi otroka. Predlagano je, da sodišče pošlje izvedensko mnenje, ki je bilo izdelano v postopku, vedno tudi centru za socialno delo. Tudi odločbe glede začasnih odredb in ukrepov trajnejšega značaja vedno vroči pristojnemu centru za socialno delo in sicer tudi, kadar ta ni predlagatelj postopka. Center za socialno delo pa lahko skladno s predlaganim tretjim odstavkom zoper navedene odločbe sodišča vloži pritožbo.

K 108. členu:

Z odvzemom otroka staršem in njegovo namestitvijo k drugi osebi, v rejništvo ali v zavod (174. člen DZ), ne preneha dolžnost staršev preživljati otroka. Enako velja v primeru namestitve otroka v zavod po 175. členu DZ in v primeru odvzema starševske skrbi po 176. členu DZ. Preživljanje otroka, kadar je nameščen k drugi osebi, v ZZZDR ni bilo posebej urejeno in je zato v praksi povzročalo težave. Zato je sedaj v petem odstavku 174. člena, petem odstavku 175. člena in petem odstavku 176. člena izrecno določeno, da kadar sodišče izreče katerega od teh ukrepov, odloči tudi o preživninski obveznosti vsakega od staršev v skladu s 184. členom in drugimi določbami DZ o obveznosti preživljanja med starši in otroki.

184. člen glede obveznosti preživljanja otroka v primeru izrečenega ukrepa določa:

»(1) Tisti od staršev, ki mu je odvzeta ali omejena starševska skrb, ni oproščen obveznosti preživljanja otroka. Prav tako niso oproščeni te obveznosti starši, katerih otrok je nameščen k drugi osebi, v rejništvo ali zavod ter starši, katerih otrok je postavljen pod skrbništvo.

¹⁶⁵ Glej tudi Goldstein J., Freud A., Solnit A. J., Goldstein S., Beyond the best Interests of the Child, str. 46 in nasl.

(2) Če je otrok ob izreku ukrepa trajnejšega značaja nameščen k drugi osebi, sodišče odloči, da *morajo starši plačevati mesečno preživnino na poseben otrokov račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik.*

(3) Če je otrok ob izreku ukrepa trajnejšega značaja nameščen v rejništvo, sodišče odloči, da se preživnina do višine materialnih stroškov, določenih z zakonom, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti, nakazuje v proračun Republike Slovenije. Če je preživnina višja od teh stroškov, sodišče odloči, da se *razlika nakazuje na poseben otrokov račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik.*

(4) Če je otrok ob izreku ukrepa trajnejšega značaja nameščen v zavod, sodišče odloči, da se preživnina do višine stroškov oskrbe v zavodu nakazuje v proračun Republike Slovenije. Če je preživnina enaka ali manjša od stroškov oskrbe v zavodu, sodišče odloči, da se *na otrokov posebni račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik, nakazuje preživnina v višini 25 odstotkov višine nadomestila preživnine, določene z zakonom, ki ureja nadomestila preživnine.* Če je preživnina višja od stroškov oskrbe v zavodu, sodišče odloči, da se razlika, ki ne sme biti manjša od navedenih 25 odstotkov višine nadomestila preživnine, nakazuje na poseben otrokov račun, ki ga v ta namen odpre otrokov skrbnik.«

V predlaganem členu je zaradi večje učinkovitosti in hitrosti postopka določen instrukcijski rok, v katerem mora otrokov skrbnik odpreti otroku poseben račun in sodišču sporočiti številko tako odprtega računa otroka, na katerega bosta starša nakazovala preživnino. Če otroku skrbnik (še) ni bil imenovan, pa bo sodišče pozvalo center za socialno delo, da odpre otroku poseben račun in sodišču v 15 dneh od prejema poziva sporoči številko računa.

K 109. členu:

ZZZDR ni dajal neposredne pravne podlage za možnost, da pristojni organ v primerih hudo ogroženih otrok staršev ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen po odvzemu. Centri za socialno delo so to reševali z uporabo splošne določbe 119. člena ZZZDR.

DZ v 178. členu izrecno ureja »tajno« namestitev otroka s tem, ko določa možnost omejitve vpogleda staršem v odločbo o namestitvi:

»Zaradi varstva koristi otroka lahko center za socialno delo ali sodišče odloči, da se enega ali oba od staršev ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen. V tem primeru se izvirnik odločbe z navedbo osebe, h kateri bo otrok nameščen, in z imenovanjem rejnika, druge osebe ali zavoda zapečati, *vroča pa se prepis odločbe brez navedbe, kam je otrok nameščen.*«

Predlagani **109. člen** pomeni natančnejšo postopkovno določbo, kako sodišče ravna, če po 178. členu DZ zaradi varstva koristi otrok odloči, da se enega ali oba starša ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen. Predlagano je, da se – če sodišče odloči, da se enega ali obeh staršev ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen – izvirnik odločbe z navedbo osebe, h kateri bo otrok nameščen, in z imenovanjem rejnika ali zavoda zapečati (tako tudi 178. člen DZ), *staršem pa vroči prepis odločbe brez navedbe, kam je otrok nameščen.*

Ker se taka odločba neposredno nanaša na drugo osebo, zavod ali rejnika, h kateremu bo otrok nameščen, so navedene osebe udeleženci postopka po predlaganem 20. členu. Že zato se bo odločba vročala tudi njim, zato vročitve navedenim osebam ni treba posebej urejati. Ker je v predlagani določbi 107. člena določeno, da se odločba brez navedbe, kam bo otrok nameščen, vroča le staršem, se bo tem osebam vročila odločba s polnim izrekom.

Da se prepreči možnost tistega izmed staršev, ki se po sklepu sodišča ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, da za kraj namestitve izve na drug način, je predlagano tudi, da mora v primeru, če center za socialno delo v predlogu ali mnenju predlaga, da se enega ali obeh staršev ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, svoj predlog oziroma mnenje o tem, kam naj bo otrok nameščen, podati s posebno vlogo. O naroku, na katerega sodišče vabi osebo, h kateri naj bi bil otrok nameščen, rejnika, h kateremu naj bi bil otrok nameščen, ali predstavnika zavoda, v katerega naj bi bil otrok nameščen, se ne obvesti starša, ki se ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, in se tak narok izvede brez njegove prisotnosti. Tisti izmed staršev, ki se po sklepu sodišča ne seznani s tem, kam bo otrok nameščen, pa tudi nima pravice do vpogleda v tiste vloge, listine in dele spisa, iz katerih je razvidno, kam bo otrok nameščen.

K 110. členu:

V predlaganem členu je urejena dolžnost sodišča, da pravnomočne odločbe, ki se nanašajo na osebni status, pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zemljiškoknjžnemu sodišču zaradi vpisa v zemljiško knjigo.

Tako obveznost glede postavitve otroka pod skrbništvo določa že DZ v 277. členu (pošiljanje odločbe in vpis v matični register)¹⁶⁶ in 278. členu (zaznamba v zemljiški knjigi)¹⁶⁷.

Enako je treba določiti glede vseh odločb, s katerimi sodišče v postopku izreče tak ukrep za varstvo koristi otroka, ki ima za posledico omejitve pravic staršev.

V okviru ukrepov za varstvo koristi otroka, ki jih sodišče lahko izreče po tem poglavju, lahko sodišče izreče tudi:

– omejitev starševske skrbi (171. člen DZ) – za zavarovanje premoženjskih koristi otroka lahko sodišče odloči, da imajo starši glede upravljanja otrokovega premoženja položaj skrbnika; sodišče lahko staršem prepove upravljanje z otrokovo preživitvino, drugim premoženjem ali prepove le odsvojitev ali obremenitev otrokovega premoženja; sodišče lahko glede na okoliščine primera odloči, da center za socialno delo opravlja nadzor nad izvajanjem starševske skrbi in določi tudi način tega nadzora; ob izreku ukrepa sodišče

¹⁶⁶ Ta določa: »Pravnomočno odločbo o postavitvi pod skrbništvo, imenovanju novega skrbnika in o prenehanju skrbništva center za socialno delo in sodišče pošljeta v 15 dneh od njene pravnomočnosti upravni enoti. Postavitev pod skrbništvo in prenehanje skrbništva za otroke in druge osebe se vpiše v matični register, in sicer se vpiše osebno ime skrbnika in njegova EMŠO. Če skrbništvo opravlja pravna oseba, se v matični register vpiše samo naziv pravne osebe.«

¹⁶⁷ Ta določa: »Če ima varovanec nepremičnine, center za socialno delo in sodišče pošljeta pravnomočno odločbo o postavitvi pod skrbništvo in o prenehanju skrbništva v 15 dneh od njene pravnomočnosti pristojnemu sodišču, ki podatek o skrbništvu in o prenehanju skrbništva zaznamuje v zemljiški knjigi.«

otroka postavi pod skrbništvo za zastopanje v obsegu, v katerem staršem omeji upravičenja iz starševske skrbi, in imenuje skrbnika;

– odvzem starševske skrbi (176. člen DZ) – v okviru tega postopka otroka postavi pod skrbništvo, če o tem še ni bilo odločeno, in skrbnika tudi imenuje.

Zato je v predlaganem prvem odstavku določeno, da sodišče pravnomočen sklep o odvzemu starševske skrbi in vrnitvi starševske skrbi pošlje upravni enoti zaradi vpisa v matični register.

V predlaganem drugem odstavku pa je določeno, da če je otrok lastnik nepremičnine, pošlje sodišče, ki vodi postopek, obvestilo o začetku postopka za odvzem starševske skrbi in za omejitev upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja ter obvestilo in pravnomočni sklep o odvzemu starševske skrbi, o omejitvi upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem tega premoženja za vpis zaznambe v zemljiško knjigo. Po zavrnitvi predloga ali ustavitvi postopka, ki se je začel po uradni dolžnosti, in po prenehanju ukrepov sodišče pošlje o tem obvestilo za izbris opravljenih zaznambov v zemljiško knjigo.

Določba je nekoliko širša od tiste, ki jo pozna DZ, saj določa tudi obvezno zaznambo samega začetka postopka za odvzem starševske skrbi in začetka postopka za omejitev upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja v zemljiški knjigi (in ne le pravnomočne odločbe o odvzemu starševske skrbi in o omejitvi upravičenj staršev v zvezi z upravljanjem otrokovega premoženja). Enako je predlagano tudi v 64. členu predloga zakona v okviru postopka postavitve odrasle osebe pod skrbništvo.

d) Postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo

K 111. členu:

V prvem odstavku je predlagano, da se postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne na predlog pristojnega centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, in otrokovega sorodnika v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena.

Po predlaganem drugem odstavku se, če je bil otrok nameščen v rejništvo ali zavod, lahko postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo začne tudi na predlog rejnika, h kateremu je bil otrok nameščen, oziroma zavoda, v katerega je bil otrok nameščen.

Po predlaganem tretjem odstavku bo postopek o postavitvi otroka pod skrbništvo lahko vselej začelo sodišče tudi po uradni dolžnosti.

Tako kot je v predlaganem **58. členu** določeno, da je center za socialno delo vedno udeleženec v postopku postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, je tudi v tretjem odstavku tega člena predlagano, da je center za socialno delo udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

K 112. členu:

V tem členu je predlagano, da se v postopku o postavitvi otroka pod skrbništvo uporabljajo naslednje določbe postopka za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo:

- **63. člen**, ki ureja imenovanje skrbnika;
- prvega in drugega odstavka **65. člena**, ki urejata prenehanje skrbništva;
- **67. člena** tega zakona, ki ureja zaznambo uvedbe postopka v zemljiški knjigi.

Sodišče pa bo moralo, enako kot v postopku za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (glej obrazložitev k **110. členu**), postopati tudi po 277. členu DZ¹⁶⁸ in 278. členu DZ¹⁶⁹.

e) Postopek za namestitev otroka v rejništvo

Z DZ je tudi odločanje o namestitvi v rejništvo v celoti preneseno na sodišče.

235. člen DZ določa:

»(1) Sodišče odloči o namestitvi otroka v rejništvo in o imenovanju rejnika pri odločitvi o ukrepih, ki jih izreka sodišče po tem zakoniku, ter kadar so podani razlogi za namestitev v rejništvo, določeni v tem zakoniku.

(2) Sodišče pravnomočno sodno odločbo o namestitvi otroka v rejništvo pošlje pristojnemu centru za socialno delo.

(3) Kadar sodišče odloči o namestitvi otroka v rejništvo po prvem odstavku tega člena, odloči tudi o preživninski obveznosti vsakega od staršev v skladu s 184. členom in drugimi določbami tega zakonika o obveznosti preživljanja med starši in otroki.«

Otroka se po 234. členu DZ namesti v rejništvo, če nima svoje družine, če iz različnih razlogov ne more živeti pri starših ali če je otrokov telesni in duševni razvoj ogrožen v okolju, v katerem živi. Ne glede na to določbo se otroka lahko namesti v rejništvo, če otrok potrebuje usposabljanje v skladu z zakonom, ki ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Vloga centra za socialno delo po namestitvi otroka v rejništvo pa je določena v 236. členu DZ, v skladu s katerim si mora center za socialno delo po namestitvi v rejništvo prizadevati, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejništvo.

MDDSZEM je konec leta 2017 že pripravilo tudi predlog novele Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, ki je potrebna zaradi nove ureditve v DZ¹⁷⁰ in ga 7. 12. 2017 posredovalo v

¹⁶⁸ Ta določa: »Pravnomočno odločbo o postavitvi pod skrbništvo, imenovanju novega skrbnika in o prenehanju skrbništva center za socialno delo in sodišče pošljeta v 15 dneh od njene pravnomočnosti upravni enoti. Postavitev pod skrbništvo in prenehanje skrbništva za otroke in druge osebe se vpiše v matični register, in sicer se vpiše osebno ime skrbnika in njegova EMŠO. Če skrbništvo opravlja pravna oseba, se v matični register vpiše samo naziv pravne osebe.

¹⁶⁹ Ta določa: »Če ima varovanec nepremičnine, center za socialno delo in sodišče pošljeta pravnomočno odločbo o postavitvi pod skrbništvo in o prenehanju skrbništva v 15 dneh od njene pravnomočnosti pristojnemu sodišču, ki podatek o skrbništvu in o prenehanju skrbništva zaznamuje v zemljiški knjigi.«

¹⁷⁰ Predlog zakona je dostopen na spletni strani MDDSZEM:

http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi/

strokovno in javno razpravo, glede katerega pa bo potrebno nadaljnje usklajevanje in priprava tudi v povezavi z ureditvijo v predlogu tega zakona.

K 113. členu:

Glede na pristojnosti in naloge, ki jih ima center za socialno delo v skladu z Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti¹⁷¹, je v predlaganem členu določeno, da se postopek za namestitvev otroka v rejništvo in postopek za prenehanje rejništva začne lahko le na predlog pristojnega centra za socialno delo. V predlogu centra za socialno delo, naj sodišče otroka namesti v rejništvo, mora biti navedeno, h kateremu rejniku naj se otroka namesti.

f) Postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku

k 114. členu:

DZ je v šestem delu (231. člen) uredil nov institut – podelitev starševske skrbi sorodniku in se s tem odzval na kritike, da zakonodaja ne omogoča, da bi skrb staršev za otroka (zlasti v primeru smrti staršev) nadomestili sorodniki. Zato je v prvem odstavku 231. člena DZ določil, da lahko sodišče za otroka, ki nima živih staršev, sorodniku¹⁷², če je to otroku v korist, podeli starševsko skrb, če je pripravljen prevzeti skrb za otroka in izpolnjuje pogoje za posvojitev otroka iz prvega odstavka 215. in 216. člena DZ. Sorodnikoma, ki sta v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti, ali sorodniku in njegovemu zakoncu ali zunajzakonskemu partnerju, lahko sodišče starševsko skrb podeli le obema skupaj (drugi odstavek 231. člena DZ).

Po tretjem odstavku 231. člena DZ pridobi s podelitvijo starševske skrbi oseba, ki ji je podeljena starševska skrb za otroka, enake obveznosti in pravice, kot bi jih imeli otrokovi starši in postane zakoniti zastopnik otroka. Oseba, ki ji je podeljena starševska skrb, mora otroka tudi preživljati v skladu s 183. členom DZ.

V petem odstavku 231. člena DZ je še določeno, da sodišče pošlje pravnomočno odločbo o podelitvi in o prenehanju podeljene starševske skrbi v 15 dneh od njene pravnomočnosti upravni enoti. Podelitev in prenehanje podeljene starševske skrbi se vpiše v matični register, in sicer se vpiše osebno ime sorodnika, ki mu je bila starševska skrb podeljena, in njegova EMŠO.

V zvezi s tem institutom je v predlaganem **114. členu** določeno, da se postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku začne na predlog pristojnega centra za socialno delo, otroka, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, in sorodnika, ki je pripravljen prevzeti skrb za otroka.

Tudi za te postopke je (v drugem odstavku) predlagano, da je center za socialno delo udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj postopka.

¹⁷¹ Uradni list RS, št. 110/02, 56/06 – odl. US, 114/06 – ZUTPG, 96/12 – ZPIZ-2 in 109/12

¹⁷² Natančneje osebi, ki je z otrokom v krvnem sorodstvu v ravni vrsti do vštetega drugega kolena ali v stranski vrsti do vštetega četrtega kolena.

g) Postopek za posvojitve in razveljavitev posvojitve

Z DZ je pristojnost za odločanje o posvojitvi prenesena na sodišče, iz razlogov, navedenih v uvodni obrazložitvi tega zakona pa je predlagano, da bo sodišče o posvojitvi odločalo v nepravdnem postopku. Zato je v tem podpoglavju predlagana ureditev postopka za posvojitve in razveljavitev posvojitve.

K 115. členu:

V tem členu je določeno, kdo je lahko predlagatelj postopka za posvojitve in kdo postopka za razveljavitev posvojitve, kar je bilo do sprejema DZ urejeno v 146. in 153. členu ZZZDR. Kljub temu, da DZ v členih od 227 do 229 vsebuje nekatere določbe glede postopka odločanja o posvojitvi, pa je ureditev, kdo je lahko predlagatelj postopka, postopkovna določba, ki sodi v procesni zakon.

Glede na postopek za ugotavljanje pogojev za posvojitve, ki ga DZ določa v členih od 223 do 226 in vlogo centra za socialno delo v tem postopku ter upošteva v 126. členu DZ že določeno pristojnost centra za socialno delo, da vloži predlog za posvojitve, je v predlaganem 111. členu določeno, da se postopek za posvojitve začne (praviloma le) na predlog centra za socialno delo.

Le v primeru, če želi otroka posvojiti zakonec ali zunajzakonski partner enega od otrokovih staršev, se postopek začne na njegov predlog (predlagani drugi odstavek)¹⁷³.

V skladu s predlaganim tretjim odstavkom se bo postopek za razveljavitev posvojitve začel na predlog enega od bioloških staršev, posvojenca, ki je dopolnil 15 let, če je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, posvojitelja ali centra za socialno delo.

K 116. členu:

Določbo, kot je predlagana v tem členu, je vseboval 150. člen ZZZDR v drugem odstavku. Ker je po DZ pristojnost odločanja o posvojitvi prenesena na sodišče, DZ pa ne vsebuje procesnih določb, je ta določba prenesena v predlog tega zakona.

V tem členu je tako posebej določeno, da se v odločbo o posvojitvi vpišeta otrokovo ime in priimek, ki mu ju je izbral posvojitelj v skladu z določbami Zakona o osebnem imenu¹⁷⁴ (ZOI-1). Ta v 14. členu določa, da se posvojencu lahko določi nov priimek kadarkoli, imena pa mu med četrtem in devetim letom starosti ni mogoče spreminjati in da je za določitev novega osebnega imena otroku, ki je že dopolnil devet let, potrebna tudi njegova privolitev, če je glede na svoj osebni razvoj sposoben izraziti svojo voljo.

II. razdelek – POSTOPEK O RAZGLASITVI POGREŠANCEV ZA MRTVE IN O DOKAZOVANJU SMRTI

Sedemnajsto poglavje – Razglasitev pogrešancev za mrtve

¹⁷³ Glej tudi 228. člen DZ, ki že upošteva oziroma predvideva tako ureditev.

¹⁷⁴ Uradni list RS, št. 20/06.

K 117. členu:

V predlaganem členu so povsem enako kot v veljavnem 82. členu ZNP določeni pogoji za razglasitev pogrešanca za mrtvega.

K 118. členu:

Tudi glede začetka postopka predlog zakona ne prinaša nobenih vsebinskih sprememb v primerjavi z veljavnim 83. členom ZNP.

K 119. členu:

V predlaganem členu je povsem enako kot v veljavnem 84. členu ZNP urejena vložitev predloga pred iztekom rokov, ki jih za vložitev predloga določa predlagani **117. člen** (oziroma veljavi 82. člen ZNP)

K 120. členu:

Tudi pri oblikovanju določb tega člena je predlagatelj izhajal iz veljavne ureditve v 85. členu ZNP ter ji glede poizvedb sodišča in oklica tudi v celoti sledil. Drugačna je le ureditev glede imenovanja skrbnika za posebni primer.

Zakonodajalec je s sprejemom DZ izkazal svoj namen, da se centre za socialno delo razbremenijo pristojnosti odločanja, da se bodo lahko popolnoma osredotočili na svoje temeljne strokovne naloge, namenjene preprečevanju in reševanju socialne problematike posameznikov, družine in skupin prebivalstva, izvajanju socialno varstvenih storitev, ipd. Tako je družinska zakonodaja (skoraj v celoti) prenesla odločanje s centrov za socialno delo na sodišča, zato predlagatelj ocenjuje, da je treba tudi odločanje o imenovanju skrbnika za posebni primer v primeru pogrešanih oseb prenesti s centrov za socialno delo na sodišča. Pri tem je ureditev skladna z 267. členom v povezavi z 268. členom DZ. 267. člen DZ med drugim določa, da center za socialno delo imenuje skrbnika za posebni primer ali skrbnika za določeno vrsto opravil tudi v drugih primerih, kadar je to potrebno za varstvo pravic in koristi posameznika. 268. člen DZ pa določa, da sme ob pogojih iz DZ postaviti skrbnika tudi organ, pred katerim teče postopek. Center za socialno delo ima do tega skrbnika enake pravice kakor do skrbnika, ki bi ga sam postavil.

Po predlagani določbi sodišče tedaj, ko ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka imenuje pogrešancu skrbnika za poseben primer izmed odvetnikov in notarjev.

Predlagano je tudi, da lahko sodišče objavi oklic poleg že veljavnih načinov tudi na drug primeren način. Ta dikcija nadomešča veljavno ureditev, da lahko sodišče poleg standardnih načinov odredi, da se oklic objavi tudi v drugih glasilih. Predlagana ureditev je potrebna v današnji informacijski dobi, po njej pa bo lahko sodišče samo ocenilo, kateri dodatni način objave bi bil najbolj primeren za objavo oklica.

K 121. členu:

Predlagana določba je prepis veljavne določbe 86. člena ZNP in določa, da če se v roku, določenem v oklicu, pogrešanec ne javi, sodišče na naroku zasliši predlagatelja, skrbnika, izvede dokaze in odloči o predlogu.

K 122. členu:

Tudi določbe, ki urejajo vsebino sklepa, so prepis veljavne ureditve v 87. členu ZNP.

K 123. členu:

Predlagana določba je vsebinsko enaka veljavni določbi 88. člena ZNP, besedilo se zgolj uskladi z veljavno ureditvijo v Zakonu o matičnem registru¹⁷⁵ (v nadaljevanju: ZMatR).

K 124. členu:

Tako, kot določa veljavni 89. člen ZNP, tudi po predlagani ureditvi v tem členu sodišče v primeru, če se tisti, ki je razglašen za mrtvega, zglesi pri sodišču, preizkusi, ali je on tisti, ki je pogrešan, nato pa brez nadaljnjega postopka razveljavi svojo odločbo.

K 125. členu:

Določbe, ki urejajo razveljavitev ali spremembo odločbe na predlog, so prepis določb veljavnega 90. (prvi in drugi odstavek predlaganega člena) in 91. člena ZNP (tretji in četrti odstavek predlaganega člena).

K 126. členu:

Predlagani člen ureja posredovanje sklepa določenim organom, kar veljavni ZNP ureja v 92. členu.

Po predlagani ureditvi bo sodišče pravnomočno odločbo o razveljavitvi ali spremembi odločbe o razglasitvi za mrtvega poslalo upravni enoti zaradi vpisa v matični register in zapuščinskemu sodišču, odločbo o razveljavitvi odločbe pa tudi pristojnemu centru za socialno delo.

Osemnajsto poglavje – Dokazovanje smrti

K 127. členu:

Določba je prepis 93. člena veljavnega ZNP, edina sprememba je prilagoditev besedila danes veljavnemu ZMatR.

K 128. členu:

Določba je prepis 94. člena veljavnega ZNP, edina sprememba je prilagoditev besedila

¹⁷⁵ Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo

danes veljavnemu ZDT-1.

K 129. členu:

Predlagana ureditev glede rokov je enaka veljavni ureditvi v 95. členu ZNP.

K 130. členu:

Tudi glede vsebine sklepa ni predvidena nobena sprememba glede na veljavni 96. člen ZNP.

III. razdelek – UREJANJE PREMOŽENJSKIH RAZMERIJ

Devetnajsto poglavje – Postopek za določitev odškodnine

K 131. členu:

Tako kot v veljavnem 97. členu ZNP je predlagano, da v postopku za določitev odškodnine sodišče odloči o odškodnini, če je z zakonom določeno, da se odškodnina določi v nepravdnem postopku.

Zakon, ki določa, da se odškodnina določi v nepravdnem postopku, je Zakon o urejanju prostora¹⁷⁶ (v nadaljevanju: ZUreP-1) oziroma Zakon o urejanju prostora¹⁷⁷ (v nadaljevanju: ZUreP-2), ki nadomešča ZUreP-1.

K 132. členu:

ZUreP-1 v 106. členu določa, da se sodni postopek za določitev odškodnine lahko začne samo na predlog upravičenca oziroma zavezanca in ne omogoča več začetka tega postopka po uradni dolžnosti. Prav tako tudi ZUreP-2 ne omogoča začetka tega postopka po uradni dolžnosti.

Tako v primerjavi z veljavnim 98. členom ZNP ni več predviden začetek postopka za določitev odškodnine po uradni dolžnosti, temveč se postopek začne na predlog upravičenca do odškodnine ali zavezanca za plačilo odškodnine, če med udeleženci ni bil dosežen sporazum o višini odškodnine.

K 133. členu:

Predlagani člen je prepis določb veljavnega 99. člena ZNP, po katerih je postopek za določitev odškodnine nujen, sodišče pa odloči po opravljenem naroku.

K 134. členu:

¹⁷⁶ Uradni list RS, št. 110/02, 8/03 – popr., 58/03 – ZZK-1, 33/07 – ZPNačrt, 108/09 – ZGO-1C, 80/10 – ZUPUDPP in 61/17 – ZUreP-2.

¹⁷⁷ Uradni list RS, št. 61/17; zakon je bil sprejet 24. 10. 2017, veljati je začel 17. 11. 2017, uporabljati pa se začne 1. 6. 2018.

V prvem odstavku 105. člena ZUreP-1 je določeno, da lastniku pripada za razlaščno nepremičnino ustrezna odškodnina oziroma enakovredna nadomestna nepremičnina. V tretjem odstavku navedenega člena pa je določeno, da vrednost nepremičnine ocenjujejo pooblašeni ocenjevalci vrednosti nepremičnin, sodno zapriseženi cenilci gradbene in kmetijske stroke ter cenilci nepremičnin s certifikatom Agencije Republike Slovenije za pospeševanje prestrukturiranja gospodarstva in spodbujanje prenove podjetij, pri čemer uporabljajo strokovne standarde za področje ocenjevanja nepremičnin. Poleg strokovnih standardov se upoštevajo tudi namembnost zemljišča pred uveljavitvijo prostorskega akta, ki je podlaga za razlastitev, kakor tudi dejansko stanje nepremičnine na dan uvedbe razlastitvenega postopka. Glede površine nepremičnine se upoštevajo podatki zemljiškega katastra oziroma katastra stavb, če ta obstaja in se nanaša na nepremičnino, ki se razlašča.

Tudi ZUreP-2 vsebuje primerljive določbe v prvem odstavku 206. člena¹⁷⁸, v 47. členu¹⁷⁹ in v 295. členu¹⁸⁰.

Glede na navedeno in glede na podatke iz prakse je sodni postopek velikokrat sprožen neutemeljeno in je prisojena višina odškodnine pogosto enaka ponujeni odškodnini izven sodnega postopka ali pa včasih celo nižja. V takih primerih se neutemeljeno obremenjuje sodišča, sodno osebje, državne odvetnike, skratka v končni posledici davkoplačevalce, ponavljajo se strokovne cenitve. Zato je predlagano, da krije stroške postopka za določitev odškodnine zavezanec za plačilo odškodnine le v primerih, ko je prisojena odškodnina višja od ponujene odškodnine v upravnem postopku, sicer pa plača stroške upravičenec do odškodnine, ki je sam neutemeljeno sprožil sodni postopek.

Dvajseto poglavje – Postopek za cenitev in prodajo stvari

K 135. členu:

¹⁷⁸ Ta določa:

»Lastniku pripada za razlaščno nepremičnino ustrezna odškodnina ali enakovredna nadomestna nepremičnina.«

¹⁷⁹ Ta določa:

»(1) Izvajalci ocenjevanja vrednosti odškodnine po tem zakonu so cenilci.

(2) Cenilci po tem zakonu so pooblašeni ocenjevalci vrednosti nepremičnin, pooblašeni ocenjevalci vrednost podjetij, pooblašeni ocenjevalci vrednosti strojev in opreme, imenovani po predpisih, ki urejajo revidiranje in ocenjevanje vrednosti, ter sodni cenilci nepremičnin, sodni cenilci kmetijske, gozdarske, gradbene, elektroinženirske, rudarske stroke in strojništva, imenovani po predpisih, ki urejajo delovanje sodišč.«

¹⁸⁰ Ta določa:

»(1) Do zakonske ureditve metodologije ocenjevanja vrednosti nepremičnin, škod na njih in drugih stroškov za namen umeščanja prostorskih ureditev državnega pomena in izvajalcev tega ocenjevanja, izvajajo ocenjevanje odškodnin iz 206. člena tega zakona cenilci iz 47. člena tega zakona, pri čemer upoštevajo:

– podatke o nepremičninah in o njihovi posplošeni vrednosti, ki se v skladu s predpisi o evidentiranju nepremičnin in predpisi o množičnem vrednotenju nepremičnin vodijo v javnih evidencah, ter druge podatke, ki jih pridobijo od lastnikov nepremičnin oziroma nosilcev pravic na njih ter skladnost navedenih podatkov s primerljivimi nepremičninami;

– stanje nepremičnin v naravi;

– namensko rabo nepremičnin pred uveljavitvijo prostorskega akta, ki je podlaga za razlastitev, kakor tudi dejansko stanje nepremičnine na dan uvedbe razlastitvenega postopka in

– mednarodne standarde ocenjevanja vrednosti.

(2) Pri ocenjevanju vrednosti se upoštevajo podatki o nepremičninah, kot se vodijo v javnih evidencah v skladu s predpisi, ki urejajo evidentiranje nepremičnin.

(3) Če lastnik nepremičnin oziroma nosilec pravic na njih na poziv cenilca ne predloži zahtevanih podatkov, se pri ocenjevanju vrednosti uporabijo razpoložljivi podatki iz javnih evidenc.«

Enako kot v 105. členu veljavnega ZNP je predlagano, da se postopek za cenitev in prodajo stvari začne na predlog, kadar tako določa zakon.

K 136. členu:

Predlagana določba je prepis določbe veljavnega 106. člena ZNP o krajevni pristojnosti v postopku za cenitev in prodajo stvari.

K 137. členu:

Drugače kot v veljavnem 107. členu ZNP se s predlaganim prvim odstavkom določa, da sodišče dovoli prodajo brez cenitve, če se s takšno prodajo strinjajo vsi udeleženci.

Predlagano je še, da zoper sklep o prodaji brez cenitve ni pritožbe, saj so udeleženci soglasni pri odločitvi glede prodaje brez cenitve in glede navedene cene in v izjavi morajo navesti tudi, da so seznanjeni s tem, da nimajo pravice do pritožbe zoper tak sklep. Za večjo težo izjave, v smislu, da se udeleženci zares zavedajo svojih izjav, je predvideno, da morajo biti podpisi udeležencev overjeni pred notarjem.

K 138. členu:

Enako kot v veljavnem 108. členu ZNP je predlagano, da sodišče v tem postopku opravi samo en prodajni narok.

K 139. členu:

Predlagana določba je prepis veljavnega 109. člena ZNP in določa, da je treba v odredbi o prodaji nepremičnine in v sklepu, s katerim sodišče domakne nepremičnino kupcu, posebej navesti, da je postopek začel po predlogu in zato ostanejo v zemljiški knjigi vpisane pravice in bremena.

K 140. členu:

Tudi ta predlagana določba je po vsebini enaka 110. členu veljavnega ZNP, po njej se, če zakon ne določa drugače, v tem postopku smiselno uporabljajo določbe zakona o izvršbi in zavarovanju o izvršbi na premičnine oziroma o izvršbi na nepremičnine, ki se nanašajo na cenitev in prodajo.

Enaindvajseto poglavje – Postopek v stanovanjskih zadevah

Veljavni ZNP ima v zvezi s postopkom v stanovanjskih zadevah le dve pravili opisani v 111. členu, ki je umeščen v enajsto poglavje z naslovom: Postopek v stanovanjskih zadevah. Ta določa, da sodišče v postopku opravi narok (prvi odstavek) in da je zoper odločbo sodišča druge stopnje, s katero je bilo odločeno o stanovanjski pravici ali o pravici uporabe stanovanja dovoljena revizija (drugi odstavek).

K 141. členu:

V predlagani določbi so opredeljeni postopki, v katerih odloča sodišče v nepravdnem postopku in so v določbi razdeljeni na postopke v stanovanjskih zadevah, ki so povezane s področjem stanovanjskega varstva med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma prenehanju zunajzakonske skupnosti (prva alineja predlagane določbe) in na vse tiste druge postopke v stanovanjskih zadevah, za katere zakon (tudi) določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku.

Določba prvega odstavka predlaganega člena izhaja iz ureditve v DZ. Ta v 59. členu¹⁸¹ določa, da zakonca sporazumno določita stanovanje, v katerem bosta skupaj živela in ki bo njun dom in dom otrok, ki bodo živeli z njima (prvi odstavek navedenega člena DZ). Le skupno in sporazumno smeta zakonca odtujiti, obremeniti ali oddati v najem, ustanoviti pravico služnosti ali kakšno drugo pravico na stanovanju v skupnem premoženju, ki bi ovirala njegovo uporabo (drugi odstavek 59. člena DZ). Če je najemnik stanovanja le eden od zakoncev, ta ne sme odpovedati najemnega razmerja brez pisnega soglasja drugega zakonca. V nasprotnem primeru odpoved najemnega razmerja nima pravnega učinka, določa tretji odstavek navedenega člena DZ. In če zakonec soglasje iz drugega ali tretjega odstavka navedenega člena odreče brez upravičenega razloga, o tem odloči sodišče, ki pri odločanju upošteva stanovanjske potrebe zakoncev, njune upravičene interese, potrebe in koristi otrok, ki živijo z njima, in druge okoliščine primera (četrti odstavek 59. člena DZ). V 109. členu DZ¹⁸² pa je urejeno stanovanjsko varstvo ob razvezi zakonske zveze. Vsak od

¹⁸¹ 59. člen (stanovanjsko varstvo)

(1) Zakonca sporazumno določita stanovanje, v katerem bosta skupaj živela in ki bo njun dom in dom otrok, ki bodo živeli z njima.

(2) Zakonca smeta le skupno in sporazumno odtujiti, obremeniti ali oddati v najem, ustanoviti pravico služnosti ali kakšno drugo pravico na stanovanju v skupnem premoženju iz prejšnjega odstavka, ki bi ovirala njegovo uporabo.

(3) Če je najemnik stanovanja iz prvega odstavka tega člena le eden od zakoncev, ta ne sme odpovedati najemnega razmerja brez pisnega soglasja drugega zakonca. V nasprotnem primeru odpoved najemnega razmerja nima pravnega učinka.

(4) Če je zakonec soglasje iz drugega ali tretjega odstavka tega člena odrekel brez upravičenega razloga, odloči o tem sodišče. Pri tem sodišče upošteva stanovanjske potrebe zakoncev, njune upravičene interese, potrebe in koristi otrok, ki živijo z njima, in druge okoliščine primera.

¹⁸² 109. člen (stanovanjsko varstvo ob razvezi)

(1) Ob razvezi zakonske zveze lahko vsak od zakoncev zahteva, da mu drugi zakonec prepusti v uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita ali sta živela, ali del tega stanovanja.

(2) Sodišče odloči o prepustitvi stanovanja v uporabo zakoncu, če tako zahtevajo koristi otrok, upoštevajo pa se tudi stanovanjske potrebe zakoncev in njuni upravičeni interesi.

(3) Če je ob razvezi le eden od zakoncev lastnik ali imetnik stavbne pravice ali pravice do užitka ali rabe na zemljišču, na katerem je stanovanje, ali je le eden od zakoncev etažni lastnik stanovanja ali upravičenec služnosti stanovanja ali navedene pravice pripadajo enemu izmed zakoncev skupaj s tretjo osebo, sodišče stanovanje v celoti ali delno dodeli v uporabo drugemu zakoncu samo, če ta nima drugega primerne stanovanja in bi zaradi zavrnitve njegovega zahtevka nastal izjemno težak življenjski položaj zanj in za otroke.

(4) Sodišče dodeli stanovanje v uporabo le za določen čas, ki je potreben, da se zakonec in otroci vživijo v nov položaj in si uredijo življenjske razmere.

(5) Sodišče dodeli stanovanje zakoncu v uporabo za največ šest mesecev. Na predlog zakonca, ki zahteva prepustitev stanovanja v uporabo, sodišče dodelitev stanovanja podaljša še za največ šest mesecev.

(6) Če sodišče dodeli zakoncu v uporabo stanovanje, na zahtevo drugega zakonca določi tudi znesek uporabnine, ki ga mora ta zakonec plačati kot nadomestilo za uporabo stanovanja, razen če zakonec nima dovolj sredstev za življenje.

zakoncev lahko tedaj zahteva, da mu drugi zakonec prepusti v uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita ali sta živela, ali del tega stanovanja (prvi odstavek navedenega člena DZ). Sodišče odloči o prepustitvi stanovanja v uporabo zakoncu, če tako zahtevajo koristi otrok, upoštevajo pa se tudi stanovanjske potrebe zakoncev in njuni upravičeni interesi (drugi odstavek 109. člena DZ). Če je ob razvezi le eden od zakoncev lastnik ali imetnik stavbne pravice ali pravice do užitka ali rabe na zemljišču, na katerem je stanovanje, ali je le eden od zakoncev etažni lastnik stanovanja ali upravičenec služnosti stanovanja ali navedene pravice pripadajo enemu izmed zakoncev skupaj s tretjo osebo, sodišče stanovanje v celoti ali delno dodeli v uporabo drugemu zakoncu samo, če ta nima drugega primerne stanovanja in bi zaradi zavrnitve njegovega zahtevka nastal izjemno težak življenjski položaj zanj in za otroke (tretji odstavek). Skladno s četrtem odstavkom navedenega člena dodeli sodišče stanovanje v uporabo le za določen čas, ki je potreben, da se zakonec in otroci vživijo v nov položaj in si uredijo življenjske razmere in sicer za največ šest mesecev, z možnostjo podaljšanja za največ šest mesecev (peti odstavek navedenega člena DZ). Če sodišče dodeli zakoncu v uporabo stanovanje, na zahtevo drugega zakonca določi tudi znesek uporabnine, ki ga mora ta zakonec plačati kot nadomestilo za uporabo stanovanja, razen če zakonec nima dovolj sredstev za življenje (šesti odstavek). Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, pa mora opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela (sedmi odstavek navedenega člena DZ). Če ob razvezi zakonske zveze zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje, ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, zahteva, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita ali sta živela, pa se po izrecni določbi osmega odstavka navedenega člena DZ uporabi zakon, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

Stanovanjsko varstvo med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti in ob razvezi oziroma prenehanju trajanja zunajzakonske skupnosti glede na zapisano zajema:

- soglasje za odpoved najema skupnega stanovanja;
- soglasje za odtujitev, obremenitev, oddajo v najem, ustanovitev pravice služnosti ali druge pravice na stanovanju v skupnem premoženju;
- prepustitev stanovanja ob razvezi oziroma prenehanju zunajzakonske skupnosti.

Kot že zapisano se v navedenem postopku odloča tudi o soglasju zakonca za odpoved najemnega razmerja po tretjem odstavku 59. členu DZ. Tudi po določbi drugega odstavka 110. člena Stanovanjskega zakona¹⁸³ (v nadaljevanju: SZ-1)¹⁸⁴ sodišče v nepravdnem

(7) Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, mora opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela.

(8) Če ob razvezi zakonske zveze zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje, ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, zahteva, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita ali sta živela, se uporabi zakon, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.

¹⁸³ 110. člen SZ-1 (sklenitev najemne pogodbe po razvezi zakonske zveze ali prenehanju zunajzakonske skupnosti)

(1) Če se zakonska zveza razveže, se lahko prejšnja zakonca sporazumeta o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, drugi zakonec pa se iz stanovanja izseli.

(2) Če se prejšnja zakonca ne moreta sporazumeti, odloči o sporu na zahtevo enega od njiju sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče upošteva pri tem stanovanjske potrebe prejšnjih zakoncev, njunih otrok in drugih oseb, ki skupaj z njima stanujejo, ter druge okoliščine primera.

(3) Prejšnji zakonec, ki po sodni odločbi ne ostane ali ne postane najemnik stanovanja, se mora iz stanovanja izseliti v roku, ki ga določi sodišče v skladu s 112. členom tega zakona.

postopku odloča o tem, kateri od zakoncev ali zunajzakonskih partnerjev ostane ali postane najemnik stanovanja, kar pomeni, da se o teh vprašanjih odloča po postopku v stanovanjskih zadevah, če se zakonca oziroma zunajzakonska partnerja o tem nista uspela sporazumeti (prvi odstavek 110. člena SZ-1).

Med postopke po drugi alineji predlaganega člena pa predlagatelj uvršča postopke odločanja o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi po 21. in 22. členu ZPND. Skladno z 21. členom (prepustitev stanovanja v skupni uporabi) sodišče lahko naloži povzročitelju nasilja, ki živi ali je živel v skupnem gospodinjstvu z žrtvijo, da mora stanovanje v skupni uporabi prepustiti žrtvi v izključno uporabo v obsegu, kot ga je imel v uporabi sam (prvi odstavek), pri čemer sodišče trajanja ukrepa časovno ne omeji, če povzročitelj nasilja ni lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi. Če sta žrtev in povzročitelj nasilja solastnika ali skupna lastnika stanovanja v skupni uporabi, če imata na zemljišču, na katerem je stanovanje v skupni uporabi, stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če sta ga skupaj najela, sodišče omeji trajanje ukrepa iz prvega odstavka tega člena na največ 12 mesecev. Sodišče lahko trajanje ukrepa na predlog žrtve podaljša še za največ 12 mesecev (tretji odstavek). Sodišče omeji trajanje ukrepa na največ šest mesecev tedaj, če je povzročitelj nasilja sam ali s tretjo osebo lastnik, solastnik ali skupni lastnik stanovanja v skupni uporabi, ali če ima na zemljišču, na katerem je stanovanje, sam ali s tretjo osebo stavbno pravico, pravico užitka ali rabe, ali če ga je sam ali s tretjo osebo najel. Če žrtev v roku, ki ga določi sodišče, kljub skrbnemu prizadevanju ne more najti drugega primerne bivalnega prostora, lahko sodišče rok iz prejšnjega stavka na predlog žrtve izjemoma podaljša še za največ šest mesecev, razen če bi to povzročilo nesorazmerno težko breme za tretjo osebo (četrti odstavek 21. člena ZPND). Povzročitelj nasilja, ki mora žrtvi stanovanje prepustiti v izključno uporabo, mora opustiti vsa dejanja, ki bi utegnila otežiti ali ovirati takšno uporabo (peti odstavek navedenega člena ZPND). Žrtev, ki ji je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja (zadnji odstavek navedenega člena ZPND).

V 22. členu ZPND pa je urejeno stanovanjsko varstvo v primeru nasilja ob razvezi. Zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje ali če izvaja nasilje nad njegovimi otroki, sme ob

(4) Določbe prejšnjega in tega člena se ne uporabljajo, kadar je najemna pogodba sklenjena za službeno stanovanje, določbe tega člena pa se ne uporabljajo tudi, kadar gre za stanovanje iz tretjega odstavka 109. člena tega zakona, razen če se pogodbeni stranki ne dogovorita drugače.

(5) Določbe tega člena veljajo tudi v primeru prenehanja zunajzakonske skupnosti, Uradni list RS, št. [69/03](#), [18/04](#) – ZVKSES, [47/06](#) – ZEN, [45/08](#) – ZVEtL, [57/08](#), [62/10](#) – ZUPJS, [56/11](#) – odl. US, [87/11](#), [40/12](#) – ZUJF, [14/17](#) – odl. US in 27/17

¹⁸⁴ 110. člen SZ-1 (sklenitev najemne pogodbe po razvezi zakonske zveze ali prenehanju zunajzakonske skupnosti)

(1) Če se zakonska zveza razveže, se lahko prejšnja zakonca sporazumeta o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, drugi zakonec pa se iz stanovanja izseli.

(2) Če se prejšnja zakonca ne moreta sporazumeti, odloči o sporu na zahtevo enega od njiju sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče upošteva pri tem stanovanjske potrebe prejšnjih zakoncev, njunih otrok in drugih oseb, ki skupaj z njima stanujejo, ter druge okoliščine primera.

(3) Prejšnji zakonec, ki po sodni odločbi ne ostane ali ne postane najemnik stanovanja, se mora iz stanovanja izseliti v roku, ki ga določi sodišče v skladu s 112. členom tega zakona.

(4) Določbe prejšnjega in tega člena se ne uporabljajo, kadar je najemna pogodba sklenjena za službeno stanovanje, določbe tega člena pa se ne uporabljajo tudi, kadar gre za stanovanje iz tretjega odstavka 109. člena tega zakona, razen če se pogodbeni stranki ne dogovorita drugače.

(5) Določbe tega člena veljajo tudi v primeru prenehanja zunajzakonske skupnosti.

razvezi zahtevati, da mu drugi zakonec prepusti v izključno uporabo stanovanje, v katerem skupaj živita oziroma sta živela (prvi odstavek navedenega člena ZPND). Sodišče lahko dodeli stanovanje v izključno uporabo zakoncu, ki vloži zahtevo iz prejšnjega odstavka, čeprav bi sicer obstajali pogoji za dodelitev le dela stanovanja, če je to potrebno, da se ob razvezi prepreči nasilje med zakoncema ali nasilje nad otroki (drugi odstavek), pri čemer sodišče omeji trajanje ukrepa na največ šest mesecev. Na predlog žrtve pa lahko sodišče ukrep izjemoma podaljša še za največ šest mesecev (tretji odstavek 22. člena ZPND). Zakonec, ki mu je stanovanje prepuščeno v izključno uporabo, nosi v času izključne uporabe stanovanja stroške rednega upravljanja stanovanja (četrti odstavek navedenega člena). Zakonec, ki je drugemu zakoncu zavezan prepustiti stanovanje v uporabo, je dolžan opustiti vse, kar bi temu zakoncu oteževalo ali preprečilo uporabo stanovanja ali njegovega dela (peti odstavek). Določbe pa se glede na šesti odstavek navedenega člena ZPND uporabljajo tudi za zunajzakonske partnerje.

Kot druge stanovanjske zadeve, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, so v predlagano določbo vključene tudi tiste, za katere tako določa SZ-1 in med katere sodijo odločanje sodišča za nadomestitev soglasja lastnika (tretji odstavek 97. člena SZ-1), odločanje sodišča v sporu glede obdobja, v katerem je lastnik dolžan opraviti prenovo (tretji odstavek 99. člena SZ-1), v sporih, povezanih s popravili in izboljšavami v najemnem stanovanju (četrti odstavek 99. člena SZ-1), odločanje v primeru spora o primernosti drugega stanovanja, kadar je bila najemna pogodba odpovedana iz nekrivdnega odpovednega razloga (šesti odstavek 106. člena SZ-1). Tudi če se ožji družinski člani ne sporazumejo o tem, kdo bo sklenil najemno pogodbo po smrti najemnika, odloča sodišče o tem v nepravdnem postopku (drugi odstavek 109. člena SZ-1)¹⁸⁵.

K 142. členu:

Predlagatelj skladno s pravnim interesom za ureditev spornega razmerja v predlaganem členu določa predlagatelje za začetek postopka. Predlagatelj v postopkih stanovanjskega varstva med trajanjem zakonske zveze oziroma zunajzakonske skupnosti ter ob razvezi zakonske zveze oziroma po prenehanju zunajzakonske skupnosti je lahko eden od zakoncev oziroma zunajzakonskih partnerjev (prvi odstavek predlaganega člena).

V primeru, ko gre za odločanje o drugih stanovanjskih zadevah, za katere zakon določa, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, pa predlagana določba napotuje na zakon, ki določa uporabo pravil nepravdnega postopka za posamezne zadeve in ki določa tudi osebo ali krog oseb, ki so upravičene vložiti predlog za ureditev razmerja (npr. žrtev nasilja po 21.

¹⁸⁵ 109. člen SZ-1 (sklenitev najemne pogodbe po smrti najemnika)

(1) Če najemnik stanovanja umre, mora lastnik stanovanja skleniti najemno pogodbo pod istimi pogoji z zakoncem najemnika ali z osebo, s katero je živel v zunajzakonski skupnosti oziroma z enim od ožjih družinskih članov, če je v času najemnikove smrti dejansko prebival v stanovanju, imel v tem stanovanju prijavljeno stalno bivališče ter bil naveden v najemni pogodbi. Zahteva za sklenitev pogodbe mora biti podana lastniku v pisni obliki v 90 dneh po smrti najemnika.

(2) Če se ožji družinski člani ne sporazumejo o tem, kdo bo sklenil najemno pogodbo, odloči sodišče v nepravdnem postopku.

(3) Po smrti najemnika, ki je živel v namenskem najemnem stanovanju, mora lastnik skleniti najemno pogodbo z zakoncem umrlega, navedenega v najemni pogodbi, ali osebo, s katero je najemnik živel v zunajzakonski skupnosti, če ni s posebnimi predpisi ali v najemni pogodbi drugače določeno.

členu ZPND, zakonec, nad katerim drugi zakonec izvaja nasilje po prvem odstavku 22. člena ZPND; ožji družinski član po drugem odstavku 109. člena SZ-1; najemnik v primeru iz šestega odstavka 106. člena SZ-1; najemnik ali lastnik stanovanja v primeru iz 99. člena SZ-1).

K 143. členu:

Veljavni ZNP ima v zvezi s postopkom v stanovanjskih zadevah le en člen in sicer 111. člen, umeščen v enajsto poglavje. Ta določa, da sodišče v postopku opravi narok (prvi odstavek) in da je zoper odločbo sodišča druge stopnje, s katero je bilo odločeno o stanovanjski pravici ali o pravici uporabe stanovanja dovoljena revizija (drugi odstavek). Vsebinsko obeh določb predlagatelj ohranja. Na podlagi predlagane določbe **143. člena** mora sodišče v stanovanjskih zadevah še vedno obvezno opraviti narok. Po predlagani določbi **38. člena**, da je revizija zoper sklep, s katerim se postopek konča, dovoljena pod pogoji, ki jih določa zakon, ki ureja pravdni postopek, pa posebna ureditev vprašanja glede dovoljenosti revizije v teh postopkih ni potrebna.

Dvaindvajseto poglavje – Postopek za ureditev razmerij med solastniki

K 144. in 145. členu:

Tako kot v veljavnem 112. členu ZNP je v prvem odstavku predlagano, da v postopku za ureditev razmerij med solastniki odloča sodišče, če ni bilo med solastniki doseženo soglasje o poslu v zvezi z rednim upravljanjem, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari v solastnini, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini. Za ta postopek je v prvem odstavku **145. člena** predlagano, da se začne na predlog solastnika.

Na novo je v drugem odstavku **144. člena** predlagano, da v tem postopku odloča sodišče tudi v primerih, ki jih v 117. členu določa Stvarnopravni zakonik¹⁸⁶, in sicer če med etažnimi lastniki ni bilo doseženo soglasje glede posla, ki presega redno upravljanje. Prav tako odločitev sodišča nadomesti soglasje vseh etažnih lastnikov, ki je potrebno za spremembe v razmerju med skupnimi in posameznimi deli, za posebne omejitve rabe posameznih delov in skupnih delov ter spreminjanje rabe skupnih delov, za spremembe sporazuma o določitvi solastniških deležev, za vsa gradbena dela in izboljšave, za katere je treba pridobiti gradbeno dovoljenje, ter za uporabo stanovanja v druge namene po 29. členu SZ-1¹⁸⁷, ki

¹⁸⁶ 117. člen SPZ

(1) Za upravljanje skupnih delov se smiselno uporabljajo določila tega zakona, ki urejajo solastnino, razen če pogodba o medsebojnih razmerjih določa drugače.

(2) Če etažni lastniki ne dosežejo soglasja glede posla, ki presega redno upravljanje, lahko etažni lastniki, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih, predlagajo, da o poslu odloči sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče pri odločanju upošteva zlasti vrsto posla ter porazdelitev bremen in posledic za etažne lastnike, ki so poslu nasprotovali.

(3) Določilo prejšnjega odstavka se uporablja tudi za spremembo pogodbe o medsebojnih razmerjih v delu, ki se nanaša na redno upravljanje s skupnimi deli.

¹⁸⁷ 29. člen SZ-1 (posli, ki presegajo okvir rednega upravljanja)

(1) Ne glede na določbo 67. člena Stvarnopravnega zakonika (Uradni list RS, št. 87/02 in 18/07) odločajo etažni lastniki o poslih, ki presegajo okvir rednega upravljanja večstanovanjske stavbe, s soglasjem več kakor treh četrtin etažnih lastnikov glede na njihove solastniške deleže.

izrecno izključuje uporabo določbe 67. člena SPZ¹⁸⁸. Slednji namreč določa, da je za posle, ki presegajo okvire rednega upravljanja, kot so zlasti razpolaganje s celotno stvarjo, določitev načina rabe in upravitelja stvari, potrebno soglasje vseh solastnikov (peti odstavek 67. člena SPZ). Za te postopke pa je v drugem odstavku **145. člena** predlagano, da se začnejo na predlog etažnih lastnikov, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih.

K 146. členu:

Glede na predlagano določbo 8. člena sodišče opravi narok, če je to predpisano z zakonom, ali če oceni, da je to za postopek potrebno. Zato je po vzoru veljavne ureditve v 113. členu ZNP v tej določbi predlagano, da sodišče v postopkih za ureditev razmerij med solastniki opravi narok.

K 147. členu:

Ureditev možnosti, da sodišče do izdaje odločbe na predlog udeleženca izda začasno odredbo, ne odstopa od ureditve veljavnega 114. člena ZNP. Sodišče izda predlagano začasno odredbo o ureditvi razmerij, če to zahtevajo okoliščine primera, zlasti zato, da bi se preprečila znatna premoženjska škoda, samovolja ali očitna krivica za posamezne solastnike oziroma uporabnike (prvi odstavek predlagane ureditve). V sklepu, s katerim sodišče izda začasno odredbo, odloči tudi, koliko časa naj odredba traja, vendar najdlje do pravnomočnosti sklepa o ureditvi razmerij.

(2) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka je soglasje vseh etažnih lastnikov potrebno za spremembe v razmerju med skupnimi in posameznimi deli, za posebne omejitve rabe posameznih delov in skupnih delov ter spreminjanje rabe skupnih delov, za spremembe sporazuma o določitvi solastniških deležev, za vsa gradbena dela in izboljšave, za katere je treba pridobiti gradbeno dovoljenje, ter za uporabo stanovanja v druge namene.

(3) Etažni lastniki, ki imajo več kakor tri četrtine solastniških deležev, lahko izvedejo izboljšave, za katere ni treba pridobiti gradbenega dovoljenja. Za takšne izboljšave štejejo zlasti dela, ki niso potrebna za vzdrževanje, ampak pomenijo vgraditev novih naprav, opreme ali instalacij ali njihovo nadomestitev pred potekom pričakovane dobe trajanja, pod pogojem, da izboljšava ne ovira izvrševanja lastninske pravice etažnih lastnikov in zaradi nje ni ogrožena požarna varnost.

(4) Če pri odločanju o poslih iz drugega odstavka tega člena ni doseženo soglasje, lahko etažni lastniki, ki imajo več od polovice solastniških deležev na skupnih delih, predlagajo, da o poslu odloči sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče pri odločanju upošteva zlasti vrsto posla ter porazdelitev bremen in posledic za etažne lastnike, ki so poslu nasprotovali.

(5) Etažni lastnik, ki se z odločanjem o poslih iz tretjega odstavka ne strinja, lahko predlaga, da o tem odloči sodišče v nepravdnem postopku.

¹⁸⁸ 67. člen SPZ

(1) Solastniki imajo pravico skupno upravljati stvar v solastnini.

(2) Za posle v zvezi z rednim upravljanjem stvari je potrebno soglasje solastnikov, katerih idealni deleži sestavljajo več kot polovico njene vrednosti.

(3) Za posle rednega upravljanja se štejejo posli, ki so potrebni za obratovanje in vzdrževanje stvari za doseganje njenega namena.

(4) Če se v primerih iz drugega odstavka tega člena solastniki ne morejo sporazumeti, posel pa je nujen za redno vzdrževanje stvari, odloči o tem na predlog solastnika sodišče v nepravdnem postopku.

(5) Za posle, ki presegajo okvire rednega upravljanja, kot so zlasti razpolaganje s celotno stvarjo, določitev načina rabe in določitev upravitelja stvari, je potrebno soglasje vseh solastnikov.

(6) Če kdo od solastnikov dalj časa ni dosegljiv, lahko ostali solastniki predlagajo, da se mu določi skrbnik za poseben primer.

(7) Sklepi, ki jih sprejmejo solastniki v okviru upravljanja s stvarjo, učinkujejo tudi v korist in v breme pravnih naslednikov posameznega solastnika.

K 148. členu:

Povsem enako, kot je določeno v 115. členu veljavnega ZNP, je v predlaganem členu določeno, da sodišče v sklepu, s katerim odloči o poslu, ki je nujen za redno vzdrževanje stvari, oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini, odloči tudi, v kakšnem sorazmerju nosijo solastniki stroške vzdrževanja, upravljanja in uporabe. Glede na določbo 68. člena SPZ krijejo stroške uporabe, upravljanja in druga bremena, ki se nanašajo na celo stvar, solastniki v sorazmerju z velikostjo idealnih deležev.

V zvezi z etažno lastnino pa pravila glede stroškov upravljanja in stroškov na posebnih skupnih delih določa SZ-1 v četrtem odstavku 28. člena¹⁸⁹, 30.¹⁹⁰ in 31. členu¹⁹¹.

K 149. členu:

Po predlagani določbi skupne stroške postopka trpijo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih deležev na stvari, kar določa tudi veljavni 116. člen ZNP. Predlagana določba pomeni konkretizacijo predlagane določbe drugega odstavka 38. člena po kateri glede nastalih skupnih stroškov sodišče odloči, v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo.

K 150. členu:

Tako kot v veljavnem 117. členu ZNP je predlagano, da se določbe tega poglavja smiselno uporabljajo tudi v postopku za ureditev razmerij o rednem vzdrževanju stvari oziroma o načinu upravljanja in uporabe stvari v skupni lastnini ter razmerij med oziroma z etažnimi lastniki.

¹⁸⁹ 28. člen SZ-1 (odločba, ki nadomešča sklep glede rednega upravljanja)

(1) Če etažni lastniki zaradi nezadostne večine ne morejo sprejeti sklepa glede rednega upravljanja, posel pa je nujen za vzdrževanje stvari, lahko katerikoli etažni lastnik predlaga, da o izvedbi posla odloči sodišče v nepravdnem postopku.

(2) Če nobeden izmed etažnih lastnikov v roku 30 dni od nesprejetja sklepa ne predlaga, da o izvedbi posla odloči sodišče, mora to storiti upravnik v nadaljnjih 15 dneh.

(3) Odločba sodišča nadomešča sklep etažnih lastnikov.

(4) Če etažni lastnik uspe s svojim predlogom v nepravdnem postopku, grede stroški postopka v breme tistih etažnih lastnikov, ki so glasovali proti posegu.

¹⁹⁰ 30. člen (delitev stroškov upravljanja)

(1) Etažni lastniki so odgovorni za plačilo vseh stroškov upravljanja ter drugih stroškov, ki izvirajo iz večstanovanjske stavbe, v skladu s svojimi solastniškimi deleži, če pogodba o medsebojnih razmerjih ne določa drugače, razen stroškov, ki izvirajo iz poslov obratovanja večstanovanjske stavbe. Za plačilo stroškov, ki izvirajo iz poslov obratovanja večstanovanjske stavbe, se upoštevajo merila, ki jih predpiše minister s pravilnikom iz 9. člena tega zakona, pri čemer se kot merilo za razdelitev plačila teh stroškov upošteva število posameznih delov, površina posameznega dela in število uporabnikov posameznega dela.

(2) Za plačilo stroškov, ki so posledica veljavno sprejetih sklepov, odgovarjajo etažni lastniki ne glede na to, ali so glasovali proti predlaganim sklepom.

(3) Etažni lastnik ne odgovarja za stroške iz prvega odstavka tega člena, ki nastanejo po tem, ko je obvestil upravnika o spremembi lastninske pravice v skladu s prvim odstavkom 17. člena tega zakona.

¹⁹¹ 31. člen (delitev stroškov na posebnih skupnih delih)

S posebnimi skupnimi deli upravljajo etažni lastniki, ki imajo solastninski delež na teh delih. Enako velja tudi za odgovornost za kritje vseh stroškov na teh delih.

SPZ v 72. členu¹⁹² pojem skupne lastnine opredeli kot lastnino več oseb na nerazdeljeni stvari (skupni lastniki), kadar njihovi deleži niso vnaprej določeni. Skupni lastniki stvar uporabljajo skupno in z njo razpolagajo ter solidarno odgovarjajo za obveznosti, ki nastanejo v zvezi s skupno stvarjo. Skladno z določbo petega odstavka navedenega člena SPZ se tudi za skupno lastnino smiselno uporabljajo določila o solastnini, če ni z zakonom določeno drugače. Zato bodo tudi v primerih, ko med skupnimi lastniki ne bo doseženo potrebno soglasje, razmerja urejala sodišča v nepravdnem postopku.

Pojem etažne lastnine pa je opredeljen v 105. členu SPZ¹⁹³ in sicer kot lastnina posameznega dela zgradbe in solastnina skupnih delov (prvi odstavek 105. člena SPZ). Razmerja med etažnimi lastniki pa so urejena z določbami od 115. do 120. člena SPZ, v katerih je med drugim določeno, da se za upravljanje skupnih delov smiselno uporabljajo določbe navedenega zakona, ki urejajo solastnino, razen če pogodba o medsebojnih razmerjih določa drugače (prvi odstavek 117. člena SPZ)¹⁹⁴. Zato je predlagatelj tudi za odločanje sodišča v tovrstnih razmerjih predvidel uporabo določb tega poglavja. V navedenem 117. členu je v naslednjih dveh odstavkih določeno, da v nepravdnem postopku odloči sodišče, v primeru, če etažni lastniki ne dosežejo soglasja glede posla, ki presega redno upravljanje in za spremembo pogodbe o medsebojnih razmerjih v delu, ki se nanaša na redno upravljanje s skupnimi deli.

Triindvajseto poglavje – Postopek za delitev stvari in skupnega premoženja

K 151. členu:

¹⁹² 72. člen

(1) Več oseb ima lahko na nerazdeljeni stvari skupno lastnino (skupni lastniki), kadar njihovi deleži niso vnaprej določeni.

(2) Skupni lastniki skupno uporabljajo stvar in z njo razpolagajo ter solidarno odgovarjajo za obveznosti, ki nastanejo v zvezi s skupno stvarjo.

(3) Če eden od skupnih lastnikov samostojno razpolaga, se šteje, da tretji ni v dobri veri samo, če je tretji vedel, da je stvar v skupni lastnini in da se razpolaga brez soglasja skupnega lastnika.

(4) Vsak skupni lastnik ali njegov upnik sme vedno zahtevati delitev skupne stvari, razen v neprimernem času.

(5) Za skupno lastnino se smiselno uporabljajo določila o solastnini, če ni z zakonom drugače določeno.

¹⁹³ 105. člen SPZ

(1) Etažna lastnina je lastnina posameznega dela zgradbe in solastnina skupnih delov.

(2) Posamezni del zgradbe mora predstavljati samostojno funkcionalno celoto, primerno za samostojno uporabo, kot so zlasti stanovanje, poslovni prostor ali drug samostojen prostor. K posameznemu delu v etažni lastnini lahko spadajo tudi drugi individualno odmejeni prostori, če so del nepremičnine v solastnini etažnih lastnikov.

(3) Skupni deli zgradbe so drugi deli, namenjeni skupni rabi etažnih lastnikov, in zemljišče, na katerem stoji zgradba. Med skupne dele lahko spadajo tudi druge nepremičnine.

(4) Solastnina vseh etažnih lastnikov na skupnih delih je neločljivo povezana z lastnino na posameznem delu. Solastnini na skupnih delih se ni mogoče odpovedati.

(5) Nihče od solastnikov ne more zahtevati delitve solastnine na skupnih delih.

¹⁹⁴ 117. člen

(1) Za upravljanje skupnih delov se smiselno uporabljajo določila tega zakona, ki urejajo solastnino, razen če pogodba o medsebojnih razmerjih določa drugače.

(2) Če etažni lastniki ne dosežejo soglasja glede posla, ki presega redno upravljanje, lahko etažni lastniki, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih, predlagajo, da o poslu odloči sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče pri odločanju upošteva zlasti vrsto posla ter porazdelitev bremen in posledic za etažne lastnike, ki so poslu nasprotovali.

(3) Določilo prejšnjega odstavka se uporablja tudi za spremembo pogodbe o medsebojnih razmerjih v delu, ki se nanaša na redno upravljanje s skupnimi deli.

Določbe vseh treh predlaganih odstavkov so prepis določb veljavnega 118. člena ZNP. V postopku za delitev stvari ali skupnega premoženja sodišče odloči, če med solastniki ali skupnimi lastniki ni sporazuma o delitvi (prvi odstavek predlaganega člena). V nepravdnem postopku sodišče odloča le o delitvi, ne pa tudi o morebitnem sporu glede predmeta delitve ali velikosti deležev (drugi odstavek predlaganega člena). V predlaganem tretjem odstavku je za primer spora o predmetu delitve in/ali velikosti deležev, predvideno, da sodišče udeležence, skladno z določbama 10. in 11. člena predloga zakona, napoti na pravdo (tretji odstavek predlaganega člena).

a) Postopek za delitev stvari v solastnini

K 152. členu:

Skladno z določbo prvega odstavka 69. člena SPZ ima vsak solastnik vedno pravico zahtevati delitev stvari, razen v neprimernem času. Način delitve določijo solastniki sporazumno (prvi odstavek 70. člena SPZ). Le če se o načinu delitve ne morejo sporazumeti, odloči o tem sodišče v nepravdnem postopku tako, da solastniki dobijo v naravi tisti del stvari, za katerega izkažejo upravičen interes (drugi odstavek 70. člena SPZ). Če fizična delitev stvari v naravi ni mogoča niti z izplačilom razlike v vrednosti, ali je mogoča le ob znatnem zmanjšanju vrednosti stvari, sodišče skladno s četrtem odstavkom navedenega člena SPZ odloči, naj se stvar proda in razdeli kupnina (civilna delitev). Na predlog solastnika pa lahko sodišče odloči tudi, da namesto prodaje pripada stvar v celoti njemu, če izplača druge solastnike tako, da jim plača sorazmerni del prodajne cene, ki jo določi sodišče. Če je predlagatelj več, ima prednost tisti solastnik, ki ga določi sodišče, upošteva veličnost idealnih deležev, dosednji način rabe stvari in potrebe solastnikov (peti odstavek 70. člena SPZ).

Tako kot določa že veljavni 119. člen ZNP, mora tudi po predlagani določbi predlog za delitev stvari v solastnini vsebovati opis stvari, ki naj se deli, podatke o solastnikih in velikosti njihovih deležev ter imetnikih stvarnih pravic na stvari (prvi odstavek predlaganega člena). Če je predmet delitve nepremičnina, je potrebno v predlogu za delitev navesti zemljiškoknjižne podatke ali predložiti listine, s katerimi se dokazuje lastninska pravica na nepremičnini, če nepremičnina ni vpisana v zemljiški knjigi (drugi odstavek predlaganega člena).

V predlaganem tretjem in četrtem odstavku se določa, da sodišče obvesti zemljiško knjižno sodišče o začetem postopku delitve solastnine, zemljiškoknjižno sodišče pa po uradni dolžnosti vpiše zaznambo tega postopka – zaznambo spora. Predlagatelj ocenjuje, da je zaznamba postopka za delitev solastnine v zemljiški knjigi potrebna zlasti iz razloga, ker lahko z obremenitvijo svojega solastninskega deleža v času trajanja postopka za razdružitve solastnik bistveno vpliva na način razdružitve solastnine. Če svoj solastninski delež obremeni med postopkom, ne pride v poštev delitev solastnine na način iz šestega odstavka 70. člena SPZ. Če ga obremeni po izdaji sklepa, vendar pred njegovo pravnomočnostjo, pa ima to za posledico, da v primeru delitve v naravi ta hipoteka preide tudi na tiste nepremičnine, ki jih dobi v last udeleženec, katerega solastninski delež ni bil obremenjen. V primeru, da pride med postopkom do spremembe lastništva, novi solastnik pa ne vstopi v postopek, se

postopek sicer v skladu z določili ZPP lahko dokonča, ni pa možna vknjižba v zemljiško knjigo. Z zaznambo postopka pa bi bilo zagotovljeno, da bodoči vpisi ne vplivajo na postopek delitev solastnine. Ker ima takšna zaznamba lastnosti zaznambe spora, to skladno z 80. členom Zakona o zemljiški knjigi pomeni, da ima zaznamba spora za posledico, da sodna odločba, izdana v postopku (sklep o izročitvi nepremičnine kupcu v primeru civilne prodaje ali sklep o izročitve nepremičnine solastniku, ki postane izključni lastnik), v zvezi s katerim je bila dovoljena zaznamba spora, učinkuje tudi proti osebam, v korist katerih je bila pravica vknjižena oziroma predznamovana z učinkom po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba spora. Vsi vpisi, ki začnejo učinkovati po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba spora o ugotoviti obstoja lastninske pravice, in so bili dovoljeni proti vknjiženemu lastniku oziroma proti nadaljnjim pridobiteljem pravic, pridobljenih glede na vknjiženo lastninsko pravico, učinkujejo pod razveznim pogojem, ki nastopi, če je dovoljena vknjižba pridobitve lastninske pravice v vrstnem redu zaznambe spora in preneha, če je zaznamba spora izbrisana, razen če je bila izbrisana zaradi vknjižbe pravice v vrstnem redu zaznambe spora.

K 153. členu:

Enako kot v veljavnem 120. členu ZNP je predlagano, da v postopku za delitev stvari opravi sodišče narok. Določba je potrebna glede na pravilo predlaganega prvega odstavka 8. člena zakona.

K 154. členu:

S predlagano določbo se omogoča, da bo sodišče od pristojnega organa – Geodetske uprave Republike Slovenije, v skladu s splošnimi pravili zahtevalo, da predhodno preveri, ali je strokovna podlaga dovolj kakovostna in primerna, da omogoča vpis stavbe in njenih delov v kataster stavb oziroma vpis zemljiške parcele v zemljiški kataster. Če strokovna podlaga ne bo ustrezna, bo sodišče odredilo nov krog usklajevanj, katerega posledica bo dopolnjena in popravljena ter posledično vpisljiva strokovna podlaga. Po pravnomočnosti sklepa o primernosti strokovne podlage bo sodišče zahtevalo izvedbo katastrskega vpisa, za katerega se uporabljajo pravila ZEN o evidentiranju katastrskih sprememb na podlagi sodnih postopkov (8. člen).

K 155. členu:

S predlagano ureditvijo se spreminja postopanje sodišča po odločitvi, da se opravi civilna delitev. Če sodišče odloči, naj se stvar proda in razdeli kupnina (civilna delitev), opravi prodajo stvari v postopku za delitev stvari, in sicer po določbah dvajsetega poglavja tega predloga zakona, če to predlagajo vsi solastniki, najkasneje v 30 dneh od pravnomočnosti sklepa o civilni delitvi. Po poteku tega roka lahko vsak udeleženec predlaga nadaljevanje postopka s prodajo stvari. Prodaja se opravi ob smiselni uporabi pravil, ki jih za cenitev in prodajo stvari določa zakon, ki ureja izvršbo in zavarovanje. Glede nepremičnin se tako smiselno uporabijo pravila 3. podpoglavja izvršbe na nepremičnino, in sicer cenitev nepremičnine in 4. podpoglavja prodaja nepremičnine, pri premičninah pa se smiselno uporabijo pravila 5. podpoglavja prodaja stvari osmega poglavja Izvršbe na premičnino. Veljavno besedilo 155. člena je namreč privedlo do neenotne sodne prakse med sodišči v zvezi s postopki prodaje nepremičnin na predlog enega od solastnikov in različne uporabe

določb Zakona o izvršbi in zavarovanju. Nekatera sodišča obravnavajo te postopke kot (klasične) izvršilne postopke na podlagi predloga za izvršbo enega od solastnikov, nekatera sodišča (kot tudi Okrajno sodišče v Ljubljani) obravnavajo te postopke kot nepravdne postopke (predlog se vpiše v N vpisnik), nekatera sodišča pa dopuščajo strankam možnost, da same izberejo postopek, torej, ali bodo vložile predlog za prodajo v nepravdnem postopku ali pa predlog za izvršbo v izvršilnem postopku.

Z namenom pospešitve postopka in odpravo dilem, ki se pojavljajo v sodni praksi se v predlaganem drugem odstavku izrecno določa, da če so pred vpisom zaznambe postopka delitve solastnine pri nepremičnini bile vpisane druge izvedene stvarne pravice ali je bila že pred vpisom te zaznambe stvar dana v najem ali zakup, takšna izvedena stvarna pravica oziroma najem ali zakup preneha samo, če s tem soglaša imetnik te pravice. Upošteva se novo dolžnost sodišča, da začetek postopka delitve solastnine zaznamuje v zemljiško knjigo in določitev, da ima takšna zaznamba lastnost zaznambe spora, se s to določbo ureja položaj samo tistih imetnikov izvedenih stvarnih pravic, katerih izvedene stvarne pravice so bile v zemljiško knjigo vpisane pred začetkom vpisa, pravilneje začetkom učinkovanja takšne zaznambe. Namreč upošteva se lastnosti in posledice vpisa zaznambe spora, kot jih določa Zakon o zemljiški knjigi to pomeni, da ima zaznamba postopka delitve solastnine za posledico tudi, da sodna odločba, izdana v postopku (sklep o izročitvi nepremičnine kupcu), v zvezi s katerim je bila dovoljena zaznamba spora, učinkuje tudi proti osebam, v korist katerih je bila pravica vknjižena oziroma predznamovana z učinkom po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba spora. Vsi vpisi, ki začnejo učinkovati po trenutku, od katerega učinkuje zaznamba spora o ugotoviti obstoja lastninske pravice, in so bili dovoljeni proti vknjiženemu lastniku oziroma proti nadaljnjim pridobiteljem pravic, pridobljenih glede na vknjiženo lastninsko pravico, učinkujejo pod razveznim pogojem, ki nastopi, če je dovoljena vknjižba pridobitve lastninske pravice v vrstnem redu zaznambe spora in preneha, če je zaznamba spora izbrisana, razen če je bila izbrisana zaradi vknjižbe pravice v vrstnem redu zaznambe spora.

Vse izvedene stvarne pravice (hipoteka, služnosti, stavbna pravica, stvarno breme), ki so bile v zemljiško knjigo vpisane pred začetkom postopka oziroma pred začetkom učinkovanja zaznambe postopka delitve solastnine. To pomeni, da se v tem postopku imetnikom teh izvedenih pravic in morebitnemu najemniku ne prizna statusa udeleženca v postopku in posledično tudi opravi poplačila njegove terjatve. Njegova izvedena stvarna pravica preneha samo v primeru, če se sam s tem izrecno strinja, v osnovi pa mora cenilec pri pripravi cenitvenega poročila ustrezno upoštevati, koliko je zaradi takšne izvedene stvarne pravice vrednost nepremičnine nižja.

K 156. členu:

Tudi v predlagani ureditvi glede izročitve stvari ni nobenih sprememb glede na veljavni prvi odstavek 124. člen ZNP. V sklepu o delitvi stvari sodišče odloči tudi, da morajo udeleženci, ki imajo stvar oziroma dele stvari v svoji posesti, te izročiti udeležencem, ki jim pripadajo po delitvi stvari.

K 157. členu:

Prav tako je ureditev ustanovitve stvarne služnosti enaka veljavni ureditvi v 125. členu ZNP. V postopku za delitev stvari odloči sodišče po uradni dolžnosti tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari (prvi odstavek predlagane ureditve). Večjo oziroma manjšo vrednost zemljišča zaradi ustanovitve služnosti upošteva sodišče pri delitvi stvari (drugi odstavek predlaganega člena). Skladno z določbo 216. člena SPZ stvarna služnost v opisanem primeru nastane z dnem, ko postane sodna odločba pravnomočna.

K 158. členu:

Enako kot po veljavnem 126. členu ZNP tudi po predlagani ureditvi skupne stroške postopka trpijo solastniki v sorazmerju z velikostjo svojih solastninskih deležev (prim. še drugi odstavek **40. člena** tega predloga zakona).

b) Postopek za delitev skupnega premoženja

K 159. členu:

Ureditev v predlaganem členu je glede na veljavno ureditev v 128. členu ZNP nespremenjena. V postopku za delitev skupnega premoženja sodišče odloči, kateremu izmed udeležencev se dodelijo posamezne stvari, ki spadajo v skupno premoženje (prvi odstavek predlaganega člena). O tem odloči sodišče glede na potrebe udeležencev in glede na njihove upravičene interese na posameznih stvareh, kot izhajajo iz zakona ali iz namena posameznih stvari (drugi odstavek predlaganega člena).

Skupno premoženje zakoncev po DZ so vse premoženjske pravice, ki so bile pridobljene z delom ali odplačno med trajanjem zakonske zveze ali življenjske skupnosti zakoncev. Skupno premoženje zakoncev je tudi premoženje, ki je pridobljeno na podlagi in s pomočjo skupnega premoženja oziroma premoženja, ki iz njega izhaja (67. člen DZ). Na stvareh iz skupnega premoženja imata zakonca skupno lastnino (tretji odstavek 68. člena DZ). Skladno z določbo 71. člena DZ se skupno premoženje zakoncev razdeli, če njuna zakonska zveza preneha. Skupno premoženje zakoncev se lahko razdeli tudi med trajanjem zakonske zveze in sicer na podlagi sporazuma ali na predlog enega od zakoncev (prvi odstavek navedenega člena DZ). O višini deležev na skupnem premoženju se zakonca lahko dogovorita ali pa na zahtevo enega od njiju o tem odloči sodišče (73. člen DZ). Če so deleži na skupnem premoženju med zakoncema sporni, odloča o tem sodišče v pravnem postopku (glej tretji odstavek 149. člena predloga zakona in komentar k navedenemu členu). Ko so dogovorjeni oziroma določeni deleži na skupnem premoženju, se zakonca lahko dogovorita o načinu delitve premoženja (prvi odstavek 75. člena DZ). Če dogovor o načinu delitve premoženja ni dosežen, sodišče premoženje razdeli po pravilih, ki veljajo za delitev skupnega premoženja (drugi odstavek 75. člena DZ). O delitvi pa sodišče odloča po pravilih nepravdnega postopka (prvi odstavek 149. člena tega predloga).

K 160. členu:

Predlagana ureditev glede krajevne pristojnosti v teh postopkih ne prinaša nobenih sprememb glede na veljavno ureditev v 129. členu ZNP. Če spadajo v skupno premoženje nepremičnine, je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ležijo. Če ležijo nepremičnine na območju več sodišč, je krajevno pristojno vsako od teh sodišč (prvi odstavek predloga člena). Kadar se zahteva delitev skupnega premoženja zakoncev, ki ne obsega samo nepremičnin, je krajevno pristojno tudi sodišče, na območju katerega imata zakonca skupno prebivališče oziroma kjer sta imela zadnje skupno prebivališče (drugi odstavek predlaganega člena).

K 161. členu:

Predlagana je smiselna uporaba določb postopka za delitev stvari v solastnini, tako kot po že veljavni ureditvi v 130. členu ZNP. Tudi v primeru skupnega premoženja bo prišla, če se udeleženci ne sporazumejo, v prvi vrsti v poštev fizična delitev. Šele če ta ne bo mogoča, bo sodišče opravilo prodajo¹⁹⁵.

Štiriindvajseto poglavje – Postopek za ureditev mej

Meja kot razmejitvena črta med sosednjima zemljiškima parcelama različnih lastnikov se ureja v upravnem ali sodnem postopku. V mejnih sporih pred sodiščem gre v bistvu za spore o lastninski pravici na nepremičnini (zemljišču). Ti se praviloma rešujejo v pravdi. Ker pa so mejni spori zelo pogosti, je zaradi ekonomičnosti postopka, v primerih, kadar gre za manjše površine, ali kadar se mejaši strinjajo, zanje predviden poseben nepravdni postopek.¹⁹⁶ V zvezi z razlikovanjem med uporabo vrste sodnega postopka je sprejeto stališče, da je sodišče dolžno, ko proučuje predlog za ureditev meje, ugotoviti, ali ne gre morda za lastninski zahtevek za izročitev določenega zemljišča. Pomembno je torej, ali so stranke v sporu zaradi meje ali zaradi mejne površine, pri čemer v slednjem primeru sam potek meje ni sporen. V primeru, da sodišče ugotovi, da med udeleženci meja ni sporna, temveč da gre za spor o lastninski pravici, mora izdati sklep o ustavitvi nepravdnega postopka ter po pravnomočnosti sklepa nadaljevati postopek po pravilih pravnega postopka pred pristojnim sodiščem.¹⁹⁷ Sodišče lahko tudi v nepravdnem postopku dokončno določi mejo, če odloča o močnejši pravici ali če stranka zamudi prekluzivni rok iz 78. člena SPZ. Posebna pravda ni več možna, ker je že nepravdni sodnik odločal po istem kriteriju, po katerem bi odločal pravniti sodnik, zato gre za *res iudicata*. Zato se v teh primerih močnejša pravica po končanem nepravdnem postopku ne more uveljavljati še v pravnem postopku.

Določbe poglavja so prilagojene danes veljavni ureditvi – torej spremenjenemu konceptu lastnine, organizacije državnega odvetništva, po kateri so državni odvetniki v civilnih postopkih le zakoniti zastopniki, v primerih, ko je udeleženec država, ureditvi po ZUreP-1 oziroma ZUreP-2, kjer ni nikjer določeno, da je državni odvetnik intervenient za javni interes, ko je zavezanec za plačilo odškodnine občina. V primerih, ko je država kot lastnik

¹⁹⁵ Tako Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik: Nepravdni postopek, zakon s komentarjem k 130. členu.

¹⁹⁶ Wedam Lukić, Polajnar Pavčnik

¹⁹⁷ Koritnik (ur.), Juhart, Tratnik, Vrenčur: Stvarnopravni zakonik s komentarjem, Uradni list RS, Pravna fakulteta v Ljubljani, Pravna fakulteta v Mariboru, Ljubljana 2016, str. 497-498

nepremičnine udeležena v postopku za ureditev mej, jo že na podlagi 12. člena Zakona o državnem odvetništvu (v nadaljevanju: ZDOdv)¹⁹⁸ zastopajo državni odvetniki.

K 162. člen:

Prvi odstavek predlaganega člena je po vsebini enak določbi 131. člena veljavnega ZNP, in določa, da sodišče uredi mejo med nepremičninami, če je ta sporna, razen če zakon izključuje sodno ureditev meje. Sodišče torej v postopku za ureditev meje uredi mejo med nepremičninami le, če je ta sporna. V kolikor potek meje ni sporen, se namreč postopek urejanja in evidentiranja meje izvede v upravnem postopku v skladu z določbami tretjega poglavja (členi 26 – 44) Zakona o evidentiranju nepremičnin (v nadaljevanju: ZEN)¹⁹⁹.

Drugi odstavek pri pojasnjevanju definicije postopka ureditve meje izrecno določa, da v primeru lastninskega spora in ko meja ni sporna ne gre za ureditev meje.

K 163. členu:

Prilagoditev 132. člena veljavnega zakona je potrebna zaradi uskladitve z veljavno ustavno in pravno ureditvijo.

S predlaganim členom je določeno, kdo je lahko predlagatelj postopka za ureditev meje in kdo je lahko nasprotni udeleženec v tem postopku (aktivna in pasivna legitimacija). Predlagano je, da je aktivno legitimiran zemljiškoknjižni lastnik. Prav tako je na pasivni strani lahko udeleženec le lastnik tiste sosednje nepremičnine, glede katere je meja sporna.

Glede vprašanja aktivne legitimacije v postopku za ureditev meje v primeru solastništva zemljišča je sodišče zavzelo stališče, da je pravno varstvo omogočeno vsakemu posameznemu solastniku, medtem ko mora na pasivni strani navesti vse udeležence, na katere se bodo učinki odločbe neposredno nanašali.²⁰⁰

K 164. členu:

Predlagani člen določa vsebino predloga. Predlog mora vsebovati zemljiškoknjižne podatke o nepremičninah, med katerimi se predlaga ureditev meje, in razloge, zaradi katerih se predlaga ureditev meje v sodnem postopku.

K 165. členu:

Predlagatelj je zaradi večje preglednosti združil sedanja 134. in 135. člen ZNP v **165. členu** predloga. Izvedenec izdelal elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem oziroma o kateri je bila sklenjena poravnava. V četrtem odstavku se predlog sklicuje na 77. člen SPZ in določa, da sodišče na naroku uredi mejo v skladu s 77. členom

¹⁹⁸ Uradni list RS, št. 23/17.

¹⁹⁹ Uradni list RS, št. 47/06 in 65/07 — odločba US; v nadaljevanju ZEN.

²⁰⁰ Koritnik (ur.), Juhart, Tratnik, Vrenčur: Stvarnopravni zakonik s komentarjem, Uradni list RS, Pravna fakulteta v Ljubljani, Pravna fakulteta v Mariboru, Ljubljana 2016, str. 495

SPZ in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji. V petem odstavku predlog zakona določa, da izvedenec izdela elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem oziroma o kateri je bila sklenjena poravnava, tako da je razviden tudi sporni mejni prostor ter se za sestavo elaborata sklicuje na smiselno uporabo drugega in tretjega odstavka 29. člena ZEN in s tem tudi Pravilnika o urejanju mej ter spreminjanju in evidentiranju podatkov v zemljiškem katastru²⁰¹.

K 166. in 167. členu:

Predlagana člena določata vsebino in posredovanje sklepa pristojni geodetski upravi.

V **166. členu** predloga zakona je določeno, kaj mora vsebovati sklep sodišča o ureditvi meje. V sklepu sodišče natančno opiše določeno mejo in navede ugotovljeno vrednost spornega mejnega prostora. Elaborat je sestavni del sklepa. Tudi sodna poravnava mora vsebovati enake sestavine.

Po predlaganem **167. členu** pošlje sodišče pravnomočen sklep oziroma poravnavo z elaboratom o meji pristojni geodetski upravi. Pristojni geodetski upravi sodišče pošlje tudi pravnomočen sklep o zavrnitvi predloga ali sklep o ustavitvi postopka.

K 168. členu:

V predlagani določbi je povzeta določba veljavnega 139. člena ZNP, po kateri skupne stroške postopka trpijo udeleženci praviloma v sorazmerju z dolžino svojih meja, sodišče pa lahko odloči o stroških postopka tudi drugače, če to narekujejo nesorazmerni stroški pri določanju posameznih delov meje, krivda posameznega udeleženca za nastanek spora o meji ali drugi tehtni razlogi.

K 169. členu:

SPZ v 47. členu ureja gradnjo čez mejo nepremičnine. SPZ določa, da če sodišče v primeru gradnje čez mejo ugotovi, da bi bile posledice vzpostavitve prvotnega stanja v očitnem nesorazmerju s škodo, ki jo je zaradi gradnje utrpel lastnik nepremičnine, lahko sodišče določi lastniku nepremičnine primerno odškodnino in s sklepom določi novo mejo med sosednjima nepremičninama. Predlagani člen tako določa, da se v tudi v tem primeru smiselno uporabljajo določbe poglavja ZNP, ki se nanaša na urejanje mej.

Petindvajseto poglavje – Postopek za dovolitev nujne poti

Nujna pot je po vsebini prava stvarna služnost. Stvarna služnost bremeni vsakokratnega lastnika služeče nepremičnine (učinek *erga omnes*), saj je kot obremenitev akcesorno vezana na lastninsko pravico. Po našem pravu je nujna pot stvarna služnost, ki se ustanovi prisilno s pravnomočno sodno odločbo (sklepom). Vsebina sklepa o določitvi ali spremembi nujne poti mora obsegati natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti ter višino denarnega nadomestila. Po veljavnem 125. členu ZNP oziroma po **157. členu** predloga zakona (ustanovitev stvarne služnosti) v postopku za delitev stvari odloči sodišče po uradni

²⁰¹ Uradni list RS, št. 8/07, 26/07.

dolžnosti tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari. Stvarna služnost (nujna pot) nastane z dnem, ko postane sodna odločba (sklep o dovolitvi nujne poti) pravnomočna (216. člen SPZ). Odločba sodišča je konstitutivna (ima oblikovalni učinek), z njo se stvarna služnost nujne poti ustanovi. Vpis v zemljiško knjigo ima le publicitetni učinek. Z njim dobi služnost učinke v razmerju do nedoločenega števila oseb (*erga omnes*).²⁰² Sodišče dovoli nujno pot, če se z njo ne onemogoča ali znatno ovira uporaba nepremičnine, po kateri naj bi nujna pot potekala, na način, da se čim manj obremeni tuja nepremičnina. Za dovoljeno nujno pot je upravičenec dolžan plačati zavezancu primerno nadomestilo. Nujno pot je mogoče spremeniti ali odpraviti, če zaradi spremenjenih okoliščin ni več potrebna.

K 170. členu:

V predlaganem členu je določeno, kdo je lahko predlagatelj postopka za dovolitev, spremembo ali odpravo nujne poti in kdo je lahko nasprotni udeleženec (aktivna in pasivna legitimacija).

SPZ v 88. členu določa, da sodišče dovoli nujno pot za nepremičnino, ki nima za redno rabo potrebne zveze z javno cesto ali pa bi bila taka zveza povezana z nesorazmernimi stroški. V predlaganem členu je določeno, da se postopek za določitev nujne poti začne na predlog zemljiškoknjižnega lastnika take nepremičnine ali na predlog imetnika stavbne pravice nad ali pod tako nepremičnino. Nasprotni udeleženec je lahko le lastnik nepremičnine, prek katere poteka nujna pot.

V tretjem odstavku je za spremembo ali odpravo nujne poti aktivno legitimiran poleg predlagatelja iz prejšnjega odstavka tudi lastnik nepremičnine, prek katere poteka nujna pot.

K 171. členu:

Predlagana določba vsebuje sestavine predloga tako za ustanovitev nujne poti kot tudi predloga za spremembo ali odpravo nujne poti. Predlog za ustanovitev nujne poti mora tako vsebovati zemljiškoknjižne podatke o nepremičnini, ki pot potrebuje, in o nepremičnini ali nepremičninah, po katerih bi lahko pot potekala, opis dejanske rabe zemljišč ter predlog poteka in načina uporabe nujne poti. Predlog za spremembo ali odpravo obstoječe nujne poti pa mora vsebovati navedbo o poteku obstoječe nujne poti.

K 172. členu:

Predlagani člen določa enako, kot je določeno v veljavnem ZNP, da sodišče v postopku za dovolitev, po predlogu zakona pa so izrecno zapisani tudi primeri, ko gre za postopek za spremembo ali odpravo nujne poti, opravi narok. V predlogu zakona je glede na sedanjo ureditev dodano, da sodišče lahko na narok povabi tudi izvedenca, in v takem primeru je izvedenec tisti, ki na naroku na kraju samem napravi skico. Glede na spremenjen koncept ureditve lastnine in organizacije državnega pravobranilstva, pa drugi stavek prvega odstavka

²⁰² Povzeto po Koritnik (ur.), Juhart, Tratnik, Vrenčur: Stvarnopravni zakonik s komentarjem, Uradni list RS, Pravna fakulteta v Ljubljani, Pravna fakulteta v Mariboru, Ljubljana 2016, str. 525 – 527.

veljavnega 142. člena ZNP ni več potreben. Če bo država kot lastnica nepremičnin udeleženka v postopku za dovolitev nujne poti, jo bodo že na podlagi ZDOdv zastopali državni odvetniki.

K 173. členu:

Predlagan člen določa vsebino sklepa o določitvi ali spremembi nujne poti, ki mora obsegati natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti ter višino denarnega nadomestila. Prav tako izrecno določa, da je skica o poteku nujne poti sestavni del sklepa.

V drugem odstavku predlaganega člena se glede plačila denarnega nadomestila (iz 89. člena SPZ) predlaga, da sodišče določi rok za plačilo, ki ne sme biti daljši kot 30 dni, razen če se udeleženci drugače dogovorijo. Hkrati odloči tudi o plačilu obresti po obrestni meri, ki jo določa Obligacijski zakonik²⁰³ (v nadaljevanju: OZ) za zamudne obresti.

K 174. členu:

Tako kot v veljavnem 146. členu ZNP je predlagano, da stroške postopka trpi predlagatelj.

IV. razdelek – Postopki z listinami in sodnimi depoziti

Šestindvajseto poglavje – Postopek za sestavo in overitev listin

Pravila predlaganega poglavja ZNP-1 se nanašajo na primere, ko sodišče kot javni organ vsebinsko sodeluje pri nastajanju določenih pravnih poslov. Smisel sodelovanja je v varstvu strank, saj naj bi slovesna oblika prispevala k temu, da bodo udeleženci resno premislili in se zavedali posledic svojih pravnih dejanj. Zakon glede na terminologijo materialnopravnih predpisov sicer govori o sestavi in overitvi listin, vendar je v obeh primerih vloga sodišča ista, in opustitev te predpisane obličnosti ima za posledico neveljavnost posameznega pravnega dejanja.²⁰⁴ Poglavje ob ponovni uvedbi notariata v Republiki Sloveniji nima več takega pomena kot v obdobju pred uvedbo notariata, vseeno pa je določbe treba ohraniti.

K 175. členu:

Predlagana določba, da sodišče sestavi ali overi listino, kadar zakon določa, da se listina sestavi ali overi pred sodnikom, je prepis določbe 150. člena ZNP.

Sodišče sodeluje pri nastanku pravnih poslov samo v primeru, kadar to določa zakon. Oblika je pogoj za veljavnost pravnega posla samo, kadar to določa zakon ali kadar se za posebno obliko dogovorijo udeleženci. Tako najdemo določbe o sestavi listin v posameznih materialnih zakonih, npr. v Zakonu o dedovanju²⁰⁵ (o sestavi sodne oporoke).

K 176. členu:

²⁰³ Uradni list RS, št. [97/07](#) – uradno prečiščeno besedilo, [64/16](#) – odl. US in [20/18](#) – OROZ631

²⁰⁴ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik, str. 102

²⁰⁵ Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. [13/94](#) – ZN, [40/94](#) – odl. US, [117/00](#) – odl. US, [67/01](#), [83/01](#) – OZ, [73/04](#) – ZN-C, [31/13](#) – odl. US in [63/16](#)

Da je za sestavo ali overitev listine krajevno pristojno vsako stvarno pristojno sodišče, določa tudi veljavni 151. člen ZNP. Udeleženec torej sam izbira med okrajnimi sodišči. Vsako okrajno sodišče lahko sestavi in overi listino.

K 177. členu:

Tudi dolžnost sodišča, da udeležence pouči o pomenu in o pravnih posledicah sestavljene ali overjene listine, je določena že v veljavnem 152. členu ZNP, in sicer v prvem odstavku, med tem ko sta druga dva odstavka prenesena v naslednji člen predloga tega zakona (**178. člen**). Gre za odraz namena varstva interesov strank in upravičenje njihovega zaupanja, da bodo posli te vrste resnično pravilni in veljavni. Aktivna vloga sodišča naj bi preprečila oziroma omejila možnost, da bi se stranka kasneje sklicevala na pomanjkljivost pravnega posla, npr. zmoto.

K 178. členu:

Predlagana določba glede prepovedanih razpolaganj je potrebna zaradi uskladitve z ustavnim in pravnim redom Republike Slovenije. Tako se drugi odstavek 152. člena ZNP preoblikuje na način, da mora sodišče po uradni dolžnosti paziti, da lista, ki jo sestavi ali overi, ni v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralnimi pravili. Tako naj bi bila tudi tukaj aktivna vloga sodišča v funkciji varovanja interesov strank, pa tudi pravnega reda.

Predlagani drugi odstavek je prepis tretjega odstavka 152. člena veljavnega ZNP.

Predlog za sestavo oziroma overitev listine, katere vsebina bi bila nedopustna, mora sodišče po predhodnem opozorilu zavrniti. Enako ravna sodišče tudi v primeru, če ugotovi, da stranka nima poslovne sposobnosti, ki se zahteva za konkretni pravni posel. Čeprav sodelovanje sodišča pri sestavi oziroma overitvi listine zagotavlja njeno veljavnost, pa bo v mejnih primerih vendarle treba dopustiti izpodbijanja ali ugotavljanja neveljavnosti pravnega dejanja. Pri tem bo treba upoštevati, da ima po sodišču overjena oziroma sodno sestavljena lista moč javne listine, zaradi česar bodo prišla v poštev pravila o dokaznem bremenu pri izpodbijanju javnih listin. Proti sklepu o zavrnitvi predloga je dovoljena pritožba.

K 179. členu:

Tudi določba, ki ureja zapisnik, je prepis določbe veljavnega 153. člena ZNP, in torej določa vsebino zapisnika ter obvezo, da se zapisniku priloži en izvod listine. Tudi sam zapisnik o sestavi ali o overitvi listine je javna lista.

Sedemindvajseto poglavje – Postopek za hrambo listin

K 180. do 184. členu:

Predlagana ureditev postopka za hrambo listin je prepis veljavne ureditve iz 154. do 158. člena ZNP.

Sodišče prejme v hrambo listino, kadar to določa poseben predpis ali je to potrebno zaradi zavarovanja premoženjskih in drugih pravic imetnik listine. Vsako okrajno sodišče je pristojno, da prejme listino v hrambo in o tem sestavi zapisnik. Listina se da v poseben ovitek in se zapečati, predlagatelju pa se izda potrdilo o prejemu listine. Na zahtevo predlagatelja sodišče vrne listino, ki je bila dana v hrambo, potem ko ugotovi identiteto predlagatelja. O vrnitvi listine sodišče sestavi zapisnik. Listina se lahko vrne tudi pooblaščenцу predlagatelja, če ima za to overjeno pooblastilo. V tem primeru se pooblastilo priloži zapisniku in obdrži pri sodišču.

Osemindvajseto poglavje – Postopek za razveljavitev listin (amortizacija listin)

Predlagana ureditev postopka za razveljavitev listin v **185. do 193. členu** ne prinaša vsebinskih sprememb ureditve v 159. do 167. členu ZNP.

K 185. in 186. členu:

Postopek, v katerem se razveljavijo listine, s katerimi se neposredno ustanavljajo, spreminjajo ali ukinjajo premoženjske pravice, kadar tako določa zakon, se začne na predlog osebe, ki je upravičena, da na podlagi listine uveljavi pravico ali ima drugače izkazan pravni interes za razveljavitev listine.

Predlog zakona načeloma dopušča amortizacijski postopek za vrednostne papirje in se pri tem sklicuje na materialnopravne predpise ter predpise, ki urejajo specialne vrste vrednostnih papirjev. Za razliko od Zakona o obligacijskih razmerjih²⁰⁶ (v nadaljevanju: ZOR), sedaj OZ dopušča amortizacijo za vse vrednostne papirje in ne samo za imenske in ordske (primerjaj 260. člen ZOR in 237. člen OZ). Posebne določbe imajo tudi specialni zakoni.

K 187. členu:

Predlagana ureditev je prepis veljavnega 161. člena ZNP, in določa, da mora predlog vsebovat podatke o vsebini listine, kdo je izdajatelj, dejstva, iz katerih je razvidno, da je upravičen predlagati razveljavitev, in navedbo, da je listina verjetno izgubljena ali kakorkoli uničena. Predlogu se priloži prepis listine, če obstoji, in se navedejo drugi podatki, na podlagi katerih se lahko listina razpozna.

K 188. členu:

V tem členu predlog zakona ureja krajevno pristojnost v postopku za razveljavitev listin.

V prvem odstavku predlaganega člena je določeno, da je za postopek za razveljavitev listine, ki nima določenega kraja izpolnitve, krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima izdajatelj sedež.

Drugi odstavek določa, da je za razveljavitev listine pristojno sodišče, na območju katerega se nahaja kraj izpolnitve, ki je naveden na listini.

²⁰⁶ Uradni list SFRJ, št. 29/78, 39/85, 45/89 – odl. US, 57/89, Uradni list RS, št. [88/99](#) – ZRTVS-B, [83/01](#) – OZ, [30/02](#) – ZPlaP in [87/02](#) – SPZ

Tretji odstavek določa, da v kolikor ni mogoče uporabiti kriterijev iz prvega in drugega odstavka, je kriterij za določitev pristojnosti sodišča za razveljavitev listine prebivališče oziroma sedež predlagatelja.

K 189. členu:

Predlagani člen določa poziv izdajatelju, da v določenem roku izjavi, ali je bila izdana listina, ki naj se razveljavi, in ali obstoje ovire za uvedbo postopka. To stori sodišče v primeru, če ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka.

K 190. členu:

V predlaganem členu je določena izvedba oklica. Po prejemu izjave sodišče izda oklic, v katerem navede ime predlagatelja in njegovega zastopnika, označbo vrste in opis listine, ki naj se razveljavi, rok, v katerem morajo sodišču priglasiti svoje pravice upravičenci iz listine (priglasitveni rok) in v katerem se lahko ugovarja zoper predlog za razveljavitev, poziv, naj se listina v določenem roku predloži sodišču in opozorilo, da se bo listina razveljavila, če v določenem roku ne bo predložena sodišču.

Predlagani drugi odstavek določa, da se oklic vroči udeležencem in objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, če je treba, pa tudi na drug primeren način. Priglasitveni rok teče od dneva objave oklica v Uradnem listu Republike Slovenije in znaša 60 dni.

K 191. členu:

Predlagani člen je prepis 165. člena veljavnega ZNP in torej vsebuje določbe o ustavitvi postopka.

K 192. členu:

Predlagani člen je prepis 166. člena veljavnega ZNP, ki določa, da o razveljavitvi listine sodišče odloči s sklepom, v katerem mora biti naveden tudi dan, od katerega se šteje, da je listina razveljavljena.

K 193. členu:

Predlagani člen določa veljavnost razveljavitve listine, in sicer od dneva objave oglasa v Uradnem listu Republike Slovenije.

Sklep o amortizaciji ima kasatorični in konstitutivni pomen. Na podlagi amortizacije papirja pravice ni več mogoče uveljavljati. Izpolnitev pa zavezanca ne oprosti njegove obveznosti. Zaradi tega je treba določiti trenutek, od katerega sklep učinkuje.²⁰⁷

Devetindvajseto poglavje – Sodni depozit

²⁰⁷ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik, str. 107

Institut sodnega depozita ščiti dolžnikove interese v primeru, kadar obveznosti ne more izpolniti neposrednemu upniku ali njegovemu pooblaščenču. Sodni depozit pod izpolnjenimi pogoji tako kakor pravilna izpolnitev vodi k prenehanju obveznosti. S trenutkom položitve preneha morebitna dolžnikova zamuda, nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari preide na upnika, obresti prenehajo teči. Nastop učinkov je vezan na dva pogoja, in sicer, da deponirana stvar ustreza pravilni izpolnitvi in da je dolžnik kasneje ne vzame nazaj. Materialnopravne določbe so vsebovane v OZ, členi 303 – 310 (Položitev stvari). Procesnopravne določbe so del določb veljavnega ZNP, Devetnajsto poglavje – Sodni depozit. Predlagana ureditev glede sodnega depozita ne prinaša vsebinskih sprememb ureditve, kot jo pozna veljavni ZNP v 168. do 177. členu.²⁰⁸

K 194. členu:

Predlagani člen določa, da v sodni depozit sodišče sprejme denar, dragocene kovine in izdelke iz teh kovin in vrednostne papirje, ki se lahko vnovčijo, pa tudi drugi predmet, če je tako določeno s posebnim predpisom. Postopek se začne na predlog.

K 195. členu:

Predlagani člen določa krajevno pristojnost. V primerih, ko gre za denar, dragocene kovine in izdelke iz teh kovin in vrednostne papirje, ki se lahko vnovčijo, je pristojno vsako stvarno pristojno sodišče. Če pa gre za druge predmete, ki se v skladu z zakonom tudi lahko položijo, pa je pristojno vsako stvarno pristojno sodišče v kraju izpolnitve, razen če ekonomičnost ali narava posla zahtevata, da se stvar položi v kraju, kjer stvar je.

K 196. členu:

Predlagani člen določa sestavine predloga. Tako mora predlog vsebovati opis predmeta depozita, navedbo v čigavo korist se depozit polaga in razloge, zaradi katerih se polaga ter jih izkazati za verjetne. Predlagatelj lahko že v predlogu določi tudi pogoje, pod katerimi se deponirana stvar lahko izroči upniku. Ti pogoji v takšnem primeru izhajajo iz razmerja med položnikom in upnikom.

K 197. členu

Predlagani člen je prav tako prepis veljavne ureditve, v tem primeru 171. člena ZNP, ki določa, da sodišče pred izdajo sklepa o depozitu naloži predlagatelju, da v določenem roku položi predujem za kritje stroškov, ki nastanejo v zvezi z depozitom.

K 198. členu:

V predlaganem členu se določa zavrnitev predloga, če sodišče ugotovi, da niso izpolnjeni pogoji za sprejem predmetov v depozit ali če predlagatelj v določenem roku ne položi predujma za kritje stroškov depozita.

K 199. členu:

²⁰⁸ Wedam-Lukić, Polajnar-Pavčnik, str. 107

Predlagani člen je vsebinsko enak 173. členu veljavnega ZNP, ki določa vsebino sklepa, in sicer sodišče v sklepu določi način hrambe stvari, ki jo sprejme v depozit, rok hrambe in opozori udeležence glede zastaranja pravice do dviga depozita. Kadar je predmet obveznosti kakšna stvar, ki je ni mogoče hraniti pri sodišču, lahko dolžnik zahteva od sodišča, da naj določi osebo, kateri bodo na stroške in račun upnika izročil stvar v hrambo.

K 200. členu:

V predlaganem členu je enako kot v 174. členu ZNP določeno, da kadar je depozit položen v korist določene osebe (torej je znana), sodišče povabi to osebo, da se izjavi o depozitu. Če pozvana oseba izjavi, da sprejme deponirani predmet, sodišče s sklepom odloči, da se ji predmet izroči.

K 201. členu:

Določbe predlaganega člena so enake določbam 175. člena veljavnega ZNP in določajo, da je podlaga za izročitev sklep sodišča, pri katerem je predmet deponiran, ter določa sestavine sklepa.

K 202. členu:

Predlagani člen je vsebinsko enak 176. členu veljavnega ZNP in določa, da če odpadejo razlogi za položitev depozita, lahko predlagatelj zahteva vrnitev v roku iz 203. člena tega zakona, ter da o predlogu odloči sodišče s sklepom.

K 203. členu:

Predlagani člen je vsebinsko enak 177. členu ZNP, le da je prilagojen ustavni in pravni ureditvi. Tako tudi ta določa zastaralni rok petih let in posledico, da sodišče izda sklep, v katerem ugotovi, da je pravica do dviga deponiranega predmeta zastarala in da postane predmet, ki je bil dan v depozit, lastnina Republike Slovenije.

K 204. členu:

Predlagano je, da se postopki, ki so bili začeti pred uveljavitvijo ZNP-1 pred pristojnimi sodišči, dokončajo po določbah do sedaj veljavnih predpisov.

Če se po uveljavitvi ZNP-1 v postopkih iz prejšnjega odstavka odločba sodišča prve stopnje razveljavi in zadeva vrne sodišču prve stopnje v ponovno odločanje, se postopek nadaljuje po ZNP-1.

Postopki v zadevah, ki bodo po uveljavitvi ZNP-1 sodišču odstopljene po tretjem odstavku 291. člena DZ, se nadaljujejo po določbah ZNP-1.

K 205. členu:

Predlagani **94. člen** zakona določa, da mora sodišče v postopku za varstvo koristi otroka v sodnih vpisnikih preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini. Ta obveznost bo veljala v vsakem postopku za varstvo koristi otroka.

Ob obstoječem stanju informatizacije sodnih vpisnikov je le v sodnih vpisnikih »matičnega« sodišča mogoče preveriti, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini. Vpogled v sodne vpisnike na drugih sodiščih pa danes še ni mogoč.

Poizvedbe o tem, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni omenjeni ukrepi, se običajno opravlja po pošti, kar je zamudno. Zato sodišče sedaj takšne poizvedbe opravlja le v primeru, če je iz spisa razvidno, da se postopki glede teh ukrepov na drugem sodišču že vodijo oziroma je drugo sodišče tak postopek pravnomočno končalo.

Za to, da bo določba 93. člena ZNP-1 lahko uspešno zaživela v praksi, bo treba predhodno omogočiti varni elektronski vpogled v sodne vpisnike (pri čemer je glede na 60. člen ZNPPol tudi morebitni ukrep policije razviden iz vpisnika pristojnega okrožnega sodišča, saj mora policija v 24 urah predlagati prepoved preiskovalnemu sodniku) med sodišči. V nasprotnem primeru bi takojšnja uveljavitev te določbe močno podaljšala postopke.

Glede na navedeno je predlagana prehodna določba, po kateri do vzpostavitve elektronskega dostopa do vpogleda v sodne vpisnike, ki bo sodišču omogočal, da prek takega vpogleda po 93. členu tega zakona preveri, ali so bili za varstvo koristi otroka ali drugih družinskih članov že izrečeni ukrepi po družinskem zakoniku, zakonu, ki ureja policijo, zakonu, ki ureja kazenski postopek in po zakonu, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, sodišče opravi pisne poizvedbe na drugih sodiščih (le v primeru), če je iz spisa razvidno, da se postopki glede navedenih ukrepov na drugih sodiščih že vodijo ali je drugo sodišče tak postopek že pravnomočno končalo.

K 206. členu:

Zaradi predlaganega »prenosa« odločanja iz pravnega v nepravdni postopek, je predlagano, da se z dnem uveljavitve tega zakona v ZPP črtajo:

- 1., 2., 4. in 5. točka drugega odstavka 32. člena,
- drugi odstavek 50. člena,
- naslov za 53. členom »Pristojnost v zakonskih sporih«, 54. in 55. člen, naslov »Pristojnost v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva« ter 56. člen,
- v prvem odstavku 105.a člena besedilo »predloga za sporazumno razvezo,«,
- sedemindvajseto poglavje (406. do 423. člen).

K 207. členu:

Ker se postopek podaljšanja roditeljske pravice in postopek odvzema poslovne sposobnosti nadomeščata s postopkom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo, je predlagana ustrezna

sprememba prvega in drugega odstavka 66. člena ter sprememba drugega in tretjega odstavka 67. člena Zakona o zemljiški knjigi²⁰⁹.

K 208. členu:

Glede na spremenjeno ureditev revizije v ZPP, ki omogoča le še dopuščeno revizijo in ne več tudi (po samem zakonu) dovoljene revizije, je v **38. členu** predlagano, da je zoper sklep, s katerim se postopek konča, revizija dovoljena pod pogoji, ki jih določa ZPP. Predlagatelj namreč meni, da ni utemeljenega razloga, da bi v nepravdnih postopkih veljalo drugače kot v civilnih, gospodarskih, delovnih in upravnih sporih, zato je s predlagano določbo odpravljen razlog, da vrhovno sodišče revizije pod pogoji iz 367.a člena ZPP ne bi moglo dopustiti v vseh nepravdnih postopkih, saj tudi v teh lahko pride do primerov, ko je od odločitve vrhovnega sodišča mogoče pričakovati odločitev o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava prek sodne prakse.

ZSReg v 16. členu revizijo izrecno prepoveduje, v 19. členu pa določa, da se v postopku za vpis v sodni register za vprašanja, ki niso urejena s tem zakonom, smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja nepravdni postopek. Da bi tudi v registrskih postopkih dopustili revizijo pod pogoji, ki jo določa ZPP, je predlagana ustrezna sprememba 16. člena ZSReg.

Ker se po prvem odstavku 52. člena ZGD-1 za odločanje o zadevah iz 50. člena ZGD-1 uporablja zakon, ki ureja nepravdni postopek, če ni v drugem odstavku tega člena drugače določeno, pri čemer revizije v drugem odstavku izrecno ne prepoveduje, bo po predlagani ureditvi v 38. členu predloga tega zakona revizija pod pogoji, ki jih določa ZPP, dovoljena tudi v nepravdnih zadevah po ZGD-1 (ne da bi bil za to potreben poseben poseg v določbe ZGD-1).

K 209. členu:

Iz razlogov, ki so natančneje pojasnjeni v obrazložitvi k 42. členu se predlaga, da se v ZS v drugem odstavku 83. člena v 3. točki črta besedilo »nepravdne in«.

K 210. členu:

S predlaganim členom se določa prenehanje veljavnosti ZNP.

K 211. členu:

Začetek veljavnosti oziroma uporabe ZNP-1 mora sovpadati z začetkom uporabe DZ, ki se začne uporabljati 15. aprila 2019. Ker ni treba ločiti začetka veljavnosti ZNP-1 od začetka uporabe, saj na njegovi podlagi ni treba izdati nobenega podzakonskega predpisa, je predlagano, da začne zakon veljati 15. aprila 2019.

²⁰⁹ Uradni list RS, št. [58/03](#), [37/08](#) – ZST-1, [45/08](#), [28/09](#), [25/11](#), [14/15](#) – ZUUJFO, [69/17](#) in [11/18](#) – ZIZ-L